27

okar yayınları

yuri bondarev

KIYI

Lenin Ödülü

kıyı • yuri bondarev

OKAR YAYINLARI: 27
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 5

KIYI / YURİ BONDAREV
BEREG

Copyright © : 1975 VAAP
Türkiye'de yayın hakkı : Okar Yayınları
Birinci baskı : Mayıs 1980

Dizgi - Tertip : Metin Dizimevi
Baskı : Bahar Matbaası

yuri bondarev

KIYI

Türkçesi :
FARUK YENER

okar yayınları

Çatalçeşme Sok. No: 40, Torun Han — Cağaloğlu - İstanbul

BİRİNCİ BÖLÜM

BAŞKA EVRENDE

1

Yolcu uçağı uzun süre homurdanıp duran tepkili motorlarıyla dokuzbin metre yüksekliği bulmuş, aşağıda, ufka dek gediksiz beyaz bulutların karla bütünleşip çevrelerini sardığı güneşli dağ doruklarından başka şey görünmez olmuştu.

Tırmanışın halâ sürmesi nedeniyle hafifçe titreyen uçak gövdesi altındaki görüntünün korkulu bilincine karşın, güneş ışınlarının oynaştığı sıcak yolcu bölmelerinde rahat bir ortam oluşuvermişti. Zaten havaalanındaki bekleyişten sonra uçuş mutlu başlamış sayılırdı. Bölmelerde yoğun sigara dumanları güneş ışınlarıyla daha da belirleniyor, yolcular güven kemerlerini çözüp koltuk arkalarını uyku açısına göre ayarlıyorlardı. Uluslararası uçak kuruluşlarının reklâm resimlerinde görülen «hostes»lere benzer iki zarif, ince görevli kızın dağıttığı gazetelerin sayfa hışırtıları duyuluyor, bazı yolcular gene birkaç dakika önce tepsilerde sunulmuş bonbonları çiğniyorlardı. Salonun türlü yerlerinden Rusça ve Almanca konuşmalar duyulmaya başlamış, uçaklarda yaratılması zorunlu konfor ve güven havasının yayılışı yolcuların beklediği huzuru sağlamıştı.

Ülkede ve yuvadaki günlük tekdüze yaşamdan kopuşun yarattığı alandayken belirmeye başlayan kıvançlı duygu, uçağın gerilimleri yokeden rahat yükselişi, pencereden uzanan güneşli evren, tepkili motorların mırıltısı, salonun cennetsi havasına dağılan yabancı dilden

sözcükler, insana göklerde duygusal huzurun koruyucu melekleri gibi gelen uzun bacaklı hosteslerin geleneksel tebessümleri, gamsız bir uçuşun bağışladığı tüm izlenimler Nikitin'in yabancısı değildi, beraber uçak yolculuğu yapmadığı Samsonov'un izlenimlerini de yan bakışla kestirmek istedi.

Güven kayışı halâ koca göbeği üzerine sıkılı duran Samsonov, meraklı bakışlarla girişin hemen ardındaki koltuklara oturmuş kucaklarındaki dergileri karıştırıp sohbet eden, sigaralarının dumanını hosteslerin her kez ardında kayboldukları perdeye doğru üfleyen yaşlı üç Alman kadınını gözlüyordu. Nikitin motorların homurtusu arasında Almanca «yemek» ve «kahvaltı» sözcüklerini duydu, canı çene çalmak istedi: «Platoşa, yabancıları dinleyeceğine kemerini çöz çabuk... Neden bahsediyor bu kadınlar? Eğer iyi sezdiysem yemekten konuşuyorlar... Şu anda bir bardak madensuyu ile haşlanmış tavuk eti iyi giderdi hani doğrusu...»

Samsonov içini çekerek yanıtladı: «Alman bayanlar acıkmışlar... Saatler önce Metropol Otelindeki kahvaltıdan söz ederek bir şeyler yemek istediklerini belirtiyorlar... Köln kentindenmiş üçü de... Zarif yaratıklar... Ne garip, bu dili duyar duymaz bir refleks başgösteriyor bende... Zehirlenmeye karşı refleks... Savaş boyunca onlarla bıkıncaya dek konuştum... Yaşamım boyu yeter bana...»

«Platon bir kadeh konyakdan sonra haşlanmış soğuk tavuk eti galiba daha iyi gidecek...»

Samsonov kayışı çözdü, koltuğun düğmesine basıp geriye yaslandı, sonra kemikli yüzünü Nikitin'e çevirip İkonlardakine benzeyen yorgun gözlerle arkadaşının sesine egemen alaylı tınının nedenini, düşünce miskini turistlere özgü sığ inancın ürünü tavuk eti ve maden suyu gibi bedensel zevklere eğiliminin kökenini anlamaya çalıştı.

«Odiseus'umuzun başlarda pek mutlu olduğu anlaşılıyor... Görürüz bakalım...»

«Biliyor musun Platoşa Almanya'ya seninle gittiğimden ötürü kıvançlıyım...»

«Ben de öyle...» diye mırıldandı Samsonov. «Böyle bir duygunun daha başlarda doğuşu hayra alamettir.»

Birbirlerini onbeş yıldan beri tanıyorlardı... Bütün bu süre boyunca yolları kâh kesismiş, kâh paralel düşmüş, kitapları hemen hemen aynı günlerde yayınlanmıştı... Nikitin'in katı tutkunluğu, sinirli ve huzursuz anlatımı yanında Samsonov'un sakin düzyazısı, uslûplarındaki çelişkinin büyüklüğünü tüm yapıtlarında belirleyip durmuşsa da adları savaş sonrası kuşağına beraber geçmişti. Pek çok konudaki ayrılıklarına, başka görüşlerine karşın sahip oldukları benzer tecrübe, savaş kuşağının ortak kaderi ve daha başka nedenler sırrını tümüyle çözemedikleri bir yakınlığın doğmasını engellememişti. Ayrılıkları bazı kez konuşmalarında sezilen müstehzi ses titreşimleriyle, yarı alaylı sözcüklerle, yahut şu biçimdeki telefon sohbetleriyle çıkardı yüzeye: «Neden kendini böyle üstün görürsün Vadimuşka? Neden aramaz sormazsın? Eminim başında defne dalları koltuğuna oturmuş, sigaranı tüttürüyorsun. Öykülerini ne zaman tornalayacaksın? Yoksa emrinde zenci köleler mi çalışıyor? Evet, onu okudum... Profesörün fena değil, gemideki küçük gözlü kız da, ama general bir işe yaramaz, ondan zayıf bir aydın çıkarmak istemişsin, görülmemiş şey... Yapıtımı bitireyim tümünüzün nasıl bebek olduğu çıkacak ortaya...» «Bu konuda kuşkum yok Platoşa, dünya edebiyatı uzun süredir yaratacağın heyecanı kolluyor. Pencerenden uzan bak, hayranın olan genç kızların ellerinde çiçeklerle seni beklediklerini göreceksin.» «Bekle Nikitin, biraz daha bekle, romanımı okurken acı gözyaşları dökeceksin...» Samsonov bir kahkaha atar, sonra kafasında kısa fakat ustaca kurduğu cümleyi keyifle okurdu: «Kıskanıyorsun değil mi? Saçını yoluyorsun biliyorum... Yazınca böyle yazmalı çocuğum... Üç yıldır bitimini tasarlıyorum bunun... Ah, siz acemi yavrular ah!»

Samsonov olağanüstü ağır çalışmasıyla bilinirdi. Günde birkaç cümle, en çok bir paragraf yazar, her cümlede kuşkudan doğan zahmetli bir çabayla yorulmadan uğraşırdı. Sözcüklerin gücüne inanır, gereksiz süslemelerden nefret eder, cümlelere verdiği saydamlığı bitime dek kollardı. Uslûbunu eleştirenlere kızar, inatlı bir savunmaya geçer, yüzü kıpkırmızı kesilir, yayınevi danışmanlarıyla öylesine tartışırdı ki pek çoğu ondan kaçardı. Bazıları için direnilmez, gürültücü bir kavgacıydı, meslekdaşlarına karşı giriştiği saldırılardan başka Klüpte dikkatsiz bir eleştiriciye rastladığında, avazı çıktığı kadar haykırırdı: «Sizi gidi terlikli Sokrat'lar, sizi gidi birahane gerçekçileri... Bir kadeh votka ile türlü uydurukhikmetler savurursunuz... Telgrafların kesik tıkırtısından hoşlanırsınız değil mi? Ama ben telgraf çekmem hiç... Bu nedenle de size çok akıcı gelirim... Ben buyum işte... Sizin saçmalıklarınız vız gelir bana, hemen unuturum onları, tükürürüm tümüne... Modaya uyarlı zırvalarınızla, düşünsel «kadınca aybaşı»larınızla peklik olurum... Sizleri içtenlikle kucaklar, bir müshil almak üzere eczaneyi boylarım...»

Samsonov'un dikbaşlığı pek çok kişiyi ters etkilemiş, pek çok düşman pek az da dost sağlamıştı. Bunlar arasında Nikitin'in özel bir yeri vardı. Onda savaşçı bir geçmiş ve bir zamanlar büyük gereksinme olan «kendine güven» bulurdu... Yapıtlarını ilkinden başlayarak okumuş, hemen tümünde yağlı yüzü coşkulu anlarda olduğu gibi kırmızı lekelerle dolu, gözlükler ardında doğal olarak ateşliymiş gibi duran gözleri ıslak ve düşlü övgüye veya eleştirilere koyulmuştu. Böyle anlarda Samsonov'un çalışma odasını incelerdi Nikitin; ortamı kararan kaba yapılı kitap etajerleri, çirkin pasaklı yazı takımları, kitaplar, yazılı kâğıtlar ve yuvarlak kahve fincanı tabağı lekeleriyle dolu eski yazı masası, Samsonov'un özellikle sabahları çokluk halsiz bir görüntüyle uzanıp başını yastıklarına gömerek mırıltılar, ahlar oflarla bir sözcük arayıp cümle kurmaya çalıştığı geniş

divan.

Samsonov'un günlük işkencesi dokuz saat sürer, bütün bu süre boyunca büyük zahmetlerle sözcükleri arar sonra hızla ve kolaylıkla ve tükenmez düzeltmelerle yazmaya koyulurdu. Nikitin'in çabası bazı kez iki misli uzun sürerdi, ama işkence değil zevkti onun için. Bu nedenle Samsonov'un yapıtlarını çoğu kez uysal ve yumuşak olarak tanımlar, sonra alaylı bir biçimde karışık cümlelerin bazı edebiyatçılara yapıtlarının yargısına tanık toplama zorunluğu getirdiğini söyler, fazla hırpalamamak için gerçek düşünlerinin en duyarlı sınırında dururdu.

Pencerenin perdesini tümüyle çekerek sözünü sürdürdü Nikitin: «Alman kadınlarını da, kahvaltılarını da şeytan alsın... Platon şu güneşe bakarak dünyasal kaygıları unut, sonsuzluğa bir göz at... Aman Tanrım neler söylüyorum; ozanların ekmeğini alacağım ellerinden...»

Samsonov homurdandı: «Korkarım biraz sonra da operet şarkıları şakıyacaksın... Acaba nedir bu coşkunun nedeni?»

«Yeryüzünde sonbahar ve sis başladı... Oysa burada görüntü masmavi ve dupduru... İşte bu bana harika geliyor Platoşa...»

Güneşin pencereden süzülen madensel ışıltısı kabini dolduruyor, aşağıda sonsuz bulutlar arasındaki şekerden oluşmuşa benzeyen dağ doruklarında ise kıvılcımlanıyordu. Kabindeki kar ışınıydı sanki... Bu ışın güneşle kaynaşarak yansıyor, arkalıkları geriye itilmiş koltuklar üzerinde uzanan tütün dumanlarını da sarıyordu.

Samsonov parlak pencere camına boşveriyle baktı:

«Sevgili dostum, şu Hamburg'daki Edebiyat Derneği nasıl bir şey anlat bana... İnsanlara davranışları nasıl? Şu perdeyi de kapa, ışık gözlerimi kamaştırıyor...»

Nikitin perdeyi yarı yarıya kapatıp sordu:

«Başını ağrıtan ne Platoşa?»

«Ne tür Alman elleri uzanacak bize onu bilmek isti-

yorum... Hiç düşünmedin mi?»

«Bayan Herbert adlı bir kadının mektuplarından anladığım kadar dünyadan ilerici yazarları çağırıyorlarmış... Doğal olarak Doğu Avrupa'dan da... Örneğin Polonyalılar oradaydı, şimdi de bizi çağırıyorlar... Ama dostum sen bütün bunları zaten önceden biliyorsun...»

«Şöyle genel olarak... Hem şu Bayan Herbert kim?»

Nikitin parmağıyla havada Herbert adı yazıp yanıtladı Samsonov'u «Bilmiyorum... İmzasına bakılırsa Rus edebiyatını, Dostoyevski, Çehov, Tolstoy'u seven, beyaz sivri yakalı gömlek giyen, iyi aileden yaşlı bir kadın olmalı... İşte son mektubu...»

Cebinden not defterini çıkardı, arasında katlanmış duran mektubu açtı. Samsonov kaşlarını kaldırdı, sonra makineyle olağanüstü düzgün yazılmış satırları araya yorumlar katarak okuyup çevirmeye koyuldu:

«Çok sayın Bay Nikitin, (Ah, demek sen bir baysın... Baba Stalin çağında neden hizaya çekip kârını tamam etmedikleri şimdi anlaşılıyor) Hamburg Kenti Edebiyat Derneği yazarlar için bir yuvarlak masa toplantısı... (Şu yuvarlak masalar da ne modernleşti... Sevgili Vadim, görüyorsun ya öyle alelade masa olmuyor, ille de yuvarlağı olacak... Evet, artık köşeliye yer yok) düzenlemiş bulunuyor. Böylece ister batı kapitalizmi, ister doğu komünizmine bağlı olsun seçilen ülkelerden çağrılı yazarlar dost bir ortamda çağdaş kültür üzerine düşün alış verişi yapacaklar, ayrıca «Çağdaş Uygarlık ve Yazar» konusunu tartışacaklardır. Bay Nikitin üç romanınız... (Öykü değil de roman, doğal olarak daha önemli...)

«Teşekkürler, Bay Samsonov, okumayı sürdürün lütfen...»

«Memnuniyetle... Federal Almanya'da Weber Yayınevi tarafından yayınlanmış, «Stern» ve «Spiegel» dergileri sizi doğuda doğan bir yıldız olarak nitelendirmişti. Son romanınız «Geriye Uzanan Yol» özellikle büyük başarı sağladı. (Şu duruma bak, sen batı evreninin

sevgilisi olmuşsun da haberimiz yok... Onları romanlarına koşullandırmışsın, şimdi de basit bir ölümlü gibi büyük bir alçakgönüllülükle oturuyorsun...)

«Platon, şakayı bırak da oku lütfen...»

«...özellikle aydın kesiminde ve gençler arasında... Tüm baskının iki hafta gibi kısa sürede tükendiğini bildirmekle mutluyum... (Oh, oh! Artık telif haklarını kürekle alacaksın Vadim... Kapitalizmi böylece yık, onlara hiçbir şey bırakma, dilensinler)...»

«Oku yahu oku!»

«Roemer Yayınevi'nin danışmanı ünlü tenkitçi Dr. Kunz sizi trajik anlayışın yeni bir yeteneği olarak tanımladı, Dostoyevski ve Tolstoy'u ruhsal babalarınız olarak belirledi. Beri yanda ben sizi Çehov'a daha yakın görüyorum; özellikle son romanınızın okuyucu kalbini ezen bitimiyle... Savaş başladığında elinizle yarattığınız insanları acımadan harcıyor, sonra onların trajik kaderleriyle yeni bir konu oluşturuyorsunuz. Korkutucu bir şey! (İyi bir tenkitçi gibi güzel şeyler söylemiş şu Bayan Herbert. Anlaşılıyor ki sen yaşamın gölgeli yönünde kötümser bir şarkıcısın...)

«Bunu sen dedin.»

«...cüretli düşüncelerimi hoşgörün Bay Nikitin. Ama bu önünde sonunda özel bir mektup, eğer en ufak kırıcı yön bulursanız hemen unutun. Yazarlar kendi çevrelerinde söylenenleri dinlemek zorundalar değil mi? (Oh! Şu kadın gerçekten iyi bir bahane bulup fırsattan yararlanarak yazarların özgürlüklerine değiniyor... Tartışmalara başladı bile.)

«Hadi devam!»

«Edebiyat Derneği sizi Hamburg'da selâmlamakla kıvanç duyacak. Yirmi Ağustos günü gönderilen çağrıyı almış olmalısınız. Yalnız henüz sizden bir yanıt gelmedi. Hamburg'da ne zaman bulunacağınızı bildirmenizi rica ediyorum. Eğer on - yirmi Kasım günleri arasında gelirseniz buradaki konukluğunuz boyunca her olanağı kullanacağız. Eğer Almanca bilmiyorsanız tercüman ge-

tirebilirsiniz. Yayınevinizin sahibi Bay Weber'den selâm ve saygılar. Ziyaretinizi beklerken en iyi dileklerimi sunarım. Edebiyat Derneği üyesi Emma Herbert. P.S. — Uçuş sayısını da bildirirseniz sizi Fuhlsbüttel Havaalanından alacağım. Kitabınızdaki fotoğrafınızdan tanıyacağımı sanıyorum. Eğer çok değişmedinizse...»

Samsonov mektubu Nikitin'e iade ederken derin bir nefes alıp İkonlardakine benzer gözlerini tavana dikti;

«Tercüman getirebilirsiniz... Dış Ülkeler Komisyonundan herhangi biri... Güzel... Şu halde ben tercümanım... Çok güzel... Romanımı yüzyirminci sayfada yüzüstü bırakıp seninle Hamburg'a uçayım ve yanında aptalca dolaşayım... Armağanım ne olacak? Zahmetimi konyakla falan ödeyemezsin.. Neden bana tercümanlık için gereksinme duydun. Kendin almanca okuyup konuşuyorsun. Senin maiyetine girmem için öneride bulundun mu bana?

«Almancam seninki yanında zayıf kalır... Ben seni yol arkadaşı olarak seçtim, tercüman olarak değil... Bağlı bulunduğumuz Yazarlar Birliği Dış Ülkeler Komisyonunun bir formalitesi gereği tercüman gösterildin. Bu işi bu kadar ciddiye almak gereksiz...»

Samsonov gözlüklerini çıkardı, gözlerini yumruklarıyla oğuşturdu, gürültüyle esnedi ve hileci bir karakter vermek için incelttiği sesiyle yanıtladı Nikitin'i:

«Batıda böylesine öğüldüğünü görmek üzdü beni Nikitin. Dikkat et başını döndürmesinler. Kazdıkları tuzaklara düşmemeye bak... Bu mektup kuşkulandırdı beni... Filmler, kolay kazanılan paralar, kadın hayranlar... Havada melekler gibi süzülüp sonra bir şeytan gibi çirkefe düşme...»

Tatlı su kefalı benzeri ağzını alabildiğine açıp «aha ha-ha» gibi yüksek seslerle esneyerek bitirdi sözünü Samsonov. Nikitin güldü;

«Öğütlerinle yüreklenmek için çok marifetli olmak zorundayım Platon... Esneyişin dahice, gerçekten uyumak istiyor musun?»

«İyi düşün Doğunun Yıldızı, her şeyi enine boyuna ölçüp biçmeli ve bundan böyle yaşamını ona göre düzenlemelisin... Sana bu fırsatı vermek için beş dakika kadar kestireceğim...»

Samsonov kollarını göğsü üzerinde kavuşturdu, göz kapaklarını kapayıp burnundan derin bir nefes aldı. Görüntüsü gamlı ve zahmetli bir yaşam süren, kısa süre için bulduğu dinlenme fırsatını kullanan insanlardakine benziyordu. Gezi hazırlığı, havaalanındaki bekleyiş ve uzunca bir sohbetten sonra uyumak istemiş olacaktı... Ayrıca göğsündeki tombul elleri ve hatta tüm duruşu da kendi değerinin bilincinde bir insanın vekarını yansıtıyordu.

«Neden kendimi gözetecek mişim?» diye düşünüyordu Nikitin. Varlıklı sayılırdı, aile sahibiydi, başarılı ve zarifdi. Geleceği güvenliydi. Gerçi bazı sorunları vardı ama tümü de çözümlenebilirdi. Akıllıydı, dürüsttü, evinde düzen vardı. Kısaca yaşam gerçeklerine bağlı bir adamın portresiydi Nikitin... Ya edebiyat? Neden düşünüyordu bunu? Bu alanda her şeyi parlak değil miydi?

2

Otomatik kapıdan terminalin camlarla çevrili salonuna yolcularla birlikte girerken uçak döşemesinin verdiği ağırlıktan soyutlanma duygusu sürüyor, kulaklarında halâ tepkili motorların uğultusu yansıyordu.

Bir kadın sesi duydular o anda;

«Bay Nikitin mi?»

Kırk yaşlarında, uzun boylu, saçları itinayla düzeltilmiş koyu renk giysili bir kadın salonda bekleyenler arasından ayrılıp gülümseyerek onlara doğru yürüdü. Nikitin içindeki dört şişe konyakla bir hayli ağırlaşmış

çantasını yere bıraktı, sonra pek güvenli olmayan Almancasıyla yanıtladı kadını:

«Bayan Herbert. Yanılmıyorum değil mi? Selâm! Evet, ben Nikitin'im. Ve arkadaşım yazar Samsonov.»

Samsonov bu tanıtışın abartılmış olduğuna inanmış gibi alçakgönüllülükle selâmladı Bayan Herbert'i.

«Beni herhalde fotoğrafımdan tanımış olacaksınız.»

«Evet, Bay Nikitin. Geldiğinize çok sevindim. Uzun süredir bekliyorduk ve az daha umudumuzu yitirmek üzereydik...»

Kadın beklenmeyen bir içtenlikle el sıktı, sonra saçındaki aklarla çelişki yaratan ışıltılı mavi gözleriyle süzdü Nikitin'i. Tebessümü sanki derin bir şaşkınlık ve heyecanı gizlemeye çalışan örtüydü. Yineledi sözlerini:

«Evet, evet Bay Nikitin... Şimdi lütfen yakında duran arabaya. Ama hayır, önce bavulları alalım... Uçuştan sonra kendinizi nasıl hissediyorsunuz?»

«Şöyle böyle... İlginize teşekkürler, mutlu bir yolculuk yaptık sayılır...»

Bavulları alıp, terminal yapısından çıktıktan sonra Bayan Herbert dudaklarında aynı tebessümle onları park yerine götürdü. Nikitin onun sinirli hareketlerle çantasını karıştırıp arabasının anahtarını arayışına ilgiyle baktı.

«Baylar, bir dakika daha... Şimdi doğru otele gidiyoruz. Bavullarınızı lütfen arabanın bagajına koyunuz... Eğer kabul ederseniz Bay Nikitin lütfen ön tarafa yanıma oturunuz, böylece daha iyi sohbet ederiz.»

Koyu kırmızı renkli yepyeni rahat ve geniş Mercedes'deki koca bagaja koydular bavulları. Bayan Herbert'in yanındaki koltuğa oturan Nikitin araba içine yayılmış yeni döşemelere özgü kimyasal kokuyla karışık pahalı ve keskin parfümü hissetti hemen; bu yabancı ortamı, yabancı eşyalara özgü havayı kokladı, vatandan uzakta daha ağırlık kazanan bu hava gerçeği anımsattı ona: İşte, gene yurtdışındayım... Bayan Herbert sordu:

«Bir sigara? Bay Nikitin? Bay Samsonov?»

«Teşekkürler, uçakta direncimden fazlasını içtim, biraz sonra...»

Samsonov da ekledi:

«Teşekkürler, ben de öyle...»

Kadın çantasının fermuarını gene sinirli hareketlerle açtı, bir paket sigara ve çakmak çıkardı, sigarayı yaktı, dumanı hırsla çekip ön cama üflerken ince derili eldivenini giymeye çalışarak sürdürdü konuşmayı:

«Hoşgörün Bay Nikitin ilk kez Hamburg'dasınız değil mi?»

«Burada ilk kez bulunup bulunmadığımı soruyorsunuz galiba? Evet... Yalnız Bayan Herbert bir dileğim var; lütfen çok ağır konuşun, yoksa söylediklerinizi anlayamam...»

Kadın eldivenini sol eline bir türlü giydiremedi, hızla çekip çıkardı ve yanındaki çantanın üzerine attı, araba ıslak çıkış yoluna girerken ağır ağır sordu:

«Ama bir zamanlar Almanya'da bulundunuz değil mi bay Nikitin?»

«Evet, savaşta, 1945'de...»

«Berlin'de mi?»

«Üç kentte; Berlin, Potsdam ve Königsdorf. Königsdorf küçük bir kenttir, bilmezsiniz herhalde...»

«Tanrım, Almanya'da bulundunuz demek...» güç işitilen bu fısıltıdan sonra dumanı içine çekti ve her sözcük üzerinde dura dura sordu Bayan Herbert;

«Bay Nikitin, savaşı unutamıyoruz değil mi?»

«Maalesef hayır...»

Nikitin yabancı dil derslerinde olduğu gibi yanıtını ağır ağır verirken kül rengi gök altında yağan yağmurda ıslanmış rutubetli kent caddelerini, mağazaların ışıklı vitrinlerini, kaldırımlarda koşan, trafik lambaları altında biriken şemsiyeli kalabalığı gözlüyordu.

Sonbahara özgü renge bürünmüş yeşil alanlardaki bakımlı çimler, boşlukta beyaz lekeler gibi dönüp duran martılar, caddelerin hüzünlü havası, ıslak şemsiyelerin

akışı, kavşaklardaki trafik ışıklarının bir anda araba yığınları oluşturan ve sonra boşaltan renkleri... Nikitin'in bilinç altı daima bencilce çalışır, kendi güdümü olmadan bazı ayrıntılar saptardı; gene pek çok ayrıntıların unutulacağını, ama arabadaki kimyasal kokuyla parfüm karışımı havayı, Bayan Herbert'in eldivenleri giymeye çalışırken hızlı hareketlerini, sonra giymekten vazgeçip çıkarışını, ya da altın çakmakla yaktığı sigarayı hırsla çekişini, bu sırada titreyen ellerini unutamıyacağını biliyordu.

Nikitin kadına baktı; Bayan Herbert küllüğü çekerek sigarasını silkeledi, gözleri sanki motor kapağı üzerinde küçük birikintiler oluşturan su zerrelerindeydi. Silecekler ıslak cam üzerinde izler bırakarak tekdüze bir sesle gidip geliyordu. Nikitin Hamburg kaldırımlarına bir kez daha baktı, şemsiyelere vuran yağmur damlalarının seslerini, solgun neon ışınıyla aydınlanmış mağazalarda ıslak yağmurlukların kokusunu duyar gibi oldu. Sonra Rusça konuştu;

«Nevski-Prospekt'de bir Sonbahar gününü andırıyor değil mi Samsonov? Benzerliği fark etmedin mi?»

Samsonov sırtından yanıtladı:

«Berbat bir hava... Yağmur burada da yakaladı bizi. Islak havaları bir ördeğin umursamazlığıyla kabul edemiyorum uzun süredir. Ama Allahtan henüz siyatiğim bir haberlemede bulunmadı...»

Nikitin Bayan Herbert'e dönüp el işaretlerinin yardımıyla cümleleri sıraladı:

«Şu Rusça ara konuşmasını hoşgörün... Eski askerlerin Sonbaharı hiç sevmediklerinden bahsediyorduk... Yaralar Sonbaharda acı verir... Hüzünlü bir mevsim... Beni anlıyor musunuz?»

Kadın anlamış görünüyordu, özellikle Nikitin'in cümlesinde daha ağırlaştırmaktan çekindiği imayı da... Kaşlarını kaldırarak ona baktı, sigara dumanını çekerken tutuk nefesle konuştu;

«Yazın veda ettiği Sonbahar yaşlılar için hüzünlü-

dür doğal olarak Bay Nikitin... Ama Sonbahardan sonra daha da beteri olan kış gelir... İnsanlar çok üşür kış mevsimi boyunca... Hele Rusya'da... Yaşlılık devlet sınırlarını tanımayan bir gerçek...»

«Doğru... Kışa karşı biz Rusların keçe çizmesi bile yetersiz kalır...»

Silecekler yarım daire çizerek gözle görünmeyen yağmur zerrelerini temizliyor, Bayan Herbert oto akıntısı arasında birini sollayarak, ötekini geçerek, sarı yaprakların yapıştığı kara asfalt yüzeyi kapsayan egzos dumanını yararak hızlanıyor, sonra trafik işaretlerine uyup durduğunda ıslak otolar birikiminde bir yer kapıyordu. Kasım akşamlarında Hamburg caddelerinin ışınları Nikitin'de öylesine üşütücü ıslaklık sanısı uyandırdı ki arabada içi titreyerek sıcak bir otel odasının sükunetini, temizliğini ve mis gibi yatak takımlarını özledi birden. Traş olmayı, her geziden sonra yaptığı gibi giysilerini değiştirmeyi, sonra restorana inip sıcak bir kahve içerken fırsattan yararlanıp Bayan Herbert'e konukluk programının ayrıntılarını sormayı istedi canı... Yurt dışında ne zaman Rus veya Rusya adlarını söylese akşam saatlerinde Moskova'da işçi mahallesinin sokaklarını aydınlatan lambaları anımsar, sonra günlük kaygı ve görevleri düşünür, içinde bir tür vicdan acısı duyar, masasında el sürülmemiş kâğıtlara özlemi uyanır, yurda dönüş anının o tatlı heyecanıyla titrerdi Nikitin... Cümlelerin gramatik yapısını dikkatle gözeterek sohbete katıldı tekrar:

«Benim kuşağım 1945 yılı başlarında gençti, umutluydu ve mutluydu. Bayan Herbert... Savaş bitmişti. Yeni bir dönemin başındaydık... Ve yaşlarımız yirmiyi bile aşmamıştı... Harika bir çağdı bu... Şimdi düşünüyorum da...»

Samsonov'un bas sesi duyuldu:

«Fidan delikanlı, ben de yirmidört yaşındaydım o zamanlar. Sen ise süt çocuğu... Top arabası örtülerini sararlardı sana savaşlarda kundak diye değil mi?»

«Her savaştan sonra da onları namlulara asardık kurusunlar diye Saygıdeğer İhtiyar... Hoşgörün Bayan Herbert, arkadaşımla gene Rusça sevimli bir görüşme yaptık, asker sevimliliği ile...»

Kadın cama yeni bir duman kümesi üfledi;

«Fakat... Sanırım şimdi iyisiniz Bay Nikitin... Mutlu ve sağlıklı görünüyorsunuz... Hep keyifli ve sarsması güç...»

Nikitin son sözcüklerin anlamına giremedi, Samsonov'un yardımına sığındı:

«Platon, son kelimelerin anlamını bana, dilimizde açıklayıver. Ben her zaman keyifliyim... Ne olmuş yani?»

Samsonov burnundan homurdanarak açıkladı:

«Evet, sarsması güç, mutlu Bay Nikitin... Bütünleyeyim; efendim, sen ey Doğu Yıldızı hafif, yüzeyde bir insan izlenimi bırakıyorsun... Geleceğe dikkat et, ben kızdığımda kötü sözler dizelersem vız gelir, ama sende durum değişiyor. Yanında daima mutlu ilişkilerin mührünü taşı ve sağa sola bas, anladın mı aslanım? İşte böyle...»

«Teşekkürler, anladım... Şimdi de ben toparlıyamıyacağım için benim yanıtımı çevir.» Nikitin müstehzi bir tonla sürdürdü sözünü: «Doğru ve düz bir insan oluşumu hoş görün Bayan Herbert. Benim yaşımdaki budalalar mutluluğu değişmezlikte bulabilirler, sarsması güç değişmez bir keyif bizleri pek çok şeyden belki önce kendi kendimizden kurtarır. Ama bunu bir genelleme olarak kabul edemeyiz doğal olarak...»

«Oh! Bay Nikitin, ben böyle birşey demek istememiştim...» Kadın ona açılmış gözlerle baktı sonra tümcesini bütünlemeden konuyu değiştirdi;

«İşte geliyoruz Baylar. Sizi eski fakat rahat bir otel olan Regina'ya bırakacağım. Eminim hoşunuza gidecek. İşte şu köşeyi döner dönmez...»

Kent trafiğinin kesilmeyen görüntüsünden, ürkütücü araba akımından uzakta ağaçlı bir yolun kenarın-

daki camlı otel kapısı önünde durdular. İki yolcu bagajdan bavullarını alıp halı döşeli, geniş, bomboş salona girdiler. Olağanüstü sakin ortamda yağmurun asfalt üzerindeki sesi duyuluyordu yalnızca. Eski mobilyaların yaydığı, yurtlarını anımsatan sakin atmosfer içinde karşılarındaki odadan kabul görevlisi gözüktü, her hareketinden barış ve dostluk yayarak selâmladı onları... Adam Bayan Herbert'le fısıltıyla konuşup nazik bir baş sallamasıyla kabul bölümüne geçti, pasaportları aldı, basılı konuk fişlerini doldurdu, armut biçimindeki tahta anahtarlıkları uzattı, sonra bavulları alarak aynalı duvarlar arasından asansöre doğru yürüdü.

«Bizlere yaptığınız nazik eşlik için teşekkürler Bayan Herbert... Şimdi ne olacak?»

«Gene ağır konuşmak zorunda mıyım, Bay Nikitin?»

«Alışıncaya dek özellikle rica edeceğim. Yoksa Bay Samsonov ölünceye kadar tercümanlık yapacak bizlere...»

«Sanıyorum uçuştan sonra istirahate gereksinmeniz var. Ama bu akşam sizleri evimizde görmekle büyük zevk duyacağım. Saat ondokuzda buradan alırım. Şimdi odalarınızı görün, gerekiyorsa giysi değişin ve on dakikaya dek aşağıya inin... Lokantada bekliyorum. Küçük bir içkiye çağırıyorum sizleri. Nasıl dersiniz? Sdrovye'nizin şerefine?»

Kadın son sözcüğü ararken parmaklarını şaklattı, sonra sürdürdü sözünü:

«Bu Rusça mıydı Tanrı aşkına? Yoksa çok kötü mü söyledim?»

«Yetkin bir söyleyişiniz var Bayan Herbert. On dakikaya dek aşağıdayız.»

Asansörden dördüncü katta indiler, yerleri yeşil sentetik yol halısıyla döşeli sıcak koridoru geçtiler, yanyana verilmiş odalarını kolaylıkla buldular. Kapıları yarı açıktı, anahtarlar üzerindeydi, bavullar yerlerine konmuştu.

Nikitin'in odası loştu, yağmur damlalarının cam-

lardaki sesi duyuluyordu. Yağmurluğunu çıkardı, taze bir temizliğin hemen göze çarptığı ikili yatağa baktı; beyaz yüzlü yastıklardan huzur yayılıyor, üzerlerindeki balerina eteğine (tutu) benzeyen külahlarıyla abajurlar başuçlarını aydınlatıyordu. Cilalı bir giysi dolabı, bir masa, üzerinde bir radyo alıcısı bulunan bir yazı masası, alçak bir kulüp masası ve çevresindeki üç koltuk, bir ayaklı abajur eşyayı bütünlüyordu.

Nikitin kravatını çözüp banyoya yönelirken Almanlara özgü düzenle yerleştirilmiş diye düşündü. Köşelerdeki saklı ışınlar yandı, tertemiz ayna ve çevreyi örten fayanslar ışıdı, nikel kaplı asacaklardaki sevimli renkli havlular, üzerinde «steril» sözcüğü basılı bir band bulunan klozet belirdi bir anda. Dışarı çıkıp bir koltuğa oturdu, bacaklarını uzatıp düşünmeye koyuldu; ebediyet gibi gelen on uzun gün Sayın Vadim Nikolayeviç otel ve restoran yaşamı geçireceksin, yabancı apartmanlarda düzenlenmiş çağrılara pek de saydam görünmeyen Frau Herbert'in eşliğiyle gidecek, tartışma ve konuşmalara katılacak, aperitifleri yudumlamak zorunda kalacaksın. Şimdi seni yoracak olan bu yaşama direnmek için rahat olmayı deneyecek, acele etmeden olayların sana gelmesini bekleyeceksin.

O arada arkada, binlerce kilometre uzakta bıraktıklarını anımsamaya çalıştı, çünkü en geç bir hafta sonra çalışma odasına karısına, kış öncesi Kasıma özgü soğuk Moskova havasına çılgın bir özlem duyacağını biliyordu.

Başlangıçta her şeyin yetkin olması koşuluna inanmış olan Nikitin bavulundan Paris'de alınmış bir kravat, bir naylon gömlek çıkardı ve törensel bir ortamın önsezisiyle giydi. Kapı vuruldu, Samsonov'un koca sesi duyuldu;

«Hazır mısın? Unutma sayın yazar bir kadın tarafından bekleniyorsun.»

«Gir içeri, kardeş kardeş bir kadeh bir şey içelim. Geleceğimizin onuruna.»

Kol düğmelerini takmakta olan Nikitin arkadaşına gözleriyle evrak çantasını işaretledi.

«Kendimi güzelleştirirken şuradan bir şişe alıp aç, bardaklara birer içimlik koyuver.»

Samsonov odayı araştırıcı bakışlarla süzerken şişenin mantarını dişlerinin ve anahtarının yardımıyla çıkardı; içki bardaklara dökülmeye başlamış, odaya nefis Ermeni konyağının kokusu yayılmıştı.

«Şu duruma bak, koca bir radyon var, benimse bir fırçam. Üstelik odalar yanyana... Sınıf ayırımı hemen belli oluyor. Hamburg'a yumuşak bir iniş yaptık ve sen Bayan Herbert'i büyüledin... Sana nasıl baktığını fark ettin değil mi?»

Nikitin vücudunu hoş bir ısıyla saran naylon gömlek üzerine ceketini giydi, tekrar edindiği tazelik, keyif ve hafiflikle kahverengi ışıltılar saçan içkinin durduğu bardağa sarıldı, sert fakat hoş kokulu sıvıyı dikti, tüm adelelerine tatlı bir sıcaklık yayılırken konuştu:

«Çok lezzetli yahu! Eğer gözlemlerinin sağlığı yerindeyse Sherlock Holmes'i aştın demektir.»

Samsonov cebinden iki bonbon çıkardı birini Nikitin'e uzatırken yanıtladı onu:

«Konyak'dan sonra al bir tane. Uçakta verdiklerini atmıştım cebime. Şimdi Bayan Herbert'in onuruna!»

Otel salonunda bonbonları emerek asansörden çıktılar, tavan ışınlarının hafifçe aydınlattığı loş salonu, aynalı duvarlar önünden ayak seslerini saklayan bol tüylü halılarda geçtiler, hafifçe kestirirken onları görüp gülümseyerek selâmlayan kabul görevlisini aynı biçimde yanıtlayarak bomboş, hafifçe karanlık restorana girdiler. Duvarlardaki apliklerden zayıf ışınlar dökülüyor, pencereler yağmur damlalarının etkisiyle olacak ıslak bir hüzünle örtülüyordu.

Bayan Herbert bu arada saçını düzeltmiş, makyajını, dudak boyasını tazelemişti. Koyu renk giysisiyle pencere önü masalarından birine oturmuş, zarif biçimde bacak bacak üstüne atmıştı. Gülümseyerek yeme-içme

listesini gösterdi.

«Beyler, ne yiyip içeceğinize siz karar vereceksiniz.» Nikitin yanıtladı;

«Hafif bir şeyler. Ufak birer parça pişmiş jambon, peynir, kahve... Hani kahvaltı gibi...»

Sonra bir paket sigara çıkarıp Bayan Herbert'e uzattı:

«Bir deneyin, Sovyet yapımı... Sert ama pek kötü değil...»

Kadın bakımlı tırnaklı parmaklarıyla paketten bir sigara çekti, markayı okumaya çalıştı, beceremedi, gülmeye başladı;

«Ah! Rusça! Zaten hafif sigaraları sevmem... Siz de bizimkini deneyin...»

Bir paket Alman sigarası uzatırken ekledi: «Ama asıl konu ne içiyoruz? Konyak mı, viski mi? Alman içkisi mi, Rus votkası mı?»

«Rus votkasını Moskova'da da içebiliriz...» diyerek ciddi bir ses tonuyla karıştı söze Samsonov... «Almanya'da en iyisi Alman içkisi içmeli... Bay Nikitin, yanlış bir adım atmıyorum değil mi?»

Nikitin Rusça «Yanlış da olsa dahicedir, aldırma!» dedikten sonra Almanca sürdürdü sözünü: «Votkanızdan biraz tatmak isterdim Bayan Herbert. 'Schnaps'ınızın lezzetini savaştan bu yana tümüyle unuttum.»

«Oh hayır, 'Schnaps'larımızın lezzeti bambaşka şimdi. Savaştan sonra yıllar geçti, çok şey değişti.» Bayan Herbert sözünü bütünlerken Nikitin'e bakarak karanlık salona doğru seslendi: «Garson!»

Yakın bir masanın örtüsünü değiştirmekte olan başgarson saygılı adımlarla yaklaştı, yüzünde bir yönetici ciddiyetiyle çevresi saçlı tepesi çıplak başını Bayan Herbert'e doğru eğdi. Gömleği ve siyah kolluğu seçkin restoranlara özgü ayrıntıların simgesiydi. Bakımlı beyaz elleri Bayan Herbert'in her sözüne uyarlı olarak kıpırdıyor, sağ eli blok üzerine siparişleri diziyordu. Sipariş bitince gene aynı saygılı eğilişten sonra tümüyle boş

salonun karanlığında uzaklaştı.

Bayan Herbert çantasını dizi üzerine koyup konuşmaya koyuldu;

«Mektubumda bahis konusu ettiğim Hamburg'daki yayıncınız sizinle bu akşam evimde buluşmayı umut ediyor. Beni size teşekkürle ve son kitabınıza ait telif hakkınızı vermekle görevlendirdi. Üçbinbeşyüz mark... Daha çoğunu ödemek olanağı ülkelerimiz arasında bu konuyla ilintili bir anlaşma bulunmadığı için maalesef yok... Bay Weber varlıklı bir kişidir, haklara saygı duymakla mutludur.»

Kadın üzerinde gotik harflerle «Weber Yayınevi» basılı zarf içindeki parayı sıkılgan bir tavırla uzattı, sonra çantasından bu kez daha zayıf görüntülü iki zarf daha çıkardı.

«Bu da Edebiyat Kulübümüzün sizlere harçlığı; Bay Nikitin sekizyüzelli mark sizin için, Bay Samsonov gene aynı miktar da sizin için...»

«Size ve yayıncıma teşekkürler... Hiç beklenmeyen bir zenginlik...»

Samsonov parayı cüzdanına yerleştirirken Nikitin'e takıldı:

«Artık milyonersin, bir Rockefeller, Hamburg'dan selofanlara sarılmış bir Mercedes alabilirsin.» Sonra Bayan Herbert'e döndü; «Saygıdeğer meslekdaşımın son kitabı nasıl bir satış getirdi?»

«Kitabın, Stalinizm'den arınma döneminde Sovyet aydınlarının romanı olduğunu belirten reklâmlar yaptık. Bay Weber doğulu bir yazarın nasıl tanıtılacağını ve nasıl para kazanılacağını iyi bilir.»

Bayan Herbert sözünü bitirince parasını iç cebine koymakta olan Nikitin'e sordu:

«Parayı saymıyor musunuz? Rusya'da adet değil mi bu?»

«Sayarım ama Almanlara özgü intizam ve doğruluk dünyaca ünlü...»

«Şu yıllarda pek kalmadı Bay Nikitin.»

«Almanya'da da mı?»

«Herhalde Rusya'da insanlar günümüzdeki Almanya için çok yüzeyde inançlara sarıp...»

Nikitin'in terminalden ayrıldıktan sonra arabada duyduğu yorgunluk kalmamıştı. Odadaki konyak onda herhangi bir zorlamaya gerek bırakmadan olayların beklediğinden daha da iyi gelişeceği izlenimini, sanki bir nehirde hiç güç harcamadan yüzüyormuş kanısını uyandırmıştı. Kente varış, otel, yayıncının gönderdiği şu umulmayan para, Edebiyat Derneğinin harçlıkları onları alçaltıcı bir yokluktan kurtarmıştı. Ayrıca Bayan Herbert'in sevimli bir uslupla ağırlaştırdığı sözlerini şimdi daha iyi anlıyordu. Dinlendirici bir dış gezide bulunduğu sanısı hoş bir duygu uyandırıyor, onu evde çalışırken boş sayfalar karşısında uzun süre tek cümle kuramadan bırakan yorgunluktan kurtulacağını kestiriyordu.

Garson masaya üçte biri «Schnaps» dolu küçük kadehler sıraladı, bunları doğuya özgü tülle örtülü kahve kokusu yayılan nikelajlı ibrik, porselen süt ibriği, sepete serilmiş peçete üzerinde taze küçük ekmekler, çavdar ekmeği dilimleri, buzlu tereyağ küpleri izledi.

Ve bütün bunlar, Bayan Herbert onuruna içilen buz gibi soğuk kokusuz «Schnaps», tereyağ sürülmüş taze ekmek, kara ekmek üzerindeki jambon, Türk kahvesi, çeşnili peynir Nikitin'e olağanüstü lezzetli gelmişti. Düşüncelerden arınmış hafifliğin, bu geç kahvaltının, boş otel restoranının, Hamburg cadde ve pencerelerine çiseleyen Kasım yağmurunun keyfini sürmeye koyuldu.

3

«Eğer yanılmıyorsam, Hamburg'u İngilizler zaptetmişlerdi... Ama hiç bir yerde yıkıntı görülmemesi de komik değil mi?»

«Zaptetmediler, sevgili Platon, 1945'de rahatça yürüyüp girdiler... Kentin bazı bölgelerini önceden bombalarla yakıp yıktılar, sonra da zahmetsizce güle oynaya geldiler. Hava saldırılarından sonra kentin işgali herhangi bir direnişe yol açmadı... Yıkılan bölgeleri de Almanlar doğal olarak tekrar onardılar...»

Sıkıntılı yağmur durmadan yağıyor, havadaki gri pus yayıldıkça yayılıyordu. Islak kaldırımlar yansıyan ışınlarla parıldıyor, arabaların asfalt üzerine vuran gölgeleri birbirini izleyerek uzaklaşıyordu. Trafik işaretlerinin yanıp sönüşleri şemsiye ve yağmurluk yığınlarını bir anda topluyor, sonra belirli aralıklarla boşaltıyordu. «U Bahn» (Metro) istasyonları üzerinde neonla ışınlandırılmış solgun görüntülü «U» harfleri, cadde yörelerindeki çimli alanların donuk yeşil rengi, su birikintilerinde paslıymış gibi kurumuş yapraklar üzerlerinde dönüp duran martılar... Sonbahar sonlarının bu açık belirtileri limandan gelen ıslak esintiyle oluşan kötü hava ürünleriydi.

Nikitin gelip geçenlerin tekdüze anlamlı aşırı olağan yüzlerine bakarak mırıldandı:

«İnanılacak şey değil... İşte Almanya topraklarındayız, bunlar her şeyin başladığı topraklardı ve örneğin belki şu erdemli amca...»

Bir bar kapısı önünde sırtında yağmurluğu, ağzında ucuz «sigarillos»u ile duran yaşlı adamı göstererek; «Evet, şu erdemli amca vaktiyle sesi kısılıncaya dek

«Heil Hitler!» diye bağırmış, Stalingrat savaşlarında sana ateş etmiş olabilir... Ya da şu!...» Gözleri bu kez sol elinde şemsiyesi bir mağazadan çıkıp sağ eliyle kaldırım kenarına park ettiği «Volkswagen»in kapısını açmaya çalışan kısa boylu, göbeği yağmurluğunu germiş şişman adama takıldı; «Evet, kötü biri olamaz belki... Akşamları birasını içip çocuklarını dizlerinde hoplatan bir zevk kuşu... İyi niyetli, karınca ezmekten kaçınan biri... Ateş edebilir, ya da birini öldürebilir mi? İnsanları astırabilir mi! İşte sorun burada Platon, sırrı insan ruhunun karanlıklarında...»

«Heil Hitler! diye bağıranlar kimlerdi öyleyse... Tümü de nazik, iyi huylu insanlar gözüküyor. Peki kim ateş etti bizlere?»

«Kim» değil Platon «neden» ya da «niçin»... Sorunun çekirdeği bu sorularda saklı...»

«Çehreler hiç bir zaman her şeyi açıkça yansıtmaz Vadim, tersine yanıltır da çoğu kez..»

«Bekleyelim!»

Önünde mavi ışınlarla ışıklandırılmış «S» harfi bulunan eski istasyon yapısının büyük, aydınlık oylumlarındaki gazete köşkü önünde durdular. Nikitin türlü renkte kapaklarıyla üst üste asılı dergilerin üzerindeki cam ardına dizili kitapları incelemeye, adlarını okumaya koyuldu.

«Candy», bir genç kızın romanı, «Madrid Cinayeti», haydi hayırlısı... Şu anda acaba hangisi en çok satanlar? Platon, eğer yanlış çeviriyorsam lütfen düzelt beni. Franz Kafka, fiyatlarda indirim var görüyor musun? Yirmialtı mark'dan onyediye inmiş. Bunu nasıl açıklamalı? O, batının tanrıları arasında oysa halâ... İşte yeni bir yayın: «Mareşal Pétain'in Cezaevinden Karısına Mektupları». İlginç... Neler yazmıştı acaba? İşte Henry Miller'in «Yengeç Dönencesi». Erotik bir roman... Ya şu ne? «İkinci Dünya Savaşı». Ne olmalı bu? Yurda dönerken bu kitabı almalıyız.»

Samsonov vitrine gözlüğü değdirircesine yaklaşarak

söze karıştı:

«Şu sağ köşeye bak, kırmızı kaplı kitaba; «Mao'nun Alfabesi» Hoho! Yanında «Hitler Öldü mü?». İşte alınacak bir kitap daha.»

«Evet alınacak bir kitap daha...»

«Emin misin? Ya gümrük? Ya rastlantı sonucu bir arama? «Yanında yabancı kitap var mı?» diye bir soru... O zaman kendini pek kolay savunamazsın.»

«Pek kötü olmaz sanırım... Kitapları kendim için alıyorum, genel kitaplıklar için değil... Sonra insan her gerçeği bilmeli değil mi? Hem de tümüyle...»

«Neyi bilmek istiyorsun? Kimin tetik çektiğini mi? Ben sana açıklıyayım; tümü, istisnasız tümü Vadim... Bugün kırkiki yaşın üzerinde olan tümü. Bizde, Hitler konusunda yazılıp basılmış «Çılgın Onbaşı» veya «Deli Diktatör» gibi kitaplar hep yanıltıcı yargılarla dolu... Aslında olağanüstü etkinliğe sahip şeytansı biriydi Hitler. Nutuk söylerken Almanlar, hele kadınlar hayranlıktan hıçkıra hıçkıra ağlarlardı. Bunu biliyor muydun?»

«Evet, ama bazı şeyler benim için yeterince açık değil. Ayrıntılardan çoğu sisle örtülü. Almanların aslında ne olduğunu kesinlikle bilmiyoruz. Bildiklerimiz net değil... Açıklanmıyor... Koca bir boşluk, bir meçhul... Kimdir bunlar, nedir? Acaba halâ eskisi gibi mi tümü de? Führer'in askerlerine üç öğüdünü unutmuyorum: «Önderine inan, onu dinle ve savaş!» Bakalım göreceğiz... Müzelere gidelim diyeceğim ama bir yargı getirmez... Müzeler genel bakışı zorunlu kılar daima... Biz bir başkalık yapalım, örneğin «Savaş Anıt»ını ve limanı görelim... Önemli olan çehreler, yollardaki çehreler ve gözler... Anladın mı?»

«Kabul..»

«Şimdi bakalım Anıt nerede...»

Nikitin yağmurluğunun düğmesini çözdü, ceketinin cebinden kent planını çıkardı, yağmur damlalarının aralıksız düştüğü cadde uzantısına baktı, plânı inceledi, tekrar cebine koydu.

«Epeyce uzakta... Ama yaya gidelim... Caddeleri, yolları görmek istiyorum, var mısın Platon?»

Sevimli gelsin veya gelmesin, yurtdışında, hatta yurtiçinde de bir kentin bıraktığı izlenimin etkisine pek aldırmaz, derin bir merakın itişiyle hemen insanları gözlemeye koyulurdu Nikitin. Hamburg'da da aynı merak ve tecessüs uyandı doğal olarak; kaldırımlardaki itiş kakış, metro ve otobüslerdeki doluşma, kalabalık birahaneler, küçük barlar, gürültülü eğlence yerleri, işhanları, binlerce yıl öncelerden gelmişe benzeyen meraklı, acılı, avare, mütebessim, kuşkulu bir sürü yabancı yüzün belirip kayboluşu, bu arada bir bakış, bir gülüş, bir sohbet, bir davranış...

Bütün bu görüntülerin izlenimi Nikitin'de geniş hayal kurma gücünün artışını sağlar, sonra yaşamı boyu tanımadığı insanlarla kurmak isteyip de kendi yaşam biçimine özgü esrarlı çekimserlik nedeniyle başaramadığı yakınlığın özlemini duyardı. Bundan ötürü olacak başkalarının esrarını öğrenmeye dönük tutkunun etkisi onu pencereleri gözlemeye zorlardı hep... Baştan savma kapanmış bir perde, ayna önünde saçlarını tarayan bir kadının gölgesi (yalnız mı, yanındaki kim, kadın kim?), geceleri karanlık avlular, eski apartman girişleri, esrarlı evlerden gelen bir ayak sesi, kapanan bir kapının gıcırtısı, duvarlarına bir sürü numara çiziktirilmiş telefon kulübeleri, otobüs kanapesinde boş bir sigara paketi, parkın bir bankında unutulmuş dergi onda insan yaşamının bilinmeyen yönlerine dönük öğrenme isteğini arttırırdı hep. Bu isteği ilk kez çocuk yaşlarda bir rastlantı sonucu sarı fermuarlı kırmızı bir para çantası bulduğunda duymuştu. Çantayı garip bir suçluluk duygusuyla evin ardındaki avluda güvercin yuvası olarak kullanılan küçük tahta kulübeye koymuştu... Zaman zaman güneşte oturur, çanta içinde bulduğu küçük çakıyı, itinayla katlanmış üç rubleyi, kırmızı, tatlı lezzetli dudak boyasını seyreder, bütün bunların sahibesini, yüzünü, vücudunu, sesini kestirmeye çalışırdı... Hayalinde sedef

saplı çakı gibi güzel, genç, zarif, iyi bir kadın canlandırdı. Odasında hep yalnızdı kadın, penceresi sabahları vuran güneş ışınlarıyla ışıklanan bir yangın duvarına bakıyordu. Yarattığı bu hayal çevresindeki hiç kimseye benzemiyordu, zaten kadının belirli bir yüzü de yoktu... Aynalı eski bir komodinden başka pek eşyası olmayan gölgeli, serin fakat huzurlu odasında görüyordu onu. Sonra bir yaz sabahı penceresine yaklaşıp içinde çakısı, dudak boyası ve üç rublesiyle çantayı pervaza bırakıp bir yiğit edasıyla uzaklaşırken sesini duyuyordu kadının: «Kim var orada?»

Nikitin bu çocukça eğilimin ayrıntılarını çoktan unutmuştu ama onların bıraktığı etki olgunluk çağında gizli yaşamlara karşı direnilmez bir araştırı tutkusunun çekirdeğini oluşturmuştu.

Samsonov seslendi;

«İşte orada okuyalım! «1939 - 1945 yılları boyunca İkinci Dünya Savaşında can vermiş subay, assubay ve erlerin anısına.» Ve başka sözler; «Ölmek zorunda kalırsak da Almanya yaşamalıdır.»

«Büyük lâf... Yakından görelim bir de...»

İri anıtın yüzeyi yağmur suyu ile parıldıyor, loş hava kabartmalarda yanaşık düzenle cehenneme ya da hiçliğe yürümekte olan asker dizilerini kısmen örtüyor, silahlar, çelik başlıklar, gözleri olmayan ölü yüzler güçlükle seçiliyordu. Aşağıya uzanan merdivenlerde çiçek demetleriyle şeritlerinin uçları yağmurla sarkıp toprağa karışmış çelenkler görülüyor, kırmızı kan damlaları izlenimi bırakan yıldız çiçekleri ve karanfiller arasındaki şeritlerde gotik harflerle bazı yazılar okunuyordu:

«225 inci Piyade Tümeninin Eski Mensupları.» «Federal Almanya Yedek Askerleri.», «Hava Kuvvetlerinin Eski Mensupları», «Zırhlı Birliklerin Eski Mensuplarından.»

Nikitin birden güçlü bir toprak kokusu duydu, sanki bazı sesler yansıyordu, makineli tüfekler ve bir haykırış: «Tanklar!» Yakıcı güneş ışınları arasından çıkan, kız-

gın çelik yüzeylerinden kendine özgü kokular dağıtan, kulakları sağır eden motor gürültüleriyle yaklaşan tanklar... Egzoslardan yayılan yanık sentetik benzin ve ceset kokularının verdiği bitkinlik duygusu boğazından yukarı yayılarak dirençilmez bir yıkılışa sürüklemişti onu...

Bu bir hayal yanıltısıydı, anlamıştı Nikitin, ama gövdesinin atletik yapılı üst bölümü bir çamın dalına, kasaplık hayvan gibi asılı kalmış batarya komutanı Şikanov'un korkunç görüntüsünü anımsamaktan alakoyamamıştı bu inanç... Dahası vardı; insanı dehşete düşüren kırmızı bir sıvı ağaçtan topun kalkanı üzerine sızıyor sonra sağ yönde güneş ışınları altında ağır ağır akıp giden Pisiyol suyunun kıyısındaki kızgın kumlara karışıyordu. Tank saldırısı sol yönden gelişmiş, Şikanov bataryasını gizlemeye gerek görmeden ateşe başlamıştı. Nikitin'in bataryası ise daha geç koyulmuştu ateşe...

Aynı akşam savaştan sonra ele geçirilen küçük Gadyaş kentinde düşmandan alınmış «rum» şişelerini boşaltırlarken tabur komutanına şaşırtıcı bir başkaldırıyla kendi bataryası orman kenarında daha önce mevzilenseydi Şikanov'un şimdi yaşamını sürdürmekte olacağını söylemişti. Rastlantının kurtarıcı bir kaderin ürünü sayılabileceğine inanmıyordu... O zamanlar savaşta kadere karşı gelinemiyeceğini, onu kimsenin egemenliğine katıp güdemiyeceğini bilmiyordu. Kader Şikanov olayında öcünü almıştı; düşüncesizliği ve acelesi sonucu ölümün keskin baltasıyla ebediyet yolunu aşmasına neden olmuştu. Kaderin uyguladığı bu hüküm, bu korkunç öç tümüyle tecrübesiz Nikitin'e savaş boyunca etkin bir ders sağlamıştı. Yıllarca düşlerinde o korkunç baltanın boynu yöresinde dolaştığını görmüş, kan ter içinde uyanmıştı. Tank saldırılarında vurulup ölenlerin yüz ve sesleri onu bu duyguya kenetlemiş, savaş kavramı onun için kafaların çevresinde durmadan özgürce dönüp duran keskin bir baltaya dönüşmüştü.

Birden Samsonov'un sesini duydu:

«Ne öyle kötü kötü bakıyorsun? Ne düşünüyorsun?

Hadi gidelim buradan, yeter bu kadarı.»

«Biraz daha bekle, incelemem bitmedi...»

Nikitin karanlık taş yan düzeylerdeki çiçek yapraklarına, aşağı uzanan şeritlere bakıyordu. Taşlar üzerinde ıslak çiçekler, şeritlerde Malta haçları ve çiçeklerin tümü sanki yakındaki bir bataklığın çamurundan ölüm kokusu yayıyordu. Bitmeyen yağmurla yol kenarına birikmiş suyun oluşturduğu birikintileri eğrelti otları arasında gaz maskesi kutuları, eğrilip bükülmüş maden tabaklar, pis su dolu çelik başlıklar doldurmuştu. Ormandan gelen ceset kokuları nefesi kesiyor, burnu tıkıyordu.

Nikitin kendine dönük bir hırs ve kızgınlıkla: «Neden?» diye sordu. «Bu anıları unutamaz mıyım? Benden de mi güçlü bütün bunlar? Neden bir Alman askerinin ölümünü anasının, karısının, nişanlısının gözyaşlarından ayrı düşünemiyorum?»

Düzenli adım sesleri yaklaşıyordu. Gri yağmurluk giymiş şapkasız uzun boylu bir adam belirdi. Ak saçları itinayla kesilmiş, kemikli, hiçbir anlam yansıtmayan yüzünde sakalları gene itinayla traş edilmişti. Üzerinde gotik harflerle «225 inci Piyade Tümeninin Eski Mensupları» yazılı şeridi parmağıyla düzeltti, sonra başını eğerek birkaç saniyelik saygı duruşuna geçti.

Ne düşünüyordu bu Alman, eski zaferleri veya yenilgileri mi, savaşta ölen tümen arkadaşlarını mı? Elli yaşlarında görünüyordu. Savaşa katılmış olabilirdi. Acaba nerede? Batıda mı? Doğuda mı?

Nikitin derin tecessüsünün baskısıyla yabancıya 225 inci Tümenle Doğu Cephesinde Ruslara karşı savaşıp savaşmadığını sormayı düşündü, Alman sanki bu davranışını sezmiş gibi onu katı bakışlarla süzdükten sonra uzaklaştı. Son modaya uygun yağmurluğunun eteğini savurarak...

Yaşına bakılırsa savaşta ya yüzbaşı, ya binbaşı olmalıydı Nikitin'in sanısına göre. Bu sanıda pek inançlı olamadığından mendille gözlüklerini temizlemekte olan

Samsonov'a sordu:

«Bu adam ne aradı burada?»

«Sana ateş eden bir Almandı... Almanya, Almanya herşeyin üstünde... Askerce davranışını düşün... Oho! İşte biri daha! Federal Ordunun gelecekteki savaşçılarından biri olacağına kuşkum yok... Eminim aklı Üçüncü Devletin kahrolup giden gücünde...»

Kısa pantalonlu, beyaz çorapları çamurla kirlenmiş on yaşlarında bir çocuğun yaklaştığını gördü Nikitin. Çocuk çiklet çiğneyerek anıtın yan duvarı üzerine çıktı, beden eğitimi salonundaymış gibi dengesini gözeterek yürümeye koyuldu. Sarı ayakkabılarıyla yaprakları çiğneyerek yaklaştı, kabartmalardaki bir makineli tüfeğe dokundu, sonra ağzındaki çikletten balon oluşturarak aşağı atladı, sonbahar yapraklarının adacıklar yaparak kümelendiği parmaklıkla çevrili su birikintisine yaklaştı. Aynı anda aynı yönden martı çığlıkları duyuldu... Bir nedeni olmalıydı bu şamatanın. Biraz sonra martıların kanatlarını hızla çırparak havalandığını gördüler. Suda yalnız sarı yapraklar arasında süzülen ördekler kalmıştı. Çocuk kirlenmiş çoraplarının daha da çamurlanacağına aldırmadan martıların ardından baktı, çikletinden koca bir balon yapıp patlattı. Nikitin mırıldandı:

«Tom Sawyer... Değil mi?»

«Alman olmasına karşın evet... Hadi gidelim artık... Burayı gördük işte... Şu ünlü eğlence bölgesi Reeperbahn'a gidelim mi? Yoksa nehir boyu yürüyelim mi? Yağmur iliklerine işlemedi mi hâlâ Nikitin?»

«Hadi inelim yeraltına.»

Yağmur sürüyordu. Islak şemsiye ve yağmurluk kokan metro istasyonuna indiler.

Reeperbahn'a ulaştıklarında yağmur durmuştu. Bulutlar liman bölgesine inip denizi örtmüş, çatılar üzerine gri duman benzeri yayılmıştı.

Çıktıkları metro istasyonunun yöresi otelin bulunduğu bölgeden çok başkaydı. Burda turistler ve dünya-

nın her köşesinden gelmiş ticaret gemileri mürettebatı için ister bir saat, ister bir akşam, ister bütün bir gece olsun doğa dışı, yapay, baş döndürücü bir eğlence ve bayram havası yaratılmıştı. Hamburg burada her istenen zevki hemen karşılamaya hazırdı.

«İşte ünlü Sant Pauli...» dedi Nikitin. «Seks, alkol, eğlence.»

«Görüyoruz, kör değiliz...» diye homurdandı Samsonov.

Köşebaşı içkievlerinin, küçük otellerin, lokanta, Amerikan kulüpleri, dans salonları, gece kabareleri ve «striptease» salonlarının göz kamaştıran türlü renkli arsız ışınlarla yazılı adları okunuyordu: «Tabu», «Kolibri», «Moulin Rouge», «Sapho»... Gelip geçenler camlar ardında sergilenmiş boylu boslu kızların ya saydam banyo küvetlerinde, ya da elleriyle incir yaprağı gibi belirli yerlerini örterek, saçlarını yarı yüzüne düşürerek halı üzerinde çekilmiş renkli fotoğraflarını seyrediyordu. Bazı resimlerde ise uçları sivri dimdik memeleri, şehvetle geri atılmış başlarıyla çıplak kadın veya çok genç oldukları anlaşılan kızlar yüzlerindeki günahsız ve utangaç gülümsemeyle sanki durumlarını hoşgöstermek istiyorlardı. Aslında kadın eti, açıklanmış gizlilikler, şehvet ve komplekslerle dopdolu fanteziler, utanmazlık ve arsızlığın sergilendiği şu caddede dişiye özgü her ayrıntının belirtilmesi amaçlanmış, kendini erotik ortamda unutmak isteyenler gözetilmişti.

O saatlerde Reeperbahn'ın ziyaretçisi pek yoktu. Gece ışınlarının, renkli ışınlı reklâmların çoğu daha yanmamış, gece kabareleri ve dans salonları henüz açılmamıştı. Buna karşın caddede gece yaşamının bazı yerler ve insanlar için yitmediğini gösteren belirtiler seziliyordu; küçük otellerin ve yapıların pencereleri ardında avlu ve girişlerde karanlık gölgeler ruh benzeri kıpırdanıp duruyorlardı. Dev yapılı üniformalı kapıcılar arasıra esneyerek kapalı kapılar önünde dolaşıyor, gelip geçenlere fotoğraflar gösteriyor, öbür ellerinde giriş biletleri ol-

duğu halde sıcak, inandırıcı bir sesle bağırıyorlardı:

«Yepyeni porno! Giriş üç mark! Sudan ucuz!»

«Onbeş dakikası beş mark! Genç bir İsveç dilberi... Sizi çok iyi anlayacak olan iki genç melez... İsveç usulü seks! Ve bir Fransız gösterisi...»

Kaldırımda arada bir sivri uçlu ayakkabılı, kadınsı hareketli, renksiz, solgun yüzlü genç adamlar beliriyor, çağırıldıklarında fısıltıyla konuşup eşliklerine aldıkları konuklarıyla çıktıkları ev veya sokakta kayboluyorlardı. Belirli uzaklıklarda mevzilenmiş erdemli görünüşlü, siyah giysili baylar genç adamların çalışmalarını dikkatle izliyorlardı. Pencere altlarında, apartman girişleri ve bar kapılarında pek taze sayılmayan orospular abartılmış makyajlarıyla şemsiyelerini açmış bekliyor, mini eteklikli daha gençleri ellerindeki çantalarını sallayarak, dudakları arasındaki sigaraları tüttürerek duruyorlardı.

Çağrılara kulak asmadan, sağlıksız görünüşlü bazı genç adamların gösterdiği fotoğraflara bakmadan, orospuların sözlerini yanıtlamadan, yaşlılarının tehdit edici bakışlarına, çoğu sarışın, gözlerine ilk kez far sürmüş öğrenciye benzeyen genç kızların göz kırpmalarına aldırmadan caddeyi geçmeye koyuldular. Bölgenin aşağılatıcı örtüsüz yaşam düzeni aslında her gün değişmez yasalarla sürüp gidiyordu. Nikitin insanda şehvet duygularının biriktiği karanlık derinliklerdeki her ayrıntının burada yüzeye vurduğunu, bunun için her rolün, davranış, söz ve pozun prova edildiğini, bacak, dudak, meme, göbek, ses gibi organ ve özelliklerin her fiyatla büyük ölçülerle satıldığını, satın alındığını düşündü, bu yapay tutkuların benliğindeki istekleri nasıl uyandırdığını düşündü, kalbinin küllü bir pençeyle sıkıştığını duyar gibi oldu.

Orospuların gündüz çalışmalarını sürdürdüğü caddeyi geçtiler. Bir köşede yanlarına, otel kapıcıları gibi sırmalarla süslü giysili, bir omuzu eğri, uykusuz, yorgun görünüşlü traşsız yüzünde kırışıklar belirmiş yaşlı biri

yaklaşıp yakarışı andıran fısıltıyla konuşmaya koyuldu:

«Baylar, yalnız üç mark... Place Pigalle'de çevrilmiş kısa Fransız filmleri gösteriyoruz. Görüyorum yabancısınız, sizler için gerçekten ilginç olduğunu anlayacaksınız. En yeni filmler. İşte giriş biletleri baylar, pişman olmayacaksınız eminim.»

Nikitin'in dudaklarından kuşkulu sesle şaşırtıcı bir soru döküldü :

«Girelim mi? Görelim bakalım, belki ilginçtir... İnsan herşeyi tanıyıp bilmeli değil mi ya... Ne dersin?»

«Pekalâ... Belki hakkın var...»

Samsonov yüzü kızararak adama altı mark saydı ve mırıldandı:

«Görelim haydi...»

Kapıcının görev aşkıyla açtığı dar kapıdan girdiler, solgun bir ışıkla aydınlatılmış merdivenlerden indiler, rutubet ve «Kölnisch Wasser» (Kolonya) kokan avludan geçip, ağır perdeyi açıp karanlık küçük salona girdiler. Beyaz perdede geniş bir yatağa uzanmış çırılçıplak bir kadın sırtüstü yatmış, bir elini üzerindeki erkeğin adaleli sırtına uzatmıştı; sevişen bir çifti otel odasında gösteren bir filmdi bu.

Karanlıkta çevrelerini tanımaya çalıştılar; sandalye yoktu salonda. Birkaç masa, duvarlarda birkaç kırmızı ampul, köşede yarı karanlıkta aynaları ışıldayan bar... Salon ilk bakışta tümüyle boştu sanki. Birden sağ taraftaki masada oturan üç kadını farkettiler, aynı anda aynı yönden bir «Hallo!» ulaştı kulaklarına. Perdenin ışığında iki kadının kalkıp kalçalarını kıvırarak ağır adımlarla yaklaştıklarını gördüler. Kadınlar onları yer göstericiler gibi güderek yarım daire biçimindeki locanın masasına oturttular, bir film barında çok doğal olduğu anlaşılan davranışların verdiği güvenle kendileri de oturdular.

Nikitin yanındaki kadını gözlemeye çalışırken garson olduğu anlaşılan bir kız daha yaklaşarak küçük cep lambasını yaktı, sarı saçlıydı, üniversite öğrencisi izle-

nimi bırakan soğuk bir yüzü vardı. Kuru bir sesle bayların ne içmek istediğini sordu.

«İçmek mi?»

Nikitin şaşırmıştı, Samsonov'a bir işaret çakarak işe el koymasını istedi.

Samsonov birşey içme zorunluğunu anlamış, en ucuzunu seçivermişti;

«Coca Cola... İki olsun lütfen...»

Nikitin kendi kendine kızlar acaba kim, neden yanımıza oturdular diye soruyor, böyle Japon «geyşa»ları benzeri davranışta kötülük bulmuyordu. Herhalde eğlence kızlarıydı bunlar...

Çok soğuk iki şişe Coca-Cola, içlerinde biraz «rum» la iki kadeh geldi, kızlar canlanıp kadehlere Coca-Cola koydular, gülüşerek birini Nikitin'e ötekini Samsonov'a sundular. Bu olay yanındaki kızı yakından inceleme fırsatı vermişti Nikitin'e; kahverengi saçlar, çıkık elmacık kemikler, anlamsız bakan koyu renk gözler, güçlü bir göğüs belirleyen ince bir kazak... Kadın bacak bacak üstüne atmış, kısa etek beyaz dizini açıkta bırakmıştı.

Kadın kadehten bir yudum içti, bacağını sallayarak işaretle sigara istedi... Nikitin çaktığı kibritin ışığında onun geniş burnunu, rimelli kirpiklerini, sigaranın filtresinde kalın kırmızı bir halka bırakan etli dudaklarını, boyalı oval tırnaklarını gördü. Kadın sigarasından derin bir nefes çekti, bacağını sallarken Nikitin'e diziyle dokundu, sonra kedi gibi yumuşak bir hareketle saçını okşarken gülümsedi.

«Adım Hede...» Derin bir sesle kendini tanıtmış, parmağı Nikitin'in yanağı üzerinde dolaşıp kulak memesine dokunmuştu.. «Sen kimsin? İngiliz mi? Neden böyle ciddisin?»

«Hede», Nikitin adı yineliyerek tuvalet suyu kokan soğuk eli yanağından çekti, böyle tatsız dokunuşlara, araştırıcı tecessüse direnci yoktu. Sonra, beyaz perdeye yansıyan ve her otel odasında geçen olayları seyre koyuldu; çıplak bir kadın yatağa oturmuş bacağındaki

çorabı yuvarlıyarak çıkarırken kapı açıldı, erkek girdi, ceketini, kravatını atarak soyundu, gömleğinin düğmelerini çözdü. Kadın ikinci çorabı çıkarır çıkarmaz sırt üstü uzanmış, erkek adaleli gövdesiyle üzerine abanmıştı. Karanlık bir geçmeden sonra otelin bir başka odası belirdi; ayaklarında çizmeden başka giysisi olmayan çıplak bir kadın gene çıplak bir erkeğe elindeki kamçıyla vuruyordu... Sonra sehpalardan resim atölyesi olduğu anlaşılan bir odada pencere önünde duran çıplak model bir eliyle memelerini okşuyor, sonra karnına ve daha aşağıya inerken eli titremeye başlıyor öbür eliyle bacakları arasını şamdanla aydınlatıyor, dudakları şehvetli bir gülümsemeyle aralanıyordu. Onu sabah saatlerinde bir kumsal izliyor, çıplak bir adam hayvansı çığlıklar atan çıplak bir kızı kovalayıp yüzükoyun kuma yatırıyor, üzerine çıkıp sırtını öpmeye, ısırmaya başlıyor, bir çalı ardında sahneyi seyreden alabildiğine çirkin bir adam kıllı bacakları üzerinde Fauna benzeri görüntüsüyle şehvet çığlıkları atarak kendi kendine doyum yapıyordu.

Nikitin olanları önce ilgiyle izledi, sonra kızmaya başladı, içinde güçlü bir tepki doğdu. Gözleri önünde güzel bir insan vücudunun korkunç yumruklarla ezildiğini, işkenceye tutulduğunu, hasta bir coşkuyla şehvete zorlandığını, doğanın erkek ve kadın ilişkilerine koyduğu düzenin kin ve düşmanlığa dönüştüğünü gözlerken uyanabilecek duygunun etkisiyle boğazı tıkanmıştı sanki...

«Hey, İngiliz içsene!..»

Bir kadın sesiyle irkilerek gözünü beyaz perdeden ayırıp cep lambasının aydınlattığı yere baktı; garson kız ısmarlanmadığı halde masaya iki şişe şarapla dört kadeh getirmiş, doldurmaya başlamıştı. Hede önündeki kadehten bir yudum içer yan gözle Nikitin'i süzerken garson kız beyaz perde yanındaki çıkışta kaybolmuştu. Çıkışı ayıran kadife örtü dalgalandı, içerden fısıltı biçiminde bazı erkek sesleri yayıldı salona.

Nikitin'in bilincini huzursuzluk dalgası kapsamış, olayların ateşli hastalıklarda görülen kâbuslara benzer gerçeğe uyarsız gelişimi karşısında hafiften titremeye başlamıştı... Kolay akıl erdirilemiyen, aptalca süren gereksiz bir oyun oynanıyordu; beyaz perdedeki film, çıplak, terli vücutlar, karanlık bar, Reeperbahn'da bomboş bir salon, masa üzerinde ısmarlanmamış şaraplar, perde ardında fısıltılar, diziyle durmadan bacağına dokunan yaban görünüşlü Hede. Neydi bunlar? Hayır, hemen kalkıp herşeye karşın buradan, bu gerçek dışı rutubetli cehennemden kaçmalı, beton-demir duvarlarla çevrilmiş izlenimi bırakan bu yerden doğa ışığına, Kasım havasının griliğine dalmalı, dış evrenin buraya giremiyen seslerini duymalıydı. Labirentleri, su sızan tavanı, kirli, kaygan duvarları, kirli kent sularının aktığı kanalizasyonlardan gelen kokularıyla bir kalenin zindanıydı burası sanki...

Gitmeli, en kısa sürede gitmeliydi buradan! Aynı anda Hede'nin derin sesini duydu, Almanca cümlelerin anlamını bulmak için zorlamaya başladı kendini.

«Daha dün muayene oldum, tam sağlıklıyım... Sağlığımı iyi gözlerim İngiliz...»

Kadın düşlü bir gülümsemeyle ağır ağır memelerini ve kalçalarını okşamaya başladı.

«Ben aslında striptease'ciyim, her akşam burada gösterim var. Bak, memelerim nasıl, yavaşça okşa, bastırmadan... Ya kalçalarım? Genç kız gibi... Sen aslında hangi ulustansın? İngiliz mi?»

«Hayır.»

«Polonyalı mı, Yugoslav mı?»

«Hayır.»

«Yoksa Rus mu?»

«Ruslar gelir mi buraya?»

«Biri vardı çok sevimli, eminim casusdu.»

«Neden casus olsun?»

«Tüm Ruslar casusdur.»

«Bunlar kuyruklu yalanlar, sevgili Hede.»

«Çok ağır heyecanlanıyorsun...» Sıcak bir gülümseyişle sürdürdü sözünü: «Belki de o biçimden hoşlanıyorsun... Hani başka türlüsü... Korkma bende tüm oyunlar var.»

«Hayır, çocuğum, bir şey istemiyorum...»

Yalnızca buradan gitmeyi istiyorum, Samsonov'a hemen söylemeliyim diye düşündü Nikitin. Sıkıcı duygunun etkisi ağırlaşmış, tüm kasları karıncalanmaya başlamıştı. Ne üzerinde aynı çıplak kadın ve erkeklerin oynaştığı beyaz perdeyi görüyor, ne bir şey duyup seziyordu. Çevredeki şeylerin anlamsızlığından doğan korku ve bitkinlikle Samsonov'a döndü ama onu tanımakta güçlük çekti; öteki kadının dolgun vücuduyla sıkıştırdığı Samsonov'un yüzü kıpkırmızı kesilmiş, doğa dışı kızgın bir sesle yakınmaya çalışıyor, sesi sanki kendisini haklı göstermeye kalkan bir kimsenin savunma gayretinden doğan tınıyı yansıtıyordu. Nikitin dürttü:

«Çabuk gidelim buradan.»

Arkadaşının parlayan gözlüklerini gördü, ardından boş bara yönelik boğuk sesini duydu Samsonov'un;

«Hesap!»

Beyaz perdenin sağındaki kapı örtüsü aralandı, ağzı ve gözlerinden öğrencilere özgü bakir anlam yansıyan garson kız geldi, cep lambasıyla aydınlattığı iki hesap pusulası koydu masaya. Nikitin kendi pusulasını alırken Samsonov'un cep lambasıyla aydınlanan gergin yüzünü farketti, ardından kızgın bağırışı duyuldu:

«Bu ne biçim hesap? Bir yanıltı var? Yüzelli mark! Biz yalnız Coca-Cola ısmarladık, şaraplara dokunmadık bile...»

Garson kız isteksiz bir tavırla eğildi Samsonov'a;

«İngiliz, meteliksiz mi kaldın yoksa? Ne kadar ödeyebilirsin, kaç para var yanında?»

«Yüz mark. Yüz mark'dan beş para fazla veremem.»

«Sökül bakalım!»

Samsonov korku ve heyecanla elini cebine attı, titreyen elleriyle para cüzdanından iki elli marklık kâğıt

para çıkarırken garson kız şirret bir sesle haykırmaya koyuldu;

«Sende para çok! Çabuk ver bana! Sen... sen de öde bakalım... Sen de mi zilsin yoksa?»

Sıkıca tuttuğu cep lambasını kabaca Nikitin'in suratına yöneltmiş, kızgınlıktan suratı değişmiş, allak bullak olmuştu. Beyaz perdeyi örterek daha da yaklaştı. Nikitin bu kabalığa, bu şiddet eylemine pek pabuç bırakacaklardan değildi ama kızın davranışı baskıdan çok tehdide yönelik görünüyordu. Altıncı duyguyla perde ardında bir hareket sezinledi, aynı anda biri ceketsiz, kravatı gevşetilmiş beyaz gömlekli, diğeri koyu renk balıkçı kazaklı boksöre benzer iki adam göründü. Her ikisi de bara yönelip sırtları salona dönük yüksek iskemlelere oturdular, sigaralarının dumanını sessizce savurmaya başladılar.

«Cep lambanızı daha uygun biçimde kullanabilirsiniz sayın bayan» dedi Nikitin. «Daha akıllıca bir iş yapmış olursunuz.»

Sonra korkulu düşlerde görülen bazı olaylar karşısındaki ezikliği duydu; sanki küçültücü bir güç kollarını sırtında bağlamış, çelik yay gibi iki el boğazını sıkarken çaresizliğiyle alay eden şeytansı kahkahalar duymaya koyulmuştu. Aynısı şu yeryüzünden uzak oyukta, şu ilkel tuzakta geçebilirdi, dövüş, dayak, soygun, belki cinayet, yeraltı geçitlerinin lağım suları sızan duvarları, kanalizasyonlar... Tanıksız bir cinayet... Kimse onları bulamazdı bir daha...

Nikitin durumun umutsuzluğunu anlamış, Samsonov'un yaptığı gibi garson kıza direnmenin anlamsızlığını kestirmişti. Kendinin 143 marklık hesabını, Samsonov'un aynı miktar hesabını ödeyecekti... Boş yere ödenecek üçyüz mark... Kasım havasını, yağmuru ve parıltılı ıslak asfaltı bırakıp durup dururken yüklü bir para vermek... Ama merdivenleri ayıran ağır perdenin açılışı, bu lânet olası zindandan uzaklaşmayı sağlayan loş merdivenleri çıkış, Hede'nin rutubetli «kolonya su-

yu» kokusundan, tırnaklarıyla insanın yüzünü her an tırmalamaya hazır sarışın garson kızın çirkef suratından kurtuluş karşılığı olarak ne kadar da azdı bu para.

Bir ferahlığın önsezisiyle cüzdanından üçyüz mark çıkardı, aldırmazlıkla; «ikimiz için.» deyip garson kıza uzatırken Samsonov'a seslendi:

«Çabuk gel, çabuk!»

Garson kız kısılmış dudaklarıyla paranın üstünü masaya sayıyor, bardaki iki adam sırtları Nikitin ve Samsonov'a dönük oturuyor, suskuyla sigaralarını içiyorlardı.

Nikitin hızla kalkarken Hede'nin bir eliyle dirseğini tutup diğer elini ceketinin cebine daldırarak gitmesini engellemeye çalıştığını sezdi. Kan birden kafasına sıçramıştı, insanüstü bir çabayla kadını itme isteğini engelledi. Böyle bir davranışı felâket getirebilirdi. Yavaş bir hareketle kolunu kurtardı, ayağa kalktı, sanki hiçbir şey olmamış gibi yapay bir tebessüm ve pek doğal sayılmayan nezaketiyle mırıldandı:

«Çok teşekkürler... Hoşça kalın!»

Aynı anda Samsonov göbeğiyle masayı iterek fırlamış, başı bir boğa gibi eğik soluyarak kapıya yönelmişti. Nikitin izledi, onları bu iğrenç ve rutubetli yerden ayıran perdeyi açıp, merdivenleri tırmandıktan sonra açık havaya çıkıncaya dek kurtulabileceklerine hiç inanmamıştı.

Sonbahar gününün zayıf ışığı yansıyan cam kapıyı buldular, açıp caddeye, özgürlüğe ulaştılar, yaş asfalt üzerinde durup Reeperbahn'ın ıslak havasını içlerine çektiler. Etraflarına göz atarlarken Nikitin söyleniyordu:

«Üç şeytan adına kaçalım buradan... Üç şeytan adına...»

Kapıcı çok meşgul insanlara özgü yüz anlamıyla yerinde duruyor, ceketindeki ufak bir lekeyi tırnağıyla kazıyıp çıkarmaya uğraşıyordu. Buruşuk, soluk yüzünde belirli bir anlam yoktu.

Nikitin bir rastlantı sonucu olsun, bilinçli bir davranışla olsun kaderi üzerinde önemli bir rolün simgesi sayılabilecek bu yeri ve şu mürai suratı ilerde de anımsamak amacıyla barın adını öğrenmek istedi, ışıklı harflerle «İntimbar» yazısını okudu.

«Bir serseri yatağı için harika bir ad. Ne masum bir palavra. Amma da düş kırıklığı, ne dersin Platon?»

«İkimiz de enayiyiz. Enayi kralları!» Samsonov hırsla bağırıyor, yumruğunu alnına vuruyordu. «Üçyüz mark! Soydular bizi, soğana çevirdiler... Hem de gün ortasında... Bizleri okul çocukları yerine koydular... Hey ne şapşalmışız yahu!..»

«Gene Tanrıya şükredelim, kazasız belâsız kurtulduk Platon...»

Morali biraz düzelmişti Nikitin'in; «Ne yapabilirdik? Polise gidip bir genelevde maruz kaldığımız namussuzluktan mı dert yanacak, bu alçakça davranıştan ötürü başbakana mı yakınacaktık? Çok daha kötüsü olabilirdi... Bizi İngiliz sanıp soydular, ya gerçekte kimler olduğumuzu bilselerdi? Dilber Hede'nin Ruslar için dediklerini duymadın mı? O iki boksör görünüşlü oğlana ne dersin? Tank gibi heriflerdi...»

«Onu bunu bilmem ikimiz de bal gibi şapşalız... Üçyüz markı kaptırdık ya...»

«Kes artık! Üçyüz markmış... Bu para aklımızda bile yoktu. Kapitalist bir ülkenin şu veya bu nedenle armağanıydı...»

«Hayır, yüz kere hayır... Ben anlamam böyle şeyleri... Bildiğim kadarıyla sana yüzelli mark borçluyum ve ödemek istiyorum. Aptallığımızın cezasını eşit çekmeliyiz...»

«Senden para almam Platon... Üçyüz markı unuttum gitti bile... Yok böyle bir sorun...»

«Bana bak, ben borç parayla yaşamıyorum... Ne ahmak yaratıklarmışız ki böyle bir duruma düştük... Eşek mi desem, deve mi desem... Ne heriflere çatmışız...»

«Sakin ol, herşey geçti artık... Böyle bir olayı bir kez daha görmiyeceğimize eminim... Ama herşeye karşın ilginçti Platon.»

Nikitin arkadaşını sakinleştirmeye çalışırken kızgınlıktan hindi gibi kızarmış kafasına gülüyor, beri yanda bardaki çaresizlikten doğan alçaltıcı duygunun daha ferahlatıcı bir düzeye geldiğini seziyordu. Öğrenci suratlı garson kızın alnına lamba tutup ısırıcı bir sesle «...parayı öde bakalım!» diye bağırışı, bomboş salon, barda sigara içerek tehdit eder bir bekleyişle oturan adamlar, Hede, ısmarlanmamış şaraplar, kötü sahnelenmiş hesap ödetme olayı, gerçek bir şiddet girişiminin kanıtları da değildi sanki... Düşünüldüğünde tümü de günlük doğal şeyler gibi geliyordu insana; şarap, masada kadın, hesabı ödetmek zorunda güçsüz bir garson kıza yardıma hazır bardaki adamlar. Suçlu yoktu, belki daha da ötesi asıl suçlular kendilerinin soyulmalarına, aşağılatılmalarına çanak tutan eğlence düşkünü iki yabancıydı.

4

Üçbin ruble, uzun süredir çektiği para sıkıntısına son verecek ilk telif hakkıydı; mühürlü ve imzalı bandlarla çevrili üç deste. Eski püskü ceketin iç cebine yerleştirmişti güzelce desteleri. Dergide tanınmış adların, öyküsü konusunda yaptıkları yargılar sonucu çoktandır beklediği bu varlığın etkisi kendini göstermiş, güneşli haziran günü yayınevinin kapısından mutlulukla sarhoş ayrılmıştı.

Karşısına çıkan ilk tütüncü dükkânından oldukça pahalı bir paket «Herzegovina Flor» marka sigarillos aldı, sanki tatlı bir düş görüyormuş gibi yürüyerek cad-

denin sıcağından kenarda dizili ağaçların gölgesine sığındı. Pavelezki İstasyonu yöresinde kiraladığı pis halılar serili konforsuz odayı ve borçlarını çoktan unutmuştu. İçi içine sığmıyordu... Gelen geçenin yüzlerine bakarak onların kendisini henüz tanımadıklarına üzülüyor, her gazetecide satılan dergide basılı öyküsüyle, o kirli, soluk halı üzerine konmuş sallantılı masada yazdığı sözcüklerle, onları etkileyip acılarını nasıl unutturmaya çalıştığını ne bilsinler diye düşünüyordu.

Artık varlıklıydı, kirasını, lokanta borcunu ödeyebilir, giysi, çamaşır ve ayakkabı alabilir artan parayla Tanrı vergisi yeteneğini kullanarak çalışmalarını rahatça sürdürüp okuyucularının hayranlıklarını derleyebilirdi.

Bir gazete kulübesi önünde gezinmeye, kızgın camekân ardındaki kitap ve dergilere bakarmış gibi yaparak yan gözle alıcıları gözlemeye, gazetelerden başka öyküsünü içeren kalın dergiyi alacak olanları beklemeye koyuldu. Burnunda basımevindeki mürekkep kokusunu duyuyor, adını ve yazdıklarını içeren sayfaların makineden çıkışını görüyordu. Öykünün baş tarafı ezberindeydi, «Sonbaharda Bir Kez» başlığını, sonra Sonbaharın melankolik havası sızan ilk satırları okuyacakların ne duyacaklarını merak ediyordu: «Yağmur bahçeye kendine özgü seslerle yağıyor, dama pıtırtılarla düşüyor, kapı önündeki merdivenler ıslanıyor, rüzgâr küçük su birikintileri üzerinde kalan kuru yaprakları minik karanlık tekneler gibi sürüklüyordu...» Çalışmasının mutsuz anları daha ilk cümlede belirmiş, defalarca baştan yazmış, öyküsünün ölçüsünü bir türlü kestirememiş, bir kez kısaltmış, sonra uzatmış, devrik cümleler denemiş, gereksiz gördüğü bazı sözcükleri çizmiş, bütün bunları bitmeyen bir işkence, şu anda ise zevkiyle hiç değilse eş değerde bir eziyet olarak değerlendirmeye başlamıştı.

Gazete kulübesi önünde sigarillosun dumanını savurarak, kafasında düşünceler, öyküsünü içeren dergi-

nin biri tarafından satın alınacağı anı, içini kapsayacak o tatlı gururu bekliyor, insanın gözüne hemen çarpacağı kesin ilk cümleyi yineliyordu: «Yağmur bahçeye kendine özgü seslerle yağıyor, dama pıtırtılarla düşüyor...»

Nehir kıyısındaki küçük kentin yöresinde ekim akşamının melankolik duyarlığını yansıtan, okuyucuyu kendiliğinden okumaya zorlayan ne ince, ne parlak bir cümleydi bu...

Yaşlı satıcının cam ardındaki yüzünden sıkıcı bir anlamsızlık okunuyor, gazeteleri iki parmağıyla uzatıp, bir torbadan aldığı ufaklıklarla paranın üstünü verirken bir yandan ufak parçaları çenesine yapışmış limonlu kurabiyesini çiğniyordu.

Ne oluyordu, neden hiç kimse dergiden almıyordu? Nikitin şu çenesi durmadan oynayan satıcının dergiye gösterilen ilgiyi doğal olarak bileceğini düşündü, ona bu konuda bir şeyler söylemenin gerekli olup olmayacağını kestirmeye çalıştı.

Gazete alıcılarının çarpmasına aldırmadan yirmi dakika kadar durdu orada... Sonuçta gazete satıcısının dikkatini çekmiş, ihtiyar, gazete yığını ardından uzanıp çatlak sesle sormuştu:

«Delikanlı, ne istiyorsunuz acaba?»

Nikitin öyküsünün bulunduğu dergiden bir tane aldı, içindeki yazıları ve yazarlarını belirleyen sayfayı açtı, kendi öyküsünü ve adını bulup sanki şaşmış gibi söylendi:

«İşte, basmışlar...»

«Ne basmışlar? Ne var, yeni bir şey mi?»

«Bu benim öyküm...»

Bu sözleri artık üne doymuş bir kişinin aldırmazlığı ile söylemeye çalışmış, satıcının gözlerinde uyanan tecessüs yüreğini tatlı bir kıvançla doldurmuştu.

«Siz mi yazdınız bunu? Siz? Siz ha? Böylesine genç bir yazar da hiç görmemiştim... Demek siz yazarsınız... Çok memnun oldum...»

Nikitin çatık kaşlarla paraya davrandı:

«Evet, ben yazdım bu öyküyü... Bana iki dergi, hayır üç dergi verin... Bende bir teki bile yok...»

Koca bir yalan savurmuştu; iki dergi verilmişti ona önceden. Aslında elinde olsa leylak rengi kapağıyla bütün dergileri alır, içini kapsayan yabancı bir hırsın itişiyle bir el hareketi yapıp gazetecilerde bulunanları satılmış gibi teki kalmamacasına yokeder, yaşamında bir dönemi vurgulayan olayın ürünü parayı tümüyle haketti̇ğini kanıtlamak isterdi.

«Hey, büyük yazar Nikitin? Yapıtını mı topluyorsun? Günaydın!»

Ensesinden gelen bir ses kulaklarında yatıştırıcı bir yankı yapmıştı. Hemen toparlandı, satıcının uzattığı bozuk paraları saymadan avuçladı, döndüğünde son yayınlarıyla ilgi çeken, edebiyat çevrelerinde tanınmaya başlayan ozan Vasili Vihrov'u gördü. Ozan, başak benzeri sarı saçlı, geniş omuzlu, coşkulu bir gençdi. Taze süt gibi doğa kokan dizelerle olduğu kadar onları davudî bariton sesiyle okuyuşunda da Yessenin'le (*) benzerliği gözleniyordu kolayca. Nikitin onu bir akşam Üniversiteliler Gecesinde dinlemişti.

«Harika bir düzyazı örneği... Sen büyük bir yeteneksin!»

Vihrov altında düğmeleri çözük gömleği görülen buruşuk, dar bir ceket giymiş, dağınık saçları geniş alnına düşmüştü. Nikitin'i neş'eli bir köy çocuğu gibi arkadan kucaklayıp tınılı sesiyle sürdürdü konuşmasını:

«Öykünü dergide okudum, biz orada artık sayfa arkadaşıyız, «ballad»ımı gördün mü? Oku onu! Yapıtına gelince, okudum, çok, ama çok iyi. Bir cümle var, nasıl; «Karanlıkta inleyen ışıklar...» gibi bir şey... Gerçek bir şiir dizesi bu... Eminim bir gün kısraklara atlayıp Parnas dağına çıkacak, ikinci bir Çehov olacaksın! Kutlarım! Kutlarım!»

(*) Rus ozanı Sergey Yessenin (1895 - 1925) Sovyet Devriminin başlarında coşkun lirizmiyle seçkinleşen köy çocuğu bir ozan.

Nikitin'in yüzü kızarmıştı... Bir yandan kurabiyesini çiğneyen, bir yandan Vihrov'un bariton sesine kulak veren satıcıya bakışlarıyla veda edip sordu:

«Yolun uzun mu? Merkeze doğru yürüyelim mi?»

«Bence Merkez en iyisi. Telif hakkını aldın mı? Belki kutlarız ha? Senin ilk kuşun sayılan öykün, benim de ballad'ım... Bir yerde oturur, birbirimizi traşlarız... İstersen açık havaya, Kültür Park'a gidelim... Evdeki durumun? Sanırım çocukların beklemiyor, sevgili karın gözlemiyor... Kaynanan da elinde oklava kapı ardında beklemiyor...»

«Hayır, yalnız yaşıyorum, bekârım...»

«Hadi en iyisi otobüs durağına gidelim Çehov... İlk öyküyü kutlamak günah sayılmaz değil mi? Güllerle kaplı bir yol açılıyor önünde, ün ve onur yolu... Bana inan, göğsünde Tanrı kıvılcımı taşıyorsun...»

Nikitin gerçek kutlayışın o sırada yüreğinde başladığını daha sonraları anımsayacaktı. Sonuçda önemli bir noktaya ulaşmış, şaşırtıcı olaylar başlamıştı. Evet, işte şu güneşli ve güzel haziran günü Merkez Parkı'nın Yaz Kahvesinde anılarının çekirdeği olan dergi yanıbaşında duruyor, öğle öncesinin ilk kadehiyle geceler boyu zahmetli çalışmalar sisler ardında yavaşça kayboluyor, yaşamında yeni ve olağanüstü birşeylerin doğmakta oluşu tüm insanlara ve doğaya karşı iyilik ve sevgi dolu duygular uyandırıyor, teras'daki taze biçilmiş kereste kokusu parkın ağaçlarından yayılan yaprak kokularıyla karışıyordu.

Vihrov'un düzyazıda şiiriyeti, öyküde ayrıntıların önemi ve Tanrı konusunda sözlerini, yaratıcı anlarda kalemi güden sihirli güç çevresindeki düşüncelerini, savaştan dönmüş olanların anlatacaklarını belirlemek olanağını bulduklarından ötürü kısmetli sayılmaları gerektiği yolundaki inancını zevkle dinliyor, bir yandan onun sağlıklı yüzünü, tutku ve coşkuyla kıvılcımlanan mavi gözlerini, alnına düşmüş sarı saçlarını, hayranlıkla seyrediyor, hergün içini kemiren, baş sorun saydığı

«sözün zerafet ve güzelliğini kristalleştirme» çabası çevresinde yorumlarıyla ne denli ilginç olduğunu kestiriyordu Nikitin. Onu daha önceleri tanımamış olmasına yanıyor, kendisi basit, eğitilmemiş akranlarıyla yaşarken onun savaşa katıldığını, Üniversiteyi bitirdiğini, yapıtlarının basıldığını biliyordu.

Vihrov içkinin de etkisiyle düzyazı üzerine erkeksi, şiir üzerine lirizmle işlenmiş kadınsı örnek ve yargılara girişiyor, edebiyat üzerine, tanrısal bir azmin sağladığı eğitim gücünden yararlanarak kendilerinkinden başka ikinci bir yaşamı da anlatabilen «yazar» dediğimiz doğa dışı yaratıklar üzerine konuşuyor, konuşuyordu... Sonra en yeni basılmamış şiirlerini okumaya koyuldu Vihrov. İçtikçe ozanın yeteneğine, ruhuna ve iç evreninin zenginliğine hayranlığı artıyordu Nikitin'in... Her yeni şiirden sonra: «Harika! Olağanüstü! Erişilmez!» diye bağırıyor, ozanı hayranlıkla kucaklamak istiyordu. Gözleri sevgiden doğan yaşlarla dolu, kendisini alabildiğine etkilenmiş duyuyor, sanki kalbinin bir bölümü bir başka bölüme açılıyor, Vihrov'u iki kez öpüyordu.

Duygusal coşku içinde kıvançla bilinçlendirdiği bir gerçek vardı; kaderi, yorgunluklarla uzanıp giden yoluna önemli ve değerli bir kavşak çıkarmıştı. Yaşamında yeni, uzun ve mutlu bir yön görüyordu Nikitin. Dergide yayınlanan ilk öyküsü ilgisiz kalmazdı; gazetelerde, toplantılarda bahis konusu olacak, yorumlar yapılacak, bu yorumlarda şu biçim başlıklarla selamlanacaktı; «Yetkin bir öykü», «Yetkin lirik düzyazı»... Tanınacak, ün yapacak, adı bir yıldız gibi yücelecek, sevilecekti. Belki öteden bu yana düşlediği şeyler gerçekleşecekti; metro, ya da otobüste giderken elinde kendi esininden satır ve sayfaları içeren, kapağının kendi adı bulunan bir kitapla güzel kızı görecekti. Satırlar o bildiği satırlar sürecekti: «Kapıyı çarpıp bardaktan boşanırca yağan yağmura bıraktı kendini... «Seninle gitmeyeceğim hoşça kal!» diye bağırdı kabaca. Kadın omuzunu okşayarak; «Ha-

yır», dedi. «Benimle git veya gitme ama ben ne yapıp yapıp geleceğim...»

İçkiye dair deyimler söylüyor, içiyor, Vihrov'un melankoliyle örtülü son şiirinden kendi öyküsündeki sevgililerin duygularına giriyordu. Akşam güneşi istasyondaki rayları eritircesine güçlü bir ısı yayarken ayrılan sevgililerin duyguları... Vihrov'un kişiliğinde bir arkadaş bulduğuna, hem sadık bir arkadaş bulduğuna emindi. Sonra içini bir kıvanç dalgası kapladı; biz burada otururken öyküm yayınlanmış bulunuyor, bunu başkaları da izleyecek...

Tenha Yaz Kahvesinde güneş batana dek oturup coşkuyla birbirine uyarlı sözcüklerdeki sihirden konuştular. («Dinle, şu dahice kolaylık ve basitliği... «Selâm sana Akşam Yıldızı!/Senin melankolik ışığındır/verimsiz sarı bitkilerle örtülü kırı ışıtan...» Ya da şuna bak: «Var olduğun süre her an/Karşımdasın...» İnsan bilincini yitirir; «Karşımdasın bir kez/ Sen, harika yaratık hemen kaçarsın/Aslında yalnız güzellikte varsın...» Şunları dinle bir de; «Rusya, yoksul Rusya/Rüzgârda uçuşan türkülerde/Erken bir aşkın gözyaşları gibi/Severim gri evlerini köylerinde...» Böyle dizeler yazan rahatça yatıp ölebilir! Büyük edebiyat ve o edebiyatın devleri...)

Tartışıyor, bazan aynı noktada birleşiyor, birbirlerinin sözlerini kesiyor, sevdikleri bir şiirin dizelerini beraberce yineliyorlardı. «Taman, göl kıyısı kentlerin en kötüsüydü Rusyada...» Ne şaşırtıcı bir başlangıç, ne kadar başka bir zevkin büyüsü! Ulaşamaz kimse Lermantov'a... Ya Çehov? Gene sürdürdüler içki sözlerini, sonuçta tatlı birer likör diktiler, birer kahve içtiler, karşılıklı sevgilerini belirlediler, edebiyat üzerine sadakat yemini ettiler, yaşamını sürdüren Savaş kuşağında dostluğun zorunluluğunu yinelediler, («Geriye sayılı adam kaldı, Vadim, sayılı adam...») Gurup zamanı park yollarında yoğunlaşan mavimsi sise daldılar. Sonra ne kadar sarhoş olduklarını kestirmeye çalıştılar, garsonun

tecessüs dolu bakışlarla bıyık altı gülüşünden, Nikitin'in eli açıklıkla hesabı ödeyişinden (Vihrov cebinden para çıkarmaya kalktığında gerçekten üzülüp kırılmıştı) doğal olarak çevrede pek normal sayılmadıklarını sezdiler; edebiyat konuşmaları, yüksek sesle tartışmaları, sevgilerini gözlerinde yaşlarla açıklamaları, buruşuk ceketleriyle ayağa kalkıp düşüncelerini karşılıklı yadsımaları yeterdi böyle bir yargının doğuşuna.

Akşam serinliği basmış ağaçlı yoldan yürürken yüzü terli, alnında saçları, gömleği şişkin göğsü üzerinde gerili Vihrov kolunu Nikitin'in omuzuna sarmış, kendinden geçercesine bir hayranlık ve sıcaklıkla Bunin'den (1) dizeler okumaya koyulmuştu.

Vihrov'un kalın sesi iç evreninin tümüyle canlı ve bilinçli yönünde mutlu yankılar yaparken ne olağanüstü dizeler diye düşündü Nikitin... Herşey harikaydı, artık sarhoş olduğundan ötürü utanmıyordu. Ama neden kahvede oturup sohbetlerini sürdürmek varken böyle erken kalkıp yola koyulmuşlardı? Park'dan çıkıp soluk lâmbaların ışıklandırdığı caddelere çıkmanın, kalabalığa karışmanın ne demek olduğunu biliyordu; Vihrov artık şiir okumayacak, Bunin'in lirizmindeki parlak işlemeli sözcüklerden bahsetmeyecek, otobüse binip Moskova'nın bir kenar semtine yollanacak, kendisi metroya binip Pavelezki istasyonunda inecek, harap kira evinin ilk katında küf kokulu, kurt yeniği eşyalarla dolu odasından görünen köşeyi dönecekti. Hayır, hayır konuşmalarını, coşkularını, birbirlerine, edebiyata, tüm insanlara sevgilerini bırakmak, kesmek olanaksızdı, hele böyle olağanüstü akşamda.

«Şerefim üzerine yemin ederim ki eve gitmek istemiyorum Vasili... Hadi kent merkezine doğru yürüyelim...»

Vihrov «veda partisi» olarak Moskova nehrindeki

(1) İvan Aleksiyeviç Bunin (1870 - 1953) son çağlar Rus şiirinin usta temsilcisi, katı gerçeklerle dolu düzyazı vecimiyle, önemli bir romancı. 1933 Nobel Edebiyat Ödülünü aldı.

küçük gemilerden biriyle gezinti önerdi. Kentle Kunzeva arasında işleyen bu gemiler o saatlerde pek kalabalık olmazdı. Kültür Parkın iskelesinden binip kentin herhangi bir yerinde inebilirlerdi. Nikitin kıvançla kabul etti bu öneriyi.

Gemideki büfeye yaklaşıp bir kadeh konyak istediler. Vihrov zorlu bir Don Juan gibi bardaki koca göğüslü, kara gözlü, önlüklü, bodur kıza yaklaştı, ezgisel bir sesle dizeler okumaya başladı: «Ve her akşam o belirli saatte...» Kız kıkırdayarak güldü, kadehleri ıslak altlıklara koyarken kaşlarını çapkınca kaldırarak sordu: «Siz öğrenci olmalısınız. Okulu bitirişinizi mi kutluyorsunuz?» Vihrov kolunu Nikitin'in omuzuna koyarak kıza yetenekli bir yazar karşısında olduğunu söyledikten sonra arkadaşına döndü ve ona öyküsünü içeren dergiden birini imzalayıp vermesini istedi; «Seni halk okumalıdır Vadim.»

Nikitin mahçup bir ses tonuyla kızın adını sordu, öyküsünün bulunduğu sayfaya hızla birkaç kelime yazıp uzattı, sonra para saymasını sevmeyen varlıklı biri edasıyla konyakları ödedi, kızın verdiği bozuk parayı saymadan cebine attı.

Aşağıya indiler, kimsenin bulunmadığı aşırı ışıklı salonda bir şişe «şampanya» ısmarladılar, nehrin suyundan yayılan serinlikte açık pencereden gelen petrol kokusunda konuştular, gülüştüler, şiirler okudular. Pervanelerin dönüşüyle titreşen döşeme, uzaklaşan kent, granit taşından rıhtım, her ikisinin de mutlu ve neş'eli olduğu salon...

Nikitin insan sevgisiyle dolup taşıyordu. Kara gözlü kıza ve uykulu şişman garson kadına içki ve çikolata, iki genç gemiciye konyak ısmarladı. Her ikisi de onları ilgiyle gözlüyor, salonda yazarlıklarını kutlayan fakat yazara hiç benzemeyen bu iki insanın ancak deli olabileceklerini düşünüyorlardı.

Koca göğüslü kız yapay gayretkeşlikten uzak bir davranışla şişeyi getirip salondaki masaya koydu. Niki-

tin bükülü kâğıt parayı üstünü sormayı bile düşünmeden kıza verdi, sonra edebiyat, yaşam, gelecek ve kadınlar üzerine sözler sıralamaya başladı. Yorulmaya başlayan Vihrov gözlerini kapadı, yanağını yumruğuna dayadı, derin bas sesle «Volganın yeşil kıyısında» şarkısını söylemeye koyuldu. İki kadın önce şarkıya katıldılar, sonra parmaklarıyla yukarıyı göstererek «Susalım! Yoksa yolcular bizi de sarhoş sanacak...» deyip seslerini kestiler. Gerçekten de yukarı güvertede Kunzevo'ya gitmekte olan paltolarına büzülmüş iki üç yolcu vardı.

İçkinin verdiği bitkinlikle duman dolu salonun sisli havasında türlü sesler duymaya, tanımadığı çehreler görmeye koyuldu Nikitin... Tümü de onlara şaşkın bakışlarla bakıyordu, tümü de yabancıydı. (Şu zenci kadın neden sürekli dudaklarını büzüp gözlerini kırpıştırıyordu, bir oyun muydu bu? Acaba neden gözleri bu kadar güzel, ağzı balık ağzı gibiydi?) Güçsüz, baygın durumdayken uyanan utanç duygusunun dürtüsüyle kendine geldi. (Bana ne oluyor? Neden yaptım bunları?)

Küçük nehir gemisinin kent ortasındaki «Udranik» sineması yöresinde inerken vakit geceyarısını bulmuştu. Nikitin halâ günün ve bu harika akşamın sarhoşluğu içinde Vihrov'a henüz eve gitmeyeceğini, ona bir taksi çağırmak istediğini söyledi. Taksi durağına yürüdüler, birer sigara yaktılar (sabahtan beri aralıksız sigara içiyorlardı), sonra birbirlerine olan bağlılıklarını yinelediler. Duygu beraberliği onları bağlamış, birbirlerini en kısa zamanda göreceklerine inanmışlardı.

Kısmetleri vardı; Piyanitskaya Caddesinde bir taksinin yeşil ışığı belirdi, köşeyi döndü, yaklaştı, köprüdeki durağa yönelirken «Hey!» diye bağırıp kollarını sallayarak arabayı durdurdular, birbirlerini kardeşçe öpüp ayrıldılar. Nikitin aynı düşünleri, duyguları paylaştığı, yiyip içtiği, beraberce yenilikler evrenine girebildiği arkadaşından ayrılmakla birden yapayalnız kalmış, sanki önemli bir şeyler yitirmişti.

Ovçinnikov Rıhtımı ile karanlık Piyanitskaya Cad-

desinin kesiştiği noktadaki birkaç apartmanın üst katlarındaki ışıklar görülüyor, karanlığa gömülmüş Sarya Sineması karşısındaki kaldırımda sokak lambası altına toplanmış bir gurup genç seçiliyordu. Büyük olasılıkla sinemadan çıkmışlardı, konuşuyor, gülüşüyorlardı. Aralarından dar ceketi içinde kolları askıya alınmış gibi duran biri kendisini sıkıntıdan kurtaracak eğlence bulmak gereksinmesiyle olacak bol paçalı pantalonunu dalgalandıran bir ayak hareketiyle seslendi:

«Hey, ahbap, bir sigaran var mı?»

Sonra rıhtımda yalnız başına yaklaşan Nikitin'e doğru ıslık çaldı. Nikitin sallanarak gelip sigara paketini çıkardı;

«Lütfen buyrun!» diyerek uzattı. Genç elini kabaca ve hızla uzatırken arkadaşlarını göstererek:

«Tümünü verir misin?» diye sordu. «Meteliksiziz ahbap.»

«Sevinirim, buyrun alın arkadaşlar!»

Tümü de Nikitin'in çevresine üşüştü, arsız parmaklarla pakete dalıp sigaraları yağmaladı. Nikitin fenerin ışığında kendisine bir kurbanmış gibi bakan yabancı yüzler gördü, içtenliği anlamaktan uzak izlenimi bırakan yüzler. Ama Kültür Park'da ve nehir gemisinin aydınlık salonunda geçen dostça neş'eli saatlerden sonra mutlu bir insanın keyfiyle, yumuşak sesle, gülümsemeyle konuşuyordu Nikitin;

«Sigara alacak paranız bulunmaması gerçekten kötü... Bu durumu bilirim, benim de meteliksiz olduğum zamanlar vardı...»

Aralarında iri yapılı olanı Nikitin'e ters ters bakarak homurdandı:

«Ne, ne demek istiyorsun?»

«Sizlere birer paket sigara almak istiyorum çocuklar. Çünkü bu gibi meteliksiz durumlar ne demektir bilirim.»

Nikitin bu rastlantıdan ötürü üzgün değildi. Şu sıcak, berrak haziran gecesinde sessiz Piyanitskaya Cad-

desindeki küçük Sarya Sineması karşısında onun yardımına gereksinme duyan kimseler vardı. Evet, diye düşündü, eve gitmek istemiyorum. Bütün gece Moskova'da dolaşıp gelip geçenlerle sohbet etmeli, şu gençlerle olduğu gibi beraberce sigara içmeliyim. İnsanları tanımak ne güzel!

«Bakın ne yapalım; Balçug Lokantası açıksa oraya gidelim, sigara alalım, beraberce bir şişe şarap içelim, konuşup, görüşelim... Var mısınız?»

İri yapılı, dar ceketli olanı «Hesabı kim ödeyecek?» diye sorar sormaz gruptan birinin dürtüşüyle kendine geldi ve «Hadi çocuklar!» diye bağırarak köprü ardındaki lokantayı gösterdi. Aralarından iki genç bomboş köprüyü geçerek perdeleri ardında ışıklar sezilen lokantaya yöneldiler, cam kapıyı yumrukladılar, ardında beliren kapıcıya «Açsana moruk!» diye bağırmalarına karşın kapı açılmamış, kapıcının gölgesi uzaklaşmış, geri dönmekten başka çare kalmamıştı. Bir genç iri yapılıya bir şeyler fısıldadı, beriki dilini şapırdatıp sözcüklere basarak tehdit yansıyan bir sesle fısıldadı:

«Bana bak ulan, kapalı olduğunu bilmiyor muydun lokantanın?»

Nikitin derin bir düş kırıklığıyla iç çekti;

«Hoşgörün, ben şey istemiştim...»

«Yalan söyledin hergele...»

İri yapılı genç sözde dostça bir sesle söylediği bu sözlerden sonra eliyle saçlarını sıvazladı, kendisini suskuyla seyredenlere göz kırpıp Nikitin'e döndü;

«Bağış yapmak istiyorsun, oysa meteliğin yok...»

Nikitin gencin kemikli geniş yüzüne aşırı mutlu insanların alay ve istihzayı sezmekten yoksun iyi niyetiyle baktı. Karşısındakinin ne istediğini anlamaya çalışmadan kendisine yöneltilen yalancılık suçlamasının doğurduğu kırgınlıkla mırıldandı:

«Doğru değil bu... Param var benim...»

«Sahtekârlık etme, tek kuruşun yok! Varsa göster bakalım!»

İri yarı genç sesinde korkutucu tonu artırıp kemikli geniş yüzündeki çekik gözlerinden ışıltılar saçıyordu.

Bu ısırıcı bakışlar, bu sevimsiz konuşmadan huzursuzlaşmaya başlayan Nikitin öteki gençlerin karanlıkta biraz yaklaşıp karşısına hayaletler gibi dizildiğini sezdi. Sırtından soğuk ter inerken birşeyler olacak diye düşündü... Durumun tatsızlığını kestirmiş, bir yandan da gençlerin kötü bir şey yapacaklarına olasılık tanımadığından dudaklarında müstehzî bir tebessümle kalakalmıştı.

«Çok komiksin.» deyip arka pantalon cebinden çıkardığı çantasını açarak bir elli rublelik çıkarmaya çalışırken söyleniyordu: «Sizlerle gerçekten beraberce...»

Aynı anda yabancı gencin eli uzandı. Nikitin refleksle geri çekerken yabancının parmağı paraya takıldı, para yırtıldı. Genç bir adım geri çekildi, nefes nefese bağırdı:

«Parayı ver namussuz, ver parayı!»

Nikitin daha sonraları o geceyi düşündüğünde daima aynı sonuca varmıştı; eğer yabancı genç güzellikle elli veya yüz ruble istemiş olsaydı kesinlikle armağan edecek, olay tatlıya bağlanacaktı böylece. Ama olaylar başka türlü gelişti.

«Neden?» diye sordu Nikitin. Gencin parayı nezaketle istemeyip zora başvuruşunun nedenini anlayamamıştı. Kafası birden kızmış, karşısındaki kısa ceketli, çekik gözlü, kaba davranışlı gence karşı yabancısı olduğu nefret duygusuyla güçlü bir kin bastırmıştı. Kekeliyerek konuşmaya çalıştı:

«Altı kişisiniz... Ben yalnız seninle dövüşmek isterdim... Başla!»

Yabancı paranın elinde kalan parçasını cebine koydu, yumruklarını sıktı, bir adım öne atarak tükürdü;

«Yaklaşma ulan köpoğlu köpek! Frengim var benim...»

Korkuya ya da Nikitin'in kararlılığından doğan bir

kuşkuya kapıldığı belliydi. Yumruk sallamak istedi, yüze yöneltmesine karşın vuramadı. Nikitin onu sisler ardındaymış gibi çekik gözlerini gördü, sonra yumruğunu bütün gücüyle çenesine savurdu, yumruk yabansı bir haykırışın yükseldiği ıslak ağzına rastlamıştı. Aynı anda ensesine bayıltıcı bir darbe inmiş, gözlerini siyah bir perde örtmüş, sokak lambası sanki sönmüş, yanağı acıyla asfalta sürtmüş, bağıran haykıran bir takım gölgeler çevresini sarmış, ayak sesleri artmış, bir sesin yinelediği emirleri duymuştu Nikitin;

«Karaciğerine doğru... Tekmeleyin! Karaciğerini tekmeleyin!»

Tekmeler kaburga kemiklerine, göğsüne iniyor, çılgınca bir intikam duygusuyla yalnız kalkmayı düşünüyordu. İki eline dayanarak doğrulmaya çalıştı, çevresini saran bacaklardan güçlü bir atılışla kurtulmayı denedi, suratları aynı öldürme duygusuyla gerilmiş, kan sarhoşu kurtlar gibi dişleri kısılmış bu iğrenç yaratıklara saldırdı. Hiçbir acı duymadan, boşanmış bir hiddetle haykırıyordu;

«Korkaklar! Ödlekler!» Bir yandan iğrenç suratlara vuruyor, bir yandan tüm gücünün giderek yitmesine neden olan yumruklarını kullanırken yaşamını elverdiğince pahalıya satmaya çalışıyordu. Kemikli suratlı yabancıyı arıyordu; parçalamak, ölesiye vurmak için. Oysa o ötekilerin sırtı ve omuzları ardına saklanıyor ve şirret bir sesle bağırıyordu: «Alaşağı edin! Çarpın yere!»

Saldırganların yumruklarından, ceketine birer kıskaç gibi yapışmış ellerinden kendini kurtardığı anda kemikli suratın haykırarak köprüye giden rıhtım kenarına doğru gerilediğini gördü Nikitin. İkisi çevresinde bir boşluk oluşmuştu, onlara müdahale edecek kimse yoktu artık... Yabancı köprüye gerilerken pantalon cebinden hızla birşey çıkardı, koca bir sustalı çakı parıldamıştı birden elinde. Nikitin parıltının ne olduğunu anlamış, korkacağı yerde duyduğu kinin etkisiyle çelik bir

yay gibi yabancının üzerine yürümüştü. Kendinden geçmişcesine, sanki sayıklıyormuş gibi konuşmaya koyuldu;

«Hah şimdi tamam, şimdi erkek erkeğe kaldık... Şimdi tanka senin ateş ettiğin mi... (Neden söylüyorum bunu? Niçin, nerden geldi aklıma?) Şimdi hakettiğini alacaksın hayvan herif... Senin gibilerini Savaşta da gördüm... Senin gibi köpekler eski Roma'da da vardı... (Roma nereden çıktı? Nerden anımsadım Roma'yı?) Sen, ya da ben... Göreceğiz bakalım... Sen, ya da ben...»

«Yaklaşma, yakarım seni... Yersin bıçağı...»

Yabancı, saçları şakaklarında uçuşarak köprü korkuluklarını yakalamış, elinde parıldayan bıçağıyla bekliyordu. Belki Taş Çağı insanları da geceyarısı mağarası ağzında güçlü bir düşman gördüğünde aynı ulumaya benzer sesle bağırıyor, sivri yontulmuş bir taşı alıp başka kabileden yabancının kafasını parçalamaya hazırlanıyordu. Ama mağara yoktu orada, Taş Çağı insanları yoktu, uykuya dalmış Piyanitskaya Caddesi, artık kapanmış Balçug Lokantası, köprü, yediği yumruktan burnu kanıyan geniş omuzlu serseri ve yüzü kandan tanınmayacak halde, yırtılmış ceketi, parçalanmış gömleğiyle Nikitin vardı. Kendisini aşağılatan, kızdıranlara karşı özel hak ve hukuk anlayışına göre davranmaya, kırıp parçalayarak, mahvederek yaşamını savunmaya kararlıydı. Ağzında toplanmış kanı yuttu... O saniyeden sonra artık Nikitin değildi, olanağını ve gücünü bir mağara adamı gibi kullanmaya kararlı bir başka insandı. Serseri elinde parıldayan çakıyla yaklaşırken ateşten kavrulmuş dudaklarıyla kendi kendine fısıldadı;

«Leş kargası, anlamanı isterdim beni... Olanları ben düzenlemedim... Ama altı kişi bir kişiye karşı... Hayır, bu davranış yalnız para için olamaz... Çakıyı elinden atacak mısın atmayacak mısın? Yoksa...»

Çekik gözlü genç korku ve tehditle karışık bir sesle hırıldadı:

«Uzak dur domuz oğlu domuz! Yoksa bıçağı yersin...»

Nikitin sol avucunda derin bir sızı duydu, düşmanının çekik gözleriyle bir mağara gibi kara açık ağzını gördü. Sol elinden akan kan çakının açtığı yaradan geliyordu. Kendini toparladı, sağ eliyle güçlü bir yumruk salladı, hayvansı bir haykırış duydu, bunu bir küfür salvosu izledi, serserinin kana bulanmış yüzü sallanıp dansederken korkunç bir hiddetin ışıldadığı gözlere, ıslak surata doğru içini kapsayan tüm hırsla bir yumruk daha salladı.

Arkadan doğru bazı kara gölgelerin üştüğünü, yere yıkıldığını, sürekli vuruşları, kulaklarında yansıyan ıslık ve çatırtıları, bilinç altında bazı çağrıları duydu, iki pamuk parçası gördü, üzerine eğilen hayalleri sezdi. «Hava aldırın! Hava aldırın!» Çevresinde birden boşluk belirmiş, o korkunç sesler susmuştu. Ayağa kalktı, kan tükürerek sağa sola sallandı, arkasından doğru bağırmalar ve güçlü bir itişle yabancı bir ses duydu: «Susun! Susun!» Başka bir evrenden bakıyormuş gibi köprü kenarında düşmanını farketti. İki milis memuru omuzlarından tutuyor, geniş burnu ve yanaklarından kan sızıyordu. Çakı yokolmuştu. Çekik gözlü memurların elinden kurtulmak için boş yere silkelendi, gırtlağından gelen bir homurtuyla konuşmaya koyuldu:

«Eve gidiyordum, bu pis serseri, bu sarhoş domuz yolumu kesti, para istedi benden itoğlu it...»

Çenesi pamukla sarılı Nikitin'in yanıtlaması olanaksızdı bu suçlamayı, sadece acı bir gülümsemeydi yüzünde görülebilen.

Karakola götürüldüler. Çekik gözlü serseri hıçkıran şirret bir sesle bağırıyor, sinemadan eve giderken bu lânet olası sarhoşun kendisini çevirdiğini, elini cebine atıp parasını aldığını söylüyordu. Sonra isterik hareketlerle ceplerini karıştırıp memurlara iki parçaya bölünmüş elli rublelik kâğıt paranın elinde kalan yarısını

uzattı. Geniş alınlı milis yüzbaşı bankın ardından güvensiz bir bakışla «Görelim bakalım...» diyerek yarım parayı aldı, masaya bıraktı. Bir milisin oturttuğu sıra üzerinden olanları seyreden Nikitin serserinin eğri dişlerini gösteren bir sırıtışla yaklaşıp «Bende frengi var!...» diye tükürüşünü, köprüde kin ve korkudan köpüren ağzıyla «Yoksa bıçağı yersin!» deyişini anımsadı, çaresizlik ve kızgınlıkla ağlamaya başladı; erkek erkeğe dövüşte çeteden öteki gençler arkadan saldırıp onu yere yıkmış, tekmelemişlerdi. Burada milis karakolunda ise rıhtımdaki olayın nedenini tek başına ayrıntılarla açıklama olanağını bulamıyacaktı. Çekik gözlünün anlattıkları sürüyordu; «Sarhoş deli üzerime saldırıp para istedi, vermeyince ceplerimi soydu.» Bunlara bir de cebinden aldığı yırtık yarım para eklenince Nikitin ne anlatırsa anlatsın gerçek dışı sayılacak, yalan olarak değerlendirilecekti.

Bugün, evet bugün yaşamında en önemli olay gerçekleşmiş, bana mutluluk vermiş, herşeye herkese karşı iyi ve dost olacağım sırada kader karşıma rastlantıyla şu yabancı serserileri çıkarmıştı.

Ne demekti iyi ve dost olmak? Lütfen daha açık, daha kesin.

Örneğin benim param vardı onların sigaraları yoktu, ben onlara gereksinmelerini satın almak istedim. Sigara almak ve onlarla söyleşmek.

Geceyarısı? Yabancı insanlarla? Hangi amaçla?

Beni anlayın, yalnızca iyi olmak istedim. Herşeyimle... Bu duyguyu bilmez misiniz siz?

Yurttaş, herkese karşı iyi olmak zorundayız. Tamam, ama şu yabansı insanlara sigara almak nereden çıktı? Size ne bundan? Onlardan birini tanıyor musunuz?

Hayır fakat bu o kadar önemli mi?

Yurttaş kısaca ve özetle; sarhoştunuz, eve gitmek istiyordunuz. Normal kişilerin yaptığı gibi.

Normaldi bu.

Belki ruhsal bir tedaviye gereksinmeniz var? Belki kafanızdaki bir yaranın etkisi sonucu acı çekiyorsunuz?

Hayır, yaralı olsam da...

Nerede çalışıyorsunuz?

Şu anlarda hiçbir yerde. Evde. Kiralık bir odada.

Hiçbir yerde çalışmıyorsunuz. Emekli subay aylığınız var mı?

Hayır, Üniversiteyi bitirdikten sonra bir gazetede çalışmaya başladım, sonra bıraktım. Nasıl yaşadığımı açıklamak güç. Subay kaputumu, çizmemi, pusulamı rehine verdim... Daha? Ha evet, muhafız madalyonunu bir çift ayakkabıyla değiştim. Daha doğrusu onu iki yıl önce trende tüm kâğıtlarını ve nişanlarını elbiseleriyle çaldıran bir arkadaşıma armağan ettim. O da buna karşılık bana bir çift ayakkabı satın aldı.

Eğer doğru anladıysam belirli bir işiniz ve geliriniz yok.

Gerçek böyle değil tümüyle. Geçim için gelirim yok ama her gün sabahın erken saatlerinden gecenin geç vaktine dek çalışırım. Uykum yoktur pek... Dostoyevski ve Balzac'ın nasıl çalıştıklarını biliyorsunuz değil mi? Sonra Tolstoy'un, Flaubert ve Renard'ın? Renard'ın «Günceler»ini okudunuz herhalde?

Utanın ve kaçamaklara kalkmayın! Tolstoy'un kim olduğunu biliyoruz kesinlikle. Sanınıza göre milisler dünün adamlarıdır, bildikleri de kulaktan dolmadır... Üçe dek sayamaz, Tolstoy'dan söz edemezler. Şimdi açık seçik bir yanıt bekliyoruz sizden. Ne işte çalışıyorsunuz? Mesleğiniz ne? Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

Ne mi yapıyorum? Mesleğim mi? Güzel, bir yanıt bulmaya çalışacağım size. Sabahtan geceyarılarına dek bir cümle ararım, çoğunlukla da bulamam... Ama yanıp yakılarak cümlelerimi okuyacakların gülmelerini, duygulanmalarını, ağlamalarını isterim hep... Ah, ne aptal lâflar ediyorum! Başka türlü açıklayayım size. Şu serseriyi görüyorsunuz, ne de güzel yalan söylüyor. Ne amaçla? Yudas'ı anımsadınız mı? Ya benim bataryam-

daki topçu çavuşu Meşenin'i de mi anımsamadınız? 1945'de kurşunladığım...

Nikitin'in düşünde geçiyordu bu fantezilerle dolu diyalog... Mendilini kanayan avucuna bastırırken içini kapsayan ruhsal bir acıyla da sarsıldı; altı mosmor gözleri, kanlı burnuyla bank'a abanmış bir şeyler söylemekte olan serseriyi görmüştü gene... Sonra kendisine bakan memurlara takıldı gözü, her farkedenin bilinç altında alaylı bir duygu uyandıracağı sökük, yırtık ceketini farketti. (... bunun tek ceketi olduğunu bilselerdi). Mesleği konusunda hayali açıklamalar bulmaya çalışır, kişiliği çevresindeki sevimsiz gerçekleri açıklamaya hazırlanır, Tolstoy ve Renard'a olan tutkusunu, sözcükleri arayışını, sevgiye ve iyiye olan düşkünlüğünü anımsarken gırtlağından acı bir gülüşe yahut engellemeye çalışılan hıçkırığa benzer bir ses yansıdı, utançla olaylara çılgın davranışlarının yol açtığını, tümünün de isteği dışında geliştiğini düşündü. Sürekli bir katılış, bir hıçkırık başlamıştı iradesi dışında. Krizi önlemeye çalışırken emir vermeye alışık memurların yüzlerindeki boşluğu, anlamsızlığı farketti; üzerinde binbir lekeyle kendisine bir hayli gülünç gelen okul sırasına benzer masaya konmuş kimlik kartını, onun yanında serserinin kimlik kartını, parçalanmış elli rublenin yarısını görüyordu. Kendi kendine dehşete kapılarak sordu: Ne oluyor bana? İsterik bir kriz bu; hem ağlamak, hem gülmek istiyorum... Başıma hiç gelmeyen bir olay! Sinirlerim mahvoldu, onları denetimden aciz miyim acaba? Hele şu utanç verici ortamda... Yabancıların gözleri önünde! Görevlinin hışırtılı sesi yükseldi birden;

«Bütün bunlar doğru mu Vatandaş Nikitin? Aşırı içkili olarak şu durumunuzdan kolayca sezilen denetimsiz davranışlarınızla Vatandaş Milayev'in parasını almak istemişsiniz. Doğru mu?»

«Evet doğru... Yalnız lütfen...»

Görevli kendine güvenen bir hareketle bileğinde mor bir mürekkep lekesi görülen kaba köylü elini uzattı,

Nikitin'in verdiği yarım kâğıt elli rubleliği ve öbür yarısını beraberce masasına eğilmiş bekleyen serseriye verdi.

«Paranızı alın, vatandaş Milayev. Parayı bankada sağlamıyla değiştirebilirsiniz. Size zabıt için birkaç sorum var Vatandaş Nikitin.»

Ah bir kendimi zaptedebilsem... Şu lânet olası kriz... Ne alçaltıcı şey! Tek söz söyleyemiyorum... Neyim var? Tam bir sinir boşalımı. Acı bir gülüşle sarsılır, kan pıhtısını yutmaya çalıştığı her an boğazı yanarken askerlerimden birinin başına cephede böyle birşey gelseydi ona karşı tüm güvenimi yitirirdim diye düşündü Nikitin. Başkaları çektiği işkencenin pek farkında değildi ama serseri dönüp yaklaşmış sarsmaya koyulmuştu onu.

«Bu tür lanet olası ayyaşları atmalı içeri... Tüm pislikleri boşaltacak buraya...»

Çevrede sağladığı güven duygusuyla doğruldu, elli rublelik paranın iki parçasını kimlik kartıyla cebine koydu, sonra milislere döndü:

«Yoldaş Yüzbaşı acaba gidebilir miyim? Çalışıyorum ben, yarın sabah erken saatte kalkmam gerek... Başkaları gibi değiliz...»

Nikitin içinde bir şeyin boşaldığını duydu... Serseri kendisinden iki metre ötedeki masa önünde parıldayan çıkık elmacık kemikleri, şişmiş, morarmış dudaklarıyla duruyor, dişerini göstererek zaferle gülümsüyordu. Sözleri, sesindeki alaylı ton, görevlilerin umursamazlığı değil şu arsızca zafer öğüncü Nikitin'de başka bir izlenimin uyanmasına yol açtı; evet, rıhtımda elinde çakıyla karşısında duran şu serseri yere yıktıklarında çakıyı kalbine saplayıp gözünü kırpmadan aynı aptal gülüş ve aynı zafer sarhoşluğuyla öldürebilirdi onu.

Nikitin gülüşünü ve gözyaşlarını tutmaya çalışarak fısıldadı: «Bıçağın nerede?» Sonra kendinden geçerek yumruğunu salladı, yumruk geri çekilen serserinin kemikli omuzuna indi. Çekik gözlü geriye yaslanırken dengesini yitirip sırtıyla duvara çarptı, sonra doğrulup yabansı bir haykırışla iki milisin tutup sıraya oturttuk-

ları Nikitin'e saldırdı, sivri tırnaklarıyla yüzünü kaşından yanağına dek tırmaladı, asıl hedefin göz olduğu kesindi. Haykırışı Nikitin'in kulağına ustura gibi çarpıyordu:

«Gördünüz mü? Bana bıçakla böyle saldırdı! Bıçağı suya attı sonra! Suya attı itoğlu it!»

Yüzbaşı masa ardından kalktı, serserinin ellerini alışkın bir hareketle sırtına dürdü, kapıya sürdü ve milislere emretti:

«İkisini de tıkın deliğe! Beraber olmasınlar! Anlaşıldı mı? İkisini de!...»

İki saate yakın süre sonra bir milis karanlık, pis çamaşır kokan hücreye girdi, üzerine türlü yazılar yazılmış bir sırada oturan yüzü elleriyle örtülü Nikitin'e yaklaştı, yıkanıp kendisine izlemesini istedi. Nikitin milis tualetinde yüzünü yıkadı, mendiline kuruladı ve ikinci kez görevliler odasına girdi. Milislerin karşısında gülerek, hıçkırarak geçirdiği isteri krizini utançla anımsarken masa önünde duran zayıf, korkuyla sararmış, eski moda şapkalı, köhne ayakkabılı yaşlı kadını görerek irkildi. Kadın ona masum, aciz bir çocuğun bakışıyla bakarak fısıldadı:

«Ne oldu, Vadim Nikolayeviç, ne oldu size?»

Kadın, savaşta ölen bir tarih profesörünün her kaba sözcük duyduğunda kızarıp bozaran mahçup dul karısı, ev sahibesi Maria Pavlovna Stesnova idi. Nikitin önce onun buraya nasıl gelebileceğini kestirmeye koyuldu, sonra aceleyle yıkadığı hırpalanmış yüzünü, parçalanmış ceketini anımsadı, boğuk bir sesle görevlilere Maria Pavlovna'nın oraya getiriliş nedenini sordu, karanlık bir ses yanıtladı sorusunu;

«Telefon numarasını siz verdiniz, ben de çağırdım. Ev sahibiniz Maria Pavlovna değil mi?»

«Ben? Ben mi verdim numarayı? Ne anlamsız şey... Size ben hiç bir numara vermedim ki...»

Maria Pavlovna bitkin bir halde kanapeye çöktü;

«Ne oluyor Vadim Nikolayeviç? Ne demek bütün

bunlar? Siz hiç içmezdiniz. Aman Tanrım sizi kim bu duruma soktu, kim dövdü?»

Milis, Nikitin'e gerçek kadar katı bir bakış atıp ilişkilerin gerginliği savunduğunu belirleyerek konuştu:

«O kendi kendini dövdürdü... Maria Pavlovna, ilk kez olduğu için bağışlıyoruz onu. Sizin kişisel güvenceniz altında evinize götürebilirsiniz... Tamam, gidin. İşte kimliğiniz, fakat sizin yazarlığınıza da inanmak güç Vatandaş Nikitin. İçip sonra da caddede halka saldırıyorsunuz. Ne denir buna?»

Maria Pavlovna mahçup bir halde aceleyle mırıldandı:

«Aman Tanrım Vadim Nikolayeviç, aman Tanrım, gidelim hemen buradan... Hemen eve gidelim... Pansuman yapmalıyız. Caddede nasıl yürüyeceksiniz böyle?»

Hoş görülmelerini isteyen bir davranışla eski moda şapkalı başını görevlilere salladı, sonra titreyen parmaklarıyla onu elinden tutup herşeyin yoluna konmuş olduğu inancıyla kapıya yönelirken, görevli kaşlarını çatarak engelledi:

«Vatandaş Nikitin, özür dilemeniz gerekir. Yaptıklarınız görülmüş şeyler değil...»

«Sevgili, iyi Vadim Nikolayeviç, azizler adına özür dileyin lütfen!»

«Hoşgörün Maria Pavlovna, bir dakika...»

Nikitin durdu, görevlileri istihzayla süzdü;

«Hakkınız var. Çok içtim, sarhoş olup başkalarını soymaya kalktım. Siz gerçeğe tüm incelikleriyle uydunuz. Ve bu harika çocuğa onurlu bir davranışla paramı verdiniz. Size en iyi dilekler. Paranın cehenneme dek yolu var. Ama sizden hoşgörmenizi kesinlikle dileyemem.»

«Çabuk, çabuk gidin Vatandaş Nikitin! Çok çok konuşuyorsunuz, makale yazar gibi.»

Cadde sabahın ilk ışıklarına kısa süre kala sessiz ve soluktu. Gri asfalt ve tramvay raylarının pırıltısı seçiliyordu sadece. Nikitin ezik bir halde kendi hatası ne-

deniyle geceyarısı uyandırılıp Milis karakoluna çağrıldığından ötürü Maria Pavlovna'dan özür dilemeye koyuldu, aptalca bir yanlış anlamanın sonucuydu bu.

Kadın dikkatle dinliyor, şapkasını sallayarak onaylıyor, hiçbir soru sormadan, hiçbir savunma gereği istemeden koruyucu melek gibi susuyordu. Nikitin bir yılı aşan süredir onun kiracısıydı, bütün bu süre boyunca aralarında en gerekli sözler dışında hiçbir samimi konuşma geçmemişti. Nikitin pişmanlıkla ezik, sıcak, şükranını belirleyen bir sesle sürdürdü sözünü;

«Maria Pavlovna... Bağışlayın... Sözümü tutmadım... Dört aydır kira ödemedim... Param yoktu açıkça... Dört ay para ödemedim, bir kez bile sormadınız... Şimdi param var, hemen ödemek istiyorum. Bağışlayın, lütfen bağışlayın!...»

Telâşla ceplerini karıştırmaya başladı, buruşmuş kâğıt paralar çıkardı, birkaç kez saydı ve pek parası kalmadığını gördü; sadece yediyüzelli ruble ve biraz bozuk para... Kültür Park'daki Yaz Kahvesini, Moskova nehrindeki gemi yolculuğunu anımsadı, hesapları Vihrov değil o ödemişti, ama bu kadar paranın ne olduğunu anlayamadı. Üstelik kavga esnasında serserilerden hiçbiri ceplerini boşaltacak kadar yaklaşamamıştı yanına. Yalan söylemiş gibi utançtan kıpkırmızı aceleyle katlanmış kâğıt paraları kadının eline tutuşturmaya çalıştı:

«Bağışlayın Maria Pavlovna... Parayı yitirmiş olacağım... Bu para iki aylık kira karşılığıdır. Üstünü en kısa sürede ödeyeceğim. Lütfen bana inanın!»

Kadın ürkmüş bir halde durdu, yüzünü olağanüstü bir kabalık karşısında kaldığı zamanlarda olduğu gibi kırmızı lekeler basmıştı, şapkasını salladı;

«Hayır Vadim Nikolayeviç, parayı kim düşünüyor? Hayır, hayır Tanrı aşkına. Bana kazandığınızda verirsiniz. Ben sabrederim... Para gereksinmem yok şimdi...»

Nikitin yakardı;

«Maria Pavlovna, lütfen...»

«Bırakın, gereksinmem yok dedim... Gelin Vadim Nikolayeviç, yüzünüz soğuk pansuman ister. Lütfen başka şeyleri unutun. Benim oğlum var, anlarım herşeyi...»

Ölen annesiymiş gibi kadının koluna girdi, sonra yol boyunca gereksiz özür lafları dizeledi. Yürürken sendeleyip kadını da düşürmekten korkuyordu.

Yıllar sonra olgun bir insan olduğu çağda o geceyi her anışta olağanüstü ürkütücü bir duygu sarardı içini; iyilik, fedakârlık ve sevgi de insanları tıpkı büyük bir kinin sardığı coşkunluk ve sarhoşluk gibi sarıp sarmalıyordu.

5

«Çöküp giden 1940 yılları boyunca ayrılmıştık... Şimdi de siyasal sistemler ayırıyor bizleri... Ben Rus ve Alman aydınları arasında ebedi bir barış yanlısıyım, Bay Nikitin, Rusça nasıl denir? Na vaşe sdorovye!» (*)

«Evet, bu uluslararası bilinen bir Rus deyimidir. Vaşe sdorovye, Bay Dietzmann!»

Bayan Herbert'in ayaklı abajur ışığı altında, çimeni yeni biçilmiş çayır gibi görünen yumuşacık halı döşeli salonundaki şömine önüne oturmuşlardı. Alevle yanan kütükler çatırdıyor, parçalanıyordu. Yayılan keyifli ısı ve konuşurken cümle aralarında yudumladığı konyağın tadı Nikitin'de çok yönlü sorunları içeren görüşmeler boyunca istihzaya kaçan ölçülü bir neşeyi taze tutuyor, karşısındakine gözlediği siyasal kuşkuların yüzeye çıkması ayrılıklarını derinleştiriyor, ancak şömine başında düzenlenmiş akşam sohbetlerinde gözetilen sakin salon atmosferiyle yumuşak halılı konfordan gelen keyif bu

(*) Şerefe.

derinliğin sınırını belirli bir noktada tutuyordu.

Bayan Herbert onları otelden alarak evine getirmiş, yakın, seçkin dostları olarak nitelendirdiği öbür davetlilere tanıtmış, yolculukları konusundaki soru ve yanıtlardan sonra konuşmalar Hamburg'un rutubetli sonbaharına kaymış, havaların bu yıl özellikle yağmurlu ve sağlık için zararlı olduğunda birleşilmiş, hangi içkilerin yeğ tutulduğu saptandıktan sonra Nikitin'in son romanının basılmasını öğütleyen dev yayınevi «Weber» in başdirektörü Bay Dietzmann, Mosel şarabı ve konyak şişelerini almış, göz işaretiyle onu salonun bir köşesine çekip, gülerek bir Sovyet yazarıyla bazı gerçeklerin derinine inmek istediğini açıklamıştı.

Ancak Bay Dietzmann'ın her konudaki aşırı bencilliğini bilen Bayan Herbert, onun bir Rus yazarına bir Alman eleştiricisi olarak yem diye uzatacağı seçeneklerle bunaltı vereceğini sezmiş, bu davranışı neşeyle engellemeye çalışmış, konuklarına şömine başında toplanıp beraberce sohbet edilmesini önermişti. Yayınevi sahibi Bay Weber bu öneri üzerine küçük masasını bırakarak koca vücuduyla bir koltuğa çökmüş, şömine alevleri çıplak başında yansımaya koyulmuştu. Eşi, tanınmış oyuncu Lotte Tattel uzun boyu, dar kalçaları, yılansı kıvraklığı ve zerafetiyle yanına oturup kalın ve derin bir sesle konuşmaya başlamıştı:

«Batıyla doğunun anlaşmasını ne kadar isterdim. Bu ayrılık nasıl biter acaba? Bir savaşla mı?»

Bu soru Bay Dietzmann'ın kendinden geçercesine vecd içinde nefes almadan konuşmasına yol açmıştı, böyle bir fırsatın doğmasından ötürü de çok mutlu görünüyordu. Hızlı konuşmasıyla, solgun yüzünde parlak canlı gözleriyle, kah içki bardağını kavradığı, kah geçirdiği kalp hastalığı nedeniyle içmeyi bıraktığı sigaraların hiç değilse tütün kokusunu duymak amacıyla paketlerden birini almak üzere uzattığı ince, kemikli parmakları, tüm davranışları ve sivri burnuyla bu gibi salonların ortamında sevilen aranan o zoraki mizah ge-

reksinmesine bir yanıt gibi gelmişti Nikitin'e Bay Dietzmann... Herhalde eskiden kurnaz bir muhabirdi bu adam diye düşündü... Onun sinirli el hareketlerini, açık sigara paketini alıp koklayışını herşeye karşın ilgiyle seyrediyordu. Bu arada Samsonov arkadaşının dileği üzerine bazı karışık cümleleri çeviriyor, düğmeleri iliklenmiş ceketi ve sakin yüzüyle oturuyor, şömine önündeki ısı alnında ter damlalarının oluşmasına yol açıyordu.

Bayan Herbert Nikitin'in karşısındaydı. Siyah jarse bluzunun geniş yakası beyaz boynunu tümüyle açıkta bırakıyor, incecik altın zincire asılı bir madalyon arasıra sallanıyor, Rus usulü kulak üstlerinde gerilip sıkıda toplanarak topuz yapılmış saçlarındaki aklar gözüküyordu. Bu görüntü, ak saçları, gözlerinde sezilen esrarlı uyuşumsuzluk ve yapısının genç kızlara özgü çizgi ve gerginliğiyle ters düşüyordu. Nikitin bu uyuşumsuzluk belirtisinin çocuk istemiyenlerle vücutlarına aşırı bakım gösteren erdemli ve iffetli kadınlarda bulunabileceğini düşündü.

Ancak görünüşe bakılırsa, Bayan Herbert'in pek öyle rahibe yaşamı sürdürdüğü söylenemezdi. Sürekli konyak ve sigara içiyor, dumanlar ardındaki gözlerinde ıslak bir ışıltı seziliyordu. Bakışı Nikitin'inkiyle sık sık çatışıyor, onu kaçamak bir tebessümle huzursuzlaştırıyor, gizli bakışlarla giysisine, kravatına, kol düğmesine bakıyor, konyağını yudumlar, sigarasını yakarken gözlüyordu. Bu ilgi Nikitin'e fotoğrafçı karşısındaki o bıktırıcı bekleyişi anımsatıyor, durmadan poz değiştirip duruyordu.

Kadın bir ara eteğine düşen sigara külünü parmağıyla silkip madalyona dokununca Nikitin onun böylece çok küçük bir fotoğraf ya da ses makinesini çalıştırdığı sanısı üzerine içinde uyanan evhama güldü. Neden yapacaktı bunu? Anlamsızdı bu kuşkusu. Aptallık ve yanıltıydı bu! Bay Dietzmann'ın bir sorusunu yanıtladıktan sonra bu küçültücü olasılık sanısı nedeniyle kendi ken-

dine kızarken kadının araştırıcı bakışlarını tekrar üzerinde hissetti. Sonra bir yabancı dokunuş duymuşcasına alnını kırıştırarak dumanlar ardında onu yanıtlamayı amaçlamış gibi anlam değiştiren bu bakışları öylesine yakınında buldu ki titredi. Ağız kenarında zayıf tebessüm, onu kâh soran, kâh korkan bakışlarla süzen gözlerin zarif parıltısı, tam bir içtenlik okunan genel görüntü Nikitin'de acılı, esrarlı bir anıyı uyandırmıştı. Beni nereden anımsayabilir? Nereden? Uzak bir düşteki gerçeküstü damlar arasında görülen mavi gökyüzü parçasından, ya da mutlu çocukluk boyunca bahar kokularıyla sarhoş güneşli bir kırın sabahından... Bu ne bu? Hayır, olanaksız! Ben Bayan Herbert'i ne gördüm, ne rastladım, onu ilk kez hava terminalinde tanıdım. Bilinç altının bir oyunu mu? Mistik bir duygu mu? Bu soran, bu suçlu bakışları nerede gördüğümü anımsamıyorum. Bana neden böyle bakıyor?

Zaman zaman evhamla suçladığı yeteneğini dürtüşlèdi, bilincine bir doyuma ulaşamamışlık, bir sıkışma yayılmıştı. Herhangi bir şeyi anlayamadığı anlarda gelirdi başına bu durum. Hayır onu görmedim! 1945? Savaşta? Berlin'de? Alman evlerinde oturmuştuk. Ne budalalık... Ona herhangi bir yerde rastladım mı? Kaç yaşında olabilir acaba? Hayır, hayır bu yüzü hiç görmedim. Bilinçaltında bir şey? Belki de bir rastlantıyla Moskova'da bir caddede, trende, yurtdışında, bunun gibiler belleğe katılmış olamaz mı? Belki de bir benzetmedir; aynı dış görüntü, aynı ses tonuna sahip olan benzer kişiler yok mu! Bir hayal görmüş gibi... Bende bir tutarsızlık var...

Son yıllarda hele altı yaşındaki oğlu İgor'un ölümünden sonra tam sağlıklı denemezdi Nikitin'e. Zaman zaman bazı olağanüstü, bazı akıldışı durumlara düşüyor, bunların sinir bozukluğu ve aşırı çalışmadan kaynaklandığını kestiriyordu. Geceleri uyuyamıyor, içini derin bir özlem, bir tür vicdan acısı kapsıyor, direnilmez bir yalnızlık duygusuyla eziliyor, mezarlıkta oğluna veda

ettiği o unutulmaz trajik dakikaları düşündükçe nefesi daralıyor, tıkanıp kalıyordu. Oğlunun buz gibi dudaklarını, ardında hep neşe yansıyan peygamber çiçeği gibi masmavi gözleri saklı kirpiklerini öpmüş, öpmüştü. Küçük sanki bağırarak, gülerek, sarı başak benzeri saçları uçuşarak çalışma odasına girecek, birisi saklıymış gibi hızla aranacak, ardında çocukluğun tüm masum tadını bırakarak gidecekti.

O kış günü delireceğini sanmıştı mezarlıkta; üzerine düşen kar taneleriyle ıslanmış o yumuşak, soğuk ve yitik dudakların kalbinde sonsuza dek tükenmeyen bir acı bırakacağını sezmişti. Moskova'daki büyük evde oturması olanaksızdı; yavrusunun koşan ayak patırtısı, sesi ve kokusu vardı, oyuncakları küçük karyolası üzerinde duruyordu o evde. Kent dışındaki küçük sayfiye evine (daça) gidip tek başına her gece uykusuzluktan bitkin düşüp hayaller belirinceye dek çalışmaya koyuldu. Telefonu bile olmayan evde akşamları ocağı yakıyor, saatlerce alevleri seyrediyor, eski dolapda koşuşan farelerin tıkırtılarını dinliyor, arasıra donmuş ağaç dallarının kıvrılışından doğan çatırtılarla irkiliyordu. Bir gece lambanın beyaz ışığıyla aydınlanmış masasında otururken pencereye vurulduğunu duymuş, dehşetle donup kalmış, kendinde yerinden kalkarak pencereye ulaşıp perdeyi açacak gücü bulamamıştı. Sonra kötü bir ön sezginin dürtüsüyle aklına eşi gelmiş, üzücü bir şeyler olabileceği kanısıyla iskemleden ölü gibi doğrulmuş, ayaklarını sürüyerek korkuyla perdeyi çekmiş, dışarda kaderin kötü bir oyununa belirtiler aramıştı... Ama hiçbir belirti yoktu dışarda... Ayazın kol gezdiği gecede çamların tepeleri yöredeki evlerin üzerinden yıldızların ışıldadığı göğe doğru uzanıyordu. Hele ilk aşk gibi güzel bir yıldız, ormanın karla örtülü yolu üzerinde ışınlarıyla göz kırpıyor, dansediyordu sanki...

Alnı buz gibi cama dayalı oğlunu düşünmüştü gene; böyle bir geceyi görmeden, bilmeden, bilinçlendirmeden, sonra yaşamı, gençliği, aşkı bir daha geri gelme-

yeceği kesin yitik yılları tanımadan yeryüzünü bırakan oğlunu...

Sabah karanlığı köyün donuk suskusunu bozmadan istasyona koşmuş, memuru uyandırıp telefona sarılmış, Moskova'daki evi aramış, karısının uykulu ve kuşkulu sesi neden aradığını sorduğunda yanıtlamıştı; «Hiç, sesini duymak istedim sadece.» Sonra bir saat kadar istasyonda gezinmiş, durmadan sigara içip kalbinin heyecanını yatıştırmaya çalışmıştı. Ve bu sakin çılgınlık onu sonbahara dek izlemişti.

«Bay Dietzmann galiba aydınlar arasında bir barıştan bahsetmiştiniz. Bu sloganınızdaki anlamı açıklar mısınız?»

«Bu bir slogan değil, benim inancım sadece Bay Nikitin. Sloganlarla ilintimi keseli çok zaman oldu. Siyasal evrene girmek mi amacınız yoksa?»

«Şimdi hayır. Bırakalım siyasal konuları.»

Kokteyl kadehi içindeki limon kabuğunu küçük kamış boruyla ezmeye çalışan Bay Weber kıkırdıyarak söze karıştı:

«Bunların tümünün karışımı günlük yaşamda bir sürü laf salatası üretiyor, sonuçta aptalca bazı düşünler doğuyor. Örneğin minidevrimler gibi... Bir yayımcı olarak ilgilenmiyorum böyle şeylerle. Yararı ne bana? Ben gerçekçiyim... Aranan kitapları, televizyon programlarını basarım. Akşamları Alman evlerinde bu programlara bakılır, bir takım salakların sözlerine kulak verilmez... Polis ve magazin programları, televizyon seyircileri için böyle üst aydın katında kafa ütülemelerden daha iyidir.»

Samsonov alaylı bir sesle katıldı sohbete:

«Tam bir kapitalist, hatta büyük sermayenin tipik bir temsilcisi olduğunuz görülüyor.»

Kızarmış yüzü, çıplak kafasıyla şömine önündeki koltuğuna rahatça yaslanmış olan Bay Weber az içiyor, kadehiyle oynamasını sürdürüyordu. Samsonov'un söz-

leri üzerine dudaklarını şapırdatıp küçük gözlerindeki zekâ parıltısıyla yanıtladı onu:

«Benim dış görünüşüm sizinkinin aynı Bay Samsonov.»

Sonra elindeki kamışla onun yuvarlak görüntüsünü çizerek sürdürdü sözünü;

«Bana benziyorsunuz ama yasalarınıza göre bir yayınevi sahibi olamazsınız değil mi?» Sözleri yuvarlıyarak söylüyordu, yalnız «Değil mi?» aşırı bir tınlamayla yansıdı. Sonra kelimelerini ciddi bir tona sararak karşısındakine güven vermeye çalıştı: «Kapitalist nedir sizce? Sizin tanımlamanıza bakılırsa... ha, basınınızın karikatürlerindekiler olmalı... Koca göbeğiyle, yeleğiyle bir adam önünde dolar dolu bir çuval, iki eliyle sıska, bitik bir işçinin boğazını sıkıyor, değil mi?»

«Böyleydi Bay Weber... Bir kapitalisti başka türlü tanıtmaya olanak var mı? Gerçeği anlatmıyor mu bu?»

«Hayır, tartışmaya gerek yok... Kapitalistleri gösteren pek çok karikatür derledim. Her ülkeden... Amacım kendimi başkalarının gözüyle görmek... Sizin komünist gazetelerinde benim sınıfım daima siyasal bir çerçevede yansıyor... Bu da ilginç. Lotte!» Bay Weber durdu, gözlerini sevgiyle kısıp güzel karısına kamış boruyla küçük masa üzerindeki içkileri gösterdi: «Dikkat ediyorum, hep iki parça buz atıyorsun. Sesine zarar verdiğini unuttun gene...»

Lotte Tattel derin pes sesiyle konuştu:

«Parayı düşünen kimselerin onu aşağılamalarını, hangi nedenle bilmiyorum, duymak istemiyorum. Bu «hobby» garip bir zevk veriyor sana...»

«Siyasal karikatürlerin halk için acınacak kadar kaba bir propaganda olduğu kesin.» diyerek sigara paketini burnuna götürüp kokladı Bay Dietzmann. «Şu lanet olası politikayı bırakalım, insanın başını ağrıtıyor, değil mi Bay Nikitin?»

«Evet veya hayır. Çağdaş insan politikasız ne yapardı?»

Hatasız makyajlı uzun güzel yüzü, ince kaşları ve açılıp kapanan kirpikleriyle Lotte Tattel erkeklerarası sohbete tutkulu bir tınıyla katılıverdi:

«Politikayla yapılmak istenen herhangi duygusal baskıya kapılmadan sizlere açıklamak istiyorum baylar. Çünkü politikayı kendi gözlemlerimle tanıdım ve ne tatsız şey olduğunu anladım. Kısa süre önce Polonya'ya çağrılı olarak gittim, orada Alman şarkıları ve uluslararası parçalar söyledim. İstekler dinleyicilerden geliyordu. Varşova'daki bu içten karşılanışı unutamam... Polonya'ya aşık olmuştum... Ama bir akşam aptalca bir hata yapıp «Timurlenk Şarkısı»nı söyledim... Batıda çok modaydı o sırada... Doğudan gelen o güçlü ve acımasız fatih aldığı her kentteki kadınlara sahip olmak istiyor, onlara bir canavar gibi saldırıyordu...» Lotte Tattel kehribar ağızlığa takılı mentollü sigarasını tablaya bırakıp kıvrak parmaklarıyla saldırı işareti yapıyordu. «Parça bitince salona aranızda Timurlenk var mı diye sordum. Dinleyiciler önce suskuda kaldılar, kimse alkışlamadı. Bir dakika kadar sonra birkaç el çırpısı duyuldu, nezaket gereği olduğu belliydi... Sevgili Polonyalılarımı üzdüğüm açıktı...»

Bay Dietzmann müstehzi bir tonla konuştu:

«Doğuya gittiğinizde dağarınızı dikkatle seçmelisiniz sevgili Lotte. Doğu batının esprisine kapalıdır. Doğu ile batı arasında ayrışımlar var doğal olarak.»

Samsonov zehirli bir sesle karıştı lafa:

«Çok doğal bay Dietzmann... Örneğin doğuda insanlar halâ caddelerde trafiği engelleyen kutup ayılarıyla, tiyatrolarda giyilen keçe çizmelerin satış sorunuyla uğraşıyorlar.»

Bay Dietzmann «Oh!» diye bir nefes aldı, elindeki sigara paketini atıp kollarını kaldırdı;

«Doğudan bir saldırı, hemen teslim oluyorum! Şimdi bana açıklayın bakalım sayın Rus dostlarımız, askerleriniz Almanya'ya girdikten sonra neden kadınlarımıza etmedikleri kalmadı?»

«Emin misiniz bundan?» Nikitin şaşkın sordu. «Tümü de mi katıldı buna?»

«Bay Nikitin eminim. Birden çok olayı yakından biliyorum.»

«Belki bazı Alman kadınları doğudan gelen Timurlenkleri denemek istemiştir? Bunun açıklaması ancak bu olmalı.., Bay Dietzmann iddia ve suçlamaların riskli yönleri vardır daima.»

Yanıt bir tabuya değinmiş gibi herkes irkilmişti. Bayan Herbert hemen başını eğerek göğsündeki madalyonla, ince zincirini gerip, oynamaya koyulmuş, Bay Weber yüksek sesli bir kahkaha atmış, Bay Dietzmann dudaklarında aynı müstehzi tebessümle yanıta hazırlanmış, Lotte Tattel kollarını birden kaldırıp uzun kızıl saçlı başını geriye atarak haykırmıştı:

«Doğru bay Nikitin! Bir kadına isteği dışında sahip olmak olanaksızdır! Ben örneğin gene Polonyalılar üzerine birşeyler söylemek isterdim. Bu ince duygulu, müziksever insanlara büyük sevgiyle bağlandım. Bu konuksever ve iyi eğitilmiş insanlar bulunduğum yerlerde hiçbir zaman savaştan bahsetmediler. Anıları uyandırmamak için sustular. Auschwitz toplama kampını görmek istediğimde nezaketle bu istekden vazgeçmemin doğru olacağını, bir Alman için tatsız bir gezi sayılabileceğini söylediler. Buna karşın gittim ve bir cehennemle karşılaştım. İnsan deli olabilirdi.. Çılgın sadistler, işte savaşta Almanlar! Bizim SS'lerin suratlarını tırnaklarımla parçalamak isterdim. Şimdi dinleyin beni; zavallı masum Alman kadınlarına zorla saldırı öyküleri gülünçtür bence. En iyisi çenemizi tutmaktır derim.»

«A la guerre comme á la guerre, sevgili Lotte.» Sesindeki müstehzi tonla sözü sürdürdü Bay Dietzmann: «Almanı pek çok olaylarda sadist değil mazohist olarak kabul edebilirsin. Cesedi bile hazırol durumundadır onun. Savaş bir emirdir. O çağlar çevresinde bilginiz ne yazık ki az sevgili Lotte.»

«Savaş bir rezaletti, hem de akılla ilintisiz bir reza-

let.» Lotte Tattel bu inancını haykırdıktan sonra sigara ağızlığı ile kendisinin bu tür coşkularını her zaman çocuksu bulup hoşgörmeye alışmış bakışlarla bakan şiş gözlü Bay Weber'e gösterdi:

«Benim kapitalistim Auschwitz'de çektiğim filmi televizyona vermek istemedi. Doğaldır; ancak aptesanelere yaraşan o pis Amerikan cinayet filmleri dururken kim takar Auschwitz'i... O acayip kumaştan yapılmış «jean» denilen pantalonlu sıska erkek popoları... Bam-güm ve well, well!» Lotte Tattel bu sesler derin bas tonuyla tekrarladı, sonra sigara ağızlığı ile tabancaymış gibi içki bardaklarını nişanladı: «Bütün bunlara sayısı günden güne artan budalalar bayılıyor. Kimse daha derin düşünmek istemiyor. Herkesin amacı Amerika'da olduğu gibi para kazanıp otomobil, buzdolabı almak...»

Kokteyl bardağında halâ limon kabuğunu çeviren ve bu gibi coşkulara alışık olduğu anlaşılan Bay Weber yumuşak bir sesle: «Lotte,» dedi, «sen zarif bir tiyatro oyuncususun, Sosyal Demokrat Partiden milletvekili değil sanırım. Şimdi kimse geçmişe dönüp anıların ağırlığı ve suçluluk kompleksi altında kalmak istemez. Değil mi?»

Lotte Tattel bu sözleri protesto eder bir hareket yaparken kızıl saçlarını uçuşturarak başını arkaya attı:

«Politika pis birşey Karl. Herkes çılgınca para kazanmak istiyor. Eminim Almanya yakında Amerika'nın Avrupa'daki eyaleti olacak. Göklerimizi doldurup uçuşan domuzları kısa sürede unuttuk. Nazi'ler seni toplama kampına attılar ama bunu anımsamak istemiyorsun. Senin için önemli olan para, para, gene para.»

Bay Weber'in çıplak başı kırıştı, kadehinden kamışla bir yudum çekti, karısına ölçüsü değişmeyen şefkatle baktı, sonra her gerçeğin bağıntısını çekinmeden kanıtlamak isteyen bir sesle konuştu:

«1945'de toplama kampından kurtulduğumuzda kimse para düşünmüyordu... Şöyleydim, bir deri bir

kemik...» Parmağını kaldırıp gösterdi bunları söylerken. «O zamanki zavallılığımı kestiremezsiniz! Bir fasulye sırığına benziyor, gıdasızlıktan kıpırdıyamıyordum. Ama özgürlük, gözlerimden yaşlar akarak güneşe, kırlara bakıyordum. Yaşıyorduk... Savaş bitmişti, Naziler yoktu artık... Çok mutluydum baylar...»

Samsonov sordu:

«Sizi Ruslar mı, Amerikalılar mı kurtardı?»

«Amerikalılar. Tanklarla gelip kapıyı yıktılar. Yola çıkartılıp bir Amerikan askeri hastanesine götürüldük. Üç kişiydik. Benden başka düşürülmüş bir İngiliz uçağının soylu aileden Oxford Üniversitesi mezunu pilotu ve babası kampda ölmüş oniki yaşında bir çocuk vardı. Tümüyle güçsüzdük... Yola çıktığımızda o güzel bahar günü mutluluk sarhoşuyduk... Kenardaki çukura devrilmiş «Opel-Blitz» marka bir Alman kamyonu yanında içi para dolu, kapısı parçalanmış bir kasa gördüm. Milyonlarca mark paketlerle asfalta yayılmıştı. Kâğıt paralar reklâm kâğıtları gibi uçuşuyor, ayakkabı topuklarına yapışıyordu. Kimsenin aldırış ettiği yoktu bu görüntüye... Yaşam, baylar, yaşam sarhoşluğu idi önemli olan... Çocuk belki de anı kartları gibi bir gün bakarım düşüncesiyle olacak birkaç kâğıt para alıp cebine koydu. Hastaneye geldiğimizde hemen kendimizden geçip ölü gibi uyuduk. Uyandığımda yanımda yatan çocuğun paraları incelediğini gördüm..»

Bay Dietzmann ayak ayak üstüne attı; dar pantalonu altında ayağındaki kırmızı ipek çorabı belirmişti. Coşkuyla bağırdı:

«Nasıl? Çocuk yanınızda mı yatıyordu? Çok ilginç Bay Weber! Oniki yaşında güzel bir oğlan?»

«Siz aydınlar her olayda seks arıyorsunuz.»

Bay Dietzmann narkotik izlenimi bırakan gözlerini Nikitin ve Samsonov üzerinde gezdirip güldü;

«Bay Weber sizi anlıyorum.»

«Demek istediğim şu ki, üç gün sonra «Reichsmark»ın geçerliğini yitirmemiş olduğu açıklandı. Bu

açıklama üzerine ceplerinizi bu parayla doldurmadığınıza hiç üzülmediniz bile. Acaba parçalanmış kasadaki servetten bir mutluluk sağlayabilir miydim? Belki polis haberledikten sonra kararsızlığımdan ötürü çıldırıp sinir kliniğine yatardım. Değil mi?»

Yanaklarını şişirip deli çehresi taklidi yaparak gülüş bekledi.

«Güzel bir konuyu bozduğunuzun farkında mısınız Bay Weber?» dedi Nikitin.

«Bunu size en kaba çizgileriyle satayım. Konuyu bir romanda kullanın. Çok satar. Her satılan kitaptan yüzde beş alırım... Moskova'da havyarla ödeyebilirsiniz.»

Bay Dietzmann iç cebinden çek defterini çıkarıp sallamaya koyuldu:

«Bir anlaşmaya hazırım. Çekimi yazacağım. Tek koşulum var; güzel çocukla olanlar da yer alacak kitapta. Yeteneğiniz, bu öyküden çok çarpıcı bir bölüm oluşmasını sağlayacak eminim...»

Samsonov masa altından Nikitin'e hafif bir tekme vurdu :

«Şaka da olsa bir öneri bu.»

«Teşekkürler Bay Dietzmann,» dedi Nikitin, «çek defterinizi cebinize koyun ve beni Henry Miller'in başındaki tacı kullanmaya özendirmeyin.»

«Konu bir Mark'a satıldı baylar! Bay Nikitin'in avukatı olabilir miyim?»

Bayan Herbert çantasını açıp yeni bir marklık kâğıt parayı çıkararak Bay Weber'in cebine koymuştu. Bay Weber cebine vurarak sordu;

«Konu ucuza gitti değil mi?»

Nikitin kadına döndü;

«Teşekkürler Bayan Herbert, sizi sekreter olarak alsam eminim hiç iflas etmem.»

Kadın dostça bir tebesümle yanıtladı bu sözleri. Anıların akışında belirli bir nokta yakalama gayreti yeniden belirmişti. Nikitin kadının üzerinde dolaşan arayıcı uzun bakışları, sürekli dikkati karşısında kendini

zorluyor, şu tebessümü gene buna benzer bir olayda görmüş olduğuna inanıyordu. Sanki sigara dumanıyla dolu bir odada ısı saçan bir ocağın karşısına oturmuş bir kadınla sohbet ediyor, kadın bu düşte, ya da başka yaşam evreninde ona aynı tebessümle bakıyordu. Ancak tüm zorlamalarına karşın kesin bir sonuca varamıyordu; yalnız düşüncelerin gölgesi, gerçeğin soluk izleydi sezdikleri.

Nikitin, kanımca benim yüzümden anlaşılmayan bir nedenle huzursuz ve üzüntülü bir kadın diye düşündü. Bakışı, tebessümü, şu bir marklık para, hep konuşmalara kısa ve kesin bir son getirmek için. Samsonov iki elini karnına kavuşturup isteksiz bir sesle konuştu bu sırada:

«Savaş yılları konusundaki sohbetinize hayran kaldım baylar. Para, çocuk, çarpıcı öyküler. Ancak önünde sonunda Alman trajedisiyle ilgili çok daha ciddi düşün ve yorumlar var... Örneğin ben ulusunuzla vatanınızın kaderi ve geleceğinizin sorumluluğu üzerinde kafa yoranlardan biriyim. Şu milyonlarca Alman neden öldü acaba?»

«Vatan», «Ulus», «Sorumluluk» gibi çarpıcı kavramlar çoktan değer kaybına uğradı...» diye söze başlayan Bay Dietzmann önündeki küçük masaya iki eliyle vurdu. «Hitler bunları öylesine kötüye kullandı ki artık hiç birinin bir köpeği bile etkileyecek önemi kalmadı. Yalnız «Vatan» ve «Görev çağırıyor!» gibileri intikamcılar tarafından kullanılıyor şimdi zaman zaman. Eğer savaş öncesi insanlarıyla konuşursanız batıdaki çağdaşlarınızı yanlış tanımaya mahkûm olursunuz. Batı insanının vatanı yok aslında... Bir devlete bağlılık artık yalnızca formalite gereği, o kadar... Alman pasaportunda şu not var: tüm ülkeler için. Tüm ülkeler için, Bay Samsonov!»

«Bir soy karmaşası mı yoksa? Öyle ya özgür aydınlar için yaşanması daha kolay bir dünya...»

«Soy karmaşası mı dediniz? Harika! Ha ha! Demek böyle bir karmaşa sizin düşününüzle herkese dilediği bi-

çimde yaşam vermekte... Oysa batı özgürlüğü günümüz dünyasındaki çelişkiler ürünü umursamazlık ve karşılıklı yabancılaşma da getiriyor. Aslında hiçbir şeyi güzelleştirme çabasında değilim Bay Samsonov... Batılı aydınlar kendilerine özgü yalnız yaratıklardır... Hem çok yalnız...»

«Şu halde, Nasyonal Sosyalist diktatoryasında insanların yalnızlık ve yabancılaşması bahis konusu değildi demek istiyorsunuz, öyle mi Bay Dietzmann...»

«Bugünkü ölçülerde hayır. Ama başka bir şey, korku geçerliydi o zamanlar. Bu ün ne toplama kampı, ne idam, ne izleme var... Ve insanların yabancılaşması toplumda şu lânet olası korkudan daha da iyi değil. İşte böyle!»

«Bir soruya izninizi rica edeceğim; nedeni nerede bunun? Üçüncü Reich'in vatan kavramı, «Almanya, Almanya herşeyin üstünde!»si kötü değil miydi o kadar?»

«Beni Hitler diktatoryası yanlısı mı sanıyorsunuz?»

«Tümüyle değil. Yalnız Nazi mekanizmasının en az yüzde onuyla aydınlardan oluştuğunu biliyorum. Bay Dietzmann. Bu aydınlar kendi aralarında bir tür birbirlerini gözetim hizmeti yapıyorlardı. Sizi tanımadığımdan ötürü bir şey diyemem, bahis konusu ettiklerim, açık kalpliliğimi bağışlayın, konuştuğum elleri kanlı kişilerdi.»

«Ama Bay Samsonov!» Bayan Herbert dostça bir atılımdan sonra Bay Dietzmann'in büsbütün incelmiş yüzüne baktı, sonra gözlerini indirdi.

Ön hatlardaki ateş yuvalarını susturup hemen siperlere saldırır, sonra belirli sınırlarda duraklamadan kabalığını sürdürür şu Platon diye düşündü Nikitin. Neden her tartışmada öncülüğü alıp sorumlar çıkarır?

Samsonov'un cepheden saldırısına hazır olmadığı anlaşılan Bay Dietzmann gözlerini acılı bir bakışla döşemeye indirdi:

«Babalarımızın günahını bizlere mi yüklemek istiyorsunuz? Babalarımızın ellerindeki kanın bizim elleri-

mize de ulaştığı kanısında mısınız?»

«Konuşun, konuşun Bay Samsonov!» Lotte Tattel kirpiklerini sabırsızca kırpıştırarak bağırdı. Viski ve şu kaba Rus'un saldırgan konuşmasıyla huzursuzlaşmış, sanki ince vücudunu saran merak ve tecessüsle koltuğuna tümüyle yaslanmıştı. Nikitin boks maçlarında, spor karşılaşmalarında, içkievlerindeki tartışmalarda duyduğu zevke, iki taraftan birine yönelik coşkuya, masaya vurulan yumruk sesleri, haykırış ve kahkahaların verdiği heyecana Bayan Herbert'in ne denli yabancı olabileceğini düşünerek söze girdi:

«Platon çok sordun, çok da yanıtladın, ama korkarım bütün bu çaban konuya açıklık getirmedi.»

Uzunca suskuda yalnız şöminede yanan kütüklerden yayılan çatırtılar duyuluyordu. Şiş kapakları arasında hangi düşünlerin saklı olduğu anlaşılmayan uykulu gözlerini aralayan Bay Weber iyimser bir tonla suskuyu bozdu;

«Bay Samsonov, sizce ben bir yayımcı olarak çabalarımı yalnız ruhsal sorunlara adamam gerekirken tam bir kapitalist olup çıkmışım, fakat şey... Bir soru sorabilir miyim? Bir asker mezarı önünde ne duyarız? Orada yalın sözcükler yetersiz kalır değil mi?»

Samsonov, huysuz, bağdaşmaz bir tonla yanıtladı:

«Ben sorumluluktan söz ediyorum. Geçmişin sorumluluğu unutulursa yaşadığımız çağ sahte bir cennettir o kadar.»

«Ah! Sözcükler kendi kendileriyle çok bağdaşıp kaynaşırlar ama beri yanda kalbimiz aslında ne kadar az bilir, ne kadar az konuşur... Sözcükler belki gerçek duygularınızı vermeye çalışır, çoğu kez istihzayı da karıştırarak... Şu asker mezarında aslında kimseyi incitmeyen ince ruhlu bir yiğidin yattığını düşünelim, öyle bir yiğit ki Gestapo'nun işkencelerine direnemeyip hainlikle suçlanmış bulunsun. Ona gerçek bir yiğit gibi yas tutmaz mısınız?»

«Bir haine mi? Olmaz bu! İnsan ve aydın olarak

birbirimize karşı tutumuzu kesinleştirmemiz zorunludur; cellatlarla birlikte mi, onlara karşı mı...»

«Ah! Beni yanlış anladınız Bay Samsonov... Ben çağdaşlarımızı bahis konusu ediyorum.»

«Sizi anlıyor ve ben de çağdaşlarımızdan konuşuyorum.» Samsonov çıplak kafasını ve gözlüklerini Bay Dietzmann'a çevirdi: «Siz Hitler'in ordularında hizmet ettiniz, savaştınız mı?»

Bay Dietzmann'ın bacağı sinirli bir hareketle sallanmaya koyulmuştu;

«Tabii hizmet ettim, ben ayrı tutulamazdım.»

«Nerede olduğunu bilmek isterdim.»

«Berlin'de. Halk birliklerinde.. 1945 de Sovyet birlikleri kent önüne vardığında ben çocuk yaşta bir delikanlıydım Bay Samsonov. Mart ve Nisan aylarıydı. Ordularınız ülkemize girmişti ve biz onu savunuyorduk.»

Susku yine dönmüş, kütüklerin çatırtısı duyulmaya başlamıştı. Hamburg'daki şu şömineli sıcak salonun güven verici havası, halılar, abajurların yaydığı ışın ve beri yanda Nikitin'e yirmibeş yıl önceleri yaşadığı korkunç, kanlı geçmişi anımsatan şu an; Bay Dietzmann'a dönük korkulu ve zorlayıcı bakışlar, Bay Weber'in kapalı göz kapaklarında, Lotte Tattel'in kirpiklerinde, Bayan Herbert'in saydam ve soluk çehresinde sezilen gerilim.

«Peki kaç Rus öldürdünüz?» Samsonov kızgın soluklarla sorusunu sorarken yüzü taşlaşmıştı sanki. «Bir mi, iki mi, daha mı çok?»

«Bilmiyorum, öldürdüysem bile görmedim.» Huzursuz, kapalı bir sesle yanıtladı soruyu Bay Dietzmann. «T 34 tip bir tanka, «tank yumruğu» denilen bombayı ateşledim savaşta. Birlikleriniz «Reichstag» (Alman Meclisi) yapısına ilerlerken Spree nehri kıyısındaki bir binanın bodrumundan attım «tank yumruğu»nu... Tank bir anda alev aldı, gerisini görmedim... İkinci tank «J. S» tipiydi, «Josef Stalin» diyordunuz galiba? Bizi gördü, ateşe koyuldu, geri çekildik.»

Bay Dietzmann sigara paketini açtı, kokladı, masaya atarken Samsonov'dan gelecek başka bir soruyu soruyla karşıladı:

«Ya siz Bay Samsonov, kaç Alman öldürdünüz?»

«Ben ordu karargâhında tercümandım, tek bir kurşun atmadım. Siz bir tanka bomba atıp yaktınız, dört Sovyet askeri öldürdünüz? Ne aşkına? Sonuçta bilerek veya bilmeyerek Nasyonal Sosyalizmi savunmaya kalktınız değil mi?»

«Ama Bay Samsonov!» diye bağırdı Bay Dietzmann, sonra kendini koltuğunda geriye atıp sanki merhamet istiyormuş gibi ellerini havaya kaldırarak sürdürdü sözünü: «O zamanlar çiçeği burnunda, saf, gözleri bağlı bir gençtim. Adeta üzerinde vatan marşlarına ritm tutulan bir davul. Eğer birbirimizi durmadan suçlayacaksak hiç bir gerçeğe ulaşamayız. Uluslarımız nüfuslarının yüzde onunu yitirdi... Ama ben ne karargâhta görevli olan size Bay Samsonov, ne de Bay Nikitin'e kaçar Alman öldürdüğünüzü sormayı düşünmedim. Hele Bay Nikitin savaşta topçu subayı idi, üstelik ne etten kemikten melek, ne de Gandi'nin öğrencisiydi. Öyle değil mi?»

Nikitin sakin ve müstehzi bir sesle sordu:

«Ben çok konuşmayı sevmem, acaba nereden öğrendiniz bunları? Sanırım ilk kez rastlaşıyoruz değil mi?»

Yüksek, kadınsı alnı hafifçe terleyen Bay Dietzmann gülerek yanıtladı;

«Savaşta rastlaşmış olamaz mıyız? Örneğin Berlin'de? Olanak dışı sayılmazdı sanırım...»

«Olanaksız bu... Romantik duyarlığım yok, fantezilere alışık değilim. Ben gerçekçiyim Bay Dietzmann...»

«Gerçekte herşey, hatta en katı gerçekçilerin bile yadsıyacakları şeyler olur. İki milyon asker birbirine girmişti orada ve ben sizi...» Bay Dietzmann sözünü kesti, burun deliklerini şişirerek sanki cümlesini daha sonra yapacağı tepkiye kendini hazırlamak istermiş gibi kadehinden bir yudum şarap içti, «Fakat...» dedi, peçe-

teyle dudaklarını kuruladı; «fakat, tankta bir Rus aydının, örneğin Bay Nikitin'in olduğunu bilseydim emin olun bombayı atmazdım.»

«Atardınız, ben de atardım. Karşımdaydınız çünkü... Bu bir gerçekti ve ona karşı hiç bir şey yapılamazdı...»

«Hayır, siz atmazdınız, özellikle siz... Siz o zaman çok gençtiniz, ben de... Bunu duyuyorum, biliyorum... Ya da bir Alman kızı biliyor... Hayır, atmazdınız. Ama Bay Samsonov başka türlü yapardı; «Bom!», bir Alman eksildi, lânet olası bir Alman daha, derdi...»

Samsonov arkadaşına masa altından hafif bir tekme atıp Rusça konuştu: «Karanlık bir bodrumda gibi oturuyorum burada... Kafka'nın kapalı uslubu gibi birşeyler seziyorum...» Aslında neler oluyor, nedir bu sarhoş konuşmaları, birşey anlıyor musun demek istiyordu.

Nikitin, Bayan Herbert'in yakarışlarını duydu:

«Friedrich, içkiyi kesin lütfen, rica ediyorum. Sigarayı bıraktınız, lütfen içkiyi de bırakın, sağlığınızı koruyun. Rica ediyorum.»

Saçlarındaki gümüş izler gölgelenmiş, kaşları üzerinde acı bir çizgi belirmiş, gözlerini indirmiş kalmıştı Bayan Herbert. Bay Dietzmann'a küçük adıyla seslenişi, içki nedeniyle yaptığı sitemle konuklar karşısında koruma eğilimi bir yakınlığın açık belirtisiydi. Nesiydi acaba? Sevgilisi mi? Akrabası mı? Eğer eşi diye tanıtsaydı yanılmazdım diye düşündü Nikitin. Durumu geçiştirmek, bilinçaltının oyunlarına son vermek için şakalı birkaç söz söylemek istediyse de Bay Dietzmann daha erken davranmıştı. Koltuğun dirseklerine ellerini vurdu, birden ayağa kalktı, ceketini ilikledi, gözlerindeki ışını daha da belirleyen soluk, toprak rengi yüzünde bir gülüş belirdi, zoraki bir neşeyle;

«Evet Emma, siz akıllı bir kadınsınız. Teşekkürler...» Elini kalbi üzerine vurdu: «Yeni bir krize direncim yok. Bu organa gereksinmem var daha... Allaha-

ısmarladık baylar, dilerim birbirimizi sık sık görürüz. Hastalığın hafif belirtisini duyuyorum. Eve gitmem gerekiyor...»

Eğildi, uzun bacaklarıyla kalın tüylü halı üzerinde birkaç sarsak adım atarken Bayan Herbert yerinden fırlamıştı:

«Friedrich! Bu durumda direksiyon kullanamazsın... Baylar, beni kısa süre için bağışlayın!»

Kadın adamı kapıda yakaladı. Bay Dietzmann onu kaba bir hareketle durdurdu, omuzlarını kaldırdı, elindeki kontak anahtarını yuvasında çeviriyormuş gibi yaparken gülüyordu:

«Sarhoşken tam bir yarış otosu sürücüsüyüm ben Emma. Daha iyi sürerim o zaman...»

İkisi de çıkmıştı kapıdan. Salonda gene susku egemenleşmiş, yanan kütüklerin çıtırtısı duyulmaya başlamıştı. Konuklar ev sahibesinin beklenmeyen yitişi karşısında şaşkın birbirlerine hafifçe gülümsediler. Koltuğuna gömülü oturan Bay Weber sağ el tırnaklarını yeleğine sürterek parlattı, sonucu abajur ışığında şiş kapakları yarı kapalı gözleriyle inceledi, kokteylinden kamışla bir yudum çekti, tatlı sesle bozdu suskuyu:

«Bay Dietzmann yetkin bir başdirektör, olağanüstü usta bir deney yazarı, bir duygu adamıdır...»

Lotte Tattel saldırgan sesle kesti sözlerini eşinin:

«Ve senin tarafından bir zenci köle gibi kullanıldığı için de daha bir ay önce ağır bir kalp krizi geçirmiştir. Yadsıyabilir misin bu gerçeği?»

«Lotte'cik, Lotte'cik, gene bir sanatçı değil, bir sosyal demokrat gibi konuşmaya başladın. Onun kalp krizinin nedeni benden kazandığı bol para değil, her aydında görülen zevk düşkünlüğü...»

«Yokluğumda sıkılmadınız değil mi?» Bayan Herbert kendini hoşgördürmek istermişçesine acele adımlarla ve dostça bir tebessümle girmişti odaya. Bay Weber iri yapısıyla ayaklanmış onu yerdeki çantasını alarak Lotte Tattel izlemişti. Her ikisi de Bayan Herbert'e bu

güzel akşam için teşekkür ederek vedalaştılar. Kadın onları engellememişti. Weber'ler ayakta duran Nikitin ve Samsonov'a da veda edip kapıya yönelirlerken Nikitin «Bayan Herbert,» dedi, «biz de gitmek istiyoruz, herşey için çok teşekkürler...»

Kadın gözlerine bakarak yanıtladı onu:

«Hayır, hayır bir saniye Bay Nikitin, sizi biraz alakoyacağım. Eğer Bay Samsonov uygun görürse otele Bay Weber'le gidebilir, ben sizi yarım saat içinde bırakırım. Sizinle şu tartışılan konular çevresinde görüşecektim. Uzun sürmez.»

Neden Samsonov'dan ayırdı beni, amacı nedir? Nikitin'in aklından yıldırım gibi geçti sorular. İçini derin bir kuşku kaplamış, giderek bastıran utanç sonucu yorgunluk, başağrısı, izlenimlerin saptanması gibi bahaneler aramaya koyulmuşken kendisini yenerek Samsonov'a dönmüştü: «Güzel. Otelde buluşuruz, sakın yatma, bekle beni...»

Samsonov sanki kötü havadan bahsediyormuş gibi ekşi bir suratla Rusça yanıtladı onu; «Şeytan götürsün! Acaba bu, tüm geceyi kapsayacak bir çağrı olmasın?» Sonra kızarmış suratı, arkaya bağladığı kollarıyla Bay Weber'in karşısına dikildi. «Lütfeder, beni otele bırakır mısınız?»

«Gayet tabii!» Yanıtı parfüm kokusu yayılan kırmızı saçlarını dalgalandırarak Lotte Tattel verdi, sonra erkeksi bir güçle Nikitin'in elini sıkarken fısıldadı: «Biz Almanların Savaş düşünmekten pek hoşlanmamaları için yeterli nedenler var Bay Nikitin. Oh! Biz tümüyle başka bir ulusuz sanırım.»

Kitaplıktaki deri kanapeye oturmuşlardı.

«Sizden ağır konuşmanızı rica edeceğim, yoksa söylediklerinizin tümünü anlamam olanaksız...»

«Bay Nikitin, şu albumdaki bazı resimlere baktıkça ve o günleri andıkça eskiden nasıl korkusuz ve akılsız

çocuklar olduğumuza şaşarım hep. Size bazı şeyler gösretmek isterdim.»

«Düşündüklerinizi tümüyle kestiremiyorum.»

«Savaş yıllarından bahsediyorum.»

Kadın dizleri üzerine ipek kumaş ve geyik derisiyle ciltlenmiş bir album koydu, kilidini açtı ve mahçup bir tavırla sayfaları çevirmeye başladı. Soluk sayfalardan her aile albumunda rastlanan çürük bir koku yayılmaya koyulmuştu. Bayan Herbert'in belirli bir resmi bulmaya çalıştığı belliydi, Nikitin onun elleri altından hızla geçen İmparator modası bıyıklı, düz ortadan ayrılmış saçlı, çeneye dayanmış yüksek yakalarıyla dar üniformalı, yanlarında beyaz parlak giysili eşleri ve sarı kâhküllü çocuklarıyla tanımadığı çehreleri seyrediyordu. Bir resim belirdi birden; güneşten yandığı belli, çöl kumları ortasında genç, yakışıklı bir subay bir tank önünde duruyor, yepyeni «Demir Haç» nişanı siyah tank ceketinin göğüs cebi altında parıldıyordu. Nikitin sordu:

«Bu subay kim Bayan Herbert?»

«Babam Bay Nikitin. Tobruk'da öldü... Afrika Kolordusundaydı.»

«Şu halde Mareşal Rommel'le birlikteydi. Tobruk, 1942 yılları... Ya anneniz? Umarım yaşamını sürdürüyordur.» Birden içini yeniden derin bir kuşku kapladı Nikitin'in. Aile albumunun kendisine gösterilişindeki gerçek nedeni bulmaya çalışıyor, Bay Dietzmann'ın Savaş yıllarına ait örtülü açıklamalarını da düşünerek belki aynı yıllarda gerçek veya muhtemel bir rastlantının, acı bir olayın kendisine anımsatılmak istendiğini sanıyordu. Bu beklenmeyen durum karşısında kaşları çatılmış, aceleyle neden olduğu şu durumu, Samsonov'un çoktan otele varmış bulunduğunu düşünüyor, Bayan Herbert'in akraba ve tanıdıkları üzerine ilgisini çekmek için yaptığı zorlamayla amacını kestirmeye çalışıyordu. Yumuşaklığı ve uysallığı onu huzursuzlaştıran işler açmıştı başına.

«Annem 1936'da öldü Bay Nikitin. Ama ben size bu albumda anamı - babamı gösterecek değilim? Yorgun musunuz yoksa? Sizi alakoymamalıydım.»

«Hayır, bir şeyim yok.» Nikitin kadını yanıtlarken gereksiz ilişkiler kurduğundan ötürü kendi kendine lanet ediyor, alnını oğuşturuyordu: «Bağışlayın, başım... Ama hemen geçer...»

«Size baş ağrısına karşı bir ilaç vereyim mi?»

«Teşekkürler...»

Kadın suçlu fakat dostça bakışlarla bakıyor, elleri album üzerinde duruyor, göğsündeki küçük madalyon nefes alıp verirken inip kalkıyor, hiç bir şey söylemeden susuyordu. Nikitin kadının ciddi, önemli, bilmediği, beklemediği, ummadığı bir şeyler söylemek istediğini düşündü ve doğal sayılmayacak kadar sakin bir sesle;

«Sizi dinliyorum Bayan Herbert,» dedi. «Öyle geliyor ki bana birşeyler açıklamak istiyorsunuz. Konuşun lütfen.»

«Evet, istiyorum Bay Nikitin.»

Masadan bir sigara aldı, Nikitin'in uzattığı kibritle yaktı, utangaç bir bakışla teşekkür etti, gene utangaç bir tavırla dizlerindeki albumu ona yaklaştırarak sordu:

«Bay Nikitin, Königsdorf'daki şu evi anımsıyor musunuz?»

Gözlerindeki gülüş kaybolmuş, diğerleri büyüklüğündeki resmi işaret ederken yerini ilgi ve dikkat dolu bir bakış almıştı. Resmin üzerinde gotik yazıyla şu sözcükler vardı:

«Königsdorf, Wilhelm Caddesi No: 7 Evimiz.»

Savaş öncesi çekilmiş, zamanla solmuş bir resim olmasına karşın iki katlı ev net olarak görülüyordu; sağlam, damında güneş ışınlarıyla parıldayan kiremitler, çevresinde çamlar, önünde bakımlı çimler, çimler üzerinde bir bisiklet, yanında yetişme çağına yeni girmiş, güneşten yanmış, kısa sarı saçları kasketinin altından çıkmış bir kız.

«Bu evi tanıdınız mı Bay Nikitin?»

Kadının sigara tutan parmakları sanki rastlantı sonucuymuş gibi kızın yüzünü örtmüştü. Kendini anıların sisinden kurtarmaya çalışırken burnuna birden keskin bir çam kokusu çarpmış, sonra bahar güneşiyle ışıldayan bir duvar, içerde serin bir rüzgarın dolaştığı açık pencere, dışarıya taşan gramofon müziği, yeşil çimlerde tüfek kabzası vuruşuyla eğilmiş tekerlekleri dönen bir bisiklet.

Evet, Savaş yıllarında Königsdorf'da böyle rahat ve sağlam bir ev tanımıştı. Çamları ve çimenleriyle... topçu bataryaları yüzelli metre uzaklıkta sebze bahçesi ardında namluları nehir kıyısındaki ağaçlı yola dönük olarak mevzilenmişti, ağaçların gölgelerinde Studebaker'ler duruyordu. Nikitin'in birliğindeki erat bu evin dört-beş odasında kalıyordu, yanlarında Varşova yöresindeki bir orman içindeki yıkılmış villada buldukları bir İngiliz gramofonu (His Master Voice) ve plâklar vardı, onları bir mucize sonucu hiçbir hasara uğramadan taşımışlardı.

Savaş sonlarında yeni bir yaşamın başlarında, yaşam sarhoşluğu gençlik coşkusuyla dolu o çağın izlenimleri Nikitin'in anılarında uyanmaya başlamış, güneşli ve yeşil günlerde onu o çamlarla çevrili evde dış evrenden ayıran korkunç duvar gözlerinde belirmişti.

«Kız kim?» diye sorar, nefes darlığı ve kalp çarpıntısını saklamaya çalışırken daha çok hava gereksinmesi duyuyordu. Düşte gibiydi, yitip gidenleri, güzellikleri ve korku uyandırıcı etkileri gene duyuyor, kendisine pek çok şey açıklayacağına emin olduğu bir görüntüyü, kızın yüzünü merak ediyordu.

«Kız mı?» Kızın yüzünü örten parmağını sinirli bir hareketle albumdan çekti Bayan Herbert. «O benim Bay Nikitin.»

«Siz? Siz mi?»

«Ben bu resimde onbir yaşındayım. O yıl Çekoslavakya alındı, bana da bir bisiklet... Babam annemin

ölümünden sonra tüm sevgisini bana vermiş, çok da şımartmıştı...»

«Babanız o zamanlar da asker miydi?»

«Evet... Bakın, Bay Nikitin, şu kızdaki çirkinliğe bakın. Uzun kolları, sivri omuzları... İnsan onların dal gibi kesilebileceğini düşünebilir...»

Hayır, başkaydı onun bildikleri, ne şu hiç görmediği uzun kolları, ne sivri omuzları anımsıyordu. Şu güneşli çimenlere, çamlarla, bisikletle ilintili olmayan çok gerilerde kalan, kaderinde rol oynayan öyküyü bile belleği çoktan gömmüştü. Şimdi evi, çimen ve çamları tekrar tanımaya başlayışı onu dehşete düşürmüş, hırs basmıştı, herhalde şunlar o ağaçlar, o ev, şunlar o çimenler olmalıydı, biliyordu ki belleği onu yanıltmaz, kuşkuya karşın aldanmazdı.

«Bu evi anımsıyor musunuz Bay Nikitin?»

«Almanya'da bu tip evlerde çok kaldık. Ne yazık ki anımsamıyorum.»

Gerçi umursamaz görünerek vermişti yanıtını ama o boğucu duygu gene boğazına dek yükselmiş, kalp çarpıntısına ve konuşamamasına neden olan nefes darlığı başlamış, omuzlarında ve göğsünde duyduğu basınç artmış, bilinci dışındaki davranışlara ve olaylara karşı bir tür ihanet saydığı umursamazlığı takınmak istemişti; önünde sonunda anılarını silip atmak en doğal hakkıydı. Bayan Herbert son sözcükleri gücünü yitirip fısıltıya dönen bir cümleyle konuştu:

«Evet, evet Bay Nikitin, çok uzun zaman geçti... İşte bu evde gençliğim geçti benim...»

Sigarasından bir nefes çekti, albuma düşen külü üfledi, sigarayı tablaya bıraktı, bakışlarını indirmişti. Nikitin resmi dikkatle incelemeye koyuldu; inanılmayacak kadar şaşırtıcıydı belleğiyle kıyaslamaları. Mayıs sabahı sisi arasında beliren o çillerle süslü, kalkık burunlu genç kız yüzünün Bayan Herbert'le, düzeltilmiş kaşlı, arkada toplanmış gümüş renkli saçlı, küçük kulaklı, altın madalyonlu kadınla ilgisi yoktu. Unuttuğu

Emma ile o günün Herbert'i arasındaki kıyaslamanın sonucu çocuksu bir düşle gerçeğin kıyaslamasıydı.

Königsdorf'da ne kadar kalmıştık acaba diye düşündü Nikitin. Şimdi ona gerçekdışı gelen o bahar günlerine dönmeye çalıştı. Orada çok kalmadık, birkaç gün, belki birkaç hafta. Bayan Herbert'in Emma olması olanağı var mı? O zaman onsekizindeydi kız. Benimle, çavuş Meşenin ve tabur komutanı Granaturov arasında geçenler gerçekten onun yüzünden miydi? Olanaksız! Beni nasıl tanıyabilir, o da ben de çok değiştik... Aynaya bakmak isterdim, biliyorum şakaklarımda kırlaşmış saçlar, gözlerimin altında kırışıklıklar. Beni kim tanır artık?

«Uzun yıllar geçti, beni unuttunuz Bay Nikitin. Ama ben sizin her sabah, her akşam kâğıda «Allahaısmarladık Emma» diye yazışlarınızı unutmadım.»

Bayan Herbert'in sesi son sözcüklerde kısılıp kalmıştı. Sanki geçmişte kalan o sıcak savaş sabahları çatı odasındaki küçük masada harf harf Rusça yazmaya çalışıyordu. Evin önünde araç yoktu artık, çimenlerin önünde dördüncü topun Studebaker'i çalışan motoruyla bekliyor, aşağıdan erlerin sesi geliyordu; «Emma, Allahaısmarladık! Teğmen Yoldaş gidiyoruz!»

Kızı öptü, öpüşünde vedalara özgü sevgiyle karışık şefkat vardı, göğsüne bastırdı, gözlerine yaşlar dolarken kucakladı; onu bir daha göremiyeceğini biliyordu. Kız gözyaşları akar, yüzü hıçkırıklarla sarsılırken kekeliyerek onu bırakmamaya çalışıyor, öğrendiği Rusça cümleyi yineliyordu durmadan: «Vadim, sevgilim, beni unutma!»

Sonra kızı bırakmış, merdivenlerden inmiş, hayır adeta yuvarlanmış, kız halâ pencerede dururken arabaya atlamış, pencereye bakmadan, herhangi bir işaret yapmadan titrek bir sesle bağırmıştı: «Hadi! İleri!»

Nikitin eğildi, kadının titreyen buz gibi soğuk elini öptü: «Anlayamıyor, akıl erdiremiyorum, Emma!»

İKİNCİ BÖLÜM

ÇILGINLIK

1

O yıllarda neler olmuştu acaba?

Savaşın delice hızı dört yıl boyunca giderek artmış, Almanya içlerinde daha da coşmuş, sonra karanlık pencere boşlukları ve kaya yığınlarına benzeyen girişleriyle bombalanmış evlerin kapsadığı dev başkent Berlin'in çıkmaz sokaklarında duruvermişti. Asansörler işlemiyor, apartman avluları çorba kokmuyor, çıt çıkmıyordu, ne bir adım, ne bir kapı sesi, ne komşuların merdivenlerde rastlaştıklarında duyulan 'Danke schön', ya da 'Bitte sehr!', vardı artık, derin bir çöl suskusundan başka. Berlin'in 'Reichskanzlei' (Başkanlık) ve 'Reichstag' (Meclis) gibi son savunma noktaları da düşmüştü. Herşey bitmişti sonuçta. Yangınlar sönmüş gibiydi, kavşaklarda ve alanlarda tank kalıntılarından halâ tüten dumanlar dışında. Her köşe bucak kaldırımlara devrilmiş tramvay arabaları, eğilip bükülmüş sokak lambası direkleri, isli tuğla yığınlarıyla doluydu. Yaşam izi görülmeyen caddelerde, köşebaşlarında levhaları makineli tüfek ateşiyle delik deşik mağazaların camları parçalanmış vitrinleri esner gibi duruyor, önlerinde yanık kamyonlar, zırhlı arabalar, toplar, ipi kopmuş bir kolyeden dağılmış gibi Alman gaz maskelerinin kutuları, bükülmüş çelik başlıklar, parçalanmış bisikletler, çocuk arabaları, paçavralar, pamuklu Rus ceketleri, yılanlar gibi uzanan sargı bezleri ve patlamalarla fırlamış oto lastikleri görülüyordu. Bir duvarı çökmüş odanın içinde

mobilyalar, üzeri sıvalar, toz ve toprakla kaplı, içindeki telleri parçalanmış piyano bir yok oluşun kanıtlarını oluşturuyor, daha üst katlarda yıkıntıdan bir halı parçası uzanıyor, bir tavanda mucize sonucu sağlam kalmış kristal avize sallanıyordu.

Kötü kader kurbanı koca kent günlerce ölümün elinde kıvranmış, alev ve dumanla örtülü kalmıştı. Korkunç bir hiddetle sağa sola uçuşan tanksavar roketleri, sokak çukurlarında mevzilenmiş makineli tüfeklerin saçtığı mermilerden oluşan ince izler, yanık bodrumlardan fırlayan 'tank yumruğu' bombalarının karanlıktaki kıvılcımları, kulakları sağır eden gürültülerle Berlin, insanların kurban edildiği bir Tanrıya benzemişti sanki. Ölmüştü ama ölüsü bile gövdesinin her yerinden sloganlar yayıyor, duvarlarda ve kaldırımlarda şöyle cümleler okunuyordu. 'Berlin Alman kalacaktır!', 'Ruslara acımadan ölüm!'.

Yangınlar 2 Mayıs günü hızını yitirmiş, ancak gökte sanki sıcak bir tabaka asılı kalmış, kül, beton tozu, yanık tuğla ve yıkıntı altındaki cesetlerden yayılan bayıltıcı koku dağılmamıştı. Yarısı yanık ve yıkık evlerin balkonlarından beyaz çarşaf ve örtüler isten kararmış caddelere sarkıyor, hafif bir rüzgar yanık kumaş ve kağıt parçalarını cam kırıkları üzerine yayıyor, tramvayların yerlere sarkmış kablolarını sallıyordu.

Beri yanda mayıs günleri öylesine güneşli ve tatlıydı ki bulutlar masmavi gökyüzünde ışın kümecikleri gibi kayıyor, kulakları hala korkunç gürültülerin yankısıyla sancıyan tek bir asker ya da tek bir kentlinin kestiremiyeceği inanılmaz bir susku kenti örtüyordu.

Askerler, toplar, kamyonlar, gereç arabaları, kumanda otoları, ordonat ve haberleşme birlikleriyle dolan ve işgale uğrayan Berlin, barikatlarla engellenmiş Brandenburg Kapısındaki son kurşun sesinden üç saat sonra korkunç bir bitkinliğin etkisiyle bir su birikintisine sanki bir daha çıkması olanaksızmış görünen ölüme benzer halde dalmıştı; kurşunsu bir dalıştı bu. Öy-

lesine bir uyku salgınıydı ki artık son savunma noktası 'Reichstag'ın düşmesi bile kıvanç nedeni olamamış, kimsenin aklına coşkuya kapılıp bağırıp çağırmak bile gelmemişti. Berlin'in alınmasıyla askerler sanki bir koşunun ortasında gibi kalakalmışlar, olağanüstü gerilimden sonra başgösteren bu mutluluğa inanamamışlardı. Ceketlerinin terden sırsıklam yakalarını açmışlar, yorgunluktan titreyen parmaklarıyla birer sigara yakmışlar, kapalı gözkapakları, hatta yanmakta olan sigaralarıyla oldukları yerlerde, 'Reichstag'ın sütunları altındaki merdivenlerde, çakıl döşeli park yollarında, sessiz kiliselerin taş zeminlerinde, lüks villaların halılarında, terkedilmiş evlerin yataklarında dalıp gitmişlerdi. Soyunmadan, kalın step battaniyelerine sarınma gereksinmesi duymadan, yıkılıp tankların, cephane sandıklarının, top kundaklarının, sahra mutfakları kazanlarının üzerinde, bazıları sadece başları masalara veya pencere kenarlarına dayalı geçmişlerdi kendilerinden. Savaşın yıllarca gerdiği zemberek birden boşanmış, o anda artık uyku dışında ne yiyecek, ne de içecek düşünülür olmuştu.

Berlin harabelerindeki bu uyku saatler sürdü. Bütün bu süre boyunca yalnız komuta merkezlerinin haber sistemleri çalıştı, yöredeki ordulara ve Moskova'ya eşkiya yatağındaki ateş durumu, 'Reichskanzlei' (Başbakanlık) ve 'Reichstag' (Meclis) la Hitler'in intiharı çevresinde durmadan bilgi verdi, ama bütün bu süre boyunca görev başındakilerden ve karargâh subaylarından hiçbirinin aklına askerleri uyandırıp emir vermek gelmedi.

Açık gökyüzünde parıldayan mayıs güneşi ışınları altında Berlin derin bir uykuya dalıp gitmişti... Uzun bir geceden sonra koca tahtalar çivilenmiş pencereler, kepenkleri inik dükkanlar ve vitrinler dışında kira apartmanlarının karanlık dairelerinden bir takım çehreler yavaşça yaklaşıp yüzlerini çoğu kırık ve çatlak camlara dayayarak gözleri dehşetten açılmış Berlin'in sunduğu görüntülere bakıyorlardı. Sabahları yıkanmış tertemiz

bulvarlarda kayan karargâh otomobilleri, sinek kaydı traşlarıyla nöbetçiler, nöbet birlikleri, süvari yağmurluklarıyla gösterişli subaylar... bütün bu görkemli evren yitmişti. Şapkalı zarif bayları, köşedeki gazeteciden dergi alan şık bayanları, berberde yüzü 'Köln' kolonyalarıyla oğulur veya nefis kokulu sabunla köpürtülürken canı birden beyaz bira isteyen müşteriye bembeyaz kolalı önlüğü, elinde bira bardağı konmuş tepsiyle koşan garsonu görmek olanaksızdı artık. Eski Berlin'in kesin çizgilerle sınırlı ve düzenli, varlıklı ve erdemli yaşamı artık geçmişe karışmıştı.

Nikitin'in bir topuna komuta ettiği topçu bataryası piyade birlikleriyle 'Hayvanat Bahçesi'nin doğusunda geniş caddenin yanındaki duvar boyunca metre metre 'Başbakanlık' koruganını kuşatmakla görevliydi. O yönlerden tankların homurtuları, makinalı tabanca takırtıları ve makineli tüfeklerin ulumaya benzer sesleri yansıyor, bunlara arada bir hayvansı kükremeler katılıyordu. Cephane erlerinden Uşatikov uzun boynu üzerinde sarı kafası ve herşeye şaşan gözleriyle Nikitin'e koşmuş, duvardaki bir delikten güvercin yuvaları, yaban hayvanları kafesleri ve havada dolaşan hortumuyla bir fil gördüğünü haberlemiş, hayvanın 'tank yumruğu' ve makineli tüfekle öldürüldüğünü, biraz ötesindeki küçük köprü yanında bir T 34 tankının yanmakta olduğunu eklemişti.

Nikitin verilen emirlerde tümenlerinin sol kanadında General Katukov'un tank birlikleri bulunduğunu biliyordu. T 34 bahis konusu olunca birden Başbakanlık koruganına birkaç adımlık uzaklıkta olduklarını düşündü. Çok yaklaşmışlardı hedefe.

İki gündür batarya toplarını kaslarının gücüyle evlerden yağan kurşunlar, tuğla ve sıva yığınları, koca demir ve ağaç kütükleri arasından iterek Hayvanat Bahçesi yöresine getirmişlerdi. Bahçenin kuzey-batı yönüne uzanan yollar güçlü savunma donatımlarıyla koru-

nuyordu, motorlu araçların geçmesi olanaksızdı. Ancak toplar Hayvanat Bahçesinin henüz çiçeklenmeye başlayan ağaçları arasından geçip küçük bir orman ardında yarım daire biçiminde mevzilenmiş kundağı motorlu toplarla, ateş açıldığında tüm bataryayı tarif edilmez bir coşku sarmıştı.

Kundağı motorlu toplar, ormandaki yollar arasından geri çekilerek bulvar kesişmelerinde kaybolurken toplar gizlemelerini tamamlamış, tekrar ilerlemeye koyularak ağaçlar arasına dağılmıştı. Makineli tabanca takırtıları, birbirini hızla izleyen top atışları yeni yaprakları, filizleri, küçük titrek dalları koparıyor, top namlularından püsküren duman gökyüzüne doğru leylak renginde bir tül oluşturuyordu. İnsanlar zaman duyarlığını yitirmişti, kimse sabah mı, öğle mi, akşam mı olduğunu kestiremiyordu. Aslında güneşin batışıyla kararmaya koyulmuş Hayvanat Bahçesi, Berlin'in ortasında değil, bir başka evrendeydi. Biraz önlerindeki Sovyet piyade birlikleri bile unutulmuştu, ateş, gürlemeler ve dumandan başka şey akla gelmiyordu o evrende artık. Beton duvarın ötesinden yansıyan tank gürültüleri, yaban hayvanlarının acılı feryatları, bulvarın karanlığında yanıp sönen alevler, kavşaklarda duman kusan kundağı motorlu toplar, toprağın titremeleri, ağır top mermilerinin değişik yüksekliklerde iniltisi, uluması, homurtusu cehennemi andıran bir ortamda karışıyordu.

Akşama doğru topun yanında birden iki genç piyade habercisi belirmiş, makaralardan boşalttıkları kabloları heyecanlı bağırışlar ve acele davranışlarla Almanlardan arınmış bölgelerde kimbilir nereye doğru döşemeye koyulmuşlardı. Topçuların yanından geçerken isli, karanlık yüzleriyle kahkahalar atarak bilgi vermişlerdi: «Bizimkiler korugana girdiler, avlu ölü Fritz'lerle dolu. Oradan kabloyu B mevziine döşüyoruz. Ama kuduz köpek Hitler bulunamadı.»

Haberciler kablolarını ağaç dallarından aşırtarak yıldırım gibi kayboldular. Onlar gidince dünden bu yana

hiç aralıksız savaşın yorgunluğu ile bitkin düşen Nikitin şimdi piyade tarafından alınmış olan o direnç noktalarını görmek için dayanılmaz bir özlem duydu. Sonra «Uyumak!» diye söylendi kendi kendine. «Su bulup yıkanmak sonra uyandırılıncaya dek uyumak.»

Başbakanlık koruganını göremedi Nikitin. Soğuk şafak vakti motor gürültüleriyle uyanıp topun altına serilmiş dallardan oluşmuş yatağından fırladı, kaputunu başından indirdi. Yanıbaşında soğuk ve rutubetten rengi uçmuş, yarık tavşan dudağı görülmesin diye sarı bıyıklarını büsbütün uzatmış Üçüncü Top nişancısı Tatkin duruyordu. Nikitin «Ne var, ne oluyor?» diye bağırdı. Isınmak için zıplamaya koyulan ve bu durumuyla komik bir görüntü alan Tatkin «Batarya komutanı burada. Bizim ünlü Granaturov sahra mutfağını bir otomobile takıp getiriverdi...»

Ortalıkta alışılmamış bir sessizlik ve aydınlık başgöstermişti. Tek bir mermi sesi duyulmuyordu. Tüm erat kaputlarının altına büzülmüş hala uyuyordu. Topların biraz ötesinde bulvarın ortasında ise yepyeni bir Opel otomobile, elkonmuş bir araca bağlı sahra mutfağı duruyordu. Bacasından ağır bir duman ağaç dallarına doğru yükseliyor, ahçı ve batarya başçavuşu çok sıcak olduğu anlaşılan kazanın tespit kulaklarını açmaya çalışıyor, sonra ellerini havada sallayarak soğutuyorlardı. Batarya komutanı Üsteğmen Granaturov geniş adımlarla, koca yapısı ve iri omuzlarını örten kaputunu savurarak yaklaştı, sağ elinde sargılar görünüyor, yürürken çizmesi altında çimen üzerindeki yapraklar hışırdıyordu. Yüzü, keskin kanatlı çengel burnuyla daima kızgın, huzursuz bir izlenim bırakıyordu. Güçlü ve neşeli bir sesle bağırdı:

«Nikitin yaşıyor musun halâ be? Berlin'de tüm savunma merkezi alındı, sizler burada kuştüyü yatak bulmuş danalar gibi yatıyorsunuz. Ne alâ bir bataryan var. Kalkın! Şimdi tıkınma zamanı! Başçavuş, al elegeçen içkileri koş, keyfimiz gelsin, erlere yemek ver, dolsun

işkembeleri. Anladın mı? Hey Nikitin, benim hastanede kolum alçıda yattığımı sanmıştın değil mi? Yanıldın! Yaramı sardılar, kıçıma bir tetenos serumu attılar, güzel bir evde yatırıp gördüğün gibi sabah vakti saldılar.. Üstelik bir Opel, ardına da sahra mutfağı bağlı olarak ha ha! Geçerken Hayvanat Bahçesindeki alay komuta mevziine uğradım. Gördüğüm kadar orayla daha ilişki kurmuş değilsin. Yokluğumda sakin bir yaşam sürmüşsünüz burada. Kinyaşko nerede?»

Granaturov iki gün önce Almanlar tarafından savunulan bir metro istasyonundan yediği kurşunla yaralanıp sahra hastanesine götürülmüş, yerini birinci top komutanı Kinyaşko almıştı. Granaturov'un gür sesiyle kendine gelmeye başlayan Nikitin dün aldıkları emir üzerine ev yıkıntılarını aşıp Hayvanat Bahçesi duvarı boyunca kundağı motorlu toplarla giriştikleri savaşı, teğmen Kinyaşko'nun iki topla yandaki bulvarda mevzilenişini anlatmaya çalıştı ama Granaturov'un pek dinlediği yoktu. Sağlam eliyle bir işaret yaptı, üzerlerinden kaputlarını atıp kalkmaya çalışan erlere bakarken Nikitin'i toplara doğru itip hafif bir sesle Berlin'in artık düşmüş olması nedeniyle tümenin kentten alınacağını duyduğunu, her an harekete hazır bulunmaları gerektiğini söyledi. Sonra öksürüp aksırarak, tükürerek kendilerine gelmeye çalışan, başçavuşun dağıttığı Alman sigaralarını yakarken bir yandan sahra mutfağına gitmek üzere tabaklarını hazırlayan erata doğru yürüdü:

'Ulan ne ağır kanlı yaratıklarsınız be! Daha anlamadınız mı kundağı motorlu top üzerinde ateş açmakla arslanlar arasına katılıp savaşmanın başka şeyler olduğunu? Başçavuşla Hayvanat Bahçesinde bir dolaşalım dedik gelirken buraya. Arslanlar halâ yollarda geziniyor, fillerin ardında kurtlar dolaşıyor, su aygırı karnında bir mermiyle sırt üstü suda yatıyor. Böyle şey göreceğimiz aklımıza gelmezdi doğrusu. Onlara karşı kundağı motorlu toplar bile hiç kalmış. Doğru mu, yoksa yanılıyor muyum?'

Granaturov'un tümenin başka yere kaydırılacağı konusundaki sözleri doğru çıkmış, 2 mayıs günü öğle saatlerinde gelen bir emir Berlin-Königsdorf bulvarı üzerinde harekete hazır olunmasını bildirmişti. Önlerinde huzurlu bir dönem umarak yola koyulmuşlar, tümüyle yanıp yıkılmış yapıların arasından geçerken sürüp gitmekte olan o derin susku karşısında acaba sağır mı olduk diye düşünmeye başlamışlardı.

«Ne demek olduğunu bilmiyorum bunun... Neden gamlıyım anlamıyorum.. Hava serin ve karanlık... Şeytan götüresi, sonrası nasıldı bunun? Unuttum. Goethe'nin mi, Heine'nin miydi? 'Leorelei', Ren kızlarının masalı Kanımca kıyıdaki kayalarda oturup altın rengi saçlarını tararlardı. Hava serindi, aşağıda Ren akıp duruyordu. Şu veya bu nedenle hüzünlü bir türkü tutturmuşlardı. Kim yazmıştı sözlerini? Goethe veya Heine olmalı. Unuttum tümünü. Hangi sınıflarda öğrenmiştik bunları? Sekizinci mi, dokuzuncu mu? Ne akıllı kafam var, ne yetkin öğrenci, Alman dilinin ne yaman uzmanı. 'Haende hoch' (Eller yukarı!), 'Nicht schiessen' (Ateş etmeyin!), 'Schneller' (Daha çabuk!), 'Scheisse' (Bombok!). Öyle ya Almanca küfürleri bile bilirim ben... Herr Leutnant! Ama nasıl sorulurdu örneğin; 'Haben sie die Lorelei gelesen? — Lorelei'yi okudunuz mu?' Ya da; 'Was kostet ein Glas Bier? — Bir bardak bira ne kadar?» Nikitin battaniye altında yatağına uzanmış bir Almanca sözlüğü karıştırıyor, kendisine özel olarak seçtiği, uyuyup dalga geçtiği Alman evlerine özgü çatı odasında kendisiyle alay ederek sabah serinliğinde derin sessizliğin tadını çıkarıyordu. İki gündür hemen hiçbir kaygısı yoktu; ne emir almak, ne ileri hatlardaki gibi nöbetçileri dolaşmak, ne telefonda soruları yanıtlamak, ne de savaşta ve yürüyüşte olduğu gibi batarya komutanı tarafından aranmak. İki gündür Berlin'den elli kilometre uzaktaki küçük Königsdorf kentinde olaylara karışmadan kalıyorlardı. Keyifle parlayan kiremitleri,

kilise kulesi, elma çiçeklerinin köpük benzeri coşkusu, erken açmış beyaz leylaklarıyla bu küçük taşra kentinde savaşın izlerine rastlamak olanaksızdı, ne bir mermi düşmüş, ne bir kurşun atılmıştı. Savaş bu kente sürtünerek geçmiş, yalnız uzaktan top sesleri yansımış, Nikitin'in sonradan öğrendiğine göre Berlin çevresindeki savaşlarda Sovyet av uçakları günde iki kez çatılara sürtünerek uçmuşlardı. Topçu tümeni akşam üzeri kente ulaşıp Studebaker'lerin uğultusu susku ve huzuru bozarak çevreye yayıldığında evlerin kapalı pencerelerinde en ufak bir ışık görülmemiş, sadece birkaç evin balkonundan sarkan beyaz çarşafları seçmişlerdi.

Üsteğmen Granaturov kentin güney-batı bölgesini mevziler için uygun bulmuş, Nikitin karargâh olarak bu evi seçmişti. Toplar bir sebze bahçesinin çitinden yüzelli metre kadar uzakta açık mevzilere yerleştirilmişti. Uzaklarda bir göl, ardında bir orman sonra, ormandan çıkan bir yol görünüyor, Granaturov'un tanımlamasıyla efsanedeki kan içici kurt adamlara benzeyen faşist orduları artığı sürüler buralarda saklanıyordu. Topların namluları da bu nedenle aynı yöne çevrilmişti. Ama savaş hatlarında ateş kes anları bile en ufak bir sesle silahı bulup hemen sarılma alışkanlığı bu kentte daha ilk sabah unutulmuş, mayıs yağmurlarıyla kaybolmuş, yağmurdan sonra yeşil çimenlerde, yeniden beliren güneşin ısıttığı duvarlarda, coşkuyla açan leylaklarda yitip gitmişti.

Tüm erat bütün bir gün geniş yatakları, yumuşacık yastıklarıyla dinlenişe çağıran yatak odaları, büyüklük sırasına göre çivilere takılmış tencere ve tavalarıyla şaşırtıcı bir düzenin simgesi olan mutfağı, parlak aynalar asılmış, kalın tüylü paspaslar serilmiş tertemiz banyosuyla ev konforunu her köşesinde yansıtan bu evde yıkandılar, paklandılar, çamaşırlarını yıkayıp ütülediler, bol bol yiyip içtiler. Bu arada kırk-kırkbeş kilometre ötede karanlık harabeleriyle yanıp yıkılmış Berlin'i kimse düşünmedi bile.

Tümen karargâhından tek bir emir bile gelmemiş,

sabah ve akşam yoklamalarıyla nöbetler dışında batarya görevlileri askerlikten oldukça uzak özgür bir yaşama girmişlerdi; huzur içinde kahvaltı, topların denetim ve bakımı, öğle yemeği, 'Schnaps' ve birayla akşam yemeği, yat borusu, Alman kadınlarının korkuları üzerine eğlenceli söyleşi, Alman sigaralarının dumanıyla açık öyküler, uzun perhiz süresinden sonra Alman kızlarıyla neler yapılabileceği konusunda fanteziler, ele geçirilmiş çakmak, çakı ve tabancalar karşılığı geceyarısına dek süren gürültülü kağıt oyunları.

Savaş, Berlin, SS Birliklerinin Avusturya Alplerindeki direnişi, Amerikan Ordusunun Çekoslavakya'daki harekatı, tüm cephe yaşamı çok geri planlara kaymış, sislere bürünüp kaybolmuş, geriye yalnız gerçek kalmıştı; tam bir sükun, taze bahar havası, pırıltılı masmavi gökyüzünde sıcak güneş, tatilin gamsız keyfi.

Kentin dükkanları, berber salonları ve içkievleri kapalıydı ama sokaklarda arasıra siyah elbiseli, örme yelekli yaşlı Almanlar görülüyor, topları, araç ve gereçleri yan gözle süzüyorlardı. Bir asker veya subay gördüklerinde şapkalarını saygıyla çıkarıp tatlı bir tebessümle 'Günaydın Asker!' veya 'Günaydın Sayın Subay!' diye selamlıyorlardı.

Nikitin de başkaları gibi kendini aynı kaygısızlığa bırakmış, artık sona yaklaşmakta olan Savaşın kaderinde oynadığı rolü bitmiş kabul ederek, boş vaktini askeri dil rehberi kitabından Almanca öğrenmeye adamıştı. O sabah elindeki rehberi keyifle karıştırıyor, deliksiz bir uyku sonucu sağladığı huzurun, sağlıklı yapısıyla içinde bulunduğu tertemiz ortamın zevkini çıkarıyordu. Kendi kendine 'Nedenini bilmiyorum ama içimde garip bir hüzün var... Kaynağını bulmalıyım bunun...' diye söylenerek doğruldu, üzerine güneş ışını vurmuş hafif solgun halıdan başlayarak odaya göz gezdirmeye başladı. Duvarlarda melon şapkalı, bıyıklı yaşlı erkek, sivri uçlarına dek çiçeklerle süslenmiş şapkalarıyla yaşlı kadın resimleri, orası burası çatlamış eski komodin, çamaşır dolabı,

kapı yanındaki çerçeveli ayna, üzerinde bir şamdan ve yazı takımı görülen küçük masayla terkedilmiş bir huzur ortamıydı bu. «Galiba burada kimlerin oturduğunu bilmediğimden ötürü hüzünlüyüm.» diye söylendi. «Bu cümle Almancada nasıl söylenir? Hadi bakalım teğmenim, dene bu işi...»

Ancak işi denemeye fırsat kalmadan alt katta bir kapı gürültüyle açılmış, gür bir ses duyulmuştu: «Kalkın be! Hadi, miskinler tekkesine çevirdiniz burayı!» Bunu uyku sersemi bir söz karışımı izlemişti; öksürükler, gırtlak temizlemeler, gülmeler, esnemeler. Araya bir de tenor ses karıştı; «Hey çocuklar, dinleyin ulan, gece bir fıstık girdi düşüme, vay anam vay... Durdu çitin yanında göz kırpar, işmar eder...»

«Sonra, sonra ne oldu? Ulan sen ancak şapşal şapşal bakmışsındır karıya... Yoksa alıp alaşağı ettin mi?»

«Düşdü dedim ya... Düşde ne olur? Yahu şu yataklara bakın be... Bir hafta yemeden içmeden yatarım bunlarda... Hey çavuş, ne bağırıp çağırıyorsun? Bütün gece gezip tozdun, sabah gün doğmadan bizleri kaldırmaya geldin ne iştir bu?»

Çavuş Meşenin'in sesi bir daha duyuldu:

«Kalkın ulan! Hadi, yıkanın, traş olun, giyinin, tabağınızı kapıp çabucak kahvaltınızı alın. Beni yataklarınızda dinliyorsunuz be! Mahmurluğunuz halâ geçmedi... Kalkın! Teğmeni uyandırdınız mı?»

«Bırak uyusun be çavuş!»

Nikitin merdivende ayak sesleri duyunca koltuk üzerindeki üniformasına uzandı, pantalonunu giydi ve seslendi:

«Ben kalktım Meşenin, girebilirsin. Nedir bu acelen? Galiba bir tank saldırısı falan?»

«İzninizle Teğmenim!»

İçeri boylu boslu iri yapılı çavuş Meşenin girdi. Yeni yıkanmış olduğu belli gömleği henüz nemli, çizmeleri ıslak, apoleti yaştı. Anlaşılan sabahın ilk saatlerinde kalkmış, çiyli yollar, bitkiler üzerinde yürümüş, dallara

sürtünmüştü. Sütle kan karışımı rengi, sık kirpikleri ve ışıklı gözleriyle bozuk dişlerini gösteren alık tebessümü olmasa pek ala güzel denebilirdi ona. Çavuş Meşenin tüm birlikte çapkınlık ve zamparalık serüvenleriyle ün yapmış, kadınlar yanında olağanüstü şansıyla tanınmıştı. Bu tür serüven fırsatını birliğin bir veya iki gün için de olsa herhangi bir çatı altında konakladığı süreler boyunca ustaca kullanırdı. Cepleri, arkalarında dokunaklı aşk cümleleri yazılmış kadın resimleriyle doluydu. Ukrayna ve Polonya'daki kadınlar Meşenini kendi karısından fazla kıskanırlar, ihanete uğradıklarında kendilerini öldüreceklerini söylerlerdi. Ayrıca görevinde de inanılmaz bir şansa sahipti Meşenin. Batarya Dinyeper nehrini aşarken en ufak bir yara almamış olmasına karşın, türlü yiğitlik madalyalarıyla onurlandırılmıştı.

Esrarlı bir gülümseme ve belirli bir kayıtsızlıkla sağ elini kaldırıp müstehzi bir sesle konuştu:

«Günaydın, Teğmen Yoldaş! Sizinle biraz konuşmak istiyorum. Öğüde muhtacım.»

Nikitin çavuşun ıslak çizmelerine, nemli apoletine bakıp yanıtladı;

«Söyle bakalım... Gördüğüm kadar adamlarınla değildin bu gece. Neredeydin bakalım Çavuş?»

«Naziler'le değildim doğal olarak. Alman dilberlerine gelince, caddeden şöyle bir geçmem yeter. Eminim pencerelere üşüp başlayacaklardır işmar etmeye...»

«Şu halde neredeydin?»

Nikitin koltuktan kayışını alıp takarken güzel bir uykunun ve taze bir bahar sabahının keyfine doyamamış gibiydi. Tabancasını sağa kaydırdı, ayna karşısına geçip ciddi bir yüzle saçlarını taramaya koyuldu. Aslında Meşenin'le yapacağı konuşmayla, onun birlikler çevresinde vereceği haber ve yapacağı eleştirilerle şu güzel sabahın bozulmasını hiç istemiyordu. Her türlü emirlerden uzak oldukları şu istirahat günlerinde sıkı disiplin kurallarını anımsamak niyetinde de değildi.

Meşenin ondan dokuz yaş büyüktü, daha tecrübe-

liydi, yapıca çok daha gelişmişti, kendinden aşağı gördüğü kişileri istihza ile etkilemek alışkanlığındaydı. Nikitin çavuşun gözleri içine bakıp onun saklamaktan sakınmadığı gücünü ezmeye çalışarak konuşurdu daima. Çavuşun bakışlarını ensesinde duyarak taranmasını bitirdi ve sordu:

«Evet, nasıl bir yanıt istiyorsun benden Çavuş?»

«Şey demek istiyorum ki... Alman papellerinden ve saatlerinden anlarsınız herhalde değil mi Teğmen Yoldaş?»

Nikitin tarağından saçları üfledi.

«Anlamadım Meşenin, ne demek istiyorsun?»

«Bir dakika Teğmen Yoldaş.»

Meşenin odadan çıktı, birkaç saniye sonra yelken bezinden bir torbayla döndü. Torba yarıya dek fermuarla kapalıydı, geri kalanı iple bağlanmıştı. Üzerinde, bozulduğu hemen anlaşılan mühürlü mum parçalarıyla büyük bir kilit ipin ucunda sallanıyordu. Çavuş son derece masum hareketlerle torbayı bıraktı, dövmeyle 'Şura' adı yazılı sağ elini açık yerden sokarak sarı bandlarla sarılmış kâğıt para destelerini çıkarıp çıkarıp koltuğa koydu, son olarak da zarif bir mücevher kutusunun kapağını açtı, içindeki ince bilezikli kol saatini gösterdi.

«Şuna bir bakın Teğmen Yoldaş, acaba gerçek mi, sahte mi? Siz biraz Almanca biliyorsunuz. Üzerinde bu dilden birşeyler yazılı. Ancak, kutusundan pek de sahte olmadığı anlaşılıyor.»

«Bunları nerede buldun?»

Meşenin umursamazlıkla saatin camına hohladı, sonra parmağıyla oğarak parlattı.

«Atasözü, itiraf edilmiş suç cezası çekilmiş suçtur, der Teğmen Yoldaş.»

«Bunun açıkçası şöyle; itiraf edilmiş suç cezası yarı çekilmiş suçtur, çekilmeyen ceza ise uzun zaman sürecektir. Nerede buldun bunları?»

«Tümü de yasal. Gece sahra hastanesine gitmeyi

düşündüm. Hemşirelerden birkaçını tanıyorum, içlerinden birinin de yaş günü. Bundan iyi vesile mi olur? Hastane buraya altı kilometre kadar uzakta Steindorf denen bir yerde... Sabaha karşı dönerken alaca karanlıkta orman yolunda devrilmiş bir araç gördüm. Komuta arabası falan olmalıydı... Yaklaştım, hurda olmuş, mermi isabeti almış. Bakayım diyerek içine göz attım, bir sandıkla bu torbayı gördüm. İkisini de açtım, sandık saatler, torba para desteleriyle doluydu, torbayı aldım, içine de yirmi kadar bu saatten koydum, sandığı çalılar arasına sakladım. Şimdi Teğmen Yoldaş merak ediyorum saatler sahte mi, yoksa gerçekten değerli şeyler mi?»

«Peki kağıtlar? Kağıt var mıydı? Yanına almadın mı?»

«Ne demek istediniz? Müze için mi? Savaş bugün değilse bile yarın bitiyor. Siz de kağıtları soruyorsunuz. Ne olacak kağıtlarla, tümü de beş para etmez...»

Aşağıda erlerin sesleri giderek çoğalıyor, yükseliyordu. Bu keyifli ve coşkulu gürültüye tabak takırtıları da karışıyor, tümü de Berlin'den ele geçirilmiş içeceklerle saptanan 'Schnaps' ve bira rasyonunu masa çevresinde eğlenceli bir kahvaltı boyunca tüketmek için sabırsızlanıyordu.

«Çavuş ben de biliyorum savaşın sonuna yaklaşıldığını, ama yarın biteceğini kim haber verdi sana? Bizzat Tanrı mı?»

«Küçük parmağım haber verdi Teğmen Yoldaş. Burada geçirdiğimiz günlerle tatile girdik, artık tetik çekmek yok...»

«Güzel güzel ama küçük parmağın bir kanıt sayılmaz.»

Meşenin'le konuşurken özellikle gözettiği resmi ve ciddi ses tonunu hiç bırakmıyor, çavuşun geliştirdiği havada bir tür savunma yolu olarak kullanıyordu. Şu utanmaz ve arsız tebessüm, şu soğuk ve boş bakışlarla demek istediği açıktı çavuşun; kendisi yıllar yılı orada

burada burnunun gösterdiği yönde dolaşıp tecrübe derlerken şu Moskovalı teğmen, şu aydın züppe ana-babasından alınıp özel okullarda bonbon ve şekerle beslenmiş, sadece okul ödevleriyle uğraşmıştı.

«Görelim bakalım ne hazineler buldun Çavuş!»

Nikitin koltuktan üzerinde siyah kartal ve 'Devlet Bankası 5000' işaret ve yazıları bulunan bir para destesini aldı, değersiz bir taşmış gibi tekrar torbaya attı. Sonra saati inceledi, umursamaz bir sesle açıkladı;

«Marklar değersiz, sobada iyi yanar. Saatler İsviçre yapısı değil. Alman askerleri için paskalya armağanı. Anladın mı?»

Meşenin kadınsı kirpiklerini müstehzi bir anlatımla kıstı.

«Anlaşıldı. Ama Teğmen Yoldaş ya bu paralar geçerli sayılırsa? Milyonlarca... Ne dersiniz?»

«Torbanı alıp eratın yanına git. Yapacak daha önemli işler varken bana bu pislikleri getiriyorsun. Uşatikov'a söyle bana sıcak su getirsin, traş olacağım. Kahvaltıyı da aşağıda yapacağım.»

«Emredersiniz!» Meşenin torbayı sırtına vurup çıktı, aşağıya inerken sesi gürledi;

«Uşatikov, teğmene traş suyu ve...» ondan sonraki sözler hafif söylendiğinden ötürü Nikitin duyamamıştı...

Aşağıda müthiş bir kahkaha tufanı kopmuş, onu yanıt olarak birkaç sözcük izlemiş, erlerin kahkahaları yeniden yapıyı sarsmıştı. Nikitin bu gösteride kendisine karşıt bir anlam bulunmadığını biliyordu. Bu davranış eratın o gece güzel bir uyku çekip dinlendikten sonra yerine gelen keyfinin doğal sonucuydu.

1943 yılında Jitomir yöresinde bir yük treni vagonunda temiz bir paket içinde Danimarka konserveleri, kuru üzüm,Fransız çukulatası ve küçük bir Noel ağacıyla birlikte bulduğu, bir Alman subayına ait olduğunu sandığı nikel traş makinesine Solingen traş bıçağını takar, fırçasını sabun kabında köpürtürken Meşenin'in kendisi çevresinde pek de hayırlı ve içten duygular bes-

lemediğini düşünüyordu. Bir ibrikle getirdiği sıcak suyu iskemleye bırakan Uşatikov'a, eratın en gencine sordu;

«Böyle gülecek ne var dersin?»

Uşatikov iki elini kalçalarına kadınlar gibi vurarak neş'eyle yanıtladı;

«Ne düşündükleri belli değil ki Teğmen Yoldaş. Ne söylenirse söylensin atıyorlar kahkahayı. En budalaca sözlere bile gülüyorlar.»

Nikitin aşağıdan yansıyan kahkahalara gülümseyerek katıldı;

«İn aşağı, kahvaltını et!»

Güneş yükselmiş, ışınlarıyla pencere pervazını ve Nikitin'in omuzunu ısıtmaya başlamıştı. Ayna önünde çamlar arasından sızıp odasına dolan ılık rüzgarda fırça ucunda köpüklenmiş Alman sabununun nefis kokusunu duyuyor, gamsızlığın tadını çıkarıyordu. Bıçağın cildine hafifçe her dokunuşu sanki tazelik ve gençlik dağıtıyordu. Oder nehrini geçerken tanıdığı o yaşam dolu piyade subayı gibi küçük bir bıyık bıraksa nasıl olacaktı acaba? Denemek için dudağı üzerindeki hafif kumral sakalları kesmedi, suratını inceledi, beğenmedi, 'Şeytan götürsün!' diyerek kesti. Ayrıca onu bıyıkla gören Meşenin'in sırıtışını görür, ardından bağırışını duyar gibi oldu; «Teğmenimize bak, bıyık bırakmış. Bir nedeni olmalı, ne dersiniz?»

Havluyu sıcak suyun üstüne tutup yüzüne, boynuna, göğsüne hafif bir kompres yaptı. Bu olağanüstü bahar sabahı keyfi pek yerindeydi. Acele etme zorunluğu olmaması, yapacak bir şeyin bulunmaması, ciddi bir düşünce için herhangi gerek görmemesi, hatta daha dün gördüğü Berlin faciasını belleğinden tümüyle uzaklaştırışı moralinin ne denli yerinde olduğunu gösteriyordu. Aşağıdan sesler yükseldi;

«Teğmenim, hey teğmenim, hadi kahvaltıya, biranız soğudu.»

İyice taranmış, düzgün giyinmiş Nikitin mendiliyle barut dumanlarının çerçevesini kararttığı nişanını silip

parlattı, vücudunun esnekliğini ve temizliğini bir kez daha duydu, yüzünü aynada bir kez daha denetleyip kendi kendine yüksek sesle konuştu;

«Herşey mükemmel, tek sözle olağanüstü.»

Ahşap merdivenlerden korkuluklara tutunarak türlü seslerin kaynaştığı yemek salonuna inerken yakıcı bir düşünle durakladı; şu küçük Alman kentinde yeni, gamsız, kuşkusuz, korkusuz, savaş'dan uzak aldatıcı mutluluğun, bu güzel yaşamın sürmesi olanaksızdı. Sonra kendini, terli, pis, yüzü simsiyah ilk kez eve girdikten ve savaş armağanı şu cennete el koyuşlarından sonra aynaya baktığı anda anımsadı, çatı odasının eşiğini aştığı anda.

2

Pencereden vuran çapraz güneş ışınlarının yer yer kestiği yoğun sigara dumanıyla dolu büyük yemek odasından masa çevresinde toplanmış erlerin bağırışma ve gülüşmeleri Nikitin'in girişiyle bir an kesildi, sonra içten gösteriler izledi bu suskuyu; «Teğmenim, yerinize oturun, aramıza katılın!» Merdivenlerde içini kapsayıp ruhunu bunaltan duygu ve gereksiz tehlike önsezisi birden yokolmuştu. İyimser bir hava sarmıştı bu kez ruhunu; neden bu sıkıntılar, işte herşey kıvanç dolu. Hem birliğim hem de ben yaşamımızı sürdürüyoruz, önemli olan da bu değil mi, daha ne istiyorum?

Erlerin bazıları bir iskemleye oturmuş, torbayı açıp kayışından tuttuğu saatleri gösterirken gözlerini kısıp konuşan Meşenin'in çevresinde toplanmışlardı:

«Hesaplayalım bir kez çocuklar, ne alınır bir saatle; kızarmış bir domuz inciği, bira ve başka Alman yiyecekleri. Peki, bu işi nasıl kıvıracağız? Dinle beni Tatkin,

kahvaltıdan sonra karşımızdaki kapalı dükkana gider, sahibini bulur, birkaç saati takas etmek istediğimizi söylersin. Bu köpoğlu köpekleri aslında gebertmeliydik ama sabretmesini biliriz... Hiç bir avantaj tanıma!»

Meşenin'in ardındaki erler Tatkin'in kırmızı saçlı kafasına dostça vurup omuzunu hafifçe yumruklarken gülüşerek bağırmaya koyuldular: «Yaşa Tatkin, sen bir dehasın. Kolhoz'da muhasebeyi sen tutardın değil mi? Hem de hesap tahtasını piyano çalar gibi kolaylıkla kullanarak. Tatkin başçavuş olmalıydı, keskin nışancılar bu rütbeye layıktır. Hele Tatkin ordonat subayı olsaydı Berlin'i daha kolay alırdık. Tatkin'imiz rütbeye bakmadan herkesi, her olasılığı düşünür...» Üçüncü topun nışancısı Tatkin bu sözler arasında mahçup bir tavırla oturuyor, dostça takılmaları ciddiye almış öksürerek sözde parasal geleceklerini hesaplıyordu. Bu alandaki yeteneğine karşı gösterilen güvenden yüreklenerek torbaya eğildi, fermuarı daha da açarak elini içine daldırdı;

«Torbada yalnız saat mi var? Dur bakayım, kağıt gibi hışırdayan birşeyler daha var... Bunlar ne?»

«Milyonlar var Tatkin.» Meşenin coşkuyla gürlemişti. «Milyonlar... Fritz'lerin parası, ne haber? Bununla koca bir inek, bir ev ve üç-beş sigara için pencereden işmar eden Alman dilberlerinden birini alırsın hemen.» Torbadan bir deste çıkarıp masaya koydu. «Şuraya bak Tatkin! Her deste beşbin mark... Al birini, göster tüm dükkanlara sor geçerli mi değil mi. İnsan parayla yaşar...»

Uşatikov kuğu benzeri uzun boynunu Meşenin'in ardından uzattı, masa üzerindeki parayı inceleyip her zamanki şaşkınlığıyla; «Milyonlarca mark ha? Şu durumda hep kapitalist olduk. Tüm çuval dolu mu? Sahici para mı bunlar?»

«Bebeğim milyonersin artık, aç bakayım cebini!»

«Ne kadar çok, ne yapayım bunları? Hayır!»

«Fırsat geçmişken kaşıkla çorbayı, sonra istersen bulamazsın. Aldın mı tadını şimdi?»

Erler bu dostluk gösterisini Uşatikov'un omuzlarını iteleyip bu davranış karşısında verileni kabule özendirirken o kısa bir kuşkudan sonra bir iç çekişle ve giderek genişleyen tebessümle nazlanıyordu ki Gedikli Üstçavuş Zikin girdi odaya. Dördüncü top komutanıydı, aile babası, ciddi ve akıllı bir askerdi Zikin. Yere bir tükrük attıktan sonra keskin bir sesle bağırdı:

«Uşatikov!»

«Buyur?»

«Nedir bu?» Nikotin'den sararmış işaret parmağını uzatmıştı Zikin. «Bunun için herhangi bir kavram söyleyebilir misin?»

«Oh, sanırım Başçavuşum, yanılmıyorsam parmağınız değil mi bu?» Sesinde şaşkın ve zayıf bir titreşimle vermişti yanıtını.

«Yalan söylüyorsun Uşatikov! Bu parmak değil, araba oku, benim için o da değil, tavuk.. Daha dikkatli bak, yoksa gözlüksüz göremiyor musun?»

«Tavuk mu? Benimle alay ediyorsunuz herhalde Başçavuş Yoldaş!»

«Kafanda hep aptalsı düşünler dolaşır senin Uşatikov. Sizin orada, Kaluga'da ne tür düşünür sığırlar olduğunu merak eder dururdum zaten. Soruyorsun; Alman mı gerçekten, ya da tanklar mı gerçekten? Şimdi de ekliyorsun; sahici para mı bunlar? Gerçek olsa ne halt edeceksin? Şurada istirahat için bulunuyoruz, hiç birimiz sürekli değiliz anlaşıldı mı?»

«Hey hey, Zikin!» Meşenin'in sesi yükseldi üst perdeden. Gözleri ateş saçıyordu. «Adamlarımı rahat bırak! İşe yarayan şeyler hemen fırlatılıp atılmaz. Çocuklar, bunlar hakkımız değil mi? Sen azizler arasındaysan dua et bizler için Zikin. Elegeçen para yasaldır, unut bu sorunu. Tatkin, gerçek para mı bunlar? Hesap dehası, hadi bakalım anla, paralar değerli mi yoksa ben mi aptalın biriyim... Milyonları kendi cebime atacak da değilim. Anam bana böyle öğütlemedi...»

Bütün bu istihzayla örülü sözlerle Zikin'in görüşü-

nü çürütmeye çalışmıştı Meşenin... Arkasında kendisini gözleyen arkadaşlarının bakışları altında destenin bandını çözen Tatkin aradan bir kağıt para alıp baş ve işaret parmaklarını ıslatıp iyice ovuşturduktan, güneş ışınına tuttuktan, sağa sola çevirdikten sonra görevini ve durumu ciddiye alanlarda görülen asık bir yüzle açıkladı:

«Kesinlikle sahte olamaz. Binlik mark. Hiç ellememiştim.» Parayı itinayla deste arasına koydu, tozlu bir eşya tutmuş da parmaklarını temizlemek istermiş gibi ellerini birbirine sürdü. Çevreden keyifli sesler duyuldu;

«Hadi, Tatkin, hadi! Uyuz koyundan ala ala bir tutam yün sağladık. Köpoğlu köpekler canımıza okudular, biz gene hakla hukukla davranıyoruz. Saatler nerede? Yaşasın! Tümümüz milyoner olduk artık. Çavuş iyi av vurdun... Hey çocuklar kahvaltıyı unuttuk yahu, işte peynirle bira hazır. Teğmen bizleri bekliyor.»

Suskun Tatkin'i, işbilir Meşenin'i ve erlerini gözlemekte olan Nikitin parayı nereye harcıyacaklar diye düşündü. Daha bir gün önce Berlin'de Hayvanat Bahçesindeyken ne olursa olsun eşyanın değeri var mıydı? Sadece can pazarıydı oraları.

«Meşenin, kaldır şunları! Şimdi kahvaltı saati.» diyerek yerine oturan Nikitin bütünledi sözünü: «Koy şu torbayı masanın altına, kafamız dinlensin. Çavuş ne dağıttı bugün? Bira mı? Çavuş, her duble yerine üçer şişe... Hadi bakalım.»

Kahvaltıda şişe ağızlarına doğru köpüğü kabaran soğuk birayı mutfakta buldukları büyük, saplı özel dublelerle içip darı ezmesini porselen tabaklarda gümüş kaşıklarla yediler. Bu arada tertemiz yıkanmış olarak Berlin'deki onsekiz günün anılarını, Hayvanat Bahçesi yöresindeki, yapı yıkıntıları arasındaki olayları tüm ayrıntılarıyla anarak söyleştiler durdular. Örtüye ve gömleklere vuran güneş ışınları salonu adamakıllı ısıtmıştı. Konuşmalar, öyküler, şakalar arasında süren bu sonsuz kahvaltıyı sigara ve sigarillos dumanları, yabancı bira-

nın tadı, gürültülü salonun darlığı, bahar sıcağı engellemiyor, bu sabırsız, ateşli ve coşkulu, mutluluğu iğne deliğinden bile içmeye hazır insanlar önce anımsıyor, sonra herşeyi unutmayı yeğleyerek yaşamlarını sürdürüyorlardı.

Nikitin birasını yudumlarken bu insanların kırksekiz saatten bu yana başgösteren bir değişimle sergiledikleri bildiği veya bilmediği davranışlarını seyrediyor, onların mutluluğu ruhunu bir zevk dalgasıyla örtüyordu. Tümü de, bu arada koca yapısı, ilikli yakaları, terli yüzüyle savaşın sonu, kadınlar ve Fritz'ler üzerine durmadan konuşan Çavuş Meşenin, açık-saçık şakalara kahkahalar atmaya hazır ince yapılı, yuvarlak gözlü Uşatikov, teğmen az içildi sansın diye boşalan şişeleri durmadan masa altına saklayan Tatkin, kendi sardığı sigaraları ara vermeden tüttüren ciddi yüzlü Zikin, aralarında büyük ayrımlar bulunan kendisine en yakın bütün bu insanlar geçmişleri ve şimdiki durumlarıyla ona anlamadığı bir nedenle huzur veriyordu. Kendisi tarafından güdülen, yaşamlarından sorumlu olduğu bu yorgun, kızgın, bitkin yaratıklara kısa süre önce saatler ve paralar nedeniyle aptalca üzüldüğünden ötürü pişmandı. Neden engel olmalıydı onlara? İstediklerini yapıp edebilirlerdi pekala.

Sonra bu üzüntü ve kuşkuya subay oluşundan ötürü düştüğü bilincine vardı. Bu rütbe ona komutundakileri eğitmek, onlara öğütler vermek görevini veriyordu ayrıca ateş mevzilerini, topların özelliklerini, atış hesaplarını onlardan iyi biliyordu, savaş için başka bir önemli üstünlüğü de yaş durumları ne olursa olsun aralarında en geniş tecrübeye sahip bulunmasıydı.

Gerçi adamlarını güdüyordu ama askerliğin bazı özel sanatlarında beceriksizdi. Örneğin, çok soğuk ve rüzgarlı havada ateş yakmak, sonra alevinde herhangi bir çorba pişirmek, bir köy kulübesinde soba tutuşturmak, orada ya da çadır altında bir kadınla yatmak, köyün arılığında bir kovanı inceleyip bal bulmak, top ate-

şinde Zikin'in yaptığı gibi arkasını kızmış kalkana sürterek sırtını ısıtmak... Ama bazı şeyleri de iyi öğrenmişti hani; dayanıklılık, sesde komuta tınısı, subay onuru, onu başkalarıyla bir anda eşit kılan sinir yatıştırıcı, içini rahatlatıcı küfür edebiyatı. Kadınlar konusunda konuşulurken boşverili bir tutumu yeğ tutar, Şitomir'den sonraki günlerde Meşenin'in onu tüm savaş boyunca bir kadını yalnız bir kez gerçekten sarılarak öptüğüne tanık oluşunu anımsar, bu alanda küçük gördüğünü de bilirdi.

Masa söyleşileri bitip tükenmiyor, sigara dumanları giderek yoğunlaşıp kızarmış yüzleri sislere gömüyor, sesler daha da kısılıp çatallaşıyor, sanki dünden başlamış bir şölen halâ sürüyordu. Nikitin kahvaltı masasının keyfini bozmak istemiyor, tersine bu neşeli ses cümbüşüne katılıyor, güneşi görüyor, ısısını duyuyor, ışınlarında oynaşan toz tanelerini seyrediyordu.

«Hayvanat Bahçesi'ne yönelik cadde üzerindeki yapı kalıntılarına varınca başımdan garip bir olay geçti.» Başgedikli Zikin eliyle sardığı sigarasından bir nefes çekip anlatmaya koyulmuştu; «Akşam olurken sağdan dördüncü eve soba büyüklüğünde bir delikten kayarak girdim. Amaç topa uyarlı bir geçit aramaktı. Birden kendimi bir Alman evinde buldum. Mobilyası parçalanmış, her taraf karanlık, üstelik bir parmak tozla örtülü. Tek ışık kaynağı döşemede ufak bir delik. Biraz önce bir evin kilerinde bulduğumuz konserveleri atıştırmıştım. Karnım ve barsaklarımda olağanüstü bir ağrı, hatta sancı başladı. Böyle bir durumda top mevzii düşünür müsünüz? Ağlayım mı, güleyim mi şaşırdım kaldım. Palaskamı omuzuma astım, makineli tabancayı önüme koydum, pantolonu donu indirdim. Aradan bir süre geçti, birden ufak bir hışırtı duydum, sonra bir hıçkırık, bir inilti. Hemen fırlayıp tabancaya sarıldım, odanın ötesinde bir Fritz boynuna palaskasını asmış, önüne makinalı tabancasını koymuş, dalıp gitmiş...»

Uşatikov şaşırmış, ürkmüş bir halde ellerini kalça-

sına vurarak bağırdı:

«Aman Tanrım! Gerçek bir Fritz mi? Sahiden canlı mıydı?»

«Ulan Tatkin, amma safsın be... Sen hiç palaskası ensesinde ölü bir Fritz'in büyük işini yaptığını gördün mü?» Çevrede kahkahalar çınlarken Tatkin'e sert bir bakış attı Zikin. «O anda onun da beni görüp tabancaya uzandığını farkettim. Sanki tüm kasları gerilmişti. Hafifçe inlediğini işittim ve karanlıkta yaşlı bir gönüllü olduğunu farkettim. N'olacaktı şimdi? Köşelerimizde birbirimize öldürücü bakışlar atacak, sonra da tutsak mı edecektik? Kafamda düşünler geçti hemen. Şu savaş gerçekten berbat bir şeydi ve doğrusunu söylemek gerekirse umurumda da değildi. Bekleyecek, önce o davranırsa altta kalmayacaktım. Tabancasını tekrar yere bırakıp bana koyun gibi gözlerle baktı, ben de aynı şeyi yaptım. Sonra deli gibi yerinden fırladı, palaskasını dişleri arasına aldı, tabancasını omuzuna astı, delikten dışarı bir fırlayış fırladı ki yalnız parıldayan kıçını gördüm... Sonra ben kalkıp donumu, pantolonumu çektim... Oluyor savaşta böyle şeyler işte...»

«Sen de böyle bir korku geçirdin mi?» Meşenin masaya bir yumruk atıp askerlerin gülmesini kesti, soruyu yanıtladı: «Ulan tümünüz de azizler soyundansınız, kiliseye kapılanmalısınız. Onu değil bir tabanca salvosu, tek bir kurşunla nallamıştım ilk anda. Demek bir Fritz seni böyle üzdü ha?»

Zikin kendi sardığı sigaradan bir nefes çekip ciddi bir sesle yanıtladı Meşenin'i;

«Açıkgöz geçiniyorsun ama eşeğin tekisin sen Çavuş. Tüm varlığımız düşünülürse herkesin eşit olduğunu, onların da insan sayıldığını bilmeliyiz...»

Yüz kasları sinir ve kıskançlıktan seyirirken hırslı sesiyle «Sen bir kenef düşünürüsün Zikin!» dedi Meşenin. «Böyle durumlarda kararı düşünüp kocabaş hayvanların vermesi daha doğaldır, başları büyüktür çünkü... Berlin'de böyle bir durumla, ödümü koparıp saç-

karımı diken diken eden bir olayla ben de karşılaştım. Şu metro istasyonunda, hani neydi adı, o koca cadde... Unter...den...inden... Hah biliyorsunuz, orada bir makineli tüfek mevzii nefes aldırmıyordu bizlere... Bir balkonda mevzilenmişti, kavşağı tutuyor, kuş uçurtmuyordu. Yapıya sokuldum, etiketi, oturanın adı üzerinde duruyor, bir omuz atıp girdim içeri... İlk odada halılar, mobilyalar, ama tek canlı yok. Bir masada yiyecekler, konserve kutuları, şişeler... Koca bir yapı. Makineli tüfek birden sustu, çıt çıkmaz oldu. Parmağım tetikte ayakuçlarına basarak odanın ortasına doğru yürüdüm, son kapıyı açmaya çalıştım, kapalıydı, işte bu sırada arkamda bir sesin 'guguk guguk!' diye bağırdığını duymaz mıyım? Arkama dönüp ve tetiği çektim, bir de ne göreyim, koca bir guguklu saat, kuş dışarı çıkmış 'guguk guguk' diye bağırıyor. Saate, koltuklara, duvara boşalttım kurşunları... Kuş halâ çıkıp çıkıp ötüyor, bastım kurşunu saat param parça oluncaya dek... İşte, bu gerçek bir dehşet anıydı Zikin, senin sıçan Fritz'inden esinli boktan felsefen, beş para etmez yanında... Sen gökyüzüne, Cennete layıksın Zikin... Belki her ölü Fritz için bir de mum yakmak isterdin. Ama eminim cehennemde buluşacağız, söyle bana topunla kaç Fritz'i gönderdin ahrete? Ha?»

«Saate ve aynalara acıdım. Meşenin senin içinde kuyruğunu kısıp bir şeytan oturmuş.»

Gözlerini bir kedi gibi kırpıp kaslarını çatırdatıncaya dek gerindi Meşenin; «Kuyruk mu? Gerçekten bende bir kuyruk var, önümde. Ah, çocuklar savaştan önce herşey başkaydı... 'En iyi işçi' tanınmıştım. Eve gelir gelmez başımı yastığa koyar dalıp giderdim yorgunluktan. Karım yakınırdı doğal olarak, sağlam sinirlerim var Petya derdi... Sağlam sinirler mi? Onları çoktan çelik kablolar için yedek olarak vermiştim, aşkla ne alışverişim olurdu ki artık. Ama savaşta iş değişti, yeni bir evren, yeni insanlar. Savaş bitince şu bağımsız yaşamı arayacağız, bunu bilin...»

«Dedim ya sende bir şeytan saklı...»

«Saklı ama içimi oyup deriyle saç bırakmadı sadece. Başka şeyler de kaldı.»

Zikin'i köşeye sıkıştırmış, eratın tüm ilgisini bir kez daha derlemiş, mayıs güneşinde ışıldayarak göğsündeki madalyalarla daha bir kabarıp şişinmişti Meşenin. Çenebazlığı, hizmetlerdeki dayanıklığı, Rus sınırını aşarken olduğu gibi, olağanüstü talihi sayesinde, tek bir er bile kaybetmeden sonuçlanan bazı girişimleri, yeterli güven sağlıyordu çevresinde. İleri hatlarda tümü de onun çevresinde toplanıyor, değerlendirmelerinden inançlı görünüyor, bataryanın da gözlediği gibi talihi hep yaver gidiyordu. Göz kırparak eratın gülmeleri arasında Tatkin'e döndü;

«Hey bakın arkadaşlar, şu muhasebeci Tatkin'e bakın! Suskun bir adam, kafasında hep hesap kitap ama eminim zorlu bir gönül avcısı. Tatil akşamı kulübesine yönelirken yolda gördüğü bir dilbere yanaşır, hesap tahtasını bir yana atar. Şu kızıl saçlılar dehşettir, kızlar için başka birer tehlikedir. Değil mi Tatkin?»

«Çocuklar bakın, bakın!» diye bağırdı erlerden biri. «Tatkin arada üç tabak peynirle yarım ekmeği göçürüverdi. Vay anam ne iştah be...»

Narin yapılı, çelimsiz Tatkin'in iştahı gerçekten şaşırtıcıydı. Her durumda, her an inanılmayacak kadar yer, içer, bazan bu da yetmez, nöbetçi olduğu sıralarda peksimet tayınını şu anda yaptığı gibi tilkiye benzeyen suratına ciddi bir görüntü vererek kemirirdi. Kaşlarını kaldırarak Meşenin'i yanıtladı;

«Bir yandan düşünüyorum Çavuşum şu para sorununu. Kahvaltıdan sonra durumu anlamak için ilk dükkanın kapısını çalabilirim değil mi?»

«Şu zeka dolu kafanla Alamanca konuşabilecek misin?» diye sordu Zikin. «Ya da ellerinle, gözlerinle mi anlaşacaksın?»

«Bu işin lisana gereksinmesi yok. Para kendiliğinden konuşur.»

Meşenin ciddileşmişti;

«Tatkin, hesap konusundaki yeteneğine hayranım ama gel şimdi itiraf et keskin zamparaydın kesinlikle. Hem neden olmasın, yakışıklısın, aldın mı eline akordeonunu, başladın mı çalmaya valsini kim dayanırdı ki sana. Tüm görüntün sırrını açıklıyor ve senin ne ıslah olmaz bir boğa olduğunu belirliyor.»

«Böyle bir şey aklımın kıyısından geçmez benim.» Tatkin mahçup bir halde gözlerini yere indirmiş, zaman zaman tüm bataryayı eğlendiren bu şakayı melek sabrıyla sineye çekmeye koyulmuştu.

«Bizimle gırgır geçme Tatkin, anlat zamparalıklarını, dinleyelim bizler de. Yoksa Şitomir'de başımdan geçen bir olayı anlatırım yoksa. Öyle bir olay ki teğmen beni az daha divanı harbe veriyordu bu yüzden. Oldukça eski bir öyküdür. Anlatayım neşelenelim mi Teğmenim? Alınmazsınız değil mi?»

Meşenin'in şimdi belirli bir amaçla tekrar ısıtıp kotarmak istediği Şitomir olayı aslında Nikitin'in düşünmek bile istemediği utanç verici bir anıydı, toyluğunun kanıtıydı, Meşenin tanık olmuştu bu olaya.

«Şitomir'i ne karıştırırsın Çavuş? Aptalca bir iş bu!»

Kadınsı kirpiklerini sabırsızca kırpıştıran Meşenin'in bakışları altında kıpkırmızı kesilen Nikitin aksi bir sesle tersledi onu.

«Yalan yanlış bir şey mi dedim Teğmenim? Doğru anımsıyorsam olay kadınlarla ilgiliydi, onlar da savaşın bir tür ödülü, ganimeti değiller mi? Kanımca...»

«Ben de ganimetten bahsediyorum Meşenin, ganimet paradan. Zikin haklı; para neymiş? Almanyaya ticaret yapmak için mi geldik? Saatlere gelince, saati olmayanlara hemen dağıtın Meşenin. Böylece hiç değilse nöbetçiler saatlerini bilirler. Parayı ise... ne dükkanlara gidilecek, ne de alış-verişe kalkılacak. Hadi, Tatkin, say paranın tümünü. (Neden dedim bunu, ne bilsin Alman parası saymayı?) Daha iyisi yakın o paraları Me-

şenin, ya da alay karargahına götürüp teslim edin, böylece hiç kimse şeytana uymamış olur. Askerlerimin birer sarraf veya tefeci gibi yorumlanmasını istemem.»

Bu emirle Meşenin'i kızdırdığını, onurunu incittiğini, tatlı bir yaşam umuduna kapılan saf erlerin gözünde sevimsizleştiğini biliyordu Nikitin. Herkes sustu yutkunarak, Meşenin ışıltılı gözlerinde nefret dolu bir bakış ve acı bir tebessümle konuştu:

«Başüstüne Teğmenim, emriniz uygulanacaktır. Çenemizi tutacak ve itaat edeceğiz.»

Sonra iskemlesini geriye iterek kalktı, masa altındaki torbayı alıp fermuarını açtı, saatlerin bulunduğu kutularla para destelerini masaya döktü;

«Saati olmayan bir tane alabilir. Ben hariç... Bağırmadan gürültü etmeden. İlk seçim hakkı Teğmenindir.»

«Ben istemem, benim var.» dedi Nikitin. Gomel yöresindeki savaşlarda bir subay koruganında bulduğu isli ve tozlu saatine batıl inanç nedeniyle çok bağlıydı.

Meşenin'in emri üzerine masaya üşen erler keyifle kutuları almaya koyulmuşlardı ki salona birinci top komutanı Teğmen Kinyaşko girdi;

«Günaydın ikinci top! Selam Nikitin! Kahvaltı ettiniz mi? Peki kediciğe verecek bir şey bulamadınız mı?»

Teğmen Kinyaşko pek gençti; ince belliydi, gömleğinin düğmeleri düzenle iliklenmiş, apuletleri vücuduna kusursuz oturmuştu, gözleri bakiremsi yeşildi, bol ışıkta yeşil su üzerine keskin ışınlar yansıyormuş izlenimi bırakırdı. Yüzünün tatlılığına karşın kolay yakınlaşılmazdı, kapalı ve inatçıydı Teğmen Kinyaşko. Bu özellikleri iyi bilen Nikitin onunla beraberken sesi, bakışları ve davranışlarında serin bir yaz rüzgarının zevkini bulurdu daima. Kinyaşko Moskovalı bir profesörün oğluydu, dilbilim öğrenimi yapmıştı, evleri Oserkovski Rıhtımındaydı, bu nedenle Nikitin'in oturduğu Piyanitskaya Caddesini ve yöresini tanıyordu ama o bölgeyi kapsayan Samoskvoreçye mahallesinde hiç karşılaşmamışlar, 1943

sonlarında cephede tanışmışlardı. Teğmen Kinyaşko daha tümüyle iyileşmemiş bir durumda cephe gerisindeki sahra hastanelerinden gelerek, savaşta ölen birinci top komutanının yerini almıştı. Daha önce piyadede hizmet ederek bölük komutanlığı yapmış, Dinyeper nehri savaşlarında yaralandıktan sonra tümen topçu birliğine verilmesini istemişti.

«Eğer birinci top bize onur verirse kardeşçe selamımızı sunarız hemen.» Nikitin konuğu kıvançla karşılamış, aynı an bilinç altında sıcak bir Temmuz sabahı Samoskvoreçye mahallesi sokakları çevresindeki çitler ve kavak ağaçları üzerinden yükselen güneş ışınları altında ana caddesiyle belirivermişti. «Günaydın Andrey! N'oluyor, kediyi nerde buldun?»

«Nerde mi? İkinci top, görülmemiş bir şey bu, bir hayvan açlıktan ölüyor ve hiç birinizin ilgisini çekmiyor.»

Teğmen Kinyaşko düzen ve temizlik simgesiydi sanki; gömleğinde tek bir kırış görülmez, sarı saçları her zaman taralı durur, göğsündeki nışanlar titizlikle dizelenir, çizmeleri ayna gibi parıldardı. O anda duman rengi tüyleriyle sıska bir kediyi törenlerde şapka tutarmış gibi kıvrık sağ kolu üzerine yatırmıştı. Hayvanın pek de temiz sayılmayan bıyıklarını okşuyor, o da kısık gözlerini süzerek keyifle hırıldıyordu.

«Zavallıcık terkedilmiş bir halde evin önünde büyük olasılıkla ot yiyordu. Nikitin neden görmedin bunu? Uşatikov, hemen ezme getirip onu asker usulu besle, yoksa topumu alır gelirim karışmam.»

Kediyi pek çok çizme izi taşıyan halı üzerine bırakır bırakmaz hayvan arka üstü dönerek sırtını mırıltıyla sürtmeye başladı, Kinyaşko ise pençelerine vurarak oyuna özendirmeye koyuldu.

«Aman Tanrım, gerçek bir kedi!» Uşatikov şaşkın bağırmış, sonra keyifle kıkırdamıştı. Biraz önce büyük zevkle koluna taktığı saati unutmuştu. «Eminim Almandır bu kedi. Miyav, miyav.. Bak şuna pençelerini uzat-

tı... Belki de Rusça biliyor. Anlaşmak için ne yapmalı acaba?»

Kinyaşko kolundaki tüyleri temizledi; «Yalnız Fransızca konuşmalı. Alman kedileri kurallara göre en soylu Fransız evlerinde eğitilir ve bu nedenle Rus peynirine pek tenezzül etmezler. Anladın mı?»

«Anladım Teğmenim... Amma da saygıdeğer kediymiş ha!»

Uşatikov kediye saf saf baktı, karnını kaşıdı, kedi eline pençesiyle vurunca şefkat dolu bir ses ve Rusça sözcükler karıştırdığı kırık bir Almancayla konuşmaya koyuldu;

«Şpreeşen... Şpreşen... Kom... Kom... Krigeen Kaşa (Peynir). Hende hoh! Gut, gut, guten morgen! Amma da evcil bir kedi!»

«Yanıltıyorsun hayvanı.» dedi Nikitin gülmesini engellemeye çalışarak. «Kedilerin uluslararası ortak bir dili olmalı herhalde miyav miyav gibi... Bir dene bunu. Eğer anlamazsa o zaman Almanca Dil Rehberine sarılırsın.»

«Doğru Teğmen Yoldaş, anlayacak herhalde...» Uşatikov şımarık bir sesle yanıtını verirken iskemlesini geriye çekip kediye eğildi; «Gel, buraya. Bak sana bir tabak... Şuraya gel de pençelerin çizmelerle çiğnenmesin...»

Nikitin:

«Yeni bir şeyler var mı Andrey?» diye sordu arkadaşına. «Karargâhtan bir ses çıktı mı? Yoksa halâ susku içindeler mi?»

Teğmen Kinyaşko gömleğindeki son kedi kıllarını temizlerken şaşkın bakışlarını, masa üzerindeki paralar, düşünceyle desteleri dizen Tatkin ve halâ saat dağıtmakta olan Meşenin'in çevresindeki erlerin gergin yüzlerinde dolaştırıyordu.

«Bir değişiklik yok. Tek bir emir bile yok. Bir bankaya nerede ve nasıl el koyduğunuzu bilmek isterdim Nikitin. Berlinde mi, Königsdorf'da mı?» Sesinde istih-

za vardı ama yeşil gözlerinde ciddiyet okunuyordu. Çevresini saran erler arasından Meşenin'in sesi yükseldi:

«Hepimiz çok iyiyiz Teğmenim. Kimse kıskanmasın, evde her konforumuz, eczanede telefonumuz var. Lütfen bizden bir armağan kabul edin, bir yıl garantilidir.»

«Böyle değerli şeylerden çok var mı?»

«Herkese yetecek kadar, Teğmenim. Bir yük kamyonu, ayrıca araba. Şunu alın, hem kolda güzel duruyor, hem saniye göstergesi var.»

«Alman olan hiçbir şey istemem.» Kinyaşko kuru bir sesle sürdürdü sözünü; «Hem bildiğim kadar Meşenin, böyle şeyler ölü gömmekle görevli olanların işi...»

«Yepyeni, bir kez bile kullanılmamış, alın bakın!»

«Umurumda değil!»

«Anlaşıldı, zevke bağlı. Öyle ya kimi papazı sever, kimi de papazın karısını. Teğmenimiz prensip sahibi. Anlaşıldı.»

Meşenin düş kırıklığına uğramışlara özgü kızarmış bir yüz, kısılmış gözlerle saati kayışından tutarak salladı, sonra küçük kutuların arasına attı. Kinyaşko Nikitin'e döndü;

«Gördüğüm kadarıyla kahvaltını etmişsin. Hadi, toplara kadar yürüyelim. Tam bir yaz havası bugün.»

«Gerçekten nefis bir hava.» Nikitin bir gün önce yıkanmış kepini aldı, giydi, Meşenin'e seslendi; «Karargâhtan ararlarsa hemen haberleyin!»

Uşatikov yere çömelmiş bir Alman tenceresi kapağına koyduğu darı ezmesi artıklarıyla kediyi besliyordu. Kinyaşko «Soylu bir yöntem değil ama iyi bir buluş.» diyerek kapıya yöneldi.

Güneşli bir sabahtı. Küçük Alman kentinin susmuş sokaklarında güneş bir yanı ısıtıyor, öbür yanda bahara özgü rutubetli gölgelerin serinliği seziliyor, taptaze havayı bahçe duvarlarından ve demir kapılarından sarkmış beyaz leylakların kokusu dolduruyordu. Caddede ise sokaklardakinin tersine sahra mutfaklarından

yayılan duman dolaşıyor, arka arkaya parketmiş motorlu araçlardan sızan benzin kokusu duyuluyordu.

Sakin kent çoktan uyanmıştı oysa. Avlulardan iaşe ve mutfak görevleriyle yükümlü çavuşların emirleri duyuluyor, kazanlardan koca kepçelerin takırtısı yansıyor, kent kıyısındaki bahçe yönünden bir karargâh aracının motor homurtusu geliyordu. Kilise alanında ve caddelerde kaputlarını ve pamuk ceketleri atmış asker grupları dolaşıyor, yabancı görünüşlü sokak lambalarına asılı yabancı dilde levhalara bakıyor, kuaför salonunun vitrinindeki kadın peruklarını inceliyor, birahanelerin kapalı kepenkleri önünde sanki açılmalarını bekliyorlardı. Bir kısmı da kilise önündeki taş merdivenlere rahatça uzanmış güneş altında ısınıyor, sıcak göğün maviliğinde gotik tarzı dam ve kuleyi seyrediyordu.

Kinyaşko yanından geçen erlerin selamlarını alırken konuşuyordu;

«Mutlu bir kent. Rahat bir yaşamları vardı herhalde. Özellikle baharda, mayıs ayında.»

Nikitin sordu:

«Söylesene bana kentin insanları nerede? Bodrumlara mı saklandılar? Yoksa bizim kapıcı kadınlar gibi duvarlar arasında kayıp mı oldular?»

Görünüşe bakılırsa temizliği, konut biçimleri, bir sürü küçük dükkanı, otel, lokanta, bar ve pansiyonuyla Berlinlilerin sayfiyesiydi Königsdorf, ama şimdi sokaklarında tek Almanca sözcük duymak olanaksızdı. Pencerelerin perdeleri kapalıydı, yalnız dışarda bir motor sesi duyulduğu, bir sahra mutfağının tekerlekleri takırdadığı, ya da gelip geçen askerlerin kahkahaları yansıdığında tül perdelerden biri dikkatle aralanıyordu.

«Umulur ki Almanlar Berlin'i kurtaracağı söylenen Wenck Ordusunun bir düş olduğunu anlamışlardır. Şimdi sanırım korkuyla başka bir şey bekliyorlar.» Kinyaşko yanıtını sürdürdü; «Ev sahibem diz kırarak konuşuyor benimle, nefes almıya bile korkuyor, ayak uçlarıyla geziniyorlar. «Hitler kaputt!» diye fısıldaşarak as-

kerlere yaltaklanıyorlar. Önümde sanki bir generalmişim gibi saygı gösteriyorlar, sonra kahve diye sade suya berbat bir şey getiriyorlar yatağıma. Cengiz Han'ın egemenliğine düşmüş gibi görüyorlar kendilerini. Alman Almandır, güç karşısında eğilir, güç onun taptığı tek şeydir.»

«Ben evsahiplerimin nerede olduklarını bilmek isterdim. Herşey terkedilmiş, ortada kimse yok.»

«Yakında 'ari' soyun bir temsilcisi görünür meraklanma. Bana göründükleri gibi...»

Beyaz leylakların top top açıp sarktığı tel bir çitin önünden kırmızı yüzlü, siyah giysili bir ihtiyar yaklaşıyordu. Yanlarına geldiğinde durdu, mor renkli çıplak başının belirmesine neden olacağını umursamadan şapkasını çıkardı, eğildi, duraklaya duraklaya konuşmaya başladı;

«Guten Morgen Herren Offiziere... Guten Morgen (1) ... Rus haraşo... Hitler kaputt... Alles haraşo... Stalin gut, haraşo... Hitler pliyoho, kaputt» Bir sarhoşun inadıyla önceden ezberlediği belirli bazı sözcükleri sıralıyordu Alman. Bir an durdu, kırmızı yüzünün bütün buruşukluklarını kımıldatan bir yüz anlatımıyla; «Bitte, nehmen Sie noch Zigaretten, bitte bitte? (2) Rus sigarası haraşo... Vodka çok iyi...»

«Sigaran var mı?» diye sordu sigara içmeyen Kinyaşko arkadaşına. «Ver ona! Nasıl da böyle sabredebilmiş 'ari'? Bizim Slavlar ona bol keseden vermişlerdir daha önce, eminim...»

«Buyurun!» Nikitin elegeçirilmiş sigaralardan bir paketi açıp uzattı, başı halâ çıplak Alman dikkatle bir sigara aldı, zevkle kokladı. Nikitin ısrar etti; «Lütfen biraz daha alın... Hay Tanrım, nasıl denirdi Almanca? Bitte, daha sigara, bitte!»

«O!. Nur zwei Zigaretten, Danke schön! Danke

(1) Günaydın Sayın subaylar... Günaydın.
(2) Lütfen, fazla sigaranız varsa, verir misiniz?

schön!» (3) İhtiyar Alman kıvançla bir sigara daha alırken gözü pakete takıldı, şaşırmış sesle; «Oh, 'Juno' marka, Alman sigaraları. Danke schön! Hoşgörün Sayın Subaylar! Hitler kaputt, Rus haraşo!»

Şapkasını terden kayganlaşmış çıplak kafasına koyarken dişlerinin yarısını gösteren bir tebessümle iki subayın arkasından baktı durdu yaşlı Alman.

«Rus haraşo, vodka gut! İşte temel neden...» Kinyaşko bunları söylerken çitin ardından bir leylak kopardı, çiçekteki çiğle serinlemiş havayı içine çekti, ince kaşlarını çatarak Nikitin'e döndü; «Seninle bir konuda konuşmak istedim Vadim. Bizi hemen Königsdorf'a alışlarının nedeni hiç bilinmiyor. Oysa bunun bir nedeni olmalı. Berlin'den bu yana bataryada herşey pek karışık. Sanki savaş bitmiş, herkes içkiye vurmuş kendini. Karargâh'dan emir gelmiyor. Tam bir başıboşluk. Dün gece nöbetçileri teftiş edeyim dedim, en iyi sandığım bile bir kanapeye uzanmış, horultusundan duvarlar zangırdıyordu. Biraz küstahlık değil mi? Ben yarın sabahtan başlayarak en yorucu talimlere başlıyorum. Erler gerçeklerle daima karşı karşıya olmalı. Yoksa süt kuzularına dönüşürüz hep beraber burada.»

«Benim birliğimde de durum aynı. Ama sana bir şey diyeyim mi ben de kendimi artık herşeyin bitmiş olduğu kanısından kurtaramıyorum.»

Sustular. Karşıdan bir grup istihkam eri gülerek, ağız armonikası çalarak yaklaşıyordu.

«Senin Meşenin bana kalırsa halâ ganimetlerle ilgili olmalı.» Kinyaşko bunları söylerken erlerin selamını karşılamak amacıyla sağ elindeki leylak dalını sol eline geçirdi. Erlerden biri gözlerini kapamış keyifle «Katyuşa» adlı şarkının ezgisini çalıyordu ağız armonikasıyla. «Öbür erleri de etkiliyor bu adam. Farkında mısın bunun?»

---

(3) O!.. Yalnız iki sigara kalmış, Teşekkür, çok teşekkür.

«Kabul ama ne yaparsın ki birinci sınıf top çavuşu.»

«Ondokuzuncu yüzyıldan liberal bir avukat gibi konuşuyorsun. Düşünlerinde yararlı yön görmüyorum. Sen komutansın, askerlerini işin son noktasına dek götürme zorundasın.»

«Herşeyin çok yakında biteceğine inanmıyor musun?»

Kapısı üzerine elindeki köpüklü bira dublesini zevkle tutan bir ayı resmi sallandırılmış birahane yanında hayalet benzeri yaşlı ağaçların iki yanını süslediği cadde uzanıyor, sağ yanında dizi biçiminde topçu ve sıhhiye birliklerine ait araçlar duruyordu. Cadde sonunda evlerin birbirine yaslı çatıları görünüyor, saydam ve titrek bir hava kesiti tarlaları kapsıyor, berrak mavi gökyüzünde yuvarlak küçük bulut parçaları uçuşuyor, güneş ışınları göz alabildiğine uzayan çayırları ısıtıyor, kumsal kıyılarıyla küçük göl bir ayna gibi uzanıyor, her yönde sıcak bir yaz öğlesinin özellikleri seziliyordu. Kinyaşko düşünceli bir halde mırıldandı:

«Günün birinde çaresiz bir duruma düşersek kendimizi bağışlamıyacağız sanırım.»

3

Ana savaş hattından uzakta olmasına karşın bu sakin kentte karartma yasağı uygulanıyor, her rütbeden askerler perdeleri sıkıca çekilmiş evlerin alt katlarındaki salon veya büyük odalarda Berlin'deki fabrikalardan sağlanmış Kulmbach birasını içip elegeçmiş sigaraları tüttürerek tükenmez söyleşilere dalıyorlardı.

Masa ve sehpaları üzerinde maskelenmiş lambalardan yeşil ışınların döküldüğü, duman dalgalarının durgun sudaymış gibi süzüldüğü bu odalardaki eski raflar-

da kitapların deri kaplı arkaları, duvarlarında bulutlarla çevrili kayalar üzerindeki karanlık şatoların resimleri ve koca boynuzlarıyla geyik başları görülürdü genellikle.

Nikitin'in kaldığı evin alt salonuna akşam yemeğinden sonra Batarya Komutanı Granaturov yanında kadın doktor Asteğmen Aksyonova olduğu halde giriverdi. Spree nehrinin batı yakasında yaralanan yirmibeş yaşındaki dev yapılı subayın bas sesiyle anlattığına bakılırsa, Sıhhiye Taburunda kılıcını çok özlemiş, yulaf ezmesi canına tak etmiş, kibar hekimi Galya ile birlikte, gene komutan olarak kabul edileceğinden emin olduğu, birliğine koşmuştu. Günlük olaylar bahis konusu olduğunda Nikitin'in yaptığı açıklama üzerine elegeçirilen para olayını öğrenen Granaturov şakalı bir sesle öneride bulundu; 'Yetmişdört' oynanacak, böylece aşk'da kısmeti olan belirlenecekti. Galya'ya, sonra Teğmen Kinyaşko'ya göz kırptı Granaturov;

«Galya, lütfen talihinizi denemek için oturun aramıza. Bu tür deneylerin kadınlarla ilintisini gözlemek zevkli olacak...»

«Neden? Benimle zayıf cinsin önceliklerini mi ölçmek istiyorsunuz Granaturov? Bu yol size bir şey kazandırmaz.»

Galya sözünü bitirir bitirmez umursamaz bir tavırla deri kanepeye bıraktı kendini. Para destelerini masaya bırakırken yakınıyordu Meşenin:

«Benim kaderim hep kötüdür Asteğmen Yoldaş. Eğer iyi olsaydı en azından bir kez sıhhiye taburunda kalırdım.»

«Eh, şöyle veya böyle alışırdınız günün birinde yulaf ezmesine.» Hafif istihza karışık, göğüsden gelen kalın bir sesle konuşuyordu Galya. Yüzünün oval biçimdeki zarif inceliği, simsiyah saçları ve kaşları, çarpıcı geniş alnı olmasaydı o da askerler çevresinde hiç kuşku duymadan dolaşan başka kadın görevliler gibi erkeksi bir izlenim bırakabilirdi. Granaturov emri verdi;

«Haydi çevirelim oyunumuzu. Slavlar dikkat!»

Meşenin kağıtları karıp dağıtmaya koyulmuştu bile. Galya koyu siyah renkli gözleriyle odanın her köşesini inceledi, sonra Kinyaşko ve Nikitin'i ayrı ayrı süzdü;

«Kitaplar, geyik başları, eski bakır oymalar. Ve şömine... Ruslar tarafından kaba güçle bozulan bir huzur ve rahatlık. Bizden nasıl nefret ettiklerini düşünebiliyorum. Teğmen Nikitin bu evi kendiniz mi seçip girdiniz?»

«Evet. Ev boştu, sahipleri yoktu ortada.»

«Ve Teğmen Kinyaşko yanınızdaki eve girdi, komşu oldunuz?»

«Evet, benim birliğim de yandaki evde.»

Kinyaşko'nun kuru sesle verdiği yanıtı Meşenin'in dağıttığı kağıtları incelemekte olan Granaturov'un gür sesi izledi;

«Galoçka unutma ki her topun görevlileri olanaklar elverdiğince yanyana olmalıdır. Bir kağıt daha... Bir daha... Tüh amma da şans... İçimizde kim daha çok domuz sahibi? Sen kazandın Çavuş! Beşyüzlük gitti bizim. Talihlisin! Deneyelim bakalım, Teğmen Kinyaşko'nun başarısı daha artsın.»

Meşenin bu başarılı ve kazançlı başlangıçtan sonra kağıtları tekrar coşkuyla dağıtmaya koyulmuştu;

«Yadsımaya gerek yok, anamdan talihli doğmuşum ben. Eski çağlarda yağmacılar kadın üzerine oynarlarmış. Ne kadar Teğmen Yoldaş? Yirmibiri de alacaksınız eminim, işte bir üçlü, bir yedili, bir de as. Saklı oynayalım mı?» Soruyu Kinyaşko'ya yöneltmiş, Galya'ya tatlı-sert bir bakış atmıştı. «Galoçka eğer o çağlarda yaşamış ve oyunda kazanılmış olsaydınız ne yapardınız acaba?»

«Hayır, saklı oyun yok!» Kinyaşko örtü üzerindeki kağıtları açmadan yanıtladı Meşenin'i. Aynı anda Galya'nın attığı küçük bir kahkahadan sonra yansıyan kalın pes sesiyle yüzü kasıldı. Haki eteğinden dolgun dizi görünen kadın kanepeye iyice yaslandı;

«Çok şakacısın Meşenin! Ama şaka bir yana, seni çok ama çok ciddi biçimde yanıtlayayım mı? Siz nasılsa çağımızda yaşamakta olan Ortaçağdan bir yaban hayvanısınız. Tanrı saklasın, eğer böyle bir şey olsaydı sizi yastığımın altında yeni bilenmiş bir bıçak karşılardı.»

«Acımadan bıçaklar mıydınız beni?»

«Hemen. Gözümü bile kırpmadan.»

«Şimdi yutkun ve oyun oynamayı sürdür Çavuş!» Granaturov keyiflenmiş, palaskasından asılı elegeçmiş hançeri kılıfından çıkarıp sallayarak Galya'ya uzatmıştı;

«Almak ister misin? Ne olur ne olmaz.»

«Onyedi.» Kinyaşko isteksiz bir sesle açıkladı ve «Senin neyin var Meşenin?» diye sordu.

«Ondokuz, Teğmen Yoldaş.» Meşenin sırıtarak kağıtları masaya serdi. «Kazandım, hem de hilesiz hurdasız. Ama ne edersiniz ki aşkda talihim yok.»

Granaturov hançeri Kinyaşko'nun önündeki para yığını üzerine fırlatarak; «Hançer üzerinde ne yazdığını oku, sonra yüksek sesle söyle!» dedi. Kinyaşko alnını buruşturarak çevirdi; «Blut und Ehre» (Kan ve Onur).

Tecrübeli oyuncuların rahatlık ve kolaylığıyla kağıtları karıştıran Meşenin arada düşününü de açıkladı;

«Demek sırasında bir hançer başarı yoluna yardımcı olabiliyor. Ee, Teğmen Yoldaş, talihini dener de kapalı oynar mısın?»

«Kağıt ver bana,» dedi Nikitin. «Bana göre hava hoş. Hem de tüm kasa için.»

Granaturov hançeri kılıfına koyarken Meşenin'e baktı;

«Sen bir düşünürsün Meşenin, hem de nasıl. Hançeri, sevgili dostlar, Berlin'de Spree kıyısında Hitler Gençliği Pilot Okulunda ele geçirdim. Doğru; Kan ve Onur! Güzel söz, etkin, işte bu nedenle onu Galya'ya armağan etmek istiyorum. Kinyaşko bira ister misin?»

«Hayır.»

«Az daha unutuyordum, sen ne içki içersin, ne siga-

ra sahi. Bir perhizkar, çelik levha, demirbeton.»

Masada açılmış bir şişe bira gördü, Galya'yı baştan başlayarak dizleri ve çizmelerine dek süzdü, sonra gülmeye koyuldu;

«Galoçka bizlerle sıkılmıyorsun ya?»

Galya çevreye ilgisini yitirmiş gözüküyordu. Eski stilde kanepeye ilişmiş, bir elini çenesine dayamış ötekiyle ciltli bir kitabın sayfalarını karıştırıyor, kalkık kaşlarıyla içine kapanmış, düşünceli bir insan izlenimi veriyordu. Granaturov dev yapısıyla eğilirken bas sesinin dostça titreşimiyle konuştu;

«Galoçka ne arıyorsunuz o kitapta? Bir bardak bira için, söyleşimize katılın, her şey yoluna girer. Biri size dert oluyorsa yaprak gibi üfleyin gitsin. Size herşey helâl, önünde sonunda bir subaysınız.»

Bunları söylerken müstehzi bir bakışla Kinyaşko'ya dönmüştü. Genç teğmen söylenenleri hoş görmediğini belirten bir sesle yanıtladı batarya komutanını;

«Bu usandırıcı cıvıklığınıza bir son verseniz iyi olmaz mı Üsteğmen?»

«Neden telaş ediyorsun Teğmen, seni ya da Galya'yı gücendirecek bir şey mi yaptım? Neden boş yere suçladın beni?»

«Gördüğüm kadarıyla,» dedi Kinyaşko. «Asteğmen Aksyonova bataryada kimseyi aşağılamış değil, kaldı ki kendince hoş gördüğü herşeyi yapmak ve yaptırmak yetkisine sahiptir. Bu nedenle vermeye yeltendiğiniz öğütler bana çok gülünç geliyor.»

«Oo Teğmen, sevgili Kinyaşko, seni severim, nedenini bilmem ama severim. Böylesine sıkıcı ve asi olduğun zaman bile. İlerde bu konuda konuşacak zaman bulacağımıza inanıyorum. Yoksa şimdi oturup saatlerce konuşalım mı!»

Granaturov'un zoraki bir gülümsemeyle söylediği bu sözler Kinyaşko'nun üzerinde sanki hiçbir etki yapmamıştı;

«Bir noktada kesin düşün ayrılığı taraflara huzur

vermez Üsteğmen Yoldaş. Ben bu noktada İç Hizmet kurallarına göre kıdemlinin önerisine katılırım.»

Bu sırada dördüncü kağıdını çeken Nikitin bu olayı Kinyaşko'nun hiç bir zaman bağışlamıyacağını ve unutmayacağını biliyordu. Bazı durumlarda batarya komutanından daha insafsız ve kararlıydı genç teğmen. Granaturov da bu gerçeği bildiğinden Galya'nın yanında bir tartışmaya girmekten kaçınmıştı. Nikitin bir demet parayı destenin arasından alarak masaya fırlattı;

«Gerçekten de domuzun tekisin Meşenin.»

«Ben paçavralar arasında doğdum, Teğmen Yoldaş. Kentliler gibi değerli halılar üzerinde büyümedim.»

Kinyaşko ters bir sesle;

«Paçavralar mı,» dedi. «Aman ne öğünülecek şey. Kapalı oyun yok! Kağıtları dağıt Çavuş!»

Galya bu ortamın tümüyle dışındaymış gibi kitaplara bakarak konuştu;

«Kitaplığa göz attınız mı hiç? Kim oturmuş burada, neden kaçtılar? Kesinlikle akşamları lamba çevresinde toplanıp söyleşiyor, kitap okuyorlardı. Savaş, Hitler veya Ruslar için ne düşünüyorlardı acaba? Herşeyi bırakıp kaçmaları tuhaf.»

«Ev boştu.» dedi Nikitin.

Galya «Boş...» diye mırıldandı sonra tekrar ışığını alt yöne veren tozlu abajuru, duvarlardaki geniş çerçeveli resimleri, rahat koltuğu, rafında bronzdan küçük çıplak bir kadın biblosu duran şömineyi gözden geçirdi ve;

«Vesta rahibeleri,» dedi, «ocak ateşinin bekçileri olarak kabul edilmişti. Anımsadınız mı Nikitin? Vestaların eski Romada Ateş Tanrıçası rahibeleri olduklarını öğretmişlerdi okulda bizlere. Böyle boş ve yabancı bir eve girmek size hüzün vermedi mi? Olağandışı acı bir duygu falan...»

Oyun kağıdını bir hokkabaz ustalığıyla burnu hizasına fırlatıp sonra tutan Meşenin sözde avutmak istedi Galya'yı;

«Neden hüzün versin? Bir üçlü... Hay lanet olasıca bir tane daha...»

«Vesta rahibelerini anımsamıyorum...» dedi Nikitin... Aslında Galya'nın kalın sesiyle söylediği bu sözler ne kendisine, ne Granaturov'a, ne Meşenin'e dönüktü, hedef Kinyaşko idi. Granaturov göz kırptı;

«Savaştan sonra dilerim evlenir, şimdi benim kıskançlıkla tanık olduğum şu zevki eşinizle beraber duyarsınız. Ben de bazı kez ziyaret ederim sizleri. Umarım beni kapı önüne koymaz, sizi görmemi engellemezsiniz.»

«Bu iş için çok ama çok uzun süre bekleyeceksiniz sanırım Üsteğmen Yoldaş.»

«Ama neden? Bir sürü hayranınız var, sürüyle. Parmağınızı oynatsanız koşup ayaklarınıza kapanırlar.»

«Ben çok güç seçerim, Granaturov, benim gibi delilerin kadınlar arasında bulunabileceğini ummazsınız.»

«Ah, Galoçka, erkekler de her köşe başında durmuyor.»

«Aslına bakarsanız erkekler fena halde sinirime dokunuyor. Savaş boyunca çevremde hep erkekleri gördüm durdum.»

«Kadınlardan mı hoşlanıyorsunuz? Bir kadınla da evlenemezsiniz ya, yasaktır.»

«Nelerden hoşlandığımı, evlenip evlenmiyeceğimi neden merak edersiniz? Aman Tanrım, ne sinir bozucu. Bilmek zorunda mısınız kesinlikle?»

«Aman ne yüzeyde bir konuşma bu.» Meşenin'in dağıttığı kağıtları dizelerken hiddetini bastırmak için dudaklarını ısıran Kinyaşko sözü değiştirmek istedi; «Komutan, daha iyisi alayda ne var ne yok anlatın bize. Herhalde sıhhiye taburunda bile bataryadan daha çok haber ve söylenti vardır.»

Granaturov bir şişe bira açtı, bardağını doldurdu, sonra şişe ağzına vurdu; «Galoçka sağlığına! Yeni ne mi var? Önce tam bir susku arkadaşlar. Batıda savaş. Bunun dışında ıvır zıvır. Yalnız Berlin savaşlarında da-

ğıtılan bazı küçük grupların yöre ormanlarına saklandıkları yolunda haberler. Bu çeteler tutsak olmaktan korkuyorlar ama, kaçış olanağı Fritz'ler için yok artık.»

«İşte bu bir hesaplaşma olmalı. Kaşla göz arasında beni aldatmaya kalktınız. Sizde mi benim gibi paçavralar arasında doğdunuz?»

«Köylülerin kullandığı post üzerinde Meşenin.» Kinyaşko yanıtladı çavuşu. «Anımsadığım kadar keçe çizmelerle koşardım halı üzerinde.»

Granaturov kol askısını düzeltti ve Galya'ya döndü:

«Teğmen Kinyaşko mutlu kişi. Alayın en talihlisi. Değil mi Galoçka? Yüz yıl önceleri yaşasaydı yaman bir husar olurdu. Hani bir şarkı vardır; İç artık, örtü şaraptan kızıllaştı. Böyleydi değil mi o şarkı... Evet, husar şarkısı... Bir husar birliğine komuta ederdi... Ve bana vekalet etmezdi böyle...»

Galya kitabı kapadı, raftaki yerine koydu;

«Gitme zamanımız geldi, Üsteğmen Yoldaş. Bir hekim olarak sizin halâ nekahat günlerinde olduğunuzu anımsatmam gerek.»

«Galoçka, elmasım benim...» Granaturov karşıkoymaya başlamıştı; «Sıhhiye taburuna mı gidiyoruz? Bu eşsiz biradan sonra hastanede horultularla dolu koğuşa mı? Hayır, dayanamam buna. Gücüm yetene dek kalacağım...»

«Gücünüz yetene dek... Bence sabaha dek kalabilirsiniz... Bugün size bu izni verebilirim. Ama benim gece nöbetim var. Bir nokta daha; kimsenin eşlik etmesine razı değilim. Bebek sayılmam artık.»

«Doğru, sizin gitme zamanınız.» Kinyaşko kadına bakmadan onayladı sözlerini. Aynı anda Granaturov iskemlesini gürültüyle geri çekip koca gövdesiyle masaya abanmıştı;

«Dinleyin beni! Gecenin yarısında, bir Alman kentinde tek başına, yalnız? Bu kararınızı tanımıyorum Galoçka. Ben hazırım...»

«Hayır!» Kinyaşko'nun buz gibi sesi yansıdı; «Kent içinde tüm devriyeler görev başında. Korkmak için neden yok Üsteğmen Yoldaş.»

«Çok doğru!» Galya yapma bir gülüşle onaylamıştı bu sözleri.

Bataryada birinci top komutanı Teğmen Kinyaşko ile Sıhhiye Taburundan Doktor Aksyonova arasındaki yakın ilinti çevresinde kesin bir şey bilen kimse yoktu. Onların batarya dışında nasıl ve nerede buluştuklarını gören olmamıştı. Ancak bu yakınlığın Doğu Prusya sınırında altı ay önce başladığı sanılıyordu. Kinyaşko bacağından aldığı bir mermi yarası sonucu on gün hastanede kalmış, henüz tam iyileşmemiş, zayıf, bitkin halde topallayarak bataryaya katılmıştı. İleri yürüyüşde bulunulduğu anlarda kızılhaç işaretli bir sıhhiye arabası birinci top hizalarında duruyor, ufak yapılı, ince kaşları altında kara gözlü, üzerinde manevra kepi bulunan koyu siyah saçlarla çevrili güzel yüzlü tabur hekimi inip bastonuna dayanarak yürümekte olan Kinyaşko ile hiç gülmeden, gülümsemeden bir süre yürüyordu. Bu sırada bacağıyla ilgili olduğu sanılan birkaç soru soruyor, kısa yanıtlar alıyor, sonra bu konuşmayan subayı bırakıp arabasına binerek uzaklaşıyordu. Kinyaşko kendisine merakla bakan ve hiddetinden korktukları için o anda susan eratı kırışmış alın çizgileriyle süzüp tek sözcük söylemeden yürüyüşünü sürdürüyordu. Granaturov bu rastlantılardan birine tanık olmuş, sonra Kinyaşko'nun bulunmadığı bir toplantıda onun ıslah olmaz bir iffet ve erdem savunucusu ya da kadın düşmanı olduğunu söylemiş, güzel fıstığın bu nedenlerle yanlış kapı çalmış olabileceğini açıklamıştı. Kadın konusunda tecrübeli geçinen Meşenin ona öğüt vermişti;

«Şu güzel doktora bir kement atın bakalım Üsteğmen Yoldaş. Böylesine bir lokuma, ortada dolaşırken, dokunmamak Tanrı'ya karşı gelmektir. Böyle bir masum bakireyi görmezlikten gelmek olmaz.»

Granaturov bir süre sonra Spandau yöresinde hafifçe yaralanmış, aslında ucuz atlattığı bu olaydan sonra alayın sıhhiye taburuna götürülmüştü. Üsteğmen bir hafta ordu keşif birliklerindeki arkadaşlarından sağladığı konserveler ve üç şişe votkayla dönmüş, dönüşünü kutlamak üzere batarya subayları ve çavuşlarıyla bir parti düzenlemişti. Yenip içildikten, konuklarını çok anlamlı ve esrarlı bakışlarla süzdükten, özellikle hiç içmeyen Kinyaşko üzerinde durduktan sonra hastanedeki günleri ve Sıhhiye Taburu konusundaki serüvenlerini sabırsızlıkla bekleyen Meşenin'i mutlu edeceğinden emin riya dolu bir nezaketle;

«Arkadaşlar,» diye başlamıştı, «anlatacağım üzüntü verici şeylere belki inanmıyacak, uyduruyorum sanacaksınız....»

Meşenin kesmişti sözünü;

«Bizi bekletip sinirlerimizi mahvetmeyin Üsteğmen Yoldaş! Bizler de cephe gerisinde bulunduk, az çok biliriz orada olan bitenleri. Herhalde çok eğlendiniz...»

«Güzel... Şu halde çocuklar dinleyin beni şimdi... Sıhhiye Taburu gerilerde ufak bir Alman kentinde bulunuyor. Tertemiz, bembeyaz yatak çarşafları, bol gıda, kahve ve marmelad, elektrik ışığı, ileri hatlarla ilintisiz, sanki Fransadasın... Ufak bir nezle, yatmaya gerek yoktu ama sanki kür yaparmış gibi sürdü günler ve orada bir kadın tanıdım, taburda... Bomba gibi bir vücut, memeler, bacaklar, buğulu gözlerle sanki Cennetten bir melek, Kraliçe Tamar'ın ta kendisi... Her sabah ısrarla geliyor; ateşime bakmalar, sonra «Kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Size bir kitap getireyim mi, okur eğlenirsiniz...» gibi sözler, bir de baktım bizimkinde ilgi her gün biraz daha artıyor. Bir akşam nöbetinden sonra evine kadar götürmeye kalktım, bir Alman ailesi yanında kalıyordu. Gittik. Nefis bir ev; halılar, tül perdeler, geniş bir yatak, Almanlarda ses seda yok, herşey susmuş, herşey tertemiz, rahat ve huzur dolu. Bana oturmamı önerdi. Oturdum, büfeye gitti, içki getirdi, hemen

diktim, o içmiyor buğulu bakışlarla beni gözlüyordu. İçimden hazırlığa pek gerek duymadan saldırıya geçebilirim diye düşündüm. Fısıldadı; 'Yapmayın, bırakın, çekin ellerinizi!' Ama vücudu titriyor, dişleri birbirine vuruyordu. Beni yatağa doğru çekti, bluzunun düğmelerini çözdü, ışığı söndürdüm, Binbir Gece başladı sanki... Çocuklar, tam Dekameron öyküsü gibi... Çavuş okudun mu o kitabı?»

«İşiniz yağ gibi gitmiş Üsteğmen Yoldaş.» Meşenin karışmıştı söze. «Hiç direniş falan olmadan aman ne tatlı.»

«Hadi gelin itiraf edin,» dedi Nikitin. «Bu anlamsız aptal öyküyü Sıhhiye Taburunda vakit geçsin diye hayal kurarken uydurdunuz.»

«Yalan mı?» Granaturov kızmıştı. «Yalan mı söylüyorum. Bakın, bana hatıra olarak bir de resim verdi.»

Granaturov gözlerinde saldırgan bir anlamla göğüs cebinden çıkardığı resmi konuşmaları tarafsız ve ilgisiz bir tutumla izleyen Kinyaşko'ya doğru sürdü.

«Şimdi ne diyeceksiniz bakalım?»

Aynı anda Teğmen Kinyaşko sapsarı bir yüzle fırladı, tam bir suskuya düşmüş ortamda tabanca kılıfının çıtçıt sesi duyuldu, çılgın bir çabuklukla silah çıkmış fil gibi hırlayan Granaturov'a dönmüştü : «N'oluyor? Çek şu tabancayı! Koy kılıfına!» Nikitin korkunç tehlikeyi sezmiş, aynı anda Granaturov'un iki eliyle ittiği masa üzerindeki bardaklar kırılmış, örtü içkiyle ıslanmış, konservelerdeki yiyecekler saçılmıştı. Nikitin sapsarı yüzüyle kımıldamadan duran Kinyaşko'nun bembeyaz dudaklarından dökülen sözcükleri duymuştu:

«Üsteğmen, yaptığınız bu terbiyesizlik için özür dilemezseniz parçalarım sizi!»

«Tabancayı çek Andrey, duydun mu? Çek o tabancayı!» Nikitin sakin bir sesle söylediği bu sözlerden sonra Granaturov'a dönmüştü; «Özür dileyin Üsteğmen, duydunuz mu?»

Granaturov korkuyla:

«Bu bir şakaydı, anladın mı?» diye bağırmıştı; «Sen şakadan anlamaz mısın?»

«Eşşek şakası!» Kinyaşko saklamadığı bir düşmanlık yansıtan bu sözlerden sonra kendini Nikitin'in elinden kurtarmış, silahı tekrar kılıfına koymuş, parmaklarıyla saçını düzeltip hızlı adımlarla çıkıp gitmişti.

Herkes susmuştu. Zikin bir sigara sarmaya koyulmuş, Meşenin subaylar arasındaki bu çatışma karşısında şaşkınlık, ya da korkuya kapılmadığını gösteren bir umursamazlıkla dökülen votkaların oluşturduğu birikintilere ve dağılan yiyeceklere bakmaya başlamıştı. Granaturov bir portatif yatağa oturarak mendiliyle yüzündeki teri sildikten sonra onun çarpık favorilerine, boğa benzeri ensesine ve ıslıklı nefesine duyduğu ani bir nefretle sormuştu Nikitin;

«Batarya Komutanı, neden şu güzel akşamı berbat ettiniz? Sizi böyle bir adi yalana, pis masala özendiren şey neydi?»

«Tümüyle sarhoşluk, şaşkınlık...» Sonra gülüş mü, hıçkırık mı olduğu anlaşılamayan bir sesden sonra eklemişti Granaturov; «Çılgınlık bu...»

Bir konserve kutusunu karıştırmakta olan Meşenin katılmıştı söze; «Az daha yiğitçe dünya değiştirecektiniz Üsteğmen Yoldaş. Olan votkaya oldu, yazık!»

«Batarya Komutanı, ne istiyorsunuz Kinyaşko'dan? Neden bu yalana gerek duydunuz?» Nikitin resme alıp bakmıştı sonra; «Üzerinde ne bir ad, ne de bir ithaf var...»

Granaturov resmi kapmıştı Nikitin'in elinden; «Size ne oluyor? Neden burnunuzu başkalarının işine sokuyorsunuz? Kinyaşko uyuz köpek gibi kımıldamadan yaşıyor. Kafasını çevirip bakmıyor bile kadına. Şu halde? Ben kadın milleti için yormam kendimi. Gelirse gelir o kadar. Sizler benim için çıtkırıldım aydınlarsınız. Komik azizler, sözde herşeyi bilen...»

Ciddi yankılar yapabilecek kadar önem taşıyan bu olay bazı şeyleri aydınlatmış, ancak gene bazı şeyler

Nikitin için meçhul kalmıştı; Granaturov'un bulunduğu topluluklarda Kinyaşko'nun Galya'ya karşı nazik fakat sert davranışları, kadının bu davranışlar ve umursamazlıklar karşısındaki sabrı, kısaca ilişkinin doğa dışı görüntüsü... Evet, daha bazı karanlık noktaları aydınlatamamıştı Nikitin.

«Hayır, Üsteğmen Yoldaş!» Ünlü inadıyla yineledi sözünü Kinyaşko; «Doktor Asteğmen Aksyonova'nın eşliğinize gereksinmesi yok. Aramızda biraz daha kalırsa seviniriz.»

Galya güldü; «Tanrım, nelerden bahsediyorsunuz siz? Bu o kadar önemli mi?»

«Bataryamda silahşorlar var benim, Arthos, Porthos... Neydi üçüncüsünün adı? Artık emirlerinden bıktım onların. Ve hep şaşıyorum onlara...» Granaturov sesinde tatlı bir tınıyla konuşmuştu. «Biliyor musunuz Galya; Teğmen Kinyaşko hep yüksek oynuyor. Veyl kaybedenlere!»

«İşte açıkladınız Üsteğmen. Yüksek oynarım ben, örneğin tüm restime. Ne kadar seninki Meşenin?»

Kartları karıştırırken bir yandan para yığınına bakıyordu göz ucuyla Meşenin :

«Seksenbeşbin mark Teğmen Yoldaş. Bir elde mi tümü de? Kasayı iflas ettirmek mi istiyorsunuz?»

«Dedim ya hedefim kasa.»

«Kazanacağınızı mı umuyorsunuz?»

«Umudum var.»

Kinyaşko'nun kazanması veya kaybetmesi hiç de önemli değildi Nikitin açısından. Bu nedenle olduğu yerden kuşkulu bir önseziyle Granaturov ve Galya'yı gözlemeyi yeğlemişti Nikitin. Batarya komutanıyla Kinyaşko arasındaki konuşmalar boyunca sürüp giden doğal dışı gerilimli sesleri seziyor, Granaturov'a karşın onun gibi sözde masum ve şakacı, tatlı bir tutuma yönelemiyor, ama kimbilir belki gücü ya da güçsüzlüğü bu özelliğinde toplanıyordu.

Acaba şu davranışıyla da azminin gücünü mü denemek ve göstermek istemişti?

Kinyaşko'nun tanklar saldırırken topu yanında sapsarı bir yüzle namluların kustuğu ateşe karşı büyülenmiş gibi durduğunu, bu tehlikeli davranışıyla sanki kadere meydan okumak istediğini görmüştü Nikitin. Sonra daha barınağa girmeden sahra telefonuna sarılıyor, bazı görevlilerin topun önünde hedef levhaları gibi görünmemelerini emrediyordu. Nikitin'e dediğine bakılırsa bu davranışıyla içindeki kuduz köpeği gene içindeki kuzuyu öldürmesi için özendiriyor, ancak böylece savaş sonuna dek sakin kalabiliyordu.

«Topçular allahaısmarladık, ben gidiyorum!» diyen Galya çadır bezinden yapılmış pelerini omuzlarına örterek kapıya yöneldi. «Granaturov'u burada bırakıyorum. Tasalanmayın, sıhhiye taburu hemen şuracıkta.»

Granaturov yılışık, gülünç bir sesle haykırdı;

«Galoçka ne yapıyorsunuz? Güzel bir Rus kadını... böyle karanlık bir gecede, yabancı bir kentte?»

«Endişe etme Granaturov! Almanlar Rus hekimlerine saldırmazlar. İyi geceler, topçular!»

«İyi geceler!» herkese yönelik bir dilekti ama Nikitin o anda Kinyaşko'nun buna bir yanıt vermesini, gözünü bu anlamsız oyundan ayırıp hiç değilse başıyla bir işaret vermesini hiç de istememişti doğrusu. Nitekim Kinyaşko'nun gözleri derin bir tutkuyla Meşenin'in dağıtmakta olduğu kağıtlara takılmış kalmıştı. Granaturov'un alaylı sesini, Galya'nın müstehzi yanıtını sanki duymamıştı. Apoletine Berlin'den sonra yeni eklenmiş küçük gümüş yıldız, lambanın yeşilimsi ışığında parlıyor, düzgün biçilmiş üniforması içinde uslu, yetenekli bir çocuk gibi duruyordu.

«Bizi unutmayın, gene gelin Galya!» Nikitin, sigara dumanları arasında kaybolan Kinyaşko için ani bir kuşkuya düşerek Galya'yı alıp kapıya kadar götürdü.

Galya bir an kapıda durup pelerininin bağlarını düğümledi. Simsiyah bir saç demeti beyaz yüzüne düşmüş.

dudakları sanki derin bir acıyla gerilmişti. Denetime almak için güçlük çektiği hemen sezilen derin sesiyle konuştu;

«Teğmen, sanırım burada benden hoşlanan tek kişi sizsiniz.»

Bu sözlerle belirtilmek istenen gerçekleri anlamıştı Nikitin; üzüntü, dostluk, minnettarlık. Bu sezginin bilincinde beceriksiz bir hareketle koridor kapısını açtı.

«Bizi sevindirmek istersen gene gel Galya!»

Galya birden yere eğilip uykulu kediyi kollarına aldı; «Oh, aman ne cici bir hayvan bu? Nerden çıktı kuzum?» Kedi odanın hemen eşiğinde uyumuş kalmıştı. «Bir Alman kedisi bu. Tanrım ne güzel şey. Yüzyıldır böyle tatlı bir canavar görmedim.»

Kadın kediyi bir çocuk gibi kucağına almış, mutlulukla ışıldayan gözlerini gri tüylerine dikmişti. Gülerek yüzünü yanağına bastırdı, sonra dokunaklı bir sesle:

«Nasıl da hırlıyor,» dedi Nikitin'e. «Aman Tanrım ne de sıska, bir deri bir kemik. Eminim kısa süre önce doğurmuş. Acaba yavruları nerede? Barınağı bile yok zavallının.»

«Bilmiyorum. Teğmen Kinyaşko bulmuş bu sabah getirdi. Herhalde avluda...»

«Ah! Teğmen Kinyaşko!» diye bağırdı Galya kedinin başını çenesine bastırır ve tüylerini okşarken. «Acaba onu Sıhhiye Taburuna götürebilir miyim?»

«Ne yapacaksınız bu zavallı, pis Alman kedisini?» Nikitin daha sorusunu tamamlamamıştı ki Granaturov'un sesi duyuldu;

«Şu sıska sopayı mı? Sıhhiye Taburuna götüreceksiniz. Herhalde başınıza dert almak istiyorsunuz.»

Granaturov yerinden kalktı gıcırdayan çizmeleriyle Galya'ya yaklaştı, favorilerin sınırladığı bronzlaşmış yüzünde ve hafif kısılmış sesinde yansıyan kuşkuyla;

«Onu bırakın Galoçka!» dedi. «Herhalde pirelerle aranız iyi. Böyle bir kemik yığınını ne yapacaksınız? Kötü bir hayvan bu.»

Gözlerindeki pırıltı kaybolmuş, tüyleri okşayan elleri yavaşlamış olan Galya sordu;

«Teğmen, izin veriyor musunuz, vermiyor musunuz?»

Kinyaşko'nun suskusuna sinirlenen Nikitin çabuk çabuk;

«Hoşunuza gittiyse hemen alın,» dedi. «Sorguya soruya gerek yok.»

Granaturov sırıtmış, sesine dostça bir renk katmıştı;

«Diyorum ki şu pire tuzağını bırakın, sizi hasta edebilir. Emirerim size yarın kentten yirmi soylu kedi toplar merak etmeyin.»

«Sahi mi? Demek yirmi tane? Ben yüz tane istiyorum Üsteğmen Yoldaş.»

«Sözünüz emirdir! Yüz tane Alman kedisi yarın emrinde olacaktır Galoçka. Böylece Sıhhiye Taburunda bir kedi çiftliği kurulacak ve farelerin de yalnız kuyrukları kalacak.»

Galya kediyi aceleyle yere bıraktı, Granaturov'a nefretle baktı, «Alay etmeyi bırakın!» dedikten sonra askerlerin horultusu duyulan karanlık koridora daldı. Nikitin koridoru geçip çimenler üzerinden yürüyerek kendisini gören ve esnemesini «Siz misiniz Teğmenim!» diyerek bastıran nöbetçinin durduğu kapıya kadar eşlik etti ona. Ay daha doğmamıştı ama kilise kulesi ardından hafif kırmızımsı bir ışık yayılıyor, çam dalları arasından süzülüp caddenin kaldırım taşlarına vuruyordu. Nemli leylak kokusunun daha da yakından duyulduğu çitin gölgesinde Nikitin bir kez daha sordu;

«Size Sıhhiye Taburuna kadar eşlik edeyim olmaz mı?»

«Kesinlikle hayır! Yalnız giderim. Daha iyi. Hem sonra söyleyin bana korkacak ne var?»

Galya döndü, yüzü yakınlaşmıştı birden. Nikitin bu beyaz yüzde siyah perçemlerle oluşmuş garip karşıtlığın ruhunda acılı bir uyanışa yol açtığını duydu. Göğ-

sünde sanki kalp yerine gümüş bir çan vuruyormuş, uzaklarda ay ışığı ile aydınlanmış, çevresi ağaçlarla gölgelenmiş bir sokağın, güneş ışınını içmiş tahtalarla örtülü evlerini görüyormuş gibiydi. Boğazını tıkayan acılı tatlılı bir kasılış cümlesini tamamlamayı engellemişti: Allahaısmarladık, gene gelin, Granaturov sizi küçültücü davranışlarda bulunmayacaktır. Sonra kadının gözlerindeki ışının anlamına eğildi; omuzu üzerinden kiliseyi aşmaya başlamış mehtaba bakıyordu.

«Ne güzel gece... Anımsıyor musunuz? Giriyorum yalnızca yoluna boşluğun/Suskulu boşluk özdeşleşmiş Tanrıyla/Ve yıldızların yıldızlarla söyleşisine bak!» Galya fısıltıyla sürdürdü sözünü; «Yuvamızdan ne kadar uzaktayız, herşey ne kadar hüzünlü.» «Açık kalpli oluşum da ne kadar aptalca... Beni biraz olsun tanıyorsunuz değil mi? Oysa ben hiç tanımadım kendimi. Kendimden kuşkulandım, kendimle alay ettim hep. Tanrım ne aptallık!» Pelerinin şeritlerini sıktı Galya. «Zarar yok Teğmen. Can sıkıcı bir durum ama artık bıktım, gerçekten bıktım, etimiz yumuşak ve dirençsiz ama onu eğitip denetlemeliyiz. Örneğin her sabah buz gibi suyla duş yapmalı, kara ekmek yiyip zayıflamalıyız. Sonra diz çökmeliyiz... Ama ne yazık ki bana çocukluğumda dua etmeyi öğretmemişler... Peki ne yapmalı? Avunmak için Granaturov'u mu sevmeli?»

Acı, şaşkın bir gülüş yansıdı Galya'dan. Nikitin bu gülüşte engellenmiş göz yaşları sezdi ama karanlıkta ışıldayan gözler kuruydu, beklemediği bu durumun istihzaya yol açmasından korkuyordu sanki. Benimle niye böyle açık konuşuyor acaba diye düşündü Nikitin. Alçaltıcı içtenliği ile ezilmiş, gülüşüne karşın her an ağlamaya hazırlanmış bir durumda.

«Sizi anlamadım.» dedi Nikitin.

«Anlamanız doğal olmayacaktı. Neden, niçin anlayacaktınız? Ah, ne budalaca şeyler söyledim değil mi Teğmen?» Başını arkaya attı. «Kabahat bende... Hadi kağıt oyununa dönün, erkek işidir, bir kadının ıvır zıvı-

rından daha önemlidir. İyi geceler Nikitin!»

«İyi geceler Galya! Yarın gene gelin!»

Pelerinin çite sürtünüşünden doğan hışırtıyı, kaldırımda yansıyan topuk seslerini duydu, gölgenin leylak dalları arasında kayboluşunu gözledi. Kapıyı kapadı, içerdekilerin dışarda böyle uzun süre kalışı karşısında ne düşüneceklerini sezinlemekten doğan kuşkuyla dar çimenli yola yöneldi. Uykuyla savaşını halâ yitirmemiş olan nöbetçi esnemesini elini ağzına götürerek bastırdı, sonra öksürmeye koyuldu, bitirince Nikitin emir verdi;

«Nöbetçi! Hemen yol kenarındaki kaldırıma gidin, orada beş dakika kadar kalın ve Doktor Aksyonova kavşağa ulaşıncaya dek ardından bakın!»

«Emredersiniz Teğmen Yoldaş. Çok güzel gece değil mi? Gök yıldızlarla dolu Rusyadaki gibi ve ay doğuyor. Böyle geceler askerler için değil, gariplik çöküyor insanın içine...»

Nikitin «Nasıl?» diye sordu.

«Böyle gecede insan köyde olmalı. Kızlar türkü söylemeli Teğmen Yoldaş!» Bir süre sustu, sonra düşlü bir sesle sürdürdü sözünü; «Durup düşünüyorum, artık sonu gelmeli bu oyunun. Almanyanın ortasındayız, eve ne zaman döneceğiz? Bakın, nasıl da yükseliyor!» Ağaçların üzerinde giderek belirlenen yangın kızıllığını gösterdi sonra; «İlkbahar... Artık yuvaya dönmeli, yuvaya...»

Evet, Almanyada bulunuyorlardı, ilkbahar gelmişti. Nikitin ilk kez bilinçlendi bu gerçekle; ilkbaharda duyulan mutluluk, sarhoş eden neş'e, hafiflik, çocukluğun kıvanç gözyaşları. Evet, ilkbahar ve yitmekte olan savaş.

Ay kilisenin karanlığı ardında yükselirken çamların tepesindeki yangın rengi açılıyor, ay ışınıyla aydınlanmış bir duvarın mavimsi gölgesi yola vuruyor, park daha da kararırken bütün bu görüntü dünyamızı bir kez daha esrara gömüyordu. Birbirine bitişik evlerin çatılarındaki düz kiremitlerde lacivert çizgiler iniyor, avlu-

lar uyuyor, kapıya giden çakıl taşı örtülü ince yola uzun gölgeler vuruyor, her görüntü ay ışığında huzura bürünürken, havayı serin çimen kokusu dolduruyordu.

Yaralanmadım, ölmedim, eratım Berlin savaşlarına karşın talihliydi, gerisi önem taşımıyordu. Her şey gerçekten olağanüstü güzel, Almanyada bahar, Savaşın yakında yitip gidişi, şu Alman kentlerindeki mehtap, yaşım yirmi, geleceğim umutla dolu, diye düşündü Nikitin. Göğsündeki o çan tekrar acıyla tatlı arasında bir tınıyla çalmaya başlamıştı, tıpkı biraz önce kapı önünde konuşurken Galya'nın gözlerindeki sihirli parıltıyı yüzünde duyduğu anda olduğu gibi.

Coşkun mutluluk duygusu, her zaman nezakete özendiren herşeye karşı duyduğu o derin hoşgörü duygusu, çocukluğunun o altın çağlarındaki gibi kıvanç verici yeni dostluklar, mutlu bir geleceği olan güçlü inanç bazı kez tahribe uğramış bir kenti terkederken ya da orman kıyısında yağmur veya sis arasında beliren bir 'daça' (küçük sayfiye evi) gördüğünde belirirdi. Sanki geçmişte o evde yaşamış, içindeki genç güzel kadınlarla sevişmiş, rahat ve huzurundan yararlanmıştı.

Kukuleta üzerine düşen yağmur damlalarının tıkırtısı, ezme çorbası içerken çıkan şapırtı, bitki birikintileri üzerinde yuvarlanan top tekerleklerinin gürültüsü ona çocukluk döneminin bir düşünü anımsatırdı. Kalbi tertemiz coşkun duygularla dolu olduğu halde sık otlarla kaplı, güneşin kırmızı ışınları uzanan bir stepi yararak giden masalımsı trenin penceresinde durmakta, güzel kokulu bir rüzgar esmekte, hayranlıkla seyrettiği bu inanılmaz güzellikteki step manzarasında kehribar rengi ufka doğru yuvarlak dev çiçekler yer almakta, kıyıları palmiye benzeri tropik bitkilerle süslü akarsuların yanında kentler uzanmakta, bu arada derin bir duyarlığın doğal tepkisiyle durmadan ağlamak istemektedir. Böyle bir step yoktu gerçekte ve bu düşü ne zaman gördüğünü de kesin olarak söyleyemezdi. Ama aynı düşü doyuma ulaşamamış bir mutluluğun şişli bir anısı olarak yorumlamış, öyle kabul etmişti.

4

Oyun sona ermişti. Meşenin ter içinde, şaşkın, kaybettiği bir yığın parayı, elini palaska kayışına sokmuş geriye kaykılttığı sandalyesinde bir ileri bir geri sallanan Kinyaşko'nun önüne sürüyordu. Beri yanda Üsteğmen Granaturov Polonyada elegeçmiş bir pikapta dönen plağın ezgisini mırıldanıp ayağıyla tempo tutuyordu. Topçu muhabere nöbetçisi ise kitaplığın yanındaki alçak masaya konmuş sahra telefonunun yanında kepi suratına kaymış korkunç horultularla uyuyordu.

Granaturov kuşkulu bir sesle:

«E, eşlik ettin mi ona? Nasıldı?» diye sordu. «Saman altından su yürüten tek kişisin aramızda.»

«Anlamadım,» dedi Nikitin. «Caddeye kadar götürdüm, biraz temiz hava aldım. Kent susmuş, olağanüstü güzel bir gece. Neye koydunuz pikaba şu plağı Batarya Komutanı? Herkes uyuyor, uyandıracaksınız.»

«Batarya ile ateş etsen uyanmazlar, şu zavallı gece müziği mi rahatsız edecek onları? Kendileri horlarken beş bandodan fazla ses veriyorlar. Müzik onlara daha iyi gelir...» Granaturov başka plaklar seçerken halâ ayağıyla tempo tutuyordu. «Polonya dilinde bir şey var mı acaba? «Wieczorna godzina», «akşam saatleri» anlamına geliyor. İyi bir şey mi bari Nikitin? Şimdi bana romantik bir tempo, bir tango falan daha iyi giderdi...»

«Koyun o plağı, aradığınızı bulacaksınız.»

Nikitin şömineye gitti, üzerindeki bronz Vesta rahibesi heykelini tuttu. Granaturov plağı koydu, kendini büyük koltuğa bıraktı, sonra ağır vücudu altında yayları gıcırdatarak yerleşip bacaklarını uzattı, kolundaki askıyı düzeltirken konuşmaya başladı;

«Yaşayışımız kötü değil baylar. Güzel bir ev, bira, müzik. Gerçekten tatlı bir yaşam. Demek istiyorum ki sevgili Rus subayları aslında böyle bir istirahati haket-tik, kader yardım etti sağ salim bu noktaya ulaştık, şimdi amaç yurdumuza hayırlısıyla dönmek. Şöyle dört hafta kadar dinlenip sonra Smolensk'de yurt meyvalarına kavuşmak. Meşenin! Biraz yakacak odun bul! Bu müzikle şömine alevlerini seyretmek çok zevkli olur, bunu hakettik arkadaşlar.»

Granaturov başını arkaya attı, koltuğun kollarında parmaklarıyla tempo tutmaya koyuldu. Kağıt paraları Kinyaşko'nun önüne süren Meşenin uğradığı yenilginin üzüntüsü içindeydi halâ.

«Müzik var ama dans yok.» diye söylendi, sonra Kinyaşko'ya döndü; «Tam bir baskınla kazandınız. Şimdi ne yapacaksınız bunları?»

Kinyaşko yüz anlamını hiç değiştirmeden iskemlesini öne çekti, bir süre müziği dinledi, havada bir noktaya baktı bir süre sonra yanıtladı soruyu;

«Şömineye atacağım. Isınacağız ateşiyle...»

«Anlamadım Teğmen Yoldaş!»

«Sakin olun Meşenin ve ateşi paralarla yakın... Servetimi yoketmeye karar verdim. Sizden kazandığım serveti.»

«Demek böyle. Sakın şeytana uymuş olmayasınız. Evet, önemli olan verilen emir.»

Meşenin denetleyemediği bir hırsla paraları şöminedeki kütüklerin aralarına yığmaya başladı, sonra çakmakla ateşledi. Alev önce kenarlardan başlayarak genişledi, bir ara söner gibi oldu, birden parlayarak Meşenin'in gülünç bir görüntü edinen suratını aydınlattı. Nikitin paranın geri kalan bölümünü içeren torbayı ayağıyla itti;

«Bunu da al! Tümünü at ateşe!»

«Bazı olasılıklara karşı birazını alakoysak?» Meşenin umut dolu bir sesle sordu, sonra kitap dizilerine ba-

karak; «Bakın,» dedi, «bir yığın yakacak. Bir yıl bile yeter.»

«Çavuş, size emredileni yapın! Tüm para ateşe!»

«Sizi ne kadar severim ben sevgili Rus subayları.» Granaturov dostça bir sesle katıldı konuşmalara; «Arkadaşlar, susalım ve şu güzel şarkıyı dinleyelim beraberce. Çenemizi tutalım!»

Şömine'de alevler dansederken oldukça sıcak bir hava dalgası bacaklarını ısıtıyor, odayı hafif bir duman kokusu dolduruyordu. Masa üzerindeki lambanın yeşilimsi ışığı alevlerin rengiyle karışıyor, kitapların sırtlarındaki yaldızlarda yansıyordu. Evde tam bir susku egemendi. Kullana kullana cızırdamış plakda bir kadın sesi yabancı bir dille akşam saatlerinde sevgiliyle buluşup ayrılışın öyküsünü anlatıyor, belki böyle bir buluşmanın bir daha gerçekleşmeyeceğini belirtiyordu. Teğmen Kinyaşko iskemlesinde tahtıravallideymiş gibi sallanıyor, Üsteğmen Granaturov bronz cildi, eğri favorileriyle koltuğuna gömülmüş, düşlü bir biçimde oturuyordu. Nikitin birden garip bir duyguyla sarsıldı, sanki bütün bu görüntüyü çok eskiden yaşamıştı, hem aynı ortam ve kişilerle, belki binlerce yıl önce; böyle kanapeli, kitaplıklı abajurlu yabancı bir oda, pikabın yanında kol askısıyla oturmuş profili görünen Granaturov, dalgın gözleriyle Kinyaşko, torbadan paraları alıp şömine ateşine atmakta olan Meşenin.

Nikitin'i bu ortamın, insanlarıyla daha önce görüp yaşamış olduğuna inandıran izlenim sürüyordu. Ama nerede, ne zamandı bütün bu görüntü? Yaşamı boyu ne böyle kitaplıklı bir ev görmüş, ne içinde Alman paraları yanan bir şömine düşünmüştü. Ne de böyle ölüm suskusu... Sanki gün boyu süren sokak savaşları birden durmuştu da birden rahatlatıcı bir susku inmişti yeryüzüne.

Kadın sesi uzaklaştı, gelmeyen sevgiliyi anlatan şarkı yitti, akordeonun sesi kırılıp dökülerek kesildi ve sadece plağın hışırtısı kaldı. Tümü de susmuştu. Şömi-

nede kıvrak bir dans tutturmuş alevlere dalmıştı gözleri. İlk kez bu gece duydukları sükûneti sindirmeye çalışıyor, kaderin onlara savaştan binlerce kilometre uzakta bağışladığı bu gamsız zevkle bir tür deneme yaptığına inanasıları geliyordu. Plak artık dönmüyordu, iğne takılıp kalmıştı. Artık alevlerin sallanışları, Meşenin'in her atışında tutuşan markların fısıltısı vardı odada. Dalgınlıktan ilk kurtulan Granaturov oldu, kaşlarını kaldırıp kolundaki askıyı düzeltti, Kinyaşko sallanmasını keserek yan gözle içeri rahatsız edici hiçbir ses bırakmayıp sadece suskuyu ileten perdelere bakmaya koyuldu. Siperlerde ateşkes süreleri boyunca mehtaplı gecelerde tüm ağırlığını belirleyen soğuk suskuydu sanki bu. Pencere önünde nöbetçinin ayak seslerini duyamıyan Nikitin acaba uyumuş olmasın diye düşündü.

«Bu ne bu böyle? Ev çevresinde biri mi dolaşıyor? Yoksa biri bela mı arıyor...» Hayvansı keskin bir sezgiye sahip olan Meşenin birden doğruldu ve şömineden subaylara döndü. «Garip bir susku bu. Sanki hayaletler geziyor...»

Nikitin emir verdi;

«Nöbetçilere bir bak Meşenin! Belki evdeki tüm yaratıklar öldü, nöbetçiler de...»

«Hemen şimdi mi?»

«Hemen şimdi! Fırla ve bak bakalım!»

Meşenin'in ardından palaskasına asılı tabancasını düzelterek Kinyaşko da kalktı ve ciddi bir sesle;

«Ben de birliğime gideyim. Nöbetçileri her gece bir kez denetlemek yarardan uzak değildir.»

Hâlâ tümüyle rahatlamış olarak koltuğuna gömülü oturan Granaturov yumuşak bir sesle sordu;

«Ne acele ediyorsun Kinyaşko? Nöbetçilere bir şey olmaz. Sen gidersen şerefim üzerine yemin edeyim canım sıkılır benim. Böyle beraberce rahat olduğumuz zamanlar biraz daha kalmalısın. Seni severim Teğmen, herşeye karşın, ama bilirim sen beni sevmezsin gözlerine bakılırsa. Arkadaşlar hadi koyalım bir eski plak daha...»

Daha cümlesini bitirmemişti ki üst kattan feryatlar yükseldi, ayak sesleri duyuldu, sonra herşey pamukla tıkanmış gibi sustu. Kinyaşko bir süre tavana baktı, soğuk yeşil gözlerini Nikitin'e çevirdi;

«Sanırım adamlarına birşeyler oluyor. Duymadın mı?»

«Adamlarından biri beleş içkiyi fazla kaçırmış olmalı.» Granaturova önemsemez bir sesle konuştu; «Bitli kerata cama vursaydı ya...»

«Acaba ne olabilir?» diye mırıldandı Nikitin. Oturdukları salonun üstünde kendi çatı odası vardı, oraya da izni olmadan herhangi birinin girmesi olanaksızdı. «Dur, ben de seninle geliyorum.» dedi Kinyaşko huzursuz bir sesle ve kapıya yöneldi.

Sofada herşey sessizdi, ortalık karanlıktı. Aşağıdan erlerin horlaması ve sayıklamaları yansıyordu. Biraz önce çatı odasından duydukları gürültüden eser yoktu.

«Meşenin! Neredesin?» Nikitin zifiri karanlıkta bağırdı birkaç kez, yanıt alamadı.

Şaşkın bir halde aşağıya inen merdiven başında durdu, karanlıkta birşeyler duymaya çalıştı.

Kulağına biraz sonra hayvansı bir ses yansıdı, sonra aynı yönden, odasından hafif bir inilti, çıtırtı ve çekingen fısıltılar; «Kuş beyinli, kes sesini, sus, kımıldama!...» Ne olup bittiğini tam anlamadan beyni heyecandan zonklayarak kapıyı bir hamlede açtı. «Kim var orada?» diye bağırdı. Pencereden dökülen ay ışığı giysi dolabının açık kapısına vuruyor, yerde ve devrilmiş bir iskemle üzerinde dağılmış giysiler görülüyordu. Arkada geniş yatağın üzerinde iniltileri duyulan iki insan vücudunun kıpırtıları seziliyordu. Bunlardan birinin beyaz dizi örtü altından belirdi; bu çırpınan bir kadın bacağıydı. Yataktan bastırılmış ezilmiş bir sesin «Nein, nein, nein!... (1)» diye yakarışını duydu Nikitin ve tekrar haykırdı;

(1) Hayır. Hayır, hayır.

«Kimsiniz? Aman Tanrım kimsiniz?»

Erlerinin bir Alman kadınını gizlice çatı odasına soktukları düşüncesiyle kendinden geçen Nikitin yatağa atılıp örtüyü çekti, ilk gördüğü hayalet gibi bembeyaz yüzü üzerinde Meşenin'in cam bilyalara benzeyen gözleri oldu, kara bir deliye benzeyen ağzından soluyordu Çavuş.

Nikitin kendinden geçmişçesine bağırdı. «Meşenin!.. Ne oluyor, çıldırdın mı?»

«Çabuk git Teğmen... Karışma Teğmenim!» Meşenin'in tütün kokulu nefesi Nikitin'in yüzünü yaladı. «Çabuk git! Seninle ilgili değil durum, bakın beni dinleyin ve gidin!»

Meşenin'in camlaşmış bakışları kadar sözlerinden de tam bir çılgınlık seziliyordu. Nikitin hiddet ve kızgınlıkla Çavuşu yatağa iterek gürledi;

«Çıldırdın mı be? Kim bu Alman kadını? Nereden gelmiş buraya?»

«Bir casus. Pis karı evde saklanmış.»

Meşenin kendini topladı, yavaşça ne yapması gerektiğini anlamaya başladı; kadının göğsüne bastırdığı yastıkları aldı, sonra bir hamlede tutup kaldırdı; «Kalk! Konuş! Teğmenin odasında işin neydi? Ne? Yoksa harita çantasını mı çalmak istedin? Cadı, topla kendini, 'spreşen, spreşen'!»

Kadının bileğini öylesine güçle sıkmıştı ki Nikitin önce hafif bir inilti, sonra 'Nein, nein!' sözcüklerini duydu, sonra ay ışığında boynunu, çok genç solgun yüzünü, acıyla kapanmış gözleri, omuzlarına dağılmış uzun pırıltılı saçları gördü.

«Çek elini! Kızı neden tutuyorsun öyle? Hey Çavuş!» Nikitin'in sesi kaygıyla yansıdı; «Ne harita çantası be? Ben çantamı daima yanımda taşırım. Onu burada nasıl buldun? Sana ne yaptı?»

«Bu cadının burada ne yaptığını ne bilirim. Dolabı açmış, giysileri çıkarmış. Ben içeri girince de pencereyi açmak istedi bu kez...» Meşenin hâlâ nefes ne-

feseydi. Kızı bıraktı, yerdeki giysilere bir tekme attı. Alman kızı sırtını duvara dayamış başı sallanıyor, dişleri birbirine vuruyor, inliyerek fısıldıyordu; «Nein, nein! Nicht doch nein!»

«Kapa çeneni cadı... Kes şu 'nein' sözünü... Ne aramaya geldin buraya onu söyle!»

«Bağırma Meşenin! Nasıl yanıtlasın seni, ne bilir Rusçayı...» Nikitin önce ne yapması gerektiğine karar veremedi, sonra belleğini zorlayarak Almanca sözcükler aradı, buldu; «Kimsiniz Bayan?»

Köşeye büzülmüş olan kız dişleri çarparak, tüm vücudu sarsılarak bir takım anlaşılmaz sözcüklerle yanıtlamaya çalıştı onu, Nikitin bunlar arasına yalnızca «Haus» (Ev) sözcüğünü anlayabildi.

«Haus? Wer sind Sie? Warum Haus?» (1)

«Teğmenim duyuyor musunuz?» Meşenin pencereye koştu, çerçevesini yumruklayarak bağırdı; «Bu bir alarm.»

Aynı anda pencerenin altında koşuşan çizme sesleri ve bir haykırış duyuldu; «Dur, yoksa vururum!» Bir tüfek sürgüsünün sesi duyuldu, ardından yeniden ayak sesleri, sonra karanlıkta namludan çıkan ışık, bir silah sesi, uzunca susku, bağırtılar ve Granaturov'un bas sesi;

«Nöbetçi! Getir onu buraya! Kim bu, yaşıyorsa sürükle buraya!»

«Oh! Kurt! Kurt!» Alman kızı hıçkırarak haykırarak pencereye koştu, pencereden sarktı, çocuksu bir sesle «Nicht Schiessen! (2) Kurt!.. Kurt!»

«Meşenin kızı aşağıya getir!»

Emrini verir vermez merdivenlere yöneldi Nikitin. Karanlıkta uykulu erler birbirlerine çarpıyordu. Omuzu birine dokundu, daha uyku sersemliğini yenememiş Uşatikov'u gördü, sonra durumu değiştirecek kadar ani ve nedeni bilinmeyen olaylarda olduğu gibi göğsünde

(1) Ev?.. Kimsiniz siz? Ne evi?
(2) Ateş etmeyin.

zorlu bir sıkışma sezdi.

Nikitin odaya girdiğinde, Kinyaşko ve Granaturov'u ortada ayakta durmuş, elindeki tüfeği ateşe hazır tutan nöbetçiye bakar buldu. Tüfek onaltı yaşlarında çirkin bir gence doğrultulmuştu. Gencin gözlüğü vardı, çok bol, bir cebi yanmış, omuzları aşağı düşük alabildiğine pis bir asker ceketi giymişti, çizmelerinin konçları içindeki ince bacakları pek gülünç duruyordu, bol er pantolonu dizlerinde yığılmış kalmıştı. Genç zorlukla nefes alıyor, diliyle çatlak dudaklarını ıslatıyordu. Saçlarının yapışıp kaldığı alnı ter içindeydi. Uzun zamandır yıkanmadığı anlaşılan yüzünden sivri burnu sarkıyordu.

«Söyle bakalım!» Granaturov ateşli kara gözleriyle genci başından aşağı süzerek gürledi; «Buraya nasıl geldin ey savaşçı? Seni başıbozuk köpek seni. Silahların nerede? Şunu bir iyi arayın bakalım! Baştan aşağı...»

Nöbetçi tüfeğini omuzuna astı, Almanın üstünü, ceplerini ararken de anlatmaya başladı;

«Nöbet yerinde duruyordum, mehtap çıkmıştı, evin arka taraflarında bir hışırtı duydum, bir kedi, ya da köpek diye düşündüm, yahut arkadaşlardan biriydi belki de... Şöyle dikkatli bakayım dedim, bir gölgenin elma ağacı altında durduğunu ve pencereyi gözlediğini sezdim. Mehtapta gözlüğü parıldadı, bizim birlikte gözlüklü yılan olmadığını anımsayıp evin köşesinden 'Dur, yoksa vururum!' diye bağırdım. Kaçmak istedi, havaya ateş ettim, yere yıkıp çullandım, koyun gibi kıvranmaya başladı, üstelik elimi ısırdı. Ama tabii hesabını gördüm...»

Arayışın sonuçları masa üzerinde yer almaya başlamıştı; bir buruşuk kırmızı mendil, bir asker çakmağı, ezilmiş bir paket Juno marka sigara, bir avuç yağlı tabanca kurşunu, selofan muhafazada bir fotoğraf. Nöbetçi görevini bitirdi, ellerini kaputunun eteğine sildi, ısırılan yeri kanıt olarak Granaturov'a gösterirken sözlerini sürdürdü; «Alman köpeği nasıl da derin ısırmış. Eminim ormanda saklı çetecilerden biri bu. Casusluğa geldi, yılan.»

Granaturov genci bir kez daha baştan aşağı süzerken sordu. «Tümü bu mu? Demek silahı yok. Nöbetçi, onu yakaladığın yeri bir ara bakalım, belki bir şey vardır orada.»

«Başüstüne, hemen!»

Nöbetçi yana döndü kapıdan çıkarken eşikte Meşenin'le karşılaştı, çekilip yol verdi. Çavuşun dişleri sıkılmış, çene kasları fırlamıştı, yanında dağınık saçları, ayak bileğine dek inen bir yanı yırtılmış alabildiğine pis giysisiyle henüz çocuk yaşta Alman kızı vardı. Kız tahtalar üzerinde dengesini güçlükle bularak yürümeye çalışıyor, giysisinin yırtık parçası her adım atışında öne doğru dalgalanıyor, derin bir korkuyu yansıtan yüzünde şişmiş dudakları ağzına derin bir yara izlenimi getiriyordu. Alman gencini görünce boğulur gibi bir sesle haykırdı;

«Kurt, Kurt!»

Kız haykırışını susturmak istercesine elini ağzına bastırarak çöktü. Genç, kıza döndü, kuşa benzeyen kirli suratında gözlükleri kıpırdadı, tek söz etmedi, sadece gırtlağı indi çıktı birkaç kez.

Nikitin yataktan fırlamış çırpınan bacağı, boğulmuş bir sesle yinelenen «Nein!»ı, panik halindeki korkuyu anımsadı, sıska gence baktı, her ikisinin de birliğin barındığı evde buluşmalarında ortak bir yön olacağı inancına vardı. Meşenin'in açıklamasını beklemeden aceleyle «Batarya Komutanı,» dedi. «Alman kızı odamda bulundu.» Meşenin'in durumu karışık bir biçime sokmasından doğan kuşkuyla işe karışmayı uygun görmüştü. «Önce şunu öğrenelim... Dolaptan niye giysi ve çamaşır almak istedi?»

«Demek senin odanda bulundu?» diye sorduktan sonra kızı delercesine bir kez daha süzdü. «Şu pis hayvan düşman ajanı ise bu evde ne arıyor? İkisini de hemen sorguya çekin! Kim olduklarını, kimler tarafından gönderildiklerini, hangi amaca hizmet ettiklerini öğrenin! Teğmen Kinyaşko!» Granaturov bir köşede ses çıkarma-

dan duran Teğmene amirane baktı, sonra her an patlaması beklenen bir tonla; «Sen Almanca çakıyorsun,» dedi. «Hadi, hemen başla soruşturmaya!» Sesinde kaba davranışlardan duyacağı zevkin titreşimlerini şimdiden sezmek güç değildi. Sorumluluk almayı benimsemişlere özgü bir duruşla, «Hadi, soruları ben vereceğim,» dedi. «Her yola başvurup söyleteceğiz bunları, bu namussuzları.»

Kinyaşko'nun suratı asılmıştı.

«Ben ne yolda sorular sorulması gerektiğinde bilgi sahibiyim, bu bir. İkincisi, sizinle ne zamandan beri senli benli olduğumuzu öğrenmek isterdim.»

«İyi, iyi, üzülme, tekrar sizli bizli olacağız.»

«Teşekkür ederim.»

Teğmen Kinyaşko palaskası sıkıca bağlanmış, kılığı düzelmiş olarak o ünlü inatçılığıyla tutsaklara döndü, bir sıska gence, bir kıza dönerek Almanca sorgusuna başladı. Sakindi Kinyaşko önceleri... Nikitin sözleri arasında «Name» (isim) sözcüğünü duyabildi. Kızın gözleri korkuyla biraz daha büyümüş, şiş dudakları arasından fısıldamıştı;

«Emma, adım Emma... Sayın Subay.»

Genç susuyor, sanki ciğerlerinde hiç hava yokmuş gibi sıkıntıyla yutkunuyor, gırtlağı dokuma mekiği gibi inip çıkıyordu. Granaturov birden Kinyaşko'nun arkasından eğilip gencin koluna dokundu;

«Dilini mi yuttun serseri? Adın Kurt, doğru mu? Sorun ona şu 'Werwolf' denilen çetelere mi bağlı. Eğer ormandan geliyorsa kaç kişiler orada?»

Kinyaşko sözü soğuk bir sesle kesti;

«Eğer sözüme karışır, tutsaklara elle dokunursanız Üsteğmen Yoldaş soruşturmaya hemen son veririm.»

«Pekâlâ, pekâlâ,» diye gürledi Granaturov. «Hep acımak, hep yufka yürekli olmak... Acaba biz onların ellerine düşseydik ne yaparlardı kimbilir, ne yaparlardı. İhtimal ateş üzerinde kebap...»

«Belki de derimizi yüzer, etimizi lokma lokma doğ-

rarlardı.» diye bütünledi Meşenin. «Alman orospusu da su yüzü görmemiş hiç. Bu domuz karı kuşkusuz bir ajan.»

Çavuş kızın dağınık saçlarına, dar kalçalarına, bacaklarına, dolgun baldırlarına ıslak gözlerle bakıyordu. Büyük olasılıkla kızı çatı odasında görür görmez saldırmış, ancak gördüğü dirençle onuru kırılmış, şimdi kindar bakışlar ve kötü sözlerle öcünü almaya koyulmuştu. Nikitin böyle düşünüyor ve odadaki görüntüyle olayları anımsayınca Meşenin'in işini kesinlikle bozmuş olduğuna inanıyordu. Hiç acıma duymadığı Almanlara karşı bir davranış olarak şu kızın ırzına mı göz dikmişti? O anda korkmuyordu Meşenin ondan, çünkü olayın Nikitin'den başka tanığı da yoktu. Şu kızın bana üzüntü olması olanağı var mı? Ne tuhaf?

Dışarda hızlı hızlı ayak sesleri duyuldu, kapı açıldı, Dördüncü Top Komutanı Başçavuş Zikin ciddi bir yüzle girdi;

«Devriyeler geldi! Kimin ateş ettiğini soruyorlar. Hemen koşmuşlar.»

«Onlarla sen konuş Nikitin!» emrini verdi Granaturov. «Lütfen fazla bir şey deme, olayı biz çözümleriz anlaşıldı mı?»

Yandaki iki odada Alman yağ lambaları titrek alevlerinden sarı ışınlar yayarak yanıyor, alarma geçmiş erler dışarda duvar üzerinde konuşuyor, üç yabancı gölge ellerinde donuk donuk parlayan silahlarıyla duruyordu. Nikitin'e yöneldiler, aralarında subay üniformalı uzun boylu biri emre alışık kararlı bir sesle sordu;

«Birliğinizde hangi amaçla ateş edildi Teğmenim? Kim ateş etti?»

«Olağanüstü bir şey değil.» Nikitin yanıtını verirken olayın duyulup yaygınlaşmasıyla, ayrıntıların belirtilmesi isteneceğini ve batarya için üzücü bir sorun çıkacağını düşünüyordu. «Önemli değil. Nöbetçi ateş etmiş. Olayı biz çözümleriz.»

«Geceyarısı bir Alman kentinde ateş ediliyor, siz bu-

na 'Olağanüstü değil.' diyebiliyorsunuz. Bana kalırsa önemli bir olay bu. Örneğin dün akşam bir karargâh otosuna ateş edildi, bir Rus eri öldü iki subay ağır yaralandı. 'Olağanüstü değil.' miş, sizin birlikte herkes çok soğukkanlı olmalı.»

Subay kuşkulu bir bakışla içeriyi gözledi, odalardan çıkıp kendilerine hiç de tatlı bakmayan erleri gördü. Çavuş Zikin yağ lambası ışığında kıpırdamadan duruyordu. Devriyeler ve Nikitin arasındaki konuşmaların ne olduğunu bilmeyen erat susuyordu. Devriye subayının neden yalan söylediğini de Nikitin anlayamamıştı doğrusu. Oysa olay ciddiydi ve devriyeler görevleri gereği ilgilenmişlerdi doğal olarak.

«Ateş etme olayı ile ilgilenip haberliyeceğiz,» dedi Nikitin. «Başka sorunuz var mı? Ben gitmek zorundayım.»

«Kulağınızı ve gözünüzü dört açın Teğmenim!»

«Merak etmeyin! Biliyoruz.»

Devriye görevlileri çıkarken nöbetçi girdi, ses çıkarmadan yabancı subayın uzaklaşmasını bekledi, sonra Nikitin'e durumu haberledi;

«Birşey bulamadık Teğmenim.»

«Bütün bölgeyi aradınız mı?»

«Ben ve dört arkadaşım adeta yerlerde sürünerek aradık ve hiçbir şey bulamadık.»

«İyi. Şimdi nöbet yerlerine gidin, dikkatli olun, anlaşıldı mı?» Nikitin bir an durdu, sonra emrini bekleyen Zikin'e döndü; «Alarmın bittiği bildirilinceye dek top nöbetçilerini denetleyin!»

Soruşturma yemek odasında sürüyordu. Alman genci Kinyaşko'nun sorularını kekeleyerek yanıtlamaya çalışıyor, bu arada gözlüğü terden ıslanmış burnunda kayıyor, her sözcükten sonra yutkunuyordu. Gencin gerçekten zavallı ve bitkin bir durumda olduğu belliydi. Kinyaşko onun sözünü kesmeden dikkatle dinliyordu.

Granaturov askıdaki kolunu öbürüyle destekleyerek odada dolaşıyor, arasıra Kinyaşko'nun arkasında durup

gencin anlattıklarını kuşkulu bir yüzle dinliyor, tutsağın zavallı görünüşünden etkilenmemiş bir halde söylenenlere inanmadığını kendine özgü bazı seslerle belirliyordu. Meşenin kızın arkasında durmuş başından ayağına dek incelemeye devam ediyor, kalçasından yırtılmış giysisinin açıkta bıraktığı yerlere hırsla ve kinle bakıyordu. Meşenin'in çıldırmış gibi «Burdan git Teğmenim, bu işe karışma!» deyişini, tütün kokulu nefesini unutmuyordu Nikitin, sahne tüm ayrıntılarıyla gözünün önündeydi.

«Yüksek sesle konuş be sümüklü oğlan!» Granaturov'un korkutucu sesi yükselmiş, gencin kafası daha da çökmüştü. «Sıçan gibi ne fısıldayıp duruyorsun ulan? Sorun ona Kinyaşko 'Werwolf'da görevli mi değil mi? Evet veya hayır...»

Herşey sustu, Alman kızının hıçkırığı duyuluyor, korku ve dehşetten büyümüş gözlerle Granaturov'un sabırsızlıkla gerilmiş suratına bakıyordu. Üsteğmenin gök gürültüsü benzeri bas sesi odada bir daha duyuldu:

«Kesin, evet veya hayır. Nazi mi, yoksa ağzı süt kokan bir bebek mi? İkisi aynı anda evde nasıl buluştular, neden?»

Kinyaşko'nun suratı asıldı, ardından renksiz bir sesle konuştu:

«Pazarcı kadınlar gibi bağırmaya son verin!..» Kinyaşko kendini denetebilmiş, ses titreşimlerindeki soğuk hırs ve hiddeti tümüyle örtememişti. «Kurt, aile adı Herbert, onaltı yaşında, bir ay önce Werwolf'a almışlar, savaşlara katılmamış. Söyledikleri inandırıcı. Kurt Herbert bu kızın kardeşi, kızın adı Emma Herbert...»

«Kardeş mi? Biliriz bunları, kardeş der aynı yatakta yatarlar.» Meşenin'in sözleri Granaturov'un inatçı soruları arasında kaynadı:

«Bu evde ne arıyorlardı ikisi? Hangi amaçla buradaydılar? Hedefleri neydi?»

«Siz de beni mi sorguya çekiyorsunuz?» Kinyaşko

gözlerinde korkunç kininin belirtileri parıldayan bakışlarla Granaturov'a bakarken anlamsız bir tonla sordu. «Dikkatle dinleyin! Emma ve Kurt Herbert diyorlar ki biz bu evin sahipleriyiz.» Kinyaşko biraz ötesindeki Nikitin'e gizlice hafiften gülümseyerek sürdürdü sözünü: «Üçü burada oturuyorlarmış. Büyük babalarıyla. Emekli albaymış, emekli albaydı değil mi?» Kardeşlere dönerek sorduğu bu soruyu genç çocuk başını hızlı hızlı sallayarak yanıtladı. Kinyaşko anlatıyordu: «Yetmişbeş yaşında emekli bir albay. Bir ay önce Hamburg'a gitmiş. Belki Müttefiklere yakın olma umuduyla. Anlaşıldığına göre bizden korkusu vardı. Emma Herbert eve bakmak için kalmış. Ancak Nisanın otuzuncu günü uçaklarımızdan korkmuş bütün yiyeceklerini alarak bu kentte bir ambarda saklanmış olan arkadaşının yanına gitmiş.»

«Büyükbaba Hamburg'da, bu sümüklüböcek ambarda. Kurt burada elinde makineli tabanca ormanlarda öyle mi?» Kaba sesi yükseldi Granaturov'un. «Aman ne iyi otelci bunlar. Eve kızkardeşine bakmak için mi gelmiş? Ne yapacaklar ikisi? İşte sorun bu! Onları kim gönderdi?»

Nikitin'in sezgisine göre Kinyaşko'nun suskulu hiddeti hiç değilse gözlerinde sönmeye başlamıştı. Granaturov'un son sorusunu açıkça duymazlıktan gelerek Nikitin'e dönüp tam bir umursamazlıkla konuştu:

«Biliyor musun şu süt çocuklarına karşı böyle sert ve kaba bir sorgu uygulamak için en küçük istek duymuyorum. Bu bir. İkincisi bu zavallı çocuklar Berlin'in düşüşünü duyduktan sonra evi terkedip Hamburg'a büyükbabalarına gitmeyi planlamışlar. Eve gelip eski püsküleri giydikten sonra savuşacaklarmış. Kurt ormandan gelip kardeşine bunları söylemiş. İşte anlattıkları. Ve onlara inanıyorum ben. Dahası var. Emma bahçeden evin arka yönüne yaklaşmış, Kurt beklemiş onu. Çocuğun dediğine bakılırsa gölün ardındaki ormanda onbeş-yirmi kadar 'Werwolf' var. Tümü de onun yaşlarında, onbeş ile yirmi arası. Komutanları bir çavuş. Silah-

ları ise 'Tank yumrukları' ve makineli tabancalar.»

«Yaa?» Granaturov döndü ve uzun adımlarla Kurt'a yöneldi. «Yaa, tank yumrukları ve makineli tabancalar demek. Yirmi kadar insan. Şimdi söyler misin sevgili Kurt nerede saklanıyor bunlar? Neredeler Werwolf'lar? Gözlüklerinin ardından da hiçbir şey sezemiyor insan, lanet olsun!» Sonra Almanca konuşmayı denedi: «Wo... sind... Werwolf» Sonra elini tabanca kılıfına attı: «Wo... sind... Werwolf? Wieviel... Kilometer? Sprechen!... Görürüz seni inek!» Son cümlede yeniden Rusçaya dönmüştü Granaturov.

Kurt, kuşa benzeyen kafasını daracık omuzları arasına büsbütün gömdü, sonra üzeri ter damlalarıyla örtülü dudakları arasından hızla anlaşılması olanaksız cümleler mırıldandı. Kızkardeş korkuyla karışık yakarışla Granaturov ve Kinyaşko'ya baktı, küçük, dar göğsü kabardı, öyle kaldı ve boşandı:

«Nein, Herr Offizier! Nein Nein! Nein!» (1)

Elleriyle yüzünü kapadı, başını iki yana acıyla sallıyor, saçları iki yana dalgalanıyordu. Kurt'un kirli yanakları üzerinden ter su gibi akıyor, sıska boynu titriyor, ceketin omuzlarındaki apoletlerle iki yandan içeri doğru yavaşça kayboluyordu. Şiddetli bir öksürükle sarsıldı, arada kekeleyerek birşeyler söylemeye çalıştı, tükrüğü dudaklarının iki yanından sızdı.

«Ormanda dün bir karargâh arabasına ateş edilmiş.» Nikitin hafifçe Kinyaşko'ya seslendi: «Öğrendiğime göre devriye arabasıymış. Bu olayı biliyor mu, sor!»

«Dün? Ateş mi edilmiş?» diye Granaturov katıldı söze. «Kinyaşko sor şu bitliye! Onlar mı ateş etmişler?»

Şu süt çocukları böyle tuzaklara kalkabilirler mi diye düşündü Nikitin. Sonra silahlı baskınla şu sıska, sırtı kambur, burnu akan Alman genci arasında ilinti kurmaya çalıştı. İnanılacak gibi değildi. Daha oyuncaklar-

(1) Hayır, Sayın subaylar. Hayır! Hayır!

la oynanacak yaşta makineli tüfeklerle ateş etmek. Hayır böyle biri bu tür bir işe katılamazdı.

Granaturov elini tabanca kılıfından çekmeden sordu. «Neler geveliyor sümüklü? Yanıtlamazsa soruyu tekrarlayın Kinyaşko! Dün ateş etti, bugün de keşif görevi yapıyor öyle mi? Yanıtlasın bunu!»

Kinyaşko soruyu aktardı, sonra kuru bir sesle yanıtı çevirdi:

«Diyor ki dün ormanda değil, kentte kızkardeşinin yanındaymış. Ayrıca çavuş gecelemek için her gün başka yer seçiyormuş. Sırları verenler hemen öldürülüyormuş. Örneğin Fritz Hoffmann adlı bir genci nehirde ayağı yaralandığı ve yürüyemediği için öldürmüş. Ağzını bağlatmış, tabancayla kalbine ateş etmiş.»

Meşenin'in ağzından Alman çavuşunu mu, Kurt'u mu kastettiği anlaşılmadan «Vay hayvan herif!» sözcükleri döküldü. «Bu namussuzların tümünün derisini yüzüp tuz doldurmalı. Bunların canına okumayı ne kadar isterdim.»

Ayakta bir öne bir arkaya sallanmakta olan Granaturov'un yanakları güneş yanığı rengini kaybetmiş, sanki grileşmişti.

«Demek ifade vermeyi kabul etmiyor? Doğru anladım mı Kinyaşko?» Granaturov'un sesi bodrumdan yansıyormuş gibi koyulaşmış, gözlerinin bebeklerinde esrarlı bir ateşin alevi belirmişti. Çılgın bir vuruşla gencin kafasını geri itti, sonra kapıyı gösterdi; «Herkes çıksın, yalnız Alman orospusunun kardeşi kalsın. Bu itoğlu itle ben yalnız başıma konuşacağım, Fritz'lerin Smolensk'de ana-babamla konuştukları biçimde. Eminim bu Werwolf piçi tereyağ gibi yumuşayacaktır. Demek hâlâ çevremizde makineli tüfeklerle cirit atmak istiyorlar!»

«Yılan gibi namussuzlar. Yakarak öldürmeli bunları. Nazi alçakları. Bize yapmadıklarını bırakmadılar, şimdi bu Hitler köpeği susuyor. Dün ateş ettin mi ulan?» Meşenin durmadan bağırıp çağırıyor, küfrediyordu.

Nikitin'in duyduğuna göre Granaturov'un bir okul müdürü olan babasıyla öğretmen olan annesi Smolensk'de trajik bir biçimde ölmüşlerdi. Gerçi Granaturov bu konuda bir şey anlatmadığından kesin bir şey bilmiyordu ama Batarya Komutanının kalçasına dayadığı yumruğu, gerilmiş dev yapısıyla adeta kararmış yüzü Nikitin'i olayın dehşeti konusunda bazı kestirilere götürdü tekrar. Onun böylesine yabanlaştığını hiç görmemişti, şimdi bir vuruşta bir adamı öldürebileceğine inanabilirdi. Bu yabansı, hayvansı, karanlık görüntüye biraz önce çatı odasında Meşenin'le tanık olmuştu Nikitin, şimdi bu kin ve intikam sarhoşluğunun nasıl salgın ve tehlikeli olduğunu seziyor, bu zavallı gencin güçlü bir düşman simgesi olarak nasıl kabul edilebildiğini anlıyordu.

Nikitin yorum ve sezgisini bütünlemeden sessizlik içinde bir çığlık duyulmuş, Alman kızı bakışlar, davranışlar ve seslerden ne olabileceğini kestirerek kardeşinin üzerine atılmış, boynuna sarılarak başını göğsüne dayamış, parmaklarıyla ölü benzeri sararmış yüzünü okşarken yalvarmaya başlamıştı:

«Kurt! Kurt! Antworte!.. (1)

Granaturov kükreyerek Kurt'u yana çekti. «Meşenin şu sidikliyi at dışarı! Herkes çıksın! Ben onunla yalnız konuşacağım. Eminim bu paçavra oğlan bize ateş edenler arasındaydı. Değil mi Meşenin?»

Meşenin avuçlarına tükürüp ellerini odun kesecekmiş gibi oğuşturduktan sonra kızı iki omuzundan tutup kardeşinden ayırırken Kinyaşko'nun keskin sesi bir kırbaç gibi şakladı;

«Geri çekil!»

Kinyaşko iki adım atarak Meşenin'i bir dirsek vuruşuyla itmiş, Granaturov'la kızın arasına girerek yargısını kararlı bir sesle açıklamıştı:

«Bu işleri ancak ben öldükten sonra yapabilirsiniz. Anlaşıldı mı Batarya Komutanı?»

(1) Kurt! Kurt! Yanıtla onları!..

«Meşenin çık odadan!» Nikitin bu emirle Kinyaşko'nun kararına katıldığını belirlemişti.

«Bakın Teğmenim...»

Meşenin kızgınlıktan ateş saçan gözlerle Nikitin'e baktı, sonra ellerini ovalıyarak gözlerini indirdi, Granaturov'a dönerek «Demek,» dedi. «Bu kahrolası Almanlar sizce daha değerli öyle mi?» Sonra sıkılmış yumruklarından birini kapıya indirerek açtı, çıktıktan sonra kanadı öylesine şiddetle kapadı ki lamba söner gibi oldu, sonra tekrar canlandı.

«Demek böyle?» Granaturov sanki durumu yeni kavramıştı. Döndü, masa yanındaki iskemlelerden birine çöktü, kol askısını düzeltip dişleri arasından: «Demek benim harika silahşörlerim savaşın sonunda Almanlar yüzünden birbirimize girmek de varmış. Demek sizler benden daha insansınız? Demek sizler birer meleksiniz bense...»

Hiddet ve kızgınlığını bastırmak için gözle görünür bir gayret sarfederek güçlükle sürdürdü sözlerini:

«Demek bu sıska oğlan nedeniyle ha? Birbirimizi vuracağız öyle mi? Kinyaşko bu böyle nasıl sürebilir? Bana karşı beslediğin kine son ver. Bizler düşman mıyız, yoksa aynı kaderin yolcuları mı?»

Kinyaşko inat ve kararlılıkla susuyordu. Nikitin onun yeni takılmış gümüş yıldızına, pırıl pırıl boyalı subay çizmelerine, cetvelle ayrılmış gibi duran saçlarına baktı ve gerçekten de bir kin simgesi olduğunu düşündü.

«Şimdi işimizi sürdürelim...» dedi Kinyaşko. Sanki Granaturov'un söylediklerini duymamıştı. «Açıkça belli olduğuna göre bu Almanlar evin sahipleri Üsteğmen Yoldaş. Ev bize değil, onlara ait. Bu haklı bir durum. Kendilerine ait eşyalarını alıp diledikleri yere gidebilirler, ister Berlin'e, ister Hamburg'a. Nereyi dilerlerse.»

Granaturov boş bardağa parmaklarıyla vurarak mırıldandı:

«Demek bu paçavra oğlan çavuşundan korkup sı-

vışmaya kalkmış ha? Öğrenmek isterdim bunu.»

«Aman ne tehlike... Ağızlarında emzikleriyle yirmi kadar çocuk ormanda bir de dadıları çavuş. Kurt bir kanıt değil mi bu duruma?»

«Çok iyi...»

«Nedir iyi olan?»

«Emzik yerine tank yumrukları ve makineli tabanca kullanmaları.»

«Kanımca insan doğru dürüst bir düşmanla savaşır...» Kinyaşko döndü, Kurt'un cılız, bitkin yapısına, kızın şiş dudaklarına baktı ve cümlesini tamamladı: «Civcivlerle değil...»

«Bunu duymak gerçekten çok iyi Teğmen...»

«Size bir noktayı anımsatırım Batarya Komutanı, siz şu anda resmen Sıhhiye Taburunda tedavi altındasınız. Bu durumda size ben vekalet edebilirim. Ve yargımı, kararımı bildirdim. Bir savaş yok ortada. Onları tutsak etmiş değiliz. Kendiliklerinden gelmişler, çünkü ev onların malı. Tekrarlıyorum, nereye isterlerse oraya gidebilirler. Sanırım sen de aynı fikirdesin Nikitin?»

Kinyaşko'nun mekanik bir yönü olduğu kuşkusuzdu. Sanki bir anahtar onu belirli bir yola dönmemecesine yöneltebiliyordu. Nikitin onun kendi kararlarında böylesine ısrarlı olmasına böylesine bükülmez ve esnemez kalışına katılmıyor, beri yanda hayranlık duymaktan da geri kalmıyordu. Birden onun Granaturov'un hiçbir emir ve öğüdünü dinlemeden tanksavar mevzilerini seçişindeki başına buyrukluğu anımsadı. Bu sıralarda Batarya Komutanının hiddeti umurunda olmazdı onun. Kararındaki isabetin tümüyle doğru olduğuna inanmamakla birlikte dostluğun verdiği güçle yanıtladı soruyu:

«Seninle beraberim. Ortada savaş yok. Onları da tutsak etmedik.»

«Şu halde?» diye sordu Kinyaşko.

Granaturov oturduğu yerde bacaklarını uzatmış, sağlam eli döşemeye uzanmış, aşırı yorgun bir insan

görüntüsü alarak müstehzi bakışlarla sabırla beklemeye koyulmuştu. Kinyaşko Almanlara dönüp onlarla birşeyler konuşmaya başlar başlamaz göğsündeki tüm havayı boşaltırcasına haykırdı:

«Aşırı yüreklilik göstermiyor musun? Üstüne büyük bir sorumluluk almıyor musun? Böyle bir emirden sonra başımızın çok ağrımayacağına emin misin?»

Kinyaşko bu sözleri yanıtlamamış, Almanlarla konuşmasını da kesme gereğini duymamıştı. Nikitin saçları çenesine dolanmış durmadan sarsılan kıza, kuş benzeri kafası omuzlarına gömülüp kalmış Kurt'a baktı, sonra onun tüm soruşturma boyunca kendisini bir kitap kurduna ya da Merihli yaratıklara benzeten gözlüklerini hiç çıkarmamış olduğunu anımsayarak sordu:

«Onun silah kullanmasını bilip bilmediğini öğrenmek isterdim.»

«Her maymun bilir bunu.» Kinyaşko bu yanıtından sonra Almanlara «Tamam!» diye bütünledi sözünü. Bu sözcük üzerine Emma küçük adımlarla Kinyaşko'ya ilerledi önünde eğilerek selamladı, sonra birden aynı davranışı Nikitin'e yineledi, bu arada şiş dudaklarından «Danke schön Herr Offizier!» (1) sözleri döküldü, sonra kardeşinin elinden kurtuluşlarına hala inanamıyormuş gibi iğreti bir biçimde tutarak kapıya yöneldi, onu bol çizmeleri içinde topallayarak incecik boynu asker ceketi yakasına gömülü keskin bir «Geriye!» emri, ya da bir silahın patlamasını bekleyen korkulu yüzle Kurt izledi.

«Tamam!» diye yineledi sözünü Kinyaşko. Kardeşlerin ardından kapıyı kapadı, kolundaki saate baktı ve ciddi bir sesle: «Şimdi,» dedi. «Uykuya gitmeden önce biraz temiz hava almalı, bu vesileyle de nöbetçileri denetlemeli.»

Bu sözleri uzun bir sessizlik izledi. Sonra Granaturov çene kasları gevşemiş olarak boşandı:

«Eveet Sayın Subaylar eveet... Sorumluluğa gelin-

(1) Teşekkürler. Sayın subaylar!..

ce kim yüklenecek bunu... Olanlar için birimizden biri karşılığı ödeyecek kesinlikle... Ve sanırım apoletlerdeki işaretlerle değil baş vererek...»

Kinyaşko şaşkın, sonra umursamaz bir sesle.

«Öyle mi?» diye sordu. «Benim iki apoletim ve kafam var, ben sorumluluğu büyük zevkle alıyorum Üsteğmen Yoldaş!»

«Ben de geliyorum.» diye ekledi Nikitin. «Ben de nöbetçilere bir bakayım.»

Kinyaşko kepindeki görünmeyen tozları parmağıyla fiskeleyerek mırıldandı:

«Nöbetçileri olaydan olaya değil, her an denetlemeli... Gidelim Nikitin.»

Granaturov yanık yüzünde acılı bir gerilimle Kinyaşko'ya döndü:

«Nasıl, nereye? Sıhhiye Taburuna mı? Anlamı yok. Galya uyumuştur bu saatte Teğmen.» Altındaki iskemleyi gıcırdatarak kalktı. «Bana vekalet ediyor, yüreklilik örnekleri veriyorsunuz. Kendinize gelin! Bu aptal Alman kızı kardeşiyle casusluk yapmaya geldiyse Smerş (*) için nasıl bir yanıt hazırlayacaksınız? O zaman üçümüz birden gideceğiz okkanın altına. Buna rağmen sizlere olan sevgimi bilmezsiniz.»

Kinyaşko harita çantasını aldı, Granaturov'un alaylı sözlerini buz gibi bir sesle yanıtladı:

«Düşünmeyelim bunu. Eğer böyle bir şey olursa Divanı Harp sadece benimle ilgilenecektir, merak etmeyin Üsteğmen Yoldaş.» Nizami bir biçimde elini kepine götürerek selam verdi, yumuşak bir sesle veda etti Kinyaşko: «Divana uzanın, rahatınıza bakıp uyuyun. İyi Geceler!»

Çıktılar.

(*) Sovyet Ordusu Gizli Haberalma Örgütü.

5

Gece yatağında uyuyamadan döndü durdu Nikitin. Ara sıra başını kaldırıp evdeki mezar sessizliğini dinledi. Ay ışığı ile yıkanan kentte çıt çıkmıyor, pencereden içeri dolan elma çiçekleri ve leylak kokularıyla karışık serin hava yüzüne ferahlık veriyordu. Kavun dilimine benzer yarım ay uzayın boşluğunda ışıyor, batıdan çamların tepelerine doğru iniyordu. Mavimsi bir sisle örtülü damlar, bahçe ve caddelerdeki kaldırım taşları gümüş rengi pırıltılarla parlıyor, sessizliği belirli aralıklarla nöbetçinin çimlerdeki ayak sesi bozuyor, Nikitin uyumaya çalışıyordu.

Gün ışırken yarı uykuda yakınlardan gelen bir ses duydu Nikitin. Gözlerini açtı, adeta içgüdüyle yanındaki iskemle yönüne dönüp elini üzerindeki tabancaya attı, aynı anda uykudan uyandıran sesin kaynağını kestirdi; merdivenlerden biri çıkıyordu. Ayak sesleri kapıya kadar yaklaştı, sonra kapı vuruldu hafifçe.

Odayı sabah ışınları doldurmaya başlamış, ağaçların doruklarında kızıllığı belirmişti.

«Kim var orada?» diye bağırdı Nikitin. «Uşatikov sen misin?»

Kapı tekrar hafifçe vuruldu, sonra bir kız sesinin Almanca fısıldadığı duyuldu.

«Darf man herein, Herr Offizier?» (1)

Ne demekti bu? Nikitin bir gece önceki olayları anımsadı, acaba Frauelein Emma mıydı gelen? Ama gece nöbetçileri denetledikten sonra döndüğünde onu bitişik çatı odasında kardeşiyle eşyalarını toplarken görmüştü. Sabahı beklemiş olacaklardı gitmek için... Ama

(1) Girebilir miyim, Sayın subay?

acaba benden ne istiyor? Birşey mi diyecek, bir haber mi verecekti? Yoksa ters bir olay mı vardı?

Henüz aklını toparlayamadan Rusça-Almanca Dil Rehberine başvurmayı düşündü, bulamadı, yatakta toparlanıp kuşkulu bir sesle bağırdı:

«Giriniz! Kapı kilitli değil.»

Kapı itildi, gıcırdayarak açıldı, önce üzerinde fincanla bir tepsi, alacalı renkli bornozun bol kollarından çıkmış iki ince bilek göründü, Emma masum yüzünde utangaç bir gülümsemeyle girdi, diziyle kapıyı kapadı.

«Guten Morgen Herr Offizier! Guten Morgen!»

Nikitin kızı yanıtladı: «Guten Morgen!» Bu erken ziyarete, kendisi için olduğu kesin kahveye şaşmıştı. Utancını örtecek durumda değildi henüz. Kızarıp bozararak, belleğini zorlayarak bulduğu sözcüklerle kurduğu okul Almancası cümleyi sıraladı:

«Was ist das? Warum?» (2)

«Ihr Kaffee, Herr Offizier. Bitte schön.» (3)

Utanarak yaklaştı, tepsiyi battaniye üzerine bıraktı. Nikitin bacaklarını olabildiğince toplayarak battaniye altına soktu, uyku sersemliğinden kurtulamamış bir sesle sordu yine:

«Was ist das? Warum?»

«Bitte sehr, Herr Offizier, bitte sehr. Guten Morgen!» (4)

«Guten Morgen!» diye mırıldandı Nikitin. Aslında bu dostça gülüşe karşı ne diyeceğini, kahveyi nasıl karşılayacağını kestirememişti bir türlü.

«Bitte sehr!»

Kız bir gece önceki gibi dizini kırarak selamladı onu. Merakla açılmış gri-mavi gözleri Nikitin'in ağzına yönelikti. Odanın taze havasını tuvalet sabunu ve kolonya kokusu sarmıştı bir anda. (Aynı kokuyu daha önce Alman subay barınaklarından da tanıyordu, ayrıca bu eve

(2) Bu nedir? Neden?
(3) Kahveniz Sayın subay... Lütfen!
(4) Lütfen Sayın subay lütfen. Günaydın.

girdiklerinden de hemen çarpmıştı burnuna.) Kızın alıştığı biçimde bir soğuk su banyosu yaptığı hemen anlaşılıyor, çok düzgün taranmış saçları gün ışığında parlıyordu. Burun çevresinde oğlan çocuklarındaki gibi sevimli bir yoğunluk kazanmış çiller, çirkin biçimde şişmiş dudaklarla ters düşüyordu.

Sonra bir an onun kısa süre önce aynı yatakta aynı yastıklarla boğulmak üzere oluşu geldi aklına, ay ışığında çırpınan dizini, «Nein, Nein!» diye haykırışını anımsadı, kızın da aynı olayı anımsadığını düşündü, utançtan ter basmıştı yüzüne.

«Danke!» Ağzından çıkan bu nezaket sözcüğünden sonra yatakta kahvenin anlamını bulmaya çalıştı Nikitin. Bu adete alışık değildi. Acaba nasıl davranılmalıydı?

Kararlı bir biçimde yatakta oturdu, battaniyeyi göğsüne çekti, küçük porselen fincana uzandı, bu sıcak, acı sıvıdan bir yudum aldı, kısa bir duruştan sonra tümünü içti, tepsiye bıraktı.

«Danke!» Sonra bu davranıştan ne kadar etkilendiğini göstermek için bazı sözcükler ekleme zorunluğu duydu: «Çok güzel kahve. Wunderbar, aus gezeichnet Kaffe, spasiba» (1)

«Bitte schön Herr Offizier. Spa-as-ibo?» (*)

Nikitin'in ilgisinden ötürü çok sevindiği, ayrıca ondaki tuhaf çekingenliğe şaştığı açıktı kızın. Dizini kırıp onu selamlarken bornozundan görülen bacağı genç subayı utandırmış, kıpkırmızı kesilen yüzünü duvara çevirmişti. Gece gördüğü trajik sahne yine belirdi gözünde Nikitin'in; yatağı üzerinde çırpınan siyah kitle, ay ışığında büsbütün beyazlaşan diz...

«Danke!» Nikitin tekrar mırıldanarak gözlerini sanki sudan yansıyormuş gibi renkli ışınların oynaştığı tavana dikti.

Bu güç durumdan kurtulmak için kızın buradan git-

(1) Harika, gerçekten nefis kahve, teşekkürler.
(*) Spasiba = Rusça : Teşekkür ederim.

mesi yolunda birşeyler yapmalıyım diye düşündü. Hâlâ odada ve ben giyinemedim. Nasıl demeli: Komm? Weg? Zurück? Ya da yalnızca kapıyı mı göstermeli? Veya kibar bir tebessümle: Danke zurück! Nasıl davranmalıyım acaba? Kibarca mı, nezaket kurallarına göre mi, kabaca mı? Dün akşam benim nasıl düşündüğümü sezdi. Meşenin'e nasıl bağırdığımı duydu. Kuşkusuz benden korkuyor. Şimdi ne diyor acaba? Neden bahsediyor?

«Herr Leutnant.. Hamburg, Kurt dort.» Onun kolay anlayacağına inandığı sözcüklerle konuşuyor, yakaran bakışlarla bakıyordu.

«Lanet olsun... Anlamıyorum... Çok kısa söyleyin... Ne? Was? Neden bahsediyorsunuz?»

Bozulmuş, huzursuz, küçümsenmiş bir halde berrak, ince bir sesle Almanca cümleleri sıralıyor, yakaran, umutsuz bakışlarını sürdürerek birkaç anlaşılabilir sözcük arıyor, «Kurt» «nach Hamburg.» derken parmaklarını tepsi üzerinde yürüterek, gidişi belirlemeye uğraşıyordu. Nikitin uyanan anlayışını hemen göstermek amacıyla Almanca sözcüklerle sordu: «Nasıl? Kurt gitti mi? Hamburg'a?» O da tepside parmaklarını yürüttükten sonra havaya bir soru işareti çizdi ve yineledi sözleri: «Hamburg? Kurt? Yalnız? Ya siz?»

«Evet, Kurt yalnız...» Mavi gözlerle bakıp öylesine güçlü bir baş sallamasıyla onayladı ki Nikitin'i, saçları uçuşup yanaklarına düştü, sonra işaret parmağını göğsüne bastırdı, utangaç, korkulu ve sabırsız bir tavırla durdu, sanki söylediklerine yapacağı bir açıklama arıyordu.

Nikitin anlamamıştı sözlerini kızın. Gülümsedi, kaşlarını kaldırdı, her duygusu hareketlerine yansıyordu, yüzü kâh yakaran çizgilerle doluyor, kâh şaşkın bir anlam kazanıyordu. Sonuçta kararını açıkladı Rusça:

«Beni dinleyin... Şurada bir dil rehberi var...»

Sonra da Almanca olarak denedi açıklamayı: «Bitte,

geben sie mir Buch. Klein Buch. Bitte.» (1) Sözlerini kesip komodini gösterdi. «Orada. Deutsche - Russische Buch... Bitte schön.»

Kız dikkatle dinledi, sonra onun gösterdiği yöne baktı, ağzını yuvarlatıp «Oh!» sesiyle rehberi aldı, henüz hiç kullanılmamış gibi yepyeni cildi özenle tutup yatağa bir adım attı, dizini kırarak uzattı:

«Bitte schön, Herr Offizier.»

Nikitin sayfaları çevirdi, 'Tutsakların Soruşturması'nı, 'Köylülerle Anlaşma' bölümlerini geçti, 'Sivil Halkla Konuşma' bölümünde durup cümleleri seçerek konuştu:

«Noch einmal... Langsamer sagen sie, bitte» (2)

«Ich bleibe... hier... mein Haus. mein Zimmer» (3) Emma her sözcüğü ağırlaştırarak, işaret parmağını göğsüne bastırarak, kafasını sallayarak sürdürdü sözü: «Burada kalıyorum... Evde...»

Kırışmış alnıyla kitaba sarıldı, uygun bir yanıt aramaya koyuldu Nikitin. 'Haus' (Ev) ve 'Zimmer' (Oda) gibi sözcükleri okuldan biliyordu ama yeterli değildi. Aramasını sürdürünce 'Evinizde Alman askeri saklı mı?' 'üst katta kimse var mı?', 'Bu ev kimin?' gibi askerce gerekli cümlelere rastlıyordu. «Anlamadım.» diye mırıldandı gene kendi kendine, sonra «Ne diyorsunuz? Ev? Oda?» diye sıraladı soruları.

«Ein Moment, Herr Leutnant! Enschuldigen Sie» (4)

Yatağın kenarına oturdu, kitabı aldı, ona doğru eğildi. Nikitin kızın saçlarındaki tatlı kokuyu, vücudunun bornozdan sızan iç gıcıklayan ısısını duydu, yanaklarındaki çilleri, kaşlarındaki ipek gibi ince ayva tüylerini gördü, aradaki yakınlıktan ötürü öylesine heyecanlandı ki yeni bir ter dalgası bastı her yanını, yatakta

(1) Lütfen, kitabı bana verin. Küçük kitabı, lütfen.
(2) Bir daha... Yavaş konuşunuz, lütfen.
(3) Kalıyorum.. Burada, evimde, odamda.
(4) Bir saniye sayın teğmen! Hoşgörün.

yana doğru kaydı, bir yandan içini kaygılı düşünler kapsamıştı; bu kitabı karıştırmasına nasıl razı oldum? Herşeye karşın askeri bir sır değil mi? Neden yatağıma oturdu? Buna engel olmalıydım hiç değilse.

Kız «Oh!» diye bağırıp parmağını satırların altında gezdirerek kıvançla fısıldadı: «Lesen Sie russisch, Herr Leutnant!» (1)

Parmağın altındaki satırları tümüyle okuması olanaksızdı, hizalarındaki Rusça çeviriyi görebiliyordu: «Kaçak mısınız?» — «Hangi kentten geliyorsunuz?» Hayır, burası benim evim, burada kalmak istiyorum demek istiyor olmalıydı kız.

«Ich bleibe. Ich bleibe... Kurt in Hamburg.. Ich bleibe» (2) Emma'nın istekle, tutkuyla söylediği bu sözlerden ne demek istediğini sezmeye başlamıştı Nikitin; evinde kalması için yalvarıyordu, Rus askerlerinin elindeki bir evde kalmasına izin verilmeyeceğini sanıyordu.

Ama Kurt neden gitmiş, kız kalmıştı. Gerçekten de Hamburg'a mı gitmişti Kurt? Nikitin kuşkulanmıştı birden. Acaba neden Kinyaşko'ya gitmedi de bana geldi? Onları o çekmişti sorguya. Acaba ben onun evde kalması için tam yetkiye sahip miyim? Aptal... Kız evde olursa Kurt ormanda kalır mı?

«Gut...» Kitabı aldı, kapayıp üzerinde tabanca ve üniformasının bulunduğu sandalyenin üzerine attı. «Gut bitte, gut...» Sözcükleri arıyordu; «gut... richtig»

«Oh! Herr Leutnant, danke schön, danke, Herr Leutnant!» (3)

Kız yüzünde kıvanç, gözlerinin güneşli maviliğinden mutluluk yansıyarak derin bir nefes aldı, sonra yeni yıkanmış saçlarından güzel bir sabun kokusu ve nemli bir serinlik yayarak başını yastığa gömdü. Nikitin onun serin ve aynı kokuyla yıkanmış ellerini ensesinde duydu,

---

(1) Şunu rusça okuyun teğmenim.
(2) Kalıyorum... Kalıyorum... Kurt Hamburg'da... Ben kalıyorum.
(3) Oh! Sayın Teğmen. Çok teşekkür Sayın Teğmen.

orada kenetlenmişti eller. Bu davranışından dolayı hiç bir art düşünceye kapılmadan yarı açılmış dudaklarını nefes almasını engelleyecek güçle bastırdı Nikitin'in ağzına. Birden yeni bir kuşkulu düşünle sarsıldı; belki gereksiz, olanaksız bir şeyler oluyordu. Önlemesi zorunlu bir çılgınlıktı bu. Kızın elma çiçeği kokan çıldırtıcı dudakları birşeyler fısıldayarak ağzının çevresinde dönüyor, kayarak dudaklarına ulaşıyor, dudakları dudaklarını ovarak dolaşıyor, sonra dudaklar dudakları emmeye başlıyor, arada dilini ağzının içinde buluyordu. Kızın yumuşak eli elini tutarak vücudunun alt yanına doğru götürdü, bornoz altındakilerin esrarlı sıcaklığı bulaşmıştı eline... Önce kaygan göbeği, sonra ipek benzeri kalçaları öylesine yakın, öylesine örtüsüz ve gerçek duydu ki birden boğazına bir yumruk tıkanarak nefesini kesti, çabuk bir hareketle kızın ağırlığından kurtulmak istedi. Bütün bunların gereksiz, tehlikeli ve doğa dışı şeyler olduğu yolundaki düşüncesi yinelenmişti. Dün akşam Meşenin'le olan şeyleri şimdi onunla mı deniyordu? Neden? Kız bu davranış karşısında kıvrandı, sonra geriye kaykıldı. Nikitin belleğinin sisleri arasında uygun sözcükler arıyordu, kesik kesik fısıldadı:

«Emma... Nein!... Emma...»

«Sergeant nein!... Soldaten nein!... Du, ja...» (1) Derin bir yakınışla bağırdı Emma, sonra göğsünü açtı. Nikitin'in başını bastırarak mırıldandı: «Ich danke dir» (2)

«Nein!» derken sesinde yabansı, çocuksu, ham bir tını belirmişti. Dişlerini sıkarak bu erkeksi sayılmayan sözü yinelememeye çalıştı. Kendisine yönelmiş gözleri gördü; kuyu benzeri derin, kendi gözlerine tüm maviliğiyle dalmış gözleri, mehtapta Galya'ya eşlik ederken göğsünde coşkuyla, kıvançla çalan çan seslerini anımsadı; bu olaydan ötürü pişmanlık duyacak mıyım? Bir ihanet var mı bu davranışta? diye düşündü.

(1) Çavuş hayır... Askerler hayır... Sen evet...
(2) Teşekkür ederim sana.

«Danke, Herr Leutnant, danke!»

«Danke?» diye sordu, anlamamıştı nedenini teşekkürün. «Warum? Warum danke?» (3)

«Ich, ich... Sei ruhig.. Pst..» (4)

Yataktan atladı, kapıyı kilitledi, kısa çabuk adımlarla yatağa döndü, diz çöktü, alnını Nikitin'in göğsüne dayadı, saçları yüzünü örttü.

Kız anlaşılmayan sözlerini fısıldıyor, yüzünün saçıyla örtülmemiş yönünde garip bir gülümsemenin izleri gözleniyordu. Yanına yatmıştı Nikitin'in, esnek bir hareketle sırtını döndü, bornozun kordonunu titreyen parmaklarla çözdü, çıkardı tümüyle sırtından, dipdiri, genç vücudu upuzun uzanmış, küçük memelerinin gül rengi uçları daha da sivrilmişti. Kapalı gözlerle Nikitin'in elini aldı, önce dudaklarına, sonra boynuna, yavaşça memelerine götürdü.

Böyle bir şey gelmemişti başına Nikitin'in... Yalnız bir kez Kessel'de geçen bir olayı dehşetle uzaklaştırmaya çalıştı anılarından... O bir Alman, ben bir Rus subayı...

«Emma... Emma...»

Bu adı kurumuş dudaklarla tekrarlıyor, tüm kasları yakıcı bir ateşle kavruluyordu. Utanç ve mahcubiyetinden ötürü ezilmiş, bu duygularını yenmek için yaptığı savaşı sürdürmeye, yaşamı boyu bir daha bu tür duygulara kapılmamaya karar vererek sarı nemli saçları yüzünden uzaklaştırıp dudaklarını kızını ağzına yapıştırdı.

...Çatıda bir yıllık saman yığınları üzerine uzanmışlardı. Üzerinde kadının bakışlarını hissetti, baktı, gözleri çatı aralığından sızan ay ışığında parıldıyordu. Titreyerek konuşmaya başladı kadın:

«Bak, neden öyle benden kaçar gibi bir halin var?

---

(3) Niçin? Niçin teşekkür.

(4) Ben, ben... Sakin ol.. Pst!..

İğreniyor musun benden yoksa? Çoktandır yıkanmadık... Tanrım, nasıl terli ve kirliyiz. Dinle, sanırım bu kıskaçtan kurtulamıyacağız. Yarın sabah köye saldıracaklar. Dikkat ediyor musun şu suskuya?»

«Evet.»

«Bugün birden ölümden korkuverdim. Tanksavar bataryasından Klava'yı anımsıyor musun?»

«Evet.»

«Bu sabah kuşatmayı aşmak için ikinci saldırımız sırasında... Gördün mü onu?»

«Hayır.»

«Görmediğine şükret. Çukurda sıhhiye çantası duruyor hâlâ. Yalnız, paçavralar, pamuklar, sargı bandları... Ne güzeldi değil mi o? Bana geldiğinde tümünüz coşardınız. Ama kimseyi yaklaştırmadı yanına, hiçbirinizi... Gözleri, ne güzeldi, ya vücudu, model gibi... Yok artık hiçbiri... Gitti...»

Sustu, ne yanıtlayacak gücü vardı, ne de kuşatmanın ikinci günü toplarını yitiren tanksavar bataryasında sıhhiye görevlisi Klava'nın gözlerini ve vücudunu anımsayacak hali. Kadın samanları iterek yaklaştı, sokuldu, bir elini ensesinin ardına koydu, öbürüyle üç gündür savaşlar sırasında terle yıkanmış gömleğinin düğmelerini açtı, günlerden bu yana yıkanmamış küçük elini sokarak göğsünü okşamaya koyuldu. Birden kıskançlık bunaltısıyla sarsılıp düşündü; kimbilir daha önce kimlere yapmıştı böyle şeyleri?

«Bak, sıhhiye çantasında saf alkol var.» Kadın dudaklarına küçük öpücükler kondurarak fısıldadı. «Vereyim mi sana? Hiç değilse yüzünü temizlersin. Bana öyle bakma! Peki öyleyse. Belki böylesi daha iyi... Bu kıskaçtan kurtulamıyacağız bunu biliyorum. Bari bir şeyler yapalım. Daha önceden yaptın mı bunu? Bir kadınla?»

«Sen?»

«Çok önceleri, çocukluk çağlarımda... Bir ambarda. Anlıyor musun?»

«Bilmiyorum.»

«Kıskançlık yok. Şimdi öyle yat, önce ben seni öpeceğim, sonra sen beni...»

O gece soğuk şafak saatlerinden kısa süre önce birbirlerine sıkıca sarılmış olarak daldıkları uykudan yeri titreten sürekli ve düzenli patlamalarla uyandılar yürekleri oynayarak. Kadının başı uykuları boyunca tüm sıcaklığı ve ağırlığıyla kolunda kalmış, avuntu ve güvenceyi orada bulmuştu. Yüzünde çocuksu, içten fakat küskün bir anlam okunuyor, saçlarından keskin bir badem kokusu yayılıyordu. Sanki bir gün önceki ilişkide sarılışlarıyla ona beklediği hafiflemeyi sağlayamamıştı.

Çatı penceresinden motor gürültüleri giderek güçlenip yansıyor, ara sıra sarı bir ışık yanıp sönüyor, tank paletlerinin patırtısına Almanca komutlar karışıyordu. Önce dışarı bakmaya gerek görmeden sadece dinledi, göreceklerini biliyordu çünkü; Almanlar geride yalnız bir kaç asker ve ikisinin kaldığı topçu birliklerini yok etmişler, köye girmişlerdi. Göğsünde soğuk, bomboş bir duyguyla kolunu kadının başından çekip pencereye yöneldi. Yol boyunca sık bir tank kolu ışıldaklarla ilerliyor, iki yanda piyade erleri yürüyordu.

«Çabuk kalk!» Kadını hafifçe sarstı, sonra aceleyle kayışını taktı. Kadın birden neler olduğunu anlayamamıştı. Yüzü uyku sersemliğinde sorar gibiydi: Nasıl, ne tankları? Kadın kendine geldiğinde konuşmadan kendisini izlemesini fısıldadı, sonra çatı arasının kapağını açarak makineli tabancası elinde köy evinin rutubetli avlusuna doğru kaydı. Tüm ev çelik tank paletlerinin dönüşüyle sallanıyor, camlar zangırdıyor, ışıldakların sarı ışınları dönüp duruyordu. Avlu döşemesinde bir kova duruyor, çevredeki kötü koku bırakılmışlığı simgeliyordu.

«Söylemiştim, kaçamayız...» Kadın fısıldadı ve başını sırtına dayadı umutsuzca. «Nereye kaçacağız? Hemen vururlar Teğmen...»

«Beni izle, tek adım bile geri kalma! Sebze bahçesinden doğru ormana...» Kadının gözyaşı dökmeden ağ-

layışında güçsüzlük ve çaresizliğin acısı saklıydı. «Tabancamı al! Ateşlemesini biliyorsun değil mi?»

«Hayır, hayır... Ben yalnız yara sararım.»

«Hay şeytan hay! Buraya bak, şuna basacaksın. Bu tetiktir. Hedefe nişan alıp basacaksın buna!»

Sebze tarhları arasından koşmaya koyuldular delice. Köyün evleri karanlıkta kayboluyor, bazı kez mermi çukurlarına düşüyor, bazı kez mısır fideleri arasında sürünüyor, kalplerinin vuruşunu kulaklarının zonklamasıyla duyuyorlardı. Motorların gürültüsü, tank lumbozlarından yansıyan komutlar, ışıldakların sarı rengi sol yanlarında giderek uzaklaşıyordu. Sebze bahçelerini geçtikten sonra ağaran ufukta siyah bir çizgi benzeri orman kenarını gördüler.

Korkulu anı geride bıraktıklarına inanmaya başlamışlardı ki bir aydınlatma fişeğinin göğe tırmandığını farketti, ışınla beraber önlerindeki tahta köprü beliriverdi ve «Halt!» (Dur!) komutu yansıdı ulur gibi. Yere yatıp kadının başını ıslak topraktaki ekin saplarına bastırmıştı ki bir makineli tabanca takırtısı ve üzerlerindeki vızıltıları duydular. Halt! Halt! kalplerinin vuruşu kulaklarına vuruyordu durmadan. Makineli tabanca'nın kabzasını koluyla kavrayıp tek çıkış yolunu anlatmaya çalıştı fısıltıyla kadına:

«Uzaktalar... Yakınlaştıklarında ateş edeceğim. Hemen köprüye fırlayacağız. Köprü üzerinde tabancayla ateş edeceksin, havaya da olsa olur. Anlaşıldı mı?»

«Benim için güç olacak ama ateş edeceğim... Anladım...»

Almanların yaklaşmaya pek niyetleri yoktu. Yirmi adım kadar uzakta küçük tümseğin üzerinde duruyor, mükemmel bir hedef oluşturuyorlardı. Bir süre aralarında konuştuktan sonra yeni bir aydınlatma fişeği takırtılarla yükseldi ve aynı anda uzun bir ateş salvosu tüm sesleri bastırdı. Aşağıdan doğru ateş etmiş, ikisinin de yıkılıp yerde kaybolduklarını görmüştü. Can acısıyla acı bir haykırış sonra bir makineli tabancanın yerdeki

çelik başlığa düşmesinden doğabilecek ses yansımıştı. Böyle bilerek öldürme olayından sonra aynı öldürüşün sağladığı özgürlükle haykırmıştı:

«Çabuk! Köprüye! Arkamda bana çok yakın koş, kesinlikle geri kalma!»

Hırsla ve doyumla dolu bir coşkunun etkisinde sıçrayıp köprüye doğru ateş ederek koşmaya koyulmuştu. Tarlalarda zigzag yaparak koşuyor, köprüye zahmetsizce ulaşılabilecek bir nokta arıyordu. Kıyıda durdu, kalaslardan yapılmış köprü beş metre kadar ötedeydi, gökyüzü suya yansımıştı pırıl pırıl.

«Teğmen bekle! Bitkinim, bekle!»

Nefessiz, yüzü ürkütücü beyazlıkta, bir eliyle sıhhiye çantasına sıkıca sarılmış, öbüründe tabanca, vücuduna yapışmış fısıldadı kadın güçlükle:

«Düştüm... Bekle, koşamıyorum...»

«At çantayı elinden, hemen at! Beni izle! Köprüden sonra orman. Elindekileri at, çabuk köprüye!»

«Hayır, yapamam, bekle!»

Kadın adeta ölü gibi yere yığılmıştı. Kararlı bir biçimde kabaca omuzlarından tutup kaldırdı, öne doğru itti ve hiddetle haykırdı:

«Koş! Arkandayım... Yalvarırım, koş!»

Kalasların üzerindeydiler, ama kadın diz üstü çöktü kısa süre sonra, sallandı, köprü korkuluklarına tutunmaya çalıştı, birkaç adım daha atmaya çalıştı, hıçkırmaya başladı:

«Hayır, hayır, yapamıyorum...»

«Hadi, neyin var? Tanrım, ne oldu sana?»

Bağırıyor, küfrediyordu. Kendinden geçmişçesine onu koşmaya zorlayamayacağını görüyor, bırakmaya hakkı olmadığını biliyordu. Gene aynı sert hareketle omuzlarından kaldırıp itti kadını:

«Çabuk! Dene!»

Tekrar koşmaya koyulmuşlardı ki arkalarında makineli tüfek takırtısıyla birlikte aydınlatma fişeğinin ışığını da farkettiler. Kurşunlar saçlarına sürünerek geç-

mişti. Kendini kadının yanına attı, ona sıkıca yanaşarak haykırıyordu:

«Sürün öbür tarafa! Öbür kıyıya! Arkandayım, sürün, çabuk!»

Önce iki Almana silahıyla bir zarar veremediğini sanmıştı ama sonra kıyıdaki bir makineli tüfek yuvasında bir üçüncünün bulunduğunu, onları görüp ateşe koyulduğunu anladı. Her an öldürücü bir isabeti beklerken soluyordu: «Sürün durmadan, öbür kıyıya!» Görmeden kadının iniltilerini duyuyor, kalaslarda sürünüşünü seziyordu. Korkulukların altında korunmaya çalışarak, soğuktan uyuşmuş, mermi ve aydınlatma fişeği ışığında gözleri kamaşarak makineli tabancasının kabzasını sürüyordu kalaslarda. Tetikteki parmağı çeliğin soğukluğuyla donmuştu sanki. Bastı tetiğe, tabancanın ateşiyle oluşan geri tepmeleri köprücük kemiğinde, acısı sızısıyla, duyarken birden gözü kurtarıcı suya takıldı. Yaralanırsa atlayabilir ya boğulup gider, ya da mutlu bir özgürlüğe kavuşabilirdi. Bağırdı:

«Sürün durmadan! Kıyıya, öbür kıyıya!»

Uzun atışlarla yanıtlıyordu düşmanı. Kansız kalmış parmağıyla bir daha bastı tetiğe, bir tık sesi duydu, sustu silah. Acele ve şaşkınlıkla tüm şarjörleri boşaltmıştı. Sırttaki makineli tüfek de susmuştu, namlunun ışığı görülmüyordu. Öbür yöne doğru hızla atıldı, köprü kalasları üzerinde çizmesinin sesi vardı yalnızca. Özgürlüğe kavuşmanın sarhoşluğuyla köprüden toprağa, ıslak çamurlu otlara atladı, sonra bu başarılı savaştan sonra hiç beklemediği bir görüntüyle karşılaştı:

«Ne, neyin var?»

Kadın otların arasına oturmuş, gömleğinin düğmelerini çözmüş, elinde bir pamuk parçasıyla omuzundan akan kanı siliyor, bu arada bir gece önce çatıda yaşamında ilk kez utanarak sevip okşadığı, öptüğü göğüs kana bulanmış acıyla sık sık inip kalkıyordu. Küçük şişedeki alkolle de günler süren savaşın isini pasını silerek kendilerini birleşen dudaklarda aşkın zevkine bırak-

mışlar, Almanlar tarafından sarılan köydeki çatıyı örten samanlarda, mehtaplı sonbahar soğuğunda kendilerini unutmuşlardı.

«Ne zaman yaralandın? Nerede?» Durmadan kanamasına karşın yumuşaklığı ile hâlâ çekiciliğini savunan göğse bakarak aynı soruları yineliyordu. Bu ummadığı felaketle sarsılmış olarak cebinden sargı bezlerini çıkardı: «Yaranı saracağım... Yapabilirim. Sana yardım etmeliyim...»

«Evet, yardım et!» Mavileşmiş dudaklarını güçlükle kıpırdatarak fısıldadı kadın. Buz gibiydi dudakları ve artık yardımına ne kadar az gereksinmeleri vardı onun. Bitkin ve güçsüz, bu acıyı nasıl dindirebileceğini kestiremeden bu olaydaki sorumluluğunu bilinçlendirme sonucu derin bir üzüntü ve hırsla sarsıldı; onu neden ileriye sürüklemiş, neden koşmaya zorlamış, neden omuzlarından tutup kabaca sarsıp hırpalamış, köprüde yaralanmasına yol açmıştı.

«Bağışla beni... Nasıl yaralandığının farkına varmadım, görmedim. Köprüde mi yaralandın?» Derin bir acı, pişmanlık ve üzüntüyle yapması gerekeni sürdürdü, sargı bezini kadının göğsüne bastırarak kanı sildi, kan siyahtı, yaralının yola devam etmesi olasılığı yoktu. «Gitmek zorundayız... Gün ışımadan...» Bir kez daha denedi onu. «Koşabilir misin biraz? Ormana kadar sadece... Üçyüz metre. Sonra kurtuluş. Saklanırız orada. Bana tutun, çok ağır yürümeye çalışalım. Hadi kalk, kalk, yürüyelim...»

«Tutsak kampına gitmeyi istemem Teğmen...» Kadın inleyerek sürdürdü sözünü: «Ama olanaksız istediğin... Biraz bekle, yardım et...»

Kadını kucaklayarak kaldırdı, bir süre durdu, tükenmekte olan vücudun titreme ve kısa aralıklı kasılmalarını, çenesine dayalı buz gibi alındaki ter tanelerini hissetti, birbirinden ayrılmamaya kararlı iki sevgili gibi dura kalka yürümeye koyuldular. Birbirlerine sıkıca sarılmışlardı, kadını kalçasından kavramıştı. Bir an ka-

dınsı yumuşaklığını farketti, sıcaklığını sezdi kalçanın, sonra uzaklardan yansıyan tank sesleriyle irkildi, her an ardında, ya da tank yürüyüş kolu yönünde bir aydınlatma fişeğinin yükselişini beklemeye koyuldu. Ancak kadının adımları ağırlaşmıştı, düşmesinden korkuyordu onun, fısıltıyla moral vermeye çalıştı, önemli olan tarlayı aşıp ormana varmalarıydı. «Orada istirahat eder, dinlenir, sonra kendi birliklerimize ulaşırız.»

Ormanda güçleri tümüyle tükenmiş, sonbahar yapraklarından oluşan bir kümeye yığılıp kaldılar, onlara ancak bir dakika gibi gelen süre sonra belki de içlerindeki huzursuzluğun etkisiyle uyandılar. Ağaçlar hışırtılarla sallanıyor, rüzgarda titreşen sarı yaprakların arasından donuk kasım güneşinin ışınları süzülüyordu. Kadın iki büklüm yanındaydı, tabancayı bacakları arasına almış, yaşlarla ıslanmış gözlerini tetiğe dokunan parmağına dikmişti. Ağlamaklı sesiyle sanki gücünün son kalıntısını kullanırcasına mecalsiz fısıldadı:

«Teğmen, Teğmen...»

«Ne yapmak istiyorsun?» Bağırarak tabancayı kaptı ve kılıfına koydu, azarlayan bir sesle: «Neden?» diye sordu. «Ne işin var silahla? Neden?»

Kadın çıplak dalların arasından görünen güneşe baktı, yutkunarak konuşmaya çalıştı:

«Seni üzdüm Teğmen değil mi?» Ağlarken burnu tıkanmıştı. «Korkunç bir düş gördüm. Çimenlerin üzerinde uyurken yüzümü karıncalar doldurmuştu. Teğmen, sevgilim, sana dert olacağım ben değil mi?»

«Bırak bunları!» diyerek sözünü kesti kadının. Karıncalar onun için uğursuzdu adeta. Savaşta pek çok ölüyü yüzlerinde gezinen karıncalarla görmüştü... Alınlarında, kaş ve dudaklarında... «Hadi! Sonbaharda karıncaların ne işi var? Gitmek zorundayız. Ne olursa olsun başaracağız. Buradan uzakta değil hedefimiz.»

Kadını omuzlarından tutup kalkmasına yardım etti; yaralı inleyerek doğruldu, onun uzamış sakallarla örtülü çenesini, günlerdir kurumuş teriyle katılaşmış göm-

leğini, apoletini soğuk, kuru dudaklarıyla öpmeye koyuldu, bitkin sesi onda yeniden derin bir pişmanlığı uyandırdı yeniden:

«Sen benim sahip olduğum tek erkeksin. Senden başka daha önce kimsenin olmadım... Beni seviyor musun Teğmen?»

«Gel, sana yardım edeyim, gel... Seviyorum seni...» Ona bakmadan tok bir sesle söylemişti son sözcükleri; çünkü yalandı. İşgale uğrayan köyden kaçış, caddede ilerleyen tanklar, tarlada ve köprüdeki olaylar, kurtuluş tanımayan bir kuşatma bilinci, kadının yaralanması, kendi birliklerine kavuşma tutkusu bir gece önce aralarındaki yakınlığı silmiş, yok etmişti.

«Gel, gitmek zorundayız! Omuzuma dayan! İlerlemek zorundayız, aşmalıyız bu ormanı, ardında bizim birliklerimiz var.»

Tam bir bırakmışlıkla yürüyordu kadın; kolunu onun kalçasına sarmış, sarsak adımlar atıyor, başı arkaya sarkmış fısıldıyordu:

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim.»

Ertesi gün kan tükürmeye başladı. Gece yürümeye çalışmışlar sabah bir çukur içinde birikmiş kuru yaprak yığınında kalmışlardı. Kadının iniltisini, soluğunu, öksürüğünü duymuş, acıyla kasılmış yüzünü, ölüm korkusuyla açılmış cam bakışlı gözlerini, ağzının yanından süzülen kanı görmüş, kaderin oyununa gelmiş insanların dehşetiyle çırpınırken ölümün soğuk nefesini ensesinde duymuştu... Şaşkın bir halde ona ne yapması gerektiğini, ne istediğini, nasıl yardım edebileceğini, bir şey içmek isteyip istemediğini sormaya koyulmuştu. Kadın kesik nefeslerle toprağı tırnaklayıp oyarken artık sesinin ona erişemiyeceğini anlamıştı. Yaralı kendini bilinmeyen bir düşmana karşı savunurcasına dönerek büzülüp kalmıştı. Panik halinde anlaşılmaz bir şeyler söyleyerek dereye koştu, kepini suyla doldurdu, kadının acıyla yapraklara gömdüğü başına döktü. Sonra dehşetle ertesi gün, ya da en geç baharda bu bir yanı görülen

yüzün kaşlarına, gözlerine ve kapaklarına karıncaların üşeceğini düşündü. Kadının yanına çöktü, elinde ıslak, hâlâ ter kokan kepini buruşturarak, büzerek, kaslarındaki gerilimlerle sarsılarak bir süre bekledi. Kendisi için belki de hayırlı bir geleceği engelleyecek ağır suçluluk duygusuyla boğazına bir yumru tıkanmış, nefesini kesmişti. Onu aynı çukura gömmüş, üstünü toprak parçaları ve kuru yapraklarla örtmüştü.

Bu, Nikitin'in savaşta ilk aşkıydı, aşk denebilirse.

Biraz sonra kapı vurulacak ve herşey sona erecekti.

«Name... Name... mein name Emma...» (1) gülerek eliyle parmağını göğsüne bastırarak sözlerini yineliyor, sonra şakacı bir tatlılıkla sorguyu sürdürüyordu: «Bitte, wie ist dein Name? Wie heisst du? İwan? Johann? Oder vielleicht Peter? Sag schon deinen Namen?» (2)

Anlamıştı, «Vadim» diye yanıtladı.

«Va-dim», hafifçe yineledi adı, işaret parmağını önce kendinin, sonra Nikitin'in göğsüne bastırdı:

«Em-ma, Va-dim, Em-ma, Va-dim. Verstehst du» (3). Sonra dudaklarını hafifçe onunkilere değdirdi. Saçları dağılmış, tatlı kokusunu yayıyordu durmadan. «Emma, Vadim...»

«Emma» diye fısıldarkén sarhoştu sanki. İnce uzun vücuduna iyice sarılarak sıktı, eliyle kaygan cildini okşayarak narin memelerini, uçlarındaki küçük sert başlarını buldu. Koyu bir sisin ardında kaybolmuştu. Birkaç dakika önce düştüğü derin zevkin güdümünde dudaklarını aradı kızın, sonra kendinden geçercesine geriye atılmış boynunu. Biraz sonra ikisi de bitkin durdular, sanki beraberce sıcak tüller arasında kalmışlardı. Gözlerini kapadı Nikitin, aynı anda kendini huzursuzlaştıran dü-

(1) Adım.. Adım. Benim adım Emma.
(2) Lütfen adını söyle!. Adın ne. İvan, Johan belki de Peter.. Adını söyler misin?
(3) Emma Vadim. Emma Vadim. Anlıyor musun?

şünler dolmaya başladı birden kafasına.

Bana ne oldu? Neden benim başıma geldi bunlar? Nasıl gerçekleşebildi?

Sanki gerçekdışı bir şeyler olmuş, kötü bir şeyler geçmiş, ihanete, düşlerdeki kötülüklere benzer olaylara katılmış, bir şeylere karşı çıkmış, yasayı bozmuş, kendinin yapamıyacağı bir şeyleri yapmaya zorlanmıştı.

Olanlar bataryada duyulduğunda nasıl açıklayabilirdi? Nasıl yanıtlardı? Aman ne olursa olsun, boşver... Olanlar o kadar harika, öylesine olağanüstü ve anlaşılmaz şeylerdi ki. Gene de bir yanıt bulmak gerekirdi... Düşünleri karışmıştı, akıllıca bir duyarlık kuramıyor, ne olup bittiği, nasıl başladığı, neden gerçekleştiği yolunda mantıklı bir açıklama bulamıyordu. Hayır, ben bir subayım, yaptıklarım için doğru ve açıksözlü davranmalıyım. Hiçbir şeye ihanet etmedim, bu nedenle olacakların önemi olmayacaktır. Emma, Emma... Artık gitmeli. Kapı vurulacak ve zaten herşey sona erecek.

6

«Girin Uşatikov! Kahvaltı saati geldi mi?»

«Kutlarım Teğmen Yoldaş!»

«Sen misin Meşenin? Neden kutluyorsun? Savaş mı bitti?»

«Güzel bir bahar sabahı sadece. Şöyle bir bakın Teğmen Yoldaş, kuşlar ötüyor, her taraf sakin, tam bir cennet... Savaşa gelince, hiçbir haber yok. İyi uyudunuz mu?»

«Çok iyi uyudum. Kinyaşko nerede?»

«Dışarda avluda. Erkenden geldi. Sabah beden eğitiminde bulunmak istemiş. Sıcak traş suyu getireyim mi?»

«Sağol. Yalnız bir şey anlamadım, neden Uşatikova vekâlet ediyorsun? Ona ne oldu?»

Çavuş Meşenin yıkanmış, sinekkaydı traş olmuştu. Çaydanlığı pencere pervazına koydu, masum bir bakışla Nikitin'e döndü, sanki bir gece önce aralarında bir şey geçmemişti. Nikitin, bakışları dağınık yatağa yönelen Meşenin'e sordu:

«Bir şey mi söyleyecektin?»

«Sizinle özel konuşmak isterdim Teğmen Yoldaş. Dün geceki olaylar konusunda... Size olanları açıklamak isterdim. Gece bana saldırdınız, hatta tabanca çektiniz. Oysa gerçek, sandığınız gibi değildi.»

Nikitin çizmelerini giydi, döşemeye basarak ayaklarına oturttu, Meşenin'in anlattıklarına özel bir ilgi göstermiyormuş gibiydi.

«Düşüncen ne? Ne sanmışım ben?»

«Gürültü duyup da odaya girdiğimde o Alman karısı beni orada görür görmez korkudan titremeye başladı, hemen yatağa çekti orospu... Sırt üstü yatıp beni üzerine almak istedi, işte o anda siz girdiniz, yapacağım bir şey yoktu. Gerçek buydu.»

Meşenin tekdüze bir sesle bu yalanını dizelerken soğukkanlıydı, en ufak pişmanlık belirtisi yoktu tutumunda.

«Bana masal anlatma Çavuş!» Nikitin bu sözden sonra hemen başka konuya geçmek istedi: «Birlikte ne var ne yok?»

«Her şey yolunda.» Meşenin sakin yanıtladı soruyu ve sürdürdü sözünü: «Alman kancığına ne dersiniz? Yaban kedisi değil mi? Zorla sürüklüyorlar yatağa... Alman karıları herşeyi hemen ödeme eğilimindeler. Ama siz sezemiyorsunuz doğrusu. Bu gibi işlerde açıkça söylemek gerekirse pek toysunuz.»

Bir gece önce Çavuş'dan hemen tümüyle nefret etmiş, hele odasına girmiş olmasını hiç bağışlamamıştı Nikitin. Bu duyarlı noktayı fazla kurcalamamak ve

unutmayı yeğ tuttuğunu belirlemek üzere kendini tutarak konuştu:

«Peki, anlaşıldı Meşenin. Bu konuyu son kez konuşmuş olduk. Ben anımsamak bile istemiyorum. Gidebilirsin, ben de beş dakikaya kadar aşağıdayım.»

Ama gitmemişti Meşenin. Nikitin ayna önünde traş olur, yanaklarını dikkatle oğuşturup incelerken onun ağzı açık, ön dişlerini göstererek kendisine baktığını sezdi:

«Bir şey mi istedin Meşenin?»

«Bana öyle geliyor ki Teğmen Yoldaş...»

«Ne geliyor?»

«Açıkça görüldüğü gibi kötü uyumuşsunuz dün gece.» Çavuş kirpikleri arasından ışıldayan gözlerle süzüyordu onu. «Gözlerinizin altı morarmış. Yorgunluk mu, uykusuzluk mu? Daha nöbetçileri de denetlemediniz bu sabah Teğmen Yoldaş. Ve odanızdan hiç çıkmadınız.»

«Bu sabah mı? Hayır. Nedenmiş?»

«Gerçekten inanılacak şey değil.»

«Nedir inanılacak gibi olmayan?»

Meşenin'in suratına hafif bir gülümseme yayılmış, her gün tekmil verirken doğal yükseklikteki sesine bu kez hafif bir istihza karışmıştı.

«Bu sabah çok erken kalkarak hem nöbetçileri dolaşayım, hem de her olasılığa karşı şu Almanları bir denetliyeyim dedim. Merdivenleri çıkıp kapılarını dinledim, ses yok. Kapıları kilitli değildi, içeri girdim, kimse yoktu. İkisi de uçmuştu sanki. Sonra Teğmen Yoldaş odanızdan fısıltılar, gülüşmeler, Almanca konuşmalar duydum...»

Nikitin traş fırçasını su dolu kaba atarken birden arkasında büyük bir ağırlık oluşturan yükten kurtulma zamanının geldiğini anladı ve kızgın bir sesle sordu:

«Ne olmuş? Ne duydun? Kapıdan Almanca çalışmamı mı dinledin? Ne demek olduğunu anlamadım bu davranışının. (Neden yalan söylemeye çalışıp kendimi

haklı çıkarmayı amaçlıyorum?) Başka daha ne sesler duydun?»

Meşenin'in bakışı garip bir bırakmışlığı yansıtırken Nikitin onda bir gece önceki olaydan ötürü kendisini bağışlamaz ve uzlaşmaz bir kararlılık sezdi.

«Ne demek istiyorsun Meşenin?»

«Küçük Almanı istiyorum sizinle fit olmak için.» Çavuş, Nikitin'in tepkisini umursayacak gibi değildi.

«Açık konuş! Hangi nedenle fit olacakmışız?»

Hâlâ Nikitin'in yüzüne dikilmiş bakışlarla kısa bir düşünüşten sonra yanıtladı Meşenin:

«Nasıl bastırıp yok edeceğimi bilemediğim bir esin doğdu bana. Almanlarla ilişkilerde aslan payını subaylar almamalı bence... Bu belki de ahlak yönünden de uygunsuz kalıyor. Sonuçta daima ceza kokuyor alt rütbeler için her şey. Oysa erkeklik sorunlarında bir göz kapanmalı, hemen bir sünger çekip unutulup gitmeli. Bu nedenle sizi uyarıyorum; bana kötü davranmayın! Ben baskı altına alınmaktan hoşlanmam, dayanamam buna. Karakterim böyle. Size erkekçe söylüyorum bunları. Savaş yakında bitecek, oyun sona erecek. Bu nedenle oyun bozanlık etmeden artıkları sessizce ve beraberce paylaşalım.»

Meşenin tekdüze sesle, kendine güvenle, gücünden kuşkusu olmayan, anlaşıldığına inançlı kimseler gibi konuşuyordu. Bu konularda tecrübeli kişilerin üslubuyla sorunu tehlikeye de düşürmeye niyetli görünmüyordu. Kendini kaybeden Nikitin müstehzi bir sesle parladı:

«Şu halde ben hep senin karşına çıkıyorum öyle mi?»

«Erkek erkeğe konuşuyorum ben.» Meşenin yineledi. «Size emirlerinizi dinleyeceğime ve saygı göstereceğime dair söz veriyorum ama özel sorunlarıma karışmayın.»

«Ne gibi özel sorunlar?»

«Kimbilir, belki pek çok.» Meşenin'in sesi sertleş-

mişti. «Aramızda bir nehir var Teğmen Yoldaş. Siz bir kıyısındasınız, ben öbüründe. Ben çoktandır bu suda yüzüyorum, yeterli su yuttum... Siz daha yüzmesini bilmiyorsunuz. Daha bir yudum su bile yutmamışsınız, çocuk gibi çayırlarda hoplayıp zıplıyorsunuz sadece. İyi bir asker olduğunuz kesin, saygım var bu yönünüze. Ama bazı dalgalara aklınız ermiyor. Benim tecrübelerimle kıyaslanınca siz tam bir toysunuz. Açık konuştum, yoluma çıkmayın!»

«Beni dinle çavuş!» diye Nikitin patladı; «Öyle kocakarılar gibi kapıları dinleyip duyduğun şeyleri kullanarak beni tehdit etmeye kalkma! Eğer sukûnet ve barış istiyorsan örneğin Şitomir'de olanlar gibi gelmiş geçmiş şeyleri unut! Şimdi doğru erlerin yanına! Hadi hiç durma!»

Meşenin kuşkulu bir biçimde omuzlarını kaldırdı, yanaklarını sarkıtıp kulaklarını yaban hayvanı gibi dikti ve uykulu sesle yanıtladı Nikitin'i;

«Dikkat edin Teğmen Yoldaş, bana dokunan el yanar. Öyle kızarım ki bazı kez kendim korkarım kendimden. Ben erkek erkeğe konuşmak istedim o kadar. Şu kafa kızmasın... Ama siz ille de eskileri anımsatmak istiyorsunuz.»

«Dün akşamı mı anımsatmak istiyorsun?»

«Benimle pazarlık yarar sağlamaz Teğmen. Bana ihtiyacınız var. Dün gece bazı şeyleri yanlış görmüş olabilirsiniz. Karanlıktı, karanlıkta tüm kediler gridir. Siz dün gece bu odada kimse olmadığını savunuyorsunuz ama benim gözlerim var, Tanrı tanığımdır.»

Meşenin içini çekti, belli belirsiz haç çıkardı, dönüp ağır adımlarla uzaklaştı.

Çavuşun kendine güvenli davranışları, müstehzi sözleri, öneri ve pazarlığı, çenesini tutma yolundaki iması Nikitin'in zayıf yönlerinden güç alıyordu; Meşenin bir gece öncenin öcünü almak isterken araya sıkıştırdığı tek cümleyle de Şitomir'deki olayı anımsatmak niyetindeydi: «Siz ille de eskileri anımsatmak istiyorsunuz.»

Anımsatılmak istenen eskiler... 1943 yılındaydı. Nikitin o sisli Kasım sabahını unutamazdı. Almanlar henüz uykuda olan kenti tank birlikleriyle kuşatmaya başlamışlardı. Bu karşı saldırıyı önlemek için batarya komutanı hemen kentin batı yönüne kayılarak tanklar tarafından tehdit edilen bu bölgede mevzilere girmeyi emretmişti. Nikitin emri aldıktan sonra hemen birliğine dönmüş, ancak Meşenin'i bulamamıştı orada. Kısa bir arama sonucu Çavuşu mevzie yakın bir evde bastırmıştı; Meşenin körkütük sarhoştu, yüzü gözü şişmişti, sağında solunda iki kadınla bir masadaydı, masanın üzeri boş tabaklar, şişeler, konserve kutuları, Fransız çikolataları ve ele geçirilmiş sosislerle doluydu. Kiyef'in alınışından sonra Almanların yiyecek ve levazımını beraberlerinde götürmelerini önlemek için Şitomir'e sarkmışlar, piyade alayını korumak amacıyla toplarıyla depoların bulunduğu istasyon bölgesine inmişlerdi.

Nikitin, Meşenin'i o durumda bulunca çok şaşmamış, hemen yıkanıp giyinmesini ve birliği izlemesini emretmişti. Fakat Çavuş onu hiç dinlemeden ayağa kalkmış, siyah saçlı yarı çıplak bir kadını kollarına itmişti.

«Sen aydın kişisin Teğmen,» demişti. «İlk kez böyle bir meclise katıl ve ne zorlu olduğunu göster şuna. Bir Alman hastanesinde çalışmış, her aşk oyununu biliyor. Eminim daha hiç bir kadını kucaklamamışsındır sen. Çek yandaki odaya onu, karşı gelme, hadi Teğmen!»

Sonra gargara yapar gibi bir sesle gülmüştü. Nikitin yinelemişti emrini:

«Bekliyorum,» demişti. «Dışarda evin kapısında beş dakika bekliyorum. Hadi hazırlan Meşenin!»

Beklerken tankların yaklaşmakta olduğu böyle çok nazik bir anda önünde sonunda asker olan Meşenin'in emrine karşı gelmeyerek kendisini izleyeceğini sanmıştı.

On dakika geçip de Meşenin görünmeyince sabırsızlığını ve kızgınlığını güçlükle denetime alarak votka, ter ve et konservesi kokan odaya dalmış, Meşenin'i gene

fanilasıyla bir dizinde göğsünü öpen siyah saçlı kadın, öbür dizinde kulağına birşeyler fısıldarken masadaki çikolata paketini açmaya çalışan öteki kadın olduğu halde aynı sarhoş durumda görmüştü. Sonra bu iğrenç görüntü karşısında Meşenin'in yarı çıplak, terli, pis kadınlar kadar nefret ettiği suratına haykırmıştı:

«Meşenin, dışarı! Emre karşı geliyoruz, ne dediğimi anlıyor musun?»

«Neye çıkayım? Nedir karşı geldiğimiz emir?» Dönmüş gözleriyle kekelemişti Meşenin. «Kiyef'i, Şitomir'i aldık. Biraz keyif çatmayı hak ettik. Hem de kanımız pahasına. Sana söylüyorum, al şu esmeri Teğmen. Ben tekelci değilim. Yahut çek git, bizi rahatsız etme! Sana erkekçe söylüyorum.»

«Eğer on dakikaya kadar emrimi yerine getirmezsen seni Divanı Harbe veririm.»

Meşenin birden sıçramış, uzun süredir yıkanmamış fanilasını yırtıp göğsünü açarak böğürmeye koyulmuştu: «Vur beni! Bırak öldürsünler, ama önce Cennet yaşamı...»

Daha sonraları durumunun kötülüğünü hep anımsayacaktı Nikitin; pis kokularla dolu oda, kirli çamaşırlar, kadınların edepsizliği, gerçeği anlamayan ya da anlamak istemiyen Çavuşun haykırışları ve sarhoş gülüşleri...

Meşenin savaş bittikten sonra, akşama doğru, birliğe şişmiş, ölü yüzü gibi mavimtrak bir suratla dönmüş ve Nikitin'e: «Bu benim kabahatimdi, Teğmen. Söz veriyorum, bir daha olmayacak.» demiş, askerlere elegeçmiş konservelerden zehirlenip sahra hastanesine gitmek zorunda kaldığını söylemişti. Nikitin daha sonra Çavuşun bu büyük suçu karşısında neden susup oturduğuna bir türlü anlam verememişti. Belki de o günkü savaşta hiç kayıp vermeyişleri, Meşenin'in gerektiğinde çok iyi bir topçu oluşu neden olmuştu bu davranışına.

Evet, bu davranışa, barışçı düşüne karşın Meşenin'in ikisi arasındaki gerilimi arttıracak şu tutumu savaştan

uzak iki günün ürünüydü kuşkusuz. Herkes savaşın sonu geldiğine inanıyor, herşeyin daha güzel olacağını, tekrar kazanılan barışla yeni, güvenli, sonsuz bir yaşamın da başlayacağını sanıyor, kendine göre birşeyler istemeye hazırlanıyordu.

Ne yapmalıyım bu durumda diye düşündü Nikitin aceleyle traş olurken. Ben de sütten çıkmış değilim, benim de çılgınlıklarım olabilir.

Bütün batarya çayırdaydı. Yeşil otlar, sıcak güneş, ilkbahar kokuları, leylaklar ve ağaçlardaki çiçekler.

Teğmen Kinyaşko sabah beden eğitimini «piyadece» bir çalışmayla bitirdi; süngü süngüye yakın vuruşma. Kinyaşko'nun piyade okulundan bildiği bu idman biçimi ona kalırsa vücut gelişmesi için çok yararlıydı. Teğmenin belden yukarısı çıplaktı, üzerinde bira fıçısı ve çevresi köpükle çevrili duble kapağı resmi bulunan reklam levhası önünde, çayırın hemen kenarında duruyor, elinde süngü takılı tüfekle kızıl saçlı Tatkin'e bağırıyordu;

«Ne biçim hareketler bunlar? Nasıl koşuyorsun? Tüfek böyle mi tutulur? Kaslar gerili, omuzlar aşağı, karın içeri, göğüs ileri, sırt dik olmalı. Bak bana, gör nasıl olduğunu!»

Kinyaşko zaten dümdüz olan karnını daha da çekti, ince, güçlü yapısı esnek bir güç, yay gibi bir görüntü kazandı. Bu durumuyla beden eğitimi salonunda çalışmalara başlamadan önce kaslarını ısıtan bir genç sporcu gibiydi.

Ufak tefek yapılı Tatkin bembeyaz sırtı, güneş vurmuş tüysüz göğsü, sıkı bel kayışıyla daha da sarkmış karnı, bıyıklı tuhaf yüzünde çektiği zahmetin belirtisi soluyup duruyordu. Sivil yaşamında muhasebeci olan Tatkin tam bir hesap adamıydı, hesaba gelen herşey hesaplanırdı kafasında; ekmek, tütün ve şeker tayınları, peksimet tüketimi, kullanılan mermi, isabet alan düşman tankı sayısı, hatta tüm bataryaya dağıtılan nişan ve madalyanın miktarı. Beden eğitimi yapmakta olan

erler bir yandan da onun matematik yeteneğini alaya alıp eğleniyorlardı.

«Tatkin, ulan Tatkin, karnını kaç santim çektiğini hesaplasana şapşal.»

«Göbeğinle nefes almasana şebek. Burnunla nefeslen, burun deliklerinle, keçiler gibi...»

Bu seslenişler Teğmen Kinyaşko'nun yeşil gözlerinde kıvılcımların belirmesine yetmiş, bir komutuyla tüm neşeli sesler kesilivermişti:

«Yetenekliler buraya gelsin ve Tatkin'in yapmakta olduğu saldırı sıçrayışını yapsın bakalım.»

Ortaya hiçbir yetenekli çıkamamış, yüzlerdeki gülümsemeler silinmiş, Kinyaşko zavallı Tatkin'e yönelmişti:

«Tekrar! Tüm güç, enerji ve başarı isteğini saldırıya kat! Yüzün, karşındakini dehşete düşürmeli. Anlaşıldı mı? Başla tekrar!»

Sonra tüfeği yıldırım hızıyla fırlattı ona. Tatkin silahı tutmaya çalıştı ama süngü yerinden fırlamış, çimenlerin üzerine düşmüştü.

«Dur!» Kinyaşko memnun olmadığını belirten bir yüzle tüfeği aldı. «Talihin varmış piyadede değilsin. Yoksa en azından bir saldırıya katılmış olacaktın. Tatkin bak! Herkes baksın ve dikkat etsin!» Kinyaşko'nun yüzündeki anlam değişmiş, korkunç bir hırs belirmişti. Tutucu bir saldırı coşkusuyla tüfeği kavrayarak süngüsü düşman yönüne çevrili reklam levhasına koşmaya koyuldu, yaklaşırken öylesine yabansı bir çığlık attı ki Nikitin'in tüyleri diken diken oldu. Kinyaşko iki sıçrayışta levhaya ulaşarak sağa sola sallanmış, sonra süngüyü tam ortaya sapladıktan sonra bu kez tüfeğin kabzasıyla desteklere vurmaya koyulmuştu. Bu amacı belirsiz oyun önce çok gülünç gelmişti Nikitin'e. Ancak Kinyaşko'nun hareketlerinde öyle uyumlu ve sanatsal ayırtılar vardı ki, öylesine bir hırs ve saldırı isteği yansıyordu ki onda bir an çelik bir yay izlenimi bıraktı.

«Anlaşıldı mı?» Kinyaşko artık Tatkin'e değil tüm

bataryaya sormuştu sorusunu. Yüzüne gene eski soğuk sükûnet yayıldı, aynı zamanda inat ve hiçbir yakınlığı kabule yanaşmayan bir gurur. «Bugünlük bu kadar! Yarın aynı hareketleri yineleyeceğiz. Herkes gidebilir.» Sonra tüfeği süngüsünden yere sapladı.

Nikitin kendi kendine, acaba neden Kinyaşko ile bulunduğu her an ondan yakında ayrılacağı, herşeyin beklenmeyen bir sona ulaşacağı yolunda bir duyguya kapılıyorum diye düşündü.

Batarya, terlerini kurutarak, gülerek çayıra yayılıyor, güneşten hiç yanmamış beyaz ciltlerinde ağaçların gölge ve ışın oyunları yansıyor, erlerden bir kısmı duvar yanındaki çeşmeye, bir kısmı sıcak havanın keyfini çıkarmak amacıyla çimenlere uzanıyor, bazıları elegeçmiş sigaraları tüttürüyor, tümü de çiçeklenmiş bir ağacın ardından dumanı yükselen sahra mutfağı başındaki ahçının kepçeleri bir an önce daldırmasını bekliyordu.

Nikitin bana ne oldu bugün diye düşünerek, çevresi erlerle sarılı, çeşmede yıkanan Kinyaşko'yu seyre daldı. Evet, ne olmuştu ona, neydi bu kâbusa benzeyen olay? Birbirlerini istemişler miydi bu kadar? Üstelik de Meşenin ne olup bittiğini duymuştu.

Çavuş aynı anda ağır adımlarla toprağa çakılı tüfeğe yürümüş, terden parlayan omuzları, bir kartal döğmesi bulunan kıllı göğsüyle yaklaşıp tüfeği topraktan çıkardıktan sonra süngüsündeki otları temizlemişti.

Meşenin süngüyü temizlerken kısık gözlerle evin çatısına bakmaya koyulmuş, bu davranışı Nikitin'den kaçmamıştı. Yukarda çatı penceresinden Emma aşağıya bakıyor, ince yapısı perdede gölgeleniyordu. Ona bir sis tabakası ardından bakıyormuş gibi geldi kıza. Bilincinde sanki keskin bir bıçak, onunla kız arasında bağlantısı olmayan bir yarık oluşturmuş, aynı bilinç bu kez, aynı sabahki bağışlanmaz olayda tutarsız kalmıştı.

Kız, üç yıldır tanımadığı, nefret ettiği, nefret edildiği düşman bir evrendendi. O evren ki ordan gelen her tankı alevler içinde bıraktığında mutlu olmuş, o karan-

lık evren ki her savaştan sonra tam isabetle savrulmuş siperlerinde ölü erlerini acı duymadan gömdürmüş, sonuçda savaşın oynak baltası altında sağ kalabilmişti. O, gerisinde sakin bir düzlüğün uzandığı, kendisi ise kanlı toprakların yer aldığı iki kıyıdaydılar. Kıyıları birleştiren köprüden bir an için geçmiş, sabahın erken saatlerinde taze yıkanmış lavanta kokulu saçlarla baştan çıkarıcı dudaklara bırakmıştı kendini. Bu nasıl olmuştu, nasıl yapmıştı? Kendini hiç bağışlamıyacaktı.

Evet, işte oradaydı. Gözlerini güneşin ışınlarına karşı eliyle koruyor, çayırda sigara içip eğlenen, yatan, çeşme başında bağırıp çağırarak yıkanan erleri seyrediyordu. Kendisi de bu sessiz, sakin Alman kentine ölesiye düşman bir dünyadan gelmemiş miydi?

«Alman kızı bizleri gözetliyor.» Meşenin yanından geçerken masum bir edayla göz kırpıp kızı göstermişti. «Ruslara bakıyor olmalı. Amma da dikkatli ha... Casusluk mu yapıyor nedir?»

Kız Meşenin'in davranışını sezmiş, pencereden çekilmiş, perdeyi kapamıştı. Nikitin bu duyarlığın nedenini anladı, emreden bir tonla seslendi:

«Dinle Meşenin, bu sabah kahvaltıda erlere ne içki ne de bira verilecek. Bir saat sonra erat top başında olmalı. Her gün talim yapacağız bundan böyle.»

«Anlaşıldı.» diye yanıtladı çavuş. Yalnız bu görev tutkusu yanında alaylı bir «Ne olduğunu biliyorum.» demek isteyen bakışları da açıktı.

Nikitin bir anda karar verdi. Her şey bitecek, ilişki kesilecekti. Böylece vermiş olduğu kararın getirdiği hafiflikle çeşme başında kızarmış cildine hâlâ soğuk su püskürtüp oğuşturan Kinyaşko'ya yaklaştı:

«Andrey sana hayran kaldım doğrusu. Piyade eğitimi kanına işlemiş.»

«Çocuk oyuncağı,» diye yanıtladı Kinyaşko. «Marklar, ele geçen mallar, kağıt oyunları, hep vakit öldürüyor, yağlanıp ballanıyoruz. Neden olduğunu biliyor musun? Çünkü tümümüz sonu bekliyor, son da bir türlü

gelmiyor. Berlin'den bizi buraya neden aldılar? Anlaşılacak şey değil. Batıda savaşlar hâlâ sürüyor. Bizim şu körpe ev sahipleri ne durumda? Kurt herhalde gitti. Emma da kaldı sanırım. Biliyor musun?»

«Evet, Kurt Hamburg'a gitmiş.» Nikitin konuyu değiştirmek istedi. «Muhabereye uğradın mı? Yeni bir şeyler var mı?»

«Berlin'de yeni bir şey yok.»

Kahvaltıdan önce mevzileri denetlediler.

Batarya mevzileri evden yüzelli metre kadar arkadaydı, hemen sebze bahçesi sınırında. Uzakta, yüzeyinde havanın titreştiği göl, çizme konçlarına uzanan çimenler, mavi gökyüzü ve güneş çok uzun süre önceleri Moskova'da böyle bir sabahı anımsatmıştı Nikitin'e. Suskuyu gene o bozdu;

«İnsanın artık bittiğine inanası geliyor. Ne dersin ne zaman bitecek? Bir hafta sonra mı, bir ay sonra mı?»

«Sona erdiğinde...» Kinyaşko durdu, top mevziinin yanındaki toprak tümseğe baktı: «İşte soruna yanıt; bataryanın nöbetçileri yok ortada. Tam tatil havası...»

«Buraya gelişimizin ilk günü başlamıştı bu. Ne istiyorsun yani, tümü de artık sona yaklaşıldığını biliyor.»

«Peki senin nöbetçiler nerede? Nereye saklanmış?»

Kinyaşko kuşkusunda yanılmıştı; nöbetçi yerindeydi. Makineli tabancanın kabzasını karnına dayamış, kepini alnına yıkıp gözünü örtmüş, cephane sandıklarının ortasına uzanmıştı. Ayak seslerini duyunca yerinden fırladı, kafasını sağa sola çevirip tehditkar bir sesle bağırdı:

«Dur! Kim var orada?» Subayları görünce geniş bir tebessüm terli yüzünü aydınlattı. «Ah, Teğmen Yoldaşlar, seslerinizi duydum.»

«Güzel düşler gördün mü Uşatikov?» diye sordu Kinyaşko. «Ben yattığım zaman hep ıvırzıvır şeyler düşünürüm. Şimdi soracaksın belki, nasıl şeyler olduğunu. Hemen söyliyeyim, örneğin Almanlar gelmişler, top ve cephaneyi çalmışlar gibi... Bunlar olabilir mi Uşatikov?»

«Hayır Teğmen Yoldaş uyumuyordum. Sabah serinliğinde güneş o kadar dostça ısıtıyordu ki... Almanlar buraya nasıl gelebilirler? Susup kaldılar. Berlin'i aldık, aptallık olmaz mı böyle bir şey yapmaları? Bakın, Teğmen Yoldaş Çavuş Meşenin bana ne armağan etti... Şimdi vakti zamanı tam olarak biliyorum... Ele geçen mal...»

Bileğinde parıldayan saati büyük mutlulukla gösterdi, sonra kulağına götürüp dinledi, hayran hayran fısıldadı;

«Bakın tik-tak'larına... Neden tik-tak yapar bu saatler?»

«Gerçek çocuk bunlar...» Kinyaşko başını salladı, sonra kendini bir kütüğe bırakarak oturdu, hiç güleç olmayan her zamanki ciddi bakışlarla orman yanından tozu dumana katarak giden birkaç kamyona baktı, sonra,

«Bu senin savaştaki ilk saatin mi Uşatikov?»

«Yaşamım boyu saatim olmadı, hep düşledim onu...» Uzun boyunlu Uşatikov bu yanıttan sonra koluyla saatin üzerindeki görünmeyen tozu sildi, çerçevesini parlattı. «Şu saat gerçekten esrarlı gereç. Aklım almıyor hiç... İçinde bir takım çarklar dönüyor, sanki canlıymış gibi. Sonra saatin kaç olduğunu anlıyoruz... Neden böyle bir şeyi gereksiyoruz Teğmen Yoldaş? Yani bunsuz da yaşam olamaz mı? İşte aydınlık günler, karanlık geceler... İnsanlar neden bu gereci kullanırlar, gülünç!»

Uşatikov buna benzer boş sözler sıralarken Kinyaşko yavaşça kızmaya başlamış, kaşları çatılmış, ormana yönelttiği bakışları keskinleşmiş, sanki düşmanca sorunlarla karşılaşmıştı.

Nikitin onun o sabah olan biteni bilmediğini anlamıştı. O anları anımsamak istememesine karşın ıslak saçları ve dudakları düşündü birden... Bunlar unutulur şeyler değildi.

«Nikitin, şuraya dikkatle bak! Belki yanılıyorum

ama galiba bizim Slavlar Almanların aydınlatma fişekleri altında...»

«Nerde aydınlatma fişekleri? Ben birşey görmüyorum...»

«Gölün sol kıyısında...» Kinyaşko gördüklerinin gerçekliğine güvenerek yanıtladı.

«Sol kıyıda mı?»

Oysa her yer tam bir huzur içindeydi. Çayır güneş altında koyu yeşil rengiyle yüzeyi aynalaşmış göle dek uzanıyor, geride berrak havada çam ormanı görülüyor, barış içindeki doğayı, yoldan kente doğru uzanan bir kamyon konvoyu bozuyordu. Ama sol yönde, orman üzerinde göğe uzanmış kırmızı bir toz sütunu daha sonra gökkuşağı renklerine bürünerek dağılıyor, orman üzerindeki hafif sise karışıp pırıldayan ışınlar arasında belli belirsiz kayboluyordu.

«Şimdi gördün mü?»

«Ne olduğunu anlayamadım. Piyade birliklerimiz ne arıyor orada? Ne yitirdiler ki orada?»

«Bizim Slavlar herhalde gökyüzünde karga avlıyorlar.» dedi Uşatikov, uzun boynunu sallayıp ellerini kalçalarına vurdu. «Ne yapar bizim piyade? Herhalde bir işleri olmalı.»

«Belki haklısın Uşatikov.» Kinyaşko hâlâ kuşkusunu gidememiş görünen Nikitin'e döndü: «Gerçekten ilginç. Hangi eşek Alman işaret fişeklerini kullanır boş yere, hangi amaçla?»

«Herhalde bizimkiler şakalaşıyorlar. Dedim ya belki de karga vuruyorlar. İşte bizim kamyonlar ormana gidiyor, Studebaker'ler. Nasıl gelir Almanlar?» Uşatikov kıvançla bağırdı, sonra yarı eğilerek gözlemini bütünledi: «Evet, işte bizim kamyonlar. Görüyor musunuz?»

«Evet, bizim kamyon kolu bu.» diye onayladı Nikitin.

Berrak havada kamyonlar açıkça görülüyor, motorların hafif gürültüsü yansıyor, camları güneş ışığını ışıldak gibi yansıtıyordu. Kol, üstleri tente örtülü beş

Studebaker'den oluşuyordu. Son taşıt da ardında gri renkli bir toz bulutu bırakarak ormanda kaybolmuştu.

Aynı anda üç patlama sesi duyuldu, bunu uzaktan uzağa yansıyan bir ağır makineli tüfek salvosu izledi, göğe yükselen aydınlatma fişeklerinden sonra makineli tabanca sesleri başladı, aynı anda iki Studebaker'in ormandan geri vitesiyle kaçmaya çalıştığı görüldü.

İlk kamyon manevrasını yaparak döndü. Tentesinden dumanlar çıkıyor, sağında solunda kırmızı alevler yükseliyordu. Yoldan aşağı inerken tüm araç ateşle sarılmış, yan dönerek durmuş, yolu kesmişti. İkinci kamyon yanan enkazın üzerine fren yapmaya gerek görmeden hızla ilerlemiş, alevlere girerken birden yol kenarına saparak hendeğe inmiş, tekrar yolu bularak kente doğru gelmeye başlamıştı. Fakat bu arada ormandan sarı bir duman püskürmüş, kamyonun yanından toz toprak kalkmış, ikinci bir sarı dumandan sonra kamyonun yük sandığı parçalanmış, araç önce ön iki tekerleği üzerinde dönmüş, alevlerin kapsadığı sürücü mahalliyle çayıra fırlamış, bir süre gittikten sonra göl kıyısına ikiyüz metre kadar uzaklıkta durup kalmıştı.

«Bu ne demek? Ne oluyor? Nedir bu?»

Uşatikov cephane sandığı önünde ileriye eğilmiş anlamsız, balık benzeri gözlerle iki subaya bakıyor, boyuna bir şeyler söylüyordu. Subaylar şaşkın bakışlarla yolu gözlerken böyle kritik bir anda ölesiye bekleyiş Uşatikov'u konuşmaya zorluyordu sanki.

«Bizim Studebaker'lere ateş eden tanklardı. Nerden çıktı bunlar? Almanlar ne arıyor orada?»

«Bunlar kundağı motorlu top...» Kinyaşko düşmanın silahını kestirdikten sonra topun kama kılıfını çıkarmak üzere uzanan Nikitin'e haykırdı: «Dur! Geri! Sekiz kilometre uzaklıktan ateş açmak mermi ziyanlığıdır...»

«İki kamyon... Nakliye kolu tuzağa düşürüldü...» Nikitin söylenirken sabah güneşiyle ışıldayan gölün ötesine, kundağı motorlu topun ateşiyle artık duman çıkar-

madan alev alev yanan araçlara dalmıştı. Bu arada üçüncü kamyon bir mucize sonucu yola çıkmış, son hızla ormandan uzaklaşmaya koyulmuştu. Toz bulutu bırakarak giden kamyonun ardından ateş edilmiyordu. Anlaşıldığına göre Studebaker düşmanın duyarlı «Zeiss» optikleriyle donatılmış nişan dürbününden çıkmıştı.

«Nikitin, telefona! Çabuk! Uşatikov burada kal ve gözetlemeyi sürdür!» Kinyaşko emirlerini verirken orman kıyısında yanan kamyonlara bakıyordu. Bu sırada bir işaret fişeği havalanmış mavi ışınlarla dökülürken her yana ağır bir sessizlik yayılmıştı.

Nikitin ve Kinyaşko eve girerlerken erler arasında huzursuzluk ve merak başlamış, kimi ellerinde kahvaltı tabakları bahçeye çıkarken söylenmeye koyulmuşlardı: «Bizimkiler ormandaki mayınları mı patlatıyorlar nedir?» Çavuş Meşenin yüzünde gene o müstehzi tebessümüyle bağırıyordu: «Nedir bu heyecan? Bir emir mi aldık ne oluyor? Haydi, kahvaltıya devam!» Çavuş aynı anda ciddi yüzle yaklaşan subayları gördü, yanak adaleleri seyirerek sordu:

«Gene savaş mı? N'oluyor?»

«Kahvaltıyı bırakın! Tüm batarya savaş alarmı!» Kinyaşko'nun sesi erlerinkini bastırmıştı. Nikitin kapıdan girerken Meşenin emri yineledi:

«Batarya, savaş alarmı!»

Bir gece önce kağıt oynayıp bira içerek plak dinledikleri oturma salonunda birden o ince gölgeyi gördü Nikitin. Ve isli şöminenin önünde ışıltılı saçları sırtına düşmüş duran Emma'nın orada ne yaptığını anlayamadı. Kız elinde bir kancayla küller arasından bir kısmı yanmış kağıt paraları çıkarıyor, bir küreğe koyuyordu. Subayları görünce elindeki kancayı ve küreği attı, hızla odadan kaçtı.

Telefon başındaki muhabere eri, iyi yüzlü bir delikanlı: «Alman kızı,» dedi. «Üzüntüyle odaya girdi, yanmış paraları görünce adeta ağlayacaktı. Bu ne alarm: Teğmenim?»

«Tümen topçu birliği karargâhını bağla bana!» Kinyaşko emir verdi; «En geç bir dakikada istiyorum.»

«Bir saniye sürmez, Teğmen Yoldaş.» Er, sahra telefonunun kolunu çevirirken soruyordu durmadan: «Gerçekten Almanlar mı? Nerden çıktı bunlar? Hayret!»

7

Tüm varsayımlar bir Alman birliğinin Berlin'e, ya da batı yönünde bir hedefe doğru yarma harekâtına geçtiği noktasındaydı. Ancak, birliğin bu harekâtı neden gece sürdürmediği, bir Rus nakliye koluna saldırarak yerini belirlediği anlaşılamamıştı. Bu belki tükeniş esnasında son bir vahşet gösterisiydi, ya da sabırsız bir zırhlı birlik komutanının kentte bulunan Rus gücü çevresinde yargı edinmek amacıyla giriştiği denemeydi.

Nikitin «Top başına!» emrini verirken silah başı yapan erat yakın bir tehlike önsezisinin ağırlığını duymuştu bile. Gerçi burada savaş hattı yoktu, belki hafif bir savaş arifesiydi bu ama sanki cephenin en önemli noktasında mayın tarlasına düşmüşler gibi her yanına iğneler saplandığını duydu Nikitin. Bu duygu erat top başında beklediği sürece bırakmayacaktı onu.

Dört ağır düşman kundağı motorlu topu yola inerek harekete geçmiş, onları koruyan iki tank kırda ağır tempoyla yürümeye başlamış, ayrıca geride koruyucu bataryaların ateşi etkisini arttırmıştı. Toplar topçekerlere bağlanmış, bahçeyi bırakıp çimenlik aşılarak yola çıkılmıştı. Sert emirler duyuluyor, motor sesleri erlerin seslerine karışıyordu. Birlik ormana giden yol kavşağına ulaşıp durmuştu.

Önde, kentin dışındaki evlerin yanından dumanlar arasında tanksavar toplarının kesintisiz ateşi görülüyor,

düşman mermileri meyve bahçelerini tarıyordu. «Jeep'lere takılı küçük çaplı toplar ormana giden yolun çevresinde durup mevzilenmeye koyuldular. Bu arada gereç taşıtlarıyla sahra mutfakları ters yöne dönerek kent içindeki trafik akışını engellemeye başladılar. Piyade birlikleri taşıtlar içinde bekliyor, bazı taşıtlar ise ormana doğru ilerliyordu. Bu sırada karargâhtan olduğu anlaşılan bir yarbayın birikim nedeniyle durmuş olan batarya önündeki topçekere doğru koştuğunu, tabanca kabasıyla arka çamurluğa vurduğunu, sürücü yerinden uzanan Kinyaşko'ya bağırarak emirler verdiğini gördü, Kinyaşko'nun baş sallamasından ileriye gideceklerini anladı Nikitin.

Bu karmaşanın, bu paniğin, tanksavar toplarının sürekli atışlarının, bu gibi durumlarda olağanüstü koşuşmak zorunda kalan başgediklinin verdiği komutların, kaldırımlarda takırdayarak giden sahra mutfaklarından yayılan gürültünün, asker yüzlerindeki şaşkınlığın, yıllardan bu yana bildiği sinirlilik ve huzursuzluğun nedeni açıktı; Berlin'den bu yana geçen istirahat günleri boyunca geriden bir Alman saldırısının olabileceği akla gelmemiş, bu nedenle de kent çevresinde herhangi bir savunma önlemi alınmamıştı. Kinyaşko'nun ileri komutundan anlaşıldığı kadar piyade göl yönüne kayıyor, tanksavar bataryaları ve kundağı motorlu toplar olanca hızlarıyla ilerleyip bir noktada mevzilenerek yolu kesmeye çalışıyor, bundan da savaşın kent içine bulaşmamasına özen gösterildiği anlaşılıyordu.

Nikitin tahminde yanıldığını, tanksavar toplarının ana yoldan ayrılıp toprak yola saptıktan ve piyadeye paralel olarak ilerlemelerinden sonra anladı. Kinyaşko'yu izleyen Nikitin Alman kundağı motorlu toplarıyla aralarındaki uzaklığı göz önünde tutarak mevzilenmeleri için daha üç kilometre kadar gitmeleri gerektiğini düşündü. Bir ara ilk topa takıldı gözü; güneş pırıl pırıl namlusunda yansımaya başlamış, üzerinde ateş kusan silahıyla gri renkli bir dev gibi görünen kundağı motor-

lu topa güzel bir hedef oluşturmaya başlamıştı. Komut her an ulaşabilirdi kulağına; «Bütün toplar mevziye!» O anda topçekerler geriye çekilip gizlenme önlemlerini almaya başlardı. Nikitin otomatik olarak düşman uzaklığını kestirirken komutasındaki topların arazide çok açık seçik kalabileceğini anlamıştı. Düşman nişangâhlarına bu güzel hedefleri içini burkan bir endişeyle düşündü ve bu alanı belki pek çok adamının yaşamını koruyarak terkedemiyeceği olasılığıyla titredi.

«Bizler galiba pek uğursuz geldik Teğmenim...» Meşenin'in sesi topçekerin sürücü yerinde yansımıştı birden. Çavuş öndeki cama eğilmiş, gözlerini kısarak uzaklara bakıyordu: «Şu kundağı motorlulara bakın Teğmen!»

«Kundağı motorlularla ne oluyor? Geri çekildiklerini ne biliyorsun?»

Güneş ışınları tüm araziyi örten ve barut dumanlarıyla karışarak sarı bir renk alan sis üzerinde yansıyor, gene sis arasında beliren boşluklarda kundağı motorlu topların geri mi gittikleri, durdukları mı yoksa ileriye doğru hareket mi ettikleri belirlenemiyordu.

Nikitin ne olursa olsun yol üzerinde ve üç-dört kilometre uzakta hedef oluşturan bu silahları ateş altına almanın doğru olacağını düşündü. Kinyaşko'nun pervasız davranışlarına iki yıldır alışıktı, onun bazı hesaplarla savaşı yeterince kısa sürdürmek için gereğini yapacağına inanıyordu. Kundağı motorluların geri çekilmesi bahis konusu olabilir miydi?

Evet, gerçekten de kundağı motorlular geldikleri ormana doğru çekiliyor ve bir yandan da geri yöne ateş ediyorlardı. Birden sert bir dönüş yaptılar, koruyucu çelik levhaları üzerinde güneş ışınları yansırken yol kenarına yayılmış sarı sis arasında dönüşlerini yineleyerek ve egzoslarından kıvılcımlar püskürterek ormana daldılar. Göl yöresinde duran iki düşman tankı ve çevresinde ilerleyen piyadeler de ormana yönelmiş, bu durum üzerine Nikitin'in savaşın kısa bir sürede tümüyle

biteceğine dair umudu da yitip gitmişti.

Kundağı motorlular sebatla ağır ağır genç çam fidelerini çiğniyerek orman yollarında ilerliyor, bu «labirent» benzeri yol şebekesinde durmadan ateş ederek çevreyi dumana boğuyorlardı. Nikitin bu belirsiz durumda sis ve duman arasındaki toplara komutlarını sürdürüyor, bu labirent'den kurtulmak için çabuk, daha çabuk davranılması gerektiğini seziyordu. Toplar durmadan ateş yağdırıyor, arada Meşenin'in hayvansı sesi duyuluyordu. Kinyaşko'nun komutasındaki toplar yolun sağ tarafında mevzilendikten sonra aralarındaki ilişki de kopmuştu.

Savaş başladıktan birkaç dakika sonra çevredeki ortam yitip gitmişti. Nikitin'in kızmış ve kızarmış yüzünden ter akıyor, her atışta sıcak bir hava akımı yakarak uzaklaşıyor, dallar bazı kez görünmez bir güçle binlerce parçaya bölünerek yağmur gibi yağıyor, ölüm gürlemelerle ağaç aralarında dolaşıyor, melek seslerine benzer yankılar duyuluyor, ana yolun asfaltı parçalanıyor, erlerin terden sırsıklam sırtlarına çamur parçaları düşüyordu... Alman kundağı motorlu topluyla Sovyet topları uzaklık yer ve oylum hesaplarına aldırmadan ateş ediyorlardı. Bir mermi parçasıyla yaralanma veya ölüm olasılığıyla, gece saatlerinde yakın süngü çarpışmasına benzer kesintisiz duyguyla Nikitin korku ve kuşkudan bayılacakmış gibi oluyordu. Yandaki topu örten çam dallarından fırlayan bir parçanın sıcak hava dalgasıyla yüzüne çarptığını hissetti, ellerini yanan yüzüne kapadı, kan yoktu. Yolunu şaşıran bir mermi parçası hızı kesilmiş olarak yüzüne çarpıp ayakları dibine düşmüştü. Bu ölümün kendini anımsatıcı bir bağışı olmalıydı. Birden esik ve kısık seslerle kahkahalar atmaya başladı: «Mutluluk, büyük bir şans bu!» Kulaklarında çınlamalar, acıdan bitkin, gözleri yanarak kundağı motorluların görünmeyen namlularından dökülen alevi arıyor, düşman bu kadar yakınken binlerce kilometre uzaktaymış gibi saklanabiliyordu.

«Çabuk! Çabuk!»

Topçekerlerden birçok kez cephane taşınmış, boş kovanlar koca koca yığınlar oluşturmuştu. Kovanların yuvarlanırken çıkardığı tıngırtı, Meşenin'in küfürlü haykırışları, askerlerin homurtuları Nikitin'in bilincinde eriyip kaynaşıyor, çılgın bir sesle haykırıyordu:

«Çabuk!»

Karşılarındaki ağaçların ardında alevler görülmüş, onu yükselen dumanlar izlemiş, bir düşman kundağı motorlu topu susmuştu. Nikitin kıvanç çığlığı boğazını tıkarken kendini toplayarak üçüncü topa buyurdu:

«Meşenin ileri!»

Buyruğu hırıltı gibi dökülmüştü boğazından. Birden Meşenin'in barut dumanı ve terden simsiyah ıslak yüzünü, askerlerin kapkara suratlarını, Uşatikov'un şaşkın gözlerini farketti, yine güçsüz bir sesle bağırdı:

«İleri! Ormana, yolu tümüyle bırakın!»

Meşenin'in kızgın sesi duyuldu:

«Nedenmiş o? Nerede saklandıkları görülmüyor ki! Tıpkı zenci kıçı gibi orman. Neden sokalım kafamızı buraya?» Sonra gözlerini kısarak sordu: «Yanağınıza ne oldu Teğmenim? Tırmık mı? Yüzyıl yaşarsınız bu gidişle Teğmenim.»

«Ateş ettikleri sürece izleyeceğiz. İleri!» Nikitin buyruğunu yineledi: «Haydi Meşenin, ileri!»

Durumu kıpırdayacak gibi değildi aslında. On metre ileri gidecek gücü bile nasıl sağlayacağını kestirmeye çalışırken yolun öbür yanından Kinyaşko'nun sesi yansıdı:

«Üç ve dört sayılı toplar ileri! Nikitin ileri!»

Geri kalan kundağı motorluların ana yol ve patikaları izleyerek geri çekildikleri kesindi. Nikitin topun kalkanına, kaskatı kesilmiş omuzunu yaslayarak itişe yardım etmek istedi. Ormandan Alman makineli tabancalarının dikiş makinesi tıkırtısına benzeyen sesleri Sovyet tabancalarının seslerine karışıyor, arada tanksavar toplarının salvoları duyuluyordu. O zaman orman-

dan çıkan küçük figürleri, orman yönüne ilerleyen 'Jeep'lerdeki askerleri anımsadı, ormanda başka türlü bir savaşın sürmekte olduğunu kestirdi, sonra yine bağırmaya koyuldu Nikitin:

«İleri! İleri! Çabuk!»

Meşenin yanına gelmiş, omuz omuza kalkana yaslanmıştı: «Kafamızı duvara vuruyoruz,» dedi. «Siz ve Teğmen Kinyaşko eminim yüzyıl yaşarsınız.» Çavuş ileri harekete karşı olduğunu söylemek istiyordu hep.

«Uğursuz sözler etme!» Aşağılardan Uşatikov'un sesi gelmişti birden. Yüzü barut dumanıyla simsiyah olmasına karşın sevimliliğini korumuş, kuşlarınkine benzer gözlerinde boş inançlardan kaynaklanan kuşku belirmişti.

«Uğursuzluk etme!»

«Leşlerimiz ormanda bulunacak anladın mı? Berlin'den sağ çıkabildik ama burada birkaç güzel ağaç parçası üzerinde adlarımızı bırakacağız; vatan için öldüler... Anladın mı Uşatikov?» Meşenin sözlerini acı bir kahkaha ile kesmiş, nemli, kalın kolu Nikitin'in koluna yaslanmış kalkana dayanırken tamamlamıştı: «Buyruk alıyor, sürünüyoruz. Neden? Başkaları göğüslerini yiğitlik nişanlarıyla süslesinler diye mi?»

Sahte itaat, gösteri amacıyla yapay gerginlik ve yıllardır süren gereksiz anlaşmazlığın bir kez daha yüzeye çıkmasının şu son çatışmadan kaynaklandığını sandı önce Nikitin. Sonra bütün bunların başka bir nedene dayandığını sezer gibi oldu. Hayır, bu eski savaşlardaki Meşenin değildi; hani ateşe başladıktan sonra kendine özgü espriler yapan, adeta dansederek gür sesle buyruklar veren, her mermide; «Alın size Fritz'ler tuzlu biberli bir köfte daha!» diye bağıran, Meşenin olamazdı bu. Top ileri kaydırıldıktan sonra ona bir daha baktı Nikitin; başı omuzları arasına çökmüş, bembeyaz yüzde gerçeği okumuştu. Çavuşun elleri top kalkanını tutmuş, dudaklar kısılmış, ter akan yüzdeki deri elmacık kemiklerini belirleyerek gerilmiş, gözler yarı kapanmıştı. Bu

Meşenin'in her zaman alışılmış görünüşü değil, ölüme mahkûm bir zavallının bitik durumuydu. Bu tür çöküntüleri başkalarında çok gözlemiş olan Nikitin güçlükle fısıldadı:

«Meşenin, nedir bu? N'oluyor Meşenin?»

Sanki ölmüştü çavuş. Acılı, karanlık bir bakışla gözlerini kalkanın bir noktasına dikmişti.

«Neden bu kıyıma koşalım? Dört yıl yetmedi mi bize? Berlin yetmedi mi? Kinyaşko ve sizlerin göğüslerine birer teneke parçası takılsın diye mi ölüp gideceğiz? Şeytan alsın sizin gibi aydınları! İleri, hangi yöne ileri? Toprağın altına girip yok olalım diye mi ileri?»

Kendi korkaklığından doğan kızgınlıkla kundağı motorlu topların harekâtından, onlara karşı geçilen saldırıdan yakınırken, Almanların esas cepheden ve yanıp yıkılmış Berlin'den uzakta şu rahat, huzur ve suskuyla kaplı küçük kentte geçen güneşli bahar günlerinin yitişinden duyduğu acıyı belirtiyordu aslında. İlk mermilerden ve kundağı motorlu düşman topunun savaş dışı edilmesinden sonra kaderin saptadığı sürenin dolabileceğini düşünerek bu çıkmazdan kurtulmanın ilerleyip düşmanı yarıp çıkmakla olanaklaşabileceğini düşündü Nikitin.

Meşenin'i bunaltan düşüncelerin ne olduğunu tecrübeleriyle biliyordu, aynı güç yitiren baskıyı kendisi de duyar gibi oldu. Nedendi bunlar, hem de onikiye beş kala. Gözleri Kinyaşko ile verdikleri emir gereği topları binbir küfürle ileri itmeye çalışan erlere ilişti. Acaba Meşenin'in protestolarını duymuş, aynı korkuya kapılmış olamazlar mıydı? Çavuş tecrübelerine dayanarak düşman kundağı motorlu toplarının kendi açık durumlarında büyük tehlike yaratacağını sezmişti, ayrıca otuz yaşındaydı, Nikitin'den daha sağlıklı bir görüşe sahip olması doğaldı. Çavuşu sarstı:

«Meşenin, Meşenin. Çeneni tut! Anladın mı? Artık tek laf yok!»

Meşenin bakışlarını kalkandaki noktadan ayırdı.

Güçlü boynundaki damarlar şişmişti, güçlükle fısıldadı:

«Sanırım, herkesi kurtarmak amacındasınız?»

Aynı anda kulakları sağır eden bir patlamayla sarsıldılar. Korkunç bir alev sütununu dumanlar izlemiş, toprak ayakları altında sallanmıştı. Topun önündeki arazinin kaydığını sanmışlardı birden. Duman bir yandan yayılıyor, sıcak bulutlar çam ağaçları üzerinde yükseliyor, yaprak ve dalları sürükleyen bir rüzgâr esiyor, askerler kargaşa arasında bağırıp çağırıyor, Uşatikov'un cırlak sesi tümünü bastırıyordu: «Neydi bu? Ne halt ediyor bu herifler?» Nikitin öksürerek boğazını trotil dumanından temizledi, kolunun yeniyle yüzüne batan çam dikenlerini çıkardı ama ağaçların ardındaki bu korkunç patlamanın nedenini anlayamadı. Böyle bir duruma ancak çok büyük bir uçak bombası, ya da çok büyük çapta bir mermi neden olabilirdi ama ne gökte bir uçak sesi duymuşlar, ne de bir merminin ıslığını işitmişlerdi.

«Bu ne, ne bu? Kendi kendilerini berhava mı ettiler acaba?»

«Teğmen Yoldaş!»

«Dur!» diye haykırdı Nikitin: «Dur!»

Nedeni anlaşılamıyan patlamadan sonra berbat bir sis örtüsü her yönü, bu arada yolu, ormanı kapsamış, kızıl renklerin kaynaştığı siyah bir duman sütunu göğe uzanmış, kundağı motorlu düşman toplarının kör atışları gene duyulmaya başlamıştı.

Nikitin üzerindeki saydam parçası parçalanmış harita çantasını aldı, içinden çıkardığı haritayı inceledi. Yol orman içinde kısa bir uzaklıktan sonra gölü ufak bir su birikintisinden ayıran tahta köprüye ulaşıyordu. Almanlar kendileri geçtikten sonra bu köprüyü atmış olacaklardı, kundağı motorlular öbür kıyıdan ateş ediyorlardı. Bu uzaklık ise kendi toplarının etkisi dışındaydı, yol da kesilmişti.

«Evet,» diye mırıldandı, «köprü büyük olasılıkla atıldı...»

Bu kanısını doğrulayan gözlem olanağı ormanı örten sis ve duman aralıklarında beliren görüntülerle belirmişti. Yolun uzantısında kurşun renginde yüzeyi ile küçük bir gölün öbür kıyısından namluların alevi yanıp sönüyordu. Kulaklarına şiddetli yağmurda duyulan bir ses çarpmış, boğuk bir su gürültüsü yaklaşmaya başlamıştı. Bir haykırış duyuldu:

«Arkadaşlar, Almanlar köprüyü ve iki gölü ayıran su bendini atmışlar!» Bu haykırışa korku ve dehşet bağırtıları karıştı: «İşte şuradaki gölün suyu... Tam üzerimize geliyor, yolu aştı...»

Uşatikov topun ardından fırladı, çenesini kalkana dayayıp bağırdı:

«Ne oluyor be?»

Arkasından biri yanıtladı:

«Görmüyor musun? Yol su altında, buraya akıyor. bak işte!»

Meşenin oturduğu çam kökünden kalkıp Nikitin'e yöneldi;

«Küçük parmağım bana bugün işlerin iyi gitmeyeceğini zaten haberlemişti. Şimdi hemen topçekerlerle orman kıyısından geri çekilmeliyiz.»

«Hangi topçekerlerle? Yol üzerinden mi? Tam düşman topçusunun ateş hedefinden öyle mi? Orman kıyısına gidecek ve zorunlu olarak döneceğiz. Geri çekilmek için emir var mı?»

«Ne emri? Kimden, sevgili Tanrıdan mı? Burada sizden ve Kinyaşko'dan başka kim emir verebilir artık? Yoksa sulara mı ateş edecek, ya da Fritz'lerin gözü önünde bir yüzme okulu mu açacaksınız?»

«Sana daha önce de söyledim Meşenin, kapa şu ağzını, tek sözcük istemiyorum!»

«Şu halde toplu mezarımızı kazmaya başlayalım öyle mi yiğit bozuntuları? Ahrette cehenneme giderken anımsarsınız sözlerimi...»

«Haydi top başına Meşenin!»

Dumanlar arasından suyun bendi nasıl köpürerek

aştığı, cıva renkli sellerin yolu kaplayarak çukurlara dolduğu, çam köklerini sardığı, bu arada besli sazan balıklarının altın gibi parıldayarak, hoplayıp zıplayarak can verdikleri görülüyordu. Uşatikov'un sesi duyuldu birden;

«Hey çocuklar, her yer canlı balık dolu... Amma da iş...»

«Kapa çeneni!» Meşenin hırsla bağırdı; «Deve, balıklara sevineceğine pantolonunu çıkar da yüzmeye hazırlan düdük!»

Nikitin suların toplara dek ulaşamıyacağı konusundaki umudunu yitirmemeye çalışıyordu ama seller yolu aşmaya devam ediyor, yol kenarındaki çukurları dolduruyordu durmadan. Meşenin'in önerisini dinleyip topları iki-üçyüz metre geriye çekerek olanaklar elverdiğince sulardan kurtarmayı düşündü, ancak böyle bir davranışın öbür kıyıdaki düşman silahlarına hedef olmaktan başka bir şeye yaramıyacağını kestirdi. Ayrıca geri çekilme konusunda Kinyaşko'nun da bir buyruğu yoktu. Aklına gelen çözüm pek de ferahlatıcı, üstelik de kurtarıcı görünmüyordu;

Hemen savaşa son vermek, topları tam bir dönüşle göl yönüne sürüp orman kıyısına inerek düşman kundağı motorlularını yandan ateş altına almak. Ama bunları nasıl yapabilecekti? Hiç kimsede yeterli gücün bulunabileceğini sanmıyordu. Birden Kinyaşko'nun keskin sesini duydu;

«Nikitin! Nikitin! Durum nasıl?»

Yoldan doğru göründü Kinyaşko. Yüzü kaygı ve hırsdan sararmış, alnı ve yanakları isle kararmıştı. Soğuk, yeşil gözleri erlerde gezindikten sonra Nikitin'de kaldı.

«Gördün ya komşularımız bırakıp gitti, Tanrı bilir nerede savaşıyorlar. Ya piyade nerede dersin? Bizler de kısıldık burada. Haydi tüm toplarla ormana, göl çevresine! Haydi, gecikmeyelim! Ateşi kesin önce! İleri! Olağanüstü bir olay çıkmazsa ateş etme!»

«Anlaşıldı!» Kinyaşko'nun keskin ve kararlı sesi tüm kuşkuları silmiş, kalbi heyecanla çarpmaya başlamıştı Nikitin'in.

«Hadi çocuklar, hadi Nikitin! Başka kurtuluş çaremiz yok.»

Kinyaşko bu sözlerden sonra yola yönelmiş, ince görüntüsü dipleri çamur yığınlarıyla dolmaya başlayan ağaçlar arasında kaybolmuştu.

Meşenin, Kinyaşko ile konuşmak istermişçe ona sabit bakışlarla bakıp durmuş, Teğmen kaybolduktan sonra en gür sesiyle kin ve garezini haykırmaya başlamıştı:

«Haydi çocuklar! İşe koyulun, tümünüzü şeytan alsın!»

Erler bir an şaşırmış, sonra tekerleklere yapışarak, ayrıntıları toplayarak, kalkanı kaldırarak hazırlığa girişmişlerdi. Bu arada küçük yapılı, kırmızı saçlı Tatkin bu haykırış karşısında anlaşılmayan birkaç sözcükten sonra kıkırdayıp durmuştu.

Toplar itilmeye başlanmıştı. Tekerlekler çamurlaşmış toprak üzerinde güçlükle kımıldıyor, göl üzerinden düşman ateşi karşısında korunmaya çalışan erler bazı kez barut dumanıyla güç nefes alıyor, kalkan arkasında saklanmaya çalışarak topu yürütüyor, bir yandan cephane sandıklarını taşıyor, korunmadan yoksun düz arazide yakınlarına düşen mermilerin oluşturduğu toprak ve su sütunları altında kalıyorlardı. Kinyaşko'nun «Toplar ileri!» komutu duyuluyor, her seferinde erlerin kirden maskeyle örtülü yüzlerinde umutsuz bir bakış sanki «Daha ne kadar Teğmenim?» diye soruyordu.

«Biraz daha arkadaşlar!» Nikitin çelik yığının ardından sanki kötü bir düş görüyormuş gibi inledi... Meşenin'in sesinde biraz önceki acınacak durumdan iz kalmamış, alçaltıcı görünüşü yerini yabansı bir hareket ve coşkuya bırakmıştı.

«Hadi çocuklar! Dayanın, hay Tanrım! Tekrar! Bırakırsak halimiz dumandır. Haydi çocuklar gayret!»

Topları birkaç yüz metre sürükleyip duman ve çamurdan kurtardıktan, kuru orman yoluna ulaştıktan sonra Nikitin artık hiç dermanı kalmadığını anladı: bacakları titriyor, dili paslı ağzında dönmüyordu. Bir ağaç köküne çöktü kaldı. Güçlükle nefes alıyor, midesi bulanıyor, durmadan terliyor, tüm kanı sanki şakak damarlarında dolaşıyordu. Kasılmış parmaklarıyla ceketinin yakasını açmaya çalıştı, bulanık bakışları Kinyaşko'nun ateşe hazır toplarına takıldı, doğrusu ya buraya nasıl ve neden geldiklerini kesinlikle anlayamadı.

Erler aksıra öksüre topların mahmuzlarını yere bırakmışlardı. Meşenin nefes nefese kalkana yaslanmış duruyor, ötede kapkara ellerini mendiline silmekte olan Kinyaşko'ya bakıyordu. Kinyaşko yorgunluğunu saklamak istercesine dik yürümeye çalışarak yaklaştı. Ancak, gövdesinin üst kısmı düzensiz sallantılarla bu çabasına ihanet ediyordu. Yüzü sapsarıydı, ceketi terden sırsıklam olmuş, kasketini lekeler örtmüş, sarı perçemleri alnına dökülmüştü, şu görünüşüyle temizlikten çok uzaktaydı.

«Durumu anladın mı Nikitin? Çekildiler. Köprüyü attılar, biz buraya gelirken önce bizimle ilişkiyi kesip yolu denetime aldılar. Onlar bizden kopup kaçmadı, biz onlardan koptuk. Tam bir aptallık bizimkisi... Üç kundağı motorlu topun hakkını veremedik ve gerimizi güvensiz bıraktık. Kendimi hiç bağışlamıyacağım.»

Nikitin güçlükle nefes alarak konuştu:

«Bırak artık Andrey! Dinle, belki böylesi daha iyi oldu. Hem son savaştı bu...»

«Ne? Son savaş mı? Son savaş esaslı olmalıydı, böyle değil.»

Kinyaşko sözünü daha önce hiç görülmemiş biçimde küfürle bitirdi. «Nikitin, ben savaş istemiyorum, ama başka türlü düşünüyor. Ne duyuyor acaba? Hırs mı? Doyumsuzluk mu?»

Çevrede tam bir susku egemendi artık. Aşağıdan topların geldiği yönden mermi sesi gelmiyor, köprü yö-

resinde toprak sütunları yükselmiyordu. Öbür kıyıda tutuşmuş ağaçların alevleri yansıyarak su yüzünde dönüyor, orman içinde isabet almış kundağı motorlu toptan çıktığı anlaşılan kara dumanlar göğe yayılıyordu. Tanksavarların takırtısı durmuş, motor ve palet gürültüleri yokolmuştu. Yalnız orman yönünden top seslerine kıyasla arı vızıltısı gibi gelen makineli tabanca salvoları duyuluyordu. Nikitin bitkin söylendi:

«Duyuyor musun Andrey, piyade bunlar.»

«Tabii duyuyorum, piyade bunlar... Dört topa karşın üç külüstür kundağı motorlu topu kaçsınlar diye bırakıyoruz. İkimiz de biliyoruz ki bunlar gerimizin güvenini tehdit edebilir... Gerçek son bir savaş için...» Kinyaşko sözünü bitirip keyifsiz bir bakışla Nikitin'e sordu;

«Yanağına ne oldu?»

«Küçük bir şey... Ufak bir misket olmalı...» Nikitin'in kurumuş dudaklarında olayın önemsizliğini belirtmek isteyen bir tebessüm belirdi. Kinyaşko'ya bir anı olarak harita çantasında sakladığı parçayı onun bu gibi rastlantılar konusunda konuşmayı gevezelik saydığını bildiğinden ötürü göstermekten kaçınmıştı. Kinyaşko yara sorununu kapamak istedi;

«Git gölde yıka onu.»

Yirmi adım ötedeki göl kıyısına gidip güneşte ışıldayan sulardan bir avuç alarak yüzünü yıkamak gerçekten büyük bir eziyetti Nikitin için. Kinyaşko büyük bir dikkatle ormandaki toprak yol yönüne bakıyor, uzaklarda makineli tabanca sesleri yavaş yavaş seyreliyordu.

«İşte,» dedi Kinyaşko, «komşular geliyor!»

Orman yönündeki yolda bir grup asker görülmüştü. Makineli tabancasını göğsüne çapraz asmış bir subay hem yürüyor, hem de «Geri kalmayın arkadaşlar!» diye bağırıyordu. Kıyıya yaklaşınca birden topları gördü, bunu bir buyruk izledi: «Birlik dur! İstirahat!» Sonra raketten fırlayan tenis topu gibi topların yanına koştu ve hemen bağırmaya başladı:

«Topçu ha? Şeytan alsın tümünüzü miskin herifler.

Şimdi de kocakarılar gibi güneşleniyorsunuz.»

Subay yanlarına yaklaştı; yüzünde savaşın yorgunluğu okunuyordu. Kızarmış göz kapaklarının çevrelediği kara gözlerini yuvarlıyarak topların, Nikitin ve Kinyaşko'nun üzerinde dolaştırdı, aradığını bulamamıştı sanki;

«Salak herifler, savaşçı bozuntuları. Nereye ateş ettiğinizi biliyor muydunuz? Şimdi oturmuş, nazik bedeninizi güneşe vermiş ısınıyorsunuz.» Kışla avlularında pek alışılmış küçültücü sesle bağırıyordu genç subay: «Öyle ya size bakılırsa savaş sona erdi sayılır. Şimdi güneşlenin bakalım.» Nikitin patladı birden;

«Hey bana bak! Ne bağırıp duruyorsun be? Nerden düştün buraya?»

Kinyaşko ise kılı kıpırdamadan duruyordu. Soğuk görüntüsünü takınarak elini şakağına götürdü, sonra korkunç hiddetini gizleyen sakin ve resmi bir sesle sordu:

«Acaba kimi tanımakla onurlanıyoruz? Ben bataryа komutan vekili Teğmen Kinyaşko. Karşınızdakinin kimliğini artık biliyorsunuz. Bağırmayı kesin, kendinizi toplayın, sonra neden feryad ettiğinizi söyleyin!»

«Bağırıp çağırırım. Savaştayız, ben adamlarımı kaybediyorum, siz paşalar gibi oturmuş güneşleniyorsunuz.»

Piyade subayı, Kinyaşko'nun sözlerinden sonra, boru gibi çıkan sesini yumuşatmıştı. Erleri ağaçların gölgeleri altında beklerken toplara bir kez daha baktı, yüzündeki gerilim kayboldu, elini kasketine götürdü:

«Bölük komutanı Üsteğmen Perlin. Kiminle kapıştığınızı anladınız. Böylece berabere kaldık. Tamam birbirimize tatlı sözler de söyledik... Birbirimize düşman olmadığımız anlaşıldı. Şu durumda bize yardım etmek, ateşinizle desteklemek istemez misiniz? Ben şu lanet olası Fritz'lerin orman yönetim yapılarından tüymelerine razı değilim. Tek bir tankın desteğinde tabancaları var yalnız. Eğer siz birkaç mermi patlatırsanız ben arkalarına inebilirim. Tankı haklayın yeter... Piyadeler de

insandır, destekleyin onları... Savaş bitiyor, insanları neden kurban edelim? Koruyun bizi ateşinizle, oldu mu?»

Nikitin kendini küçülterek yakaran subaya baktı, sanki bir dakika önce bağırıp çağıran kişi o değildi. Piyadelerin işlerine pek ilgi gösterememiş olan Nikitin su bendinin yıkılmasından sonra düşmanın ormanda bir köşeye saklanmış olabileceğini düşündü, sesindeki istihzayı saklamayı gereksiz bularak sordu:

«Sırtınızdaki şu portatif çadır da ne oluyor? Saldırırken engellemiyor mu? Yoksa yağmur mu bekliyorsunuz?»

«Engellemek mi? Şu pis şey mi? Kurşunlardan koruyor sadece.»

Üsteğmen üstünde pelerin gibi duran çadırın orasında burasındaki yanık yerleri gösterdi:

«Bak bakalım kaç tane? Her saldırıdan sonra bir delik. Ta Dinyeper nehrini geçtiğimizden bu yana taşıyorum onu. Kurşun geçirmez. Dostlar durumumu anlayın lütfen! Berlin'den sonra adamlarımı öldürtmek istemiyorum. Tümümüzün hakkıdır yaşamak. Yoksa biz adam değil miyiz?»

«Susun ve ormanda saklandıkları yeri gösterin!» Kinyaşko Berlin'den sonra dağıtılmış yeni haritayı çantasından çıkarıp uzattı: «Nerede?»

Üsteğmen kirli tırnaklı parmağını haritaya bastırdı:

«Bak teğmen haritaya gerek yok. Orman yolunun ana yola kavuştuğu yerden üçyüz metre sonra gölün kuzey doğusunda... Sözüme inanmıyor musun Teğmen? Haritaya ne gerek var?»

Kinyaşko Üsteğmenin parmağını haritadan çekti:

«Haritada iki kilometre sonra orman yolu ana yola kavuşuyor. Dediğiniz noktaya yakın... Böyle daha iyi değil mi? Ne dersin Nikitin? Bir itirazın var mı?»

Kinyaşko'nun inatçılığını bilen Nikitin söylediğleriyle belki düşmanın kundağı motorlu toplarını da ana-

yolda temizleme olanağı aradığını düşündü. Delilikti bu. Onayını dolaylı yoldan belirtti:

«Batarya komutanı sensin!»

Topun yanından Meşenin'in sesi duyuldu:

«Hadi bakalım bu kez değişik kimliklerle ahrete! Hey, bitli piyadeler buna beleşçilik derler. Biliyor musunuz bu sözcüğü acaba?»

Kinyaşko göz ucuyla Meşenin'e baktı:

«Böylesi daha iyi ses çıkarma!»

Harita çantasını kapadı, sonra düşünceli bir halde Perlin'e döndü:

«Pek âlâ, bakalım şu orman köşesine. Ancak adamlarınız top çekimine yardımcı olacak. Verin komutunuzu!»

«Yaşasın! Gerçekten yiğitsin. Bunu hiç unutmıyacağım.»

Tabancasını havaya doğrultup bir salvoyla coşkusunu belirtti, sonra bağırdı: «Hey çocuklar çobuk buraya! Şeytan alasıcalar! Artık korunuyoruz. Yapışın toplara dişlerinizle, tırnaklarınızla. Haydi!»

Nikitin üsteğmene karşı ilk anda duyduğu sevmezliğin, gösterdiği bu aşırı kıvanç belirtisiyle, sürdüğünü sezdi. Daha bir hafta önce akıllarına getirmedikleri zorunluk karşısında yalvara yakara yardım istenişi, bir orman köşesinde birkaç yapıya sığınmış düşmana saldırı, piyadelere karşı beslediği soğukluk ve Kinyaşko'nun kararı dönüp duruyordu kafasında. Sonra acaba bir batarya komutanı için başka bir karar geçerli olabilir miydi diye düşündü. Olamıyacağını anlamıştı.

8

Ormandaki yönetim yapılarına ikiyüz metre yak-

laştıklarında ağaç arkalarından gürültüler duymaya başladılar. Ağır makineli tüfek ateşi, makineli tabancaların takırtısı, kurşunların parçaladığı dalların çatırtısı ve yakın savaşın tüm katı gerçekleri basık burunlu, çarpık bacaklı, sırtındaki delik deşik çadırdan ayrılmayacak kadar gülünç inanışlara sahip üsteğmene karşı duygularını nefrete dönüştürmüştü Nikitin'in. Perlin'in güneş altında dinlenen bataryayı kurnazca savaşa çekip askerleri ölüp giderken onlarla beraber yoketmek istemiş olacaktı. Geniş ve yayık burnuyla felaket herifin biriydi bu üsteğmen.

Perlin, Kinyaşko ve Nikitin topların gerisine sığındılar... Üsteğmenin pis pelerini uçuşuyor, kışlada pek geçerli talim sesi duyuluyordu:

«Yakında ifadelerini alacağız bu köpek sürüsünün. Namlulardan fırlayan ilk mermilerle dumana tutulmuş tahta kuruları gibi kaçışacaklar. Şimdi gayret, bebeklere gereğini yapalım. Ha ha! (Neden çenesi düşük bu herifin böyle diye düşündü Nikitin) Bölüğümden iki takımım evi saracaklar şimdi. Dikkat kardeşler! Yavaşça ileri, binaya bir sıçrayışta ulaşacak uzaklığa dek!»

Kinyaşko piyadelere bağırdı:

«Dur! Burada bekleyin, önce biz gidip bakacağız.» Perlin'e döndü: «Bölüğünüzün mevzileri nerede, öne düşüp gösterin!»

Yol üzerinde sağa doğru koştular. Perlin pelerinini savurarak gidiyor, çamların rutubetli gölgelerinden yansıyan makineli tüfek salvoları, çatırdayan dallar olağanüstü dikkatli olmalarını gerektiriyordu. Yüz metre kadar sonra görkemli bir çamın kökleri arasında yeşil üniformasıyla düşüp kalmış ölü bir Alman erini gördüler. Sanki koşuda vurulmuş gibi bir bacağı karnına çekilmişti. Başını kanlı sağ eline dayamıştı. Ölümle sararmış yüzü korkudan gerilmiş, ağzı yardım çağırır gibi açık kalmıştı. Kızlarınkine benzer sarı saçları güneş ışınları altında parlıyor, böylesine genç yaşta ölümü yadsırcasına yaşamlarını sürdürüyorlardı sanki... Ka-

rıncalar sarı noktalar gibi gözlere, ağza doluşmaya başlamıştı. Nikitin onun bir saat önce ölmüş olabileceğini kestirdi.

Kinyaşko alnı kırışmış olarak Perlin'e sordu: «Çocuk buraya nasıl gelmiş? Kâğıtları var mı bir bakın. Kim bu ölü? 'Hitler Gençleri'nden mi? Yoksa 'Genç Kurtlar'dan mı? En çok onaltı yaşında.»

«Teğmen, onaltı olmuş, olmamış ne yazar be? Bunlar orman kıyısından orman yönetim binalarına gitmek isteyenler. Sana ne ondan? Ellerimizi kirletip neden zaman yitirelim?»

Bu sözlere rağmen Perlin isteksiz hareketlerle ölünün ceplerini boşalttı! Kâğıt yoktu, her askerde bulunan bazı ufak tefek eşya; üzerinde gamalı haç ve hançer işlenmiş süslü bir çakı, küçük bir tabanca, bir kırmızı kalem, bir paket peksimet. Ne para, ne fotoğraf... Nikitin askeri okuldan çıkarken verdikleri tabancaya düşkünlüğünü anımsadı. Kinyaşko düşünceli düşünceli konuştu;

«Çok genç bir çocuk. Nerden geldiğini bilmek isterdim. Acaba kentten mi? Ne dersin Nikitin?»

«Olabilir.»

«Hitler piçi gebermiş, ceplerinde hiçbir halt yok.» Perlin bulduklarını fırlatıp attı. «Keratanın bir saati bile olmamış.»

«Bırakın şimdi bunu Sayın Piyade Subayı. Haydi, bize bölüğünüzün mevzilerini gösterin!»

Nikitin susuyordu. Ölüye bakamamıştı bile... Yaşam acısının son anlarında, tüm işkencenin bitiminde gözlerin aldığı acı görüntüyü, geri kalanları küçümseyen donuk gülümsemeyi, hiçliğin ardına giderken başgösteren bırakışı bilir, daha ilk savaştan başlayarak olasılık halkasının giderek küçülmesiyle doğan ve sınır tanımayan bunaltıyı tanırdı.

Perlin'in ardında yürümekte olan Kinyaşko ile yanyana ilerlerken genç Almanın bu ilk savaşı diye düşündü Nikitin. Orman yönünden ateşimiz başlayınca yaşa-

mın ve savaşın anlamına varmış, ölümden kaçmaya koyulmuş, artık yararsız bir oyuncak olan silahını atmıştı. Ama neden aklından çıkmıyordu bunlar?

Makineli tüfeklerin kamçı benzeri salvoları ve düdük sesleri kulağına çarptıkça kalbinde bir fenalık hissediyordu Nikitin. Binlerce kez kısmete inanmış olarak bu gibi durumları aşmış, keskin baltanın başına tüm gücüyle inmesinden kurtulmuş, ama kundağı motorlu toplarla giriştikleri şu son çarpışmada küçültücü duruma benzer dakikalardan kendini sıyıramamıştı.

Kinyaşko biçimli çizmeleriyle kolaylıkla yürüyor, ağaç köklerini aşıyor, çatılmış kaşları şu anda neler düşündüğünü gösteriyordu. Perlin birden bir tümsekte durdu:

«İşte burası topçular! Buradan herşeyi görebilirsiniz. Toplar burada mevzilenmeli. İşte şurada gizlenmişler. Koruyucu tankları çalılığın ardında, yapının solunda.»

«Yalnız bir noktayı, topların nerede mevzilenmesi gerekeceğini bana öğütleyemezsiniz. Bunu biz kararlaştırırız. Sizin savaş yönetim yeriniz nerede?»

«Çok yakınımızda. Gel şuraya Teğmen, odun yığını ardına bak. Bölük komutan vekili orada.»

Odun yığınına doğru bağırdı, yerden bitercesine çok genç bir asteğmen belirdi, sonra aceleci bir ses duyuldu;

«Üsteğmen Yoldaş döndünüz ha? Ne getirdiniz?»

«Yavaş Lavrentyev! Tanrıya şükür topçuyu... Tatile çıkmışlar gibi yatmışsın güneşte, başkaları savaşıyor oysa.»

«Bakın ne yapıyorlar!» Lavrentyev'in sesi, konuşması, tabanca kılıfını ilikleyişi asteğmenin daha yeni olduğunu gösteriyordu.

Bulundukları yer orman yönetim yapılarından ikiyüz metre uzaktaydı, ağaçların kalbura döndüğü yöre güvenli sayılmazdı. Üçü de odun yığını ardına gizlenip gözetlemeye koyuldular. Lavrentyev ise onuru kırılmış,

topçulardan utanmış yığının yanında duruyor ve tehlikeyi umursamadan üzerindeki çam dikenlerini temizliyordu.

«İşte, şurada kardeşler yapıyı gördünüz mü?»

Bu sözlerden sonra gözü asteğmene ilişti Perlin'in;

«Hey, yiğitlik oynama burada, çekil oradan inek!»

Nikitin, Üsteğmen Perlin'e karşı bölüğün sevgisizliğini önceden kestirdiği gibi, gözlemekte gecikmemişti. Savaş durumu açıktı; iki katlı bina ve çevresindeki piyadenin kör atışları ve kundağı motorlu topların harekâtı, çöküşten önceki son atılımın habercisiydi. Ateş durmadan sürüyor, koruyucu tankın ağır makineli tüfekleri de bu cehenneme katılıyordu. Perlin mırıldandı:

«Ne kargaşa değil mi dostlar? Şimdi işaret fişeği atacak ve böylece saldırı buyruğunu vermiş olacağım.»

«Yakın savaşta Almanlardan kimse kalmaz.» Lavrentyev bu sözlerden sonra yepyeni tabancasını kılıfından çıkarıp şarjörünü sürdü.

Başlayacak olan yakın boğuşmaya hazırdı.

«Görüyorsunuz ya,» dedi Perlin, «şu benim Lavrentyev ne harika genç. Sana şunu söyliyeyim sevgili çaylağım şu savaş boyunca tek bir kez Alman siperlerine indim, üç ay istirahat aldım sonra... Yakın savaş değil amaç, sok şu oyuncağını yerine!»

Lavrentyev tabancanın namlusuna üfledi ve yanıtladı bu sözleri:

«Ben düşüncemi açıkladım Üsteğmen Yoldaş, sadece görüşümü söyledim.»

Nikitin beğenmişti Lavrentyev'i. Kinyaşko da Lavrentyev'e kaçamak bakışıyla aynı duyguya katıldığını göstermişti.

«Anlaşıldı,» dedi, «bir top ve iki cephane sandığı yeter. Ötekiler ateş sınırı dışında kalsın.»

Nikitin sordu: «Bu topun yeteceğine emin misin? Üç topa ne dersin?»

«Eminim yeter. İşte Meşenin'in topu. Mevzi fena değil, geldiğimiz yoldan insin buraya.»

«Derhal!»

Nikitin tek bir top ve iki sandık cephaneyi yeterli görmemişti. Kinyaşko'nun durumu iyi sezemediğini düşündü. Onbeş dakika sonra topla döndüğünde onu çam dikenleriyle örtülü zemin üzerinde bir dalı çizmesine vurarak gidip gelirken buldu. Onları görünce elindeki dalla yere bir daire çizen Kinyaşko sert bir sesle buyurdu:

«Top buraya! Daha iyi bir mevzimiz yok. Böylece tankı ve yapıyı ateş altına alabiliriz. Ateş mevziine!»

Nikitin komutu yinelerken erler çatal kundakları açıp mahmuzlara ağırlıklarını vererek gömüyorlardı. «Mahmuzları iyi gömün, top kaymasın!»

Meşenin gergin bir yüzle kalkanın ardında duruyor, hedef oluşturan yapıları gözlüyordu. Bir ara nişancı Tatkin'e eğildi, eliyle adamın omuzunu öyle şiddetle bastırdı ki acıyla yüzü kızaran Tatkin'in tavşan dudağını örten boyalı bıyıkları aralandı, küçük dişleri göründü. Meşenin, «Haydi, yallah muhasebeci!» dedikten sonra yerine oturdu, nişangâh dürbününden bakmaya başladı. Nikitin onun yaban hayvanlarına özgü içgüdü ve sezgiyle nasıl kolay ve doğru ölçü yaptığını biliyordu. Şimdi bu eski nişancının Tatkin'in yerine geçmesine şaşmamıştı. Birden Kinyaşko'nun keskin sesi yansıdı:

«Hedef tank!»

Tankın gövdesi çevresinde yoğun kıvılcım yağmuru, üzerinde duman sütunu, palet koruyucusunda yuvarlanan insan siluetleri, eve koşan iki gölge. Nikitin bu tam isabetten sonra ikinci komutu verdi:

«Yarı sağ! Sıfır sıfır dört, yapının köşesi! Parçalı mermi!»

Mermi kama gövdesine otururken Uşatikov coşkuyla bağırdı: «Yapıya mı gidiyorsun?» Meşenin'in omuzu kalktı, kolu tetiğe uzanıp aşağı çekti. Ateşle birlikte dolgun sırtı bir an geriye gitti geldi sonra alnı tekrar nişangâh göz muhafaza lastiğine dayandı. Geri hareketle Nikitin onun profilini gözlemişti; hırsla kısılmış ağız, yüzün yabansı, hemen hemen sarhoş ifadesi.

İkinci merminin vuruşu kırmızı siyah bir sütunun yükselmesine neden olmuş, mermi parçaları ve duman yapının duvarlarını yalamıştı. Meşenin tekrar nişangâh dürbünündeydi; kuru dudaklarından anlaşılmayan hırslı sözcükler dökülüyor, sanki hem o, hem top terliyordu. Mermilerin isabeti savaşın mutlu bir sonuca ulaşacağı konusundaki inancını pekiştirmişti Nikitin'in... Bu durum bir gün önce Meşenin'le arasında geçen kin dolu çekişmeyi unutturmuş, savaşın kahredici havasıyla sarhoş olmuşa benzeyen çavuşa da unutturmuştu.

«Emir ver Teğmen, emir!»

İkinci isabet yapının köşesini eritmiş, iki Almanı parçalamış, çevreyi derin bir sessizlik sarmıştı. Ağır makineli tüfek takırdamıyordu artık. Makineli tabancaların da sesi kesilmiş, yapının içinden duyulan hafif inilti de susmuştu.

«Ateş kes! Fena değildi Meşenin!»

Hayır bu kendinin değil, Kinyaşko'nun sesiydi. Topun on adım kadar sol yanındaki çamın altında durmuş elindeki sopayla çizmelerine vurarak sanki yoluna çıkmış bir hayvanı ezdikten sonra onun son çırpınışlarını seyrediyormuşçasına yapıya bakıyordu.

Ateşi neden kesti? Hiç değilse pencerelere bir mermi gerekiyordu diye düşündü Nikitin ve gözü Perlin'le genç Lavrentyev'e takıldı. Perlin birden elinde işaret tabancasıyla pelerinini savurarak Kinyaşko'ya koştu:

«Yaşayın kardeşler! Gösterin şu köpek sürüsüne dünyanın kaç bucak olduğunu! Daha iki mermicik ve birkaç isabet bizi çok sevindirir.»

Kinyaşko alnında hiddet çizgisi belirmiş olarak önce Nikitin'e sonra Perlin'e döndü:

«Pencerelere iki atış! Bakın üsteğmen, işimize karışmayın. Bağırıp çağırmalarınıza da son verin. Yoksa, ateşi keserim.»

«Pencerelere iki atış! İki parçalı mermi! Ateş!»

İsabetler görülmedi, mermiler evin içinde patlamıştı. Birinci kat pencerelerinden dumanlar püskürmüş,

bağırış ve haykırışlar yansımıştı. Meşenin'in atışlarından nasıl bir sonuç alındığı açıktı... Çavuş çıldırmıştı sanki;

«Emret Teğmen emret! Daha iki mermi!»

Nikitin, elindeki sopayı kırıp parçalayan Kinyaşko'nun acıyla gerilmiş solgun yüzüne baktı. Leventyev gözlerini kapamış, Perlin elinde işaret tabancası bağırmaya koyulmuştu: «Köpoğlu köpekler, şimdi anlayacaksınız leş herifler.» Nikitin bir pencerede beyaz bir bez parçasının belirdiğini gördü, fakat bez içerden bir kurşun sesiyle kayboldu. Bez kaybolmuştu ama yanan evde çığlıklar sürüyordu.

«Pisin biri teslim olmak niyetinde. Bizi beyaz mendiliyle selamlıyor sözde.» Meşenin gözü nişangâh dürbününde coşmuştu gene: «Ateş emri ver Teğmen, daha iki mermiyle salçalı kızartma yapayım şu heriflerden... Getirin mermileri!»

Kinyaşko elindeki sopayı attı, rengi bembeyaz Nikitin'e yaklaştı, heyecanlı bir sesle konuşmaya başladı:

«Dinle!... Bunlar birisinin ölüsünü ormanda gördüğümüz şu yeşil üniformalı gençler... Savaşmasını bile bilmiyorlar. Onları bir tavşan gibi öldürebiliriz. Beyaz bayrak çekip sonra vazgeçtiler... Ya 'Hitler Gençliği', ya da 'Kurt Birliği...' Tutsak olmaktan korkuyorlar... Dur ateş etme!»

Beraber oldukları iki yıldan bu yana Kinyaşko'nun Dinyeper'de bataryaya katılışından beri onu hiç bir zaman böyle görmemişti Nikitin.

«Ne yapmak istiyorsun? Anlamıyor musun?» diye sordu.

«Dur! Piyadeler! Perlin, hiç kimse ateş etmesin! Yalnız benim, sadece benim buyruğumla ateş edilecek o kadar!»

Kinyaşko rengi sararmış, sol elini kayışı üzerine koydu, kepi sağa eğik, alnı kırışmış ağaçlardan çıkarak ufak alana yürüdü. Sağ eline bir mendil alıp sallayarak ve Almanca sözcükler bağırarak yürüyordu. Nikitin

yalnız «Ateş etmeyin!» ve «Gençler» sözcüklerini anlayabildi. İki mermiden sonra güç bakımından çok dengesiz sayılan bu savaşın bittiğini, hayvansı seslerle bağıran Almanların artık gerçeği kabul ettiğini sanıyordu.

«Nesi var? Nereye gidiyor? Teğmeeen neereeyee?»

Perlin avazı çıktığı kadar bağırarak kütüklerin üzerine fırladı, Lavrentyev'e buyurdu:

«Tek kurşun yok! Aman Tanrım lânet olsun!»

Bir şey yapamayışın acziyle işaret tabancasının namlusuyla terli alnı üzerine düşmüş kepini geriye itti, sonra çarpık bacaklarıyla köklere atlayıp küçük alanı göstererek Nikitin'in yanına geldi:

«Teğmen, Teğmen! Bu ne demek oluyor? Melek mi bu adam, bir aziz mi?»

Nikitin susuyordu. Şu davranışı yalnız Kinyaşko yapabilirdi. Bu ne kendinin, ne Perlin'in, ne Meşenin'in ne de batarya komutanı Granaturov'un işiydi.

Tek kurşun atılmamıştı. Yapıdan feryatlar yansıyordu durmadan. Kinyaşko başı üzerinde beyaz mendil, esnek adımlarla çimenler üzerinde yürüyor, Almanca sözcükler söylüyordu. Pencerelerde birkaç kafa görülmüş, komutlar, bağırmalar duyulmuş, çatı penceresinden beyaz bir bez yükselmişti. Perlin'in tütün kokan nefesi. Nikitin'in burnuna çarptı;

«Bu iş bitti! Bizim melek erkekmiş...»

Perlin kendine göre kıvancını belirtirken çatı penceresindeki beyaz bez birden kaybolmuş, çelik başlıklı bir kafa belirmiş, sonra bir çığlık duyulmuş, aynı anda topun ateşlenmesiyle tüm görüntü siyah bir duman ardında silinmişti.

Merminin patlamasından sonra çelik başlıklı kafayla bir ağır makineli tüfek namlusu belirmiş, Kinyaşko göğsünü tutmuş, geriye bir adım atmış, sonra ağır ağır dizleri üzerine çökmüş, başı arkaya kaymış, kepi düşerken her zaman itinayla taradığı sarı saçları dağılmıştı. Mendilini bitkin bir halde yüzüne götürmeye çalışan Kinyaşko sanki son kez ardındaki topu görmek is-

temiş, başı birden öne düşmüş, yüzükoyun çimenlere yığılıp gözden yitmişti.

«Güzel bir armağan! Öldü! Köpekler teğmenimizi öldürdüler!»

Nasıl? Meşenin'in sesi bu! Topu o mu ateşledi? Neden? Kinyaşko? Andrey? Gerçek mi bunlar? Gerçek olabilir mi? Piyade? Perlin? Burada? Kundağı motorlularla savaştan sonra? Beyaz bayrak çekip çatı penceresinden ateş etmek? Yaralı mı? Ölü mü? Çocuklara karşı savaş? Ne biçim çocuklar? Yapıdaki sesler? Neden gitti? Mermiler, mermiler! Yıkmak, parçalamak, evi yerle bir etmek! Biliyorum yaşıyor! Evet ateş, hemen ateş! Cephane, çabuk cephane!

Nikitin kendinden geçmiş, boğazına çelik düğümler dizilmiş, tanımadığı sesiyle topun ardındaki solgun yüzlere bağırıyor bağırıyordu. Kendini kaybetmiş beyni işlevini yitirmişti. Yalnız topun ateşlenmesiyle titriyor, çatı parçalanıyor, pencerelerden dumanlar fışkırıyor. kiremitsiz dam yer yer etsiz kaburga kemikleri gibi duruyordu Nikitin çam köküne inen kanamış yumruğunu birinin sıktığını hissetti. Meşenin terlemiş, baruttan simsiyah, gözleri kızarmış bileğini tutmaya çalışıyordu.

«Cephane bitti teğmen, tek mermi yok!»

«Tümü mü?» Duydukları bilincini sarmış siyah örtüyü aşamamıştı «Ne demek tümü? Öldü mü? Kinyaşko öldü mü?»

Vücudu titriyor, bacakları tutmuyordu. Meşenin gözleri yerde suskuyu bozdu yine:

«Gidelim Teğmen!»

«Cephane bitti mi? Andrey yatıyor orada... Hemen ona gitmeli! Öldü mü, öldü mü?»

Küçük alana barut dumanı çökmüş, yapı alevler içinde kalmıştı. Artık tek kurşun sesi duyulmuyor, yapıya saldıran piyadelerin coşkun, hatta neş'eli sesleri Nikitin'in kulağına başka bir gezegenden geliyormuş gibi yansıyordu. Alanda birkaç dakikadan bu yana Kinyaşko yatıyordu... Ölmüş...

Kinyaşko öldü mü? Andrey vuruldu mu? Olanaksız. Yalan. Çılgınlık. Başkası olabilir fakat o hayır! Hayır!

Bilinci örtülüydü, kapalıydı halâ... Kendisinde değildi Nikitin... Sele kapılmış gibi yaklaştı Kinyaşko'ya; önce kıvrılmış vücudu gördü, sonra öne sarkmış başı, göğsündeki kanlı mendili... Sanki onu öldüren yarayı yabancı gözlerden saklamıştı Kinyaşko. Adamları lanet olasıca yapıya yaklaşmakta olan bölük komutanı Perlin kurşun geçirmez peleriniyle yassı burnundan soluyarak duruyordu. Eğildi, kanlı mendili aldı, göğsü güçlü kısa parmaklarla inceledi, kanlanmış elini otlarla temizledi. Nikitin'e suçlu bir bakışla baktı. Doğrulurken sözde acılı bir sesle konuştu:

«İki mermi... Doğrudan kalbe...» Kinyaşko'nun şu yitik duruşu, çimenlerdeki kanlı mendil Nikitin'de şu kaba, yassı burunlu, geniş suratlı, kalın sesli herifi dövme hevesi uyandırdı birden hırs ve kinle haykırdı:

«Hey, bana bak Üsteğmen, çıkar şu şeytan alası lanet olasıca pis pelerinini, bir sedye yapalım. Çabuk, duymadın mı ne dediğimi?»

Kinyaşko'nun başını dikkatle çevirdi... Solgun yüzünü hiç böyle sakin ve körpe görmemişti. Gırtlağını bir düğüm tıkadı, ağlamak mı, gülmek mi gerektiğini kestirememişti bu haksızlık karşısında... Yalnız kendinden bir parçayı kaybettiği kesindi.

Kinyaşko'nun cansız yüzünde yaşama çılgınca bağlı insanlara özgü anlam yerine, gençliği barış ve huzur içinde geçmişlerde görülen sükûn vardı. Kinyaşko geçmişinden çok az söz ederdi, kurşunlarla delik deşik edildiği anda dizüstü çöker, mendilini yüzüne götürürken şakaklarına dağılan sarı saçları, bu yönünü öğrenme eğilimini uyandırmayacak kadar çocuksu bir izlenim bırakırdı.

«Teğmen yoldaş!»

Ne? Kim? Beni kim çağırıyor? Kim var orada? Meşenin?

«Teğmen yoldaş, batarya komutanı geldi.»

«Batarya komutanı mı? Nereden? Nasıl bir komutan?»

Çevresini erat sarmıştı... Üstleri başları ter ve çamura bulanmış üzgün ve suskun bakıyorlardı. Ufak yapılı nişancı Tatkin ellerinde kepini çeviriyor, Uşatikov uzun boynu daha da uzamış şaşkın gözlerle bakıyordu. Sanki Kinyaşko'nun sağlığı, çevikliği ile mendilini sallayarak yürüyüşü gözlerde, son komutları kulaklardaydı. Meşenin hazırlanmış tezkereyi Perlin'le getirip otlar arasına bırakırken sözünü yineledi:

«Teğmen yoldaş batarya komutanı burada.»

«Onu tezkereye koyun, topa kadar taşıyalım.»

Granaturov'a ne diyecekti? Ne olduğunu nasıl haberleyecekti? Granaturov ve Kinyaşko dost değillerdi aslında. Nikitin o an için gereksiz bazı şeyleri anımsadı. Evet, evet önemli olan Granaturov yaşıyordu, Kinyaşko ölmüştü.

Şu savaşın nasıl başladığını bilemiyen Üsteğmen Granaturov kaldığı sıhhiye taburundan o sabah geziye çıkmıştı. Berlin'de ele geçirdiği güzel Opel araba top mevziine elli metre ötede yol kenarında duruyordu. Granaturov kolu sargılı olduğu halde arabadan atladı, onu Galya izledi, sürücüye bir şeyler söyleyip kepini sağa yatırdıktan sonra acele adımlarla yürüdü.

Neden gelmişti Galya? Granaturov neden yalnız değildi? Derin bir acı her yanını kapsadı, kurşun ağırlığıyla çöktü.

Yakına geldiklerinde yüzleri belirlendi; Granaturov merakla, gergin ve araştırıcı bakışlarla eratı süzüyor, Galya küçük yapısıyla, yüzünde her an korku ve acı bekleyen bir anlamla ilerliyordu. Grupta Kinyaşko'nun eksikliğini hissedince kadınsı bir sezgiyle kötü bir şeyler olduğunu anlamıştı sanki: Adımları çabuklaştı, elini boynuna götürdü, Nikitin dişlerini sıkarak doğruldu. Granaturov koşarak soruyordu: «Kinyaşko nerede, nerede Kinyaşko?» Erat hafifçe sallandı, kara gözleri merakla onlara bakıyor, ağzı açık durmadan aynı soruyu

soruyordu: «Kinyaşko? Neden? Nasıl oldu? Nikitin neden susuyorsun? Nasıl oldu bu, öldü mü?»

«Daha sonra, Komutan, Tanrı aşkına daha sonra...»

Gırtlağını saran düğümler nedeniyle sesini tanıyamamıştı Nikitin. Granaturov'a ne yanıt vereceğini, tezkerenin yanında elini boynuna koymuş taş gibi duran Galya'ya ne söyleyeceğini bilmiyordu. Yüzü mermer beyazıydı Galya'nın. Kurumuş gözlerinde bir ölüm ışını belirmiş, kepinden taşan siyah saçları beyaz yanaklarında dağılmıştı. Nikitin'in yanıtını beklemeden Meşenin anlatmaya koyulmuş, Granaturov'un daha da bilgi istemesi üzerine Teğmen Kinyaşko'nun son dakikalarını, çatı penceresinden açılan ağır makineli tüfek ateşini ayrıntılarıyla anlatmıştı. Dudaklarından kanı çekilmiş Galya'nın sorusu yoktu, öylece kalakalmıştı. Bir şey de duymuyordu zaten. Sadece harita çantasına, tabanca kılıfına bakıyordu. Sonra içindeki korkunç acının etkisiyle dudakları titreyerek diz çöktü, titreyen parmaklarıyla Kinyaşko'nun kanlı alnını okşadı. (Acaba neden ölürken alnını silmek istemişti?) Göğsündeki yaralara dokundu, sonra geriye doğru kaykıldı, gözleri kapalı kaldı.

Galya... diye konuşmak istedi Nikitin, ama sesi ona uymadı, yapabildiği tek şey konuşmakta olan çavuşu dürtmek oldu. Çavuş sustu, Galya'ya hüzünlü bir bakışla baktı. Granaturov ve Perlin de aynı yöne dönüp baktılar. Perlin asteğmen rütbesinde suskun bir kadın doktorun durumuna şaşmıştı, Meşenin'e fısıldadı;

«Kim bu? Yavuklusu muydu?»

«Kapa çeneni be!» Granaturov gürlemiş, sağ elini ufak yapılı üsteğmenin suratına doğru kaldırmıştı. «Kapa yayvan ağzını! Senin yapacak bir şeyin yok burada.» Sonra yanan yapıya döndü: «Lanet olası domuz sürüsü. Zavallı, gereksiz kan dökülmesini önlemek istedi, siz üzerine kurşun yağdırdınız. Size savaş oyunu nasıl oynanır göstereceğim... Hey bana bak ada tavşanı, adamlarına emir ver şu herifleri getirsinler buraya!»

Alevler içindeki yapıdan hâlâ dumandan boğulmak

üzere olan ineklerin böğürtüleri geliyor, aynı yönden berbat giysiler içinde bir insan kafilesi yaklaşıyordu. Aralarında asker, avcı ve sivil giysi ceketleri karışmıştı, piyade tarafından tutsak edilmişlerdi. Tutsakları düşmandan alınma makineli tabancalarla iki er götürecekti. Asteğmen Lavrentyev tabancasını sallayarak: «İleri marş!» komutunu verdi. Aynı anda Granaturov'un Perlin'i hiç önemsemeden verdiği buyruk duyuldu:

«Hey, sen, Subay! Tutsakları koşarak buraya getir!»

Asteğmen Lavrentyev muhafızlara birşeyler söyledi, bağırarak koşmaya koyuldular: «Çabuk! Çabuk Fritz!» Lavrentyev kargaşa içindeki grubu güvenle gütmeye çalışmak amacıyla önde koşmaya başlamış, elma yanakları, dik kulaklarıyla kepi elinde yaklaşmış, Perlin'in ve topçuların yanındaki bu yabancı üsteğmenin önemini kavrayamamıştı.

«Üsteğmen Yoldaş!»

Granaturov asteğmenin sözünü kesip yüzünde sinirli tiklerle tutsaklara dönmüştü: «Dur! Demek son kişiye dek savaşmak istediniz? Savaş sona erse de öyle mi? Silahsız bir Rus subayına ateş ettiniz. Sizi yakından görmek istiyorum.»

Tutsaklar ürküntüyle birbirlerine yaklaşmış, kir ve isle örtülü suratlarda Granaturov'un iki metre boyu ve hırsla titreyen sesi derin bir korku uyandırmıştı.

«Sizi lanet olası Hitler köpekleri, halâ ateş etmek istiyor musunuz?» Granaturov'un gürleyişi tutsakların gözlerindeki kaygıyı arttırmıştı. Bu sırada hıçkıran ve ağlayan çok genç bir ses yankılanmış, bunu tehdit eden, emre alışık bir başka ses yanıtlamıştı. Granaturov tutsakların ilk sırasını dağıtarak iri yarı, iri kemikli, sakallı bir Almanı çağırdı ortaya. Adamın sırtında tozlu ordu ceketi, başında çelik başlık vardı, apoletleri çıkarılmıştı, gözleri çılgınca bakıyordu. Adam Granaturov'un küfürlerini karşıladı hemen:

«Russisches schwein! Alle sind schweine! İvan...

Schweinedreck...» (1) Sonra askere geri döndü, tutsaklara çılgınca kahkahalarla bitirdiği birkaç cümle söyledi. Gücün anlamsız patlayışı, ya da son güçsüzlük belirtisi olan bu çılgınlık sinir bozucuydu. Meşenin kısık gözlerle tutsakları süzüyor, çene adaleleri seyirip duruyordu Granaturov durmadan söylenmekte olan sakallı Almanı omuzundan tutup çıkarırken gözleri Galya'nın kuru gözlerine takıldı.

«Şu sakallı gibisini tutsak aldınız ha? Ne de iyi kalpli heriflersiniz be!» Granaturov bu sözlerden sonra tabanca kılıfının düğmesini açtı. «Böylesini tutsak almak ha? Yaşayıp çoğalsınlar diye mi? Tutsak kampına bela olsunlar diye mi? Şu sakallı leş, Kinyaşko'nun acısını ödemelidir. Hem de şimdi.» Galya'ya yaklaşıp tabancayı eline tutuşturdu: «Şeytan götürsün! Ben izin veriyorum, gebert şu herifi! Hadi! Ateş et! Emrediyorum! Kinyaşko için! Ateş!»

Galya'nın boğazından bir hıçkırık yükseldi, derin bir nefes aldı, simsiyah kâhkülleri beyaz yanaklarında dağıldı. Önündeki Almanın gözleri Galya'nın tertemiz çizmeleri üzerinden görünen dizlerine takılmıştı. Sonra tetikteki parmağına bakmaya başladı; ağır tabanca taş parçası gibi sallanıyordu Galya'nın elinde.

Tutsaklar bu güzel, ince yüzlü, kuru, anlamsız bakışlı Rus kızının yapması gerekene anlam verememişlerdi. Hatta sağ başta duran dirsekleri yırtık ceketli genç bunu bir oyun sanmış, gülümsemişti. Nikitin kızın kanı çekilmiş yüzü ve dudaklarıyla, zor tuttuğu gözyaşlarıyla tetiğe basacağını hiç sanmazken tabanca patlamış, sonra kızın elinden kayıp yere düşmüştü. Galya elini şakağına götürüp inledi: «Tanrım neden?»

Galya vuramamıştı tutsağı. Sakallı adam geri dönüp yerini alırken, tutsaklar arasında panik başgöstermiş. Nikitin mermilerin yapıya vurduğu anda duyduğu feryatları tanımıştı. Üniforması pislik içinde, çamura bu-

(1) Rus domuzları.. Hepiniz domuzsunuz!. İvanlar, domuz bokları.

lanmış gülümsemeye çalışan genç bu kez korkuyla ağlamaya koyulmuştu. Birden «SS» diye bağırarak sakallının arkasına güçsüz yumruklar indirmeye başladı. Meşenin makineli tabancasını karnına dayamıştı sakallı tutsağın:

«Demek sendin, sen köpek leşi, SS domuzu sen ateş ettin damdan, Kinyaşko'yu sen öldürdün.»

Namlu karna öylesine bir hırsla inmişti ki tutsak sallanmış, birkaç anlaşılmayan sözcük mırıldanmıştı. Meşenin tabancayı kaldırdı, gözlerini kıstı:

«İşte şimdi intikam anı geldi lânet olası domuz.»

Ateş salvosu Almanı iki üç metre geriye atmış, kara sakallı çenesi parçalanmış, çelik başlığı kaymıştı. Çılgın bakışları göğe dönük çimenlere uzanmış, bir kan seli ağzından sakalına uzanmıştı. Tutsak kafilesindeki bağırışlara zayıf umutsuz bir ses karışmıştı:

«Nein! Nein! Nein!»

«Ya siz tümünüz aynı soydansınız. Lanet olası Hitler uşakları, ona halâ inanıyorsunuz değil mi?» Meşenin kendinden geçmiş bir sarhoş gibi bağırıyor, makineli tabancanın namlusunu sağa sola gezdiriyordu.

Nikitin bu silahsız sürünün haykırışlarına, bu kanlı çılgınlığa son vermek için Meşenin'e koşup tabancanın namlusuna yumruğunu indirdi;

«Dur! Dur! Durmanı emrediyorum.»

«Ne o acıdın mı Teğmen? Ya Kinyaşko'ya? Ne yumuşak huylusun Teğmen?»

Granaturov kızgın bir sesle bağırdı:

«Nikitin! Galya'nın yanına git, arabaya girmesine yardım et. Ne bakıyorsun bana Hazreti İsa gibi? Hadi Galya'ya!»

Nikitin o anda ne Granaturov'u, ne de Meşenin'i ikna edemiyeceğini anlamıştı. Kinyaşko'nun dediğini yaptıran iradesi yoktu onda. Bayılacak gibiydi, duygusunu yitirmiş dudaklarla konuşabildi.

«Batarya Komutanı, eğer tutsakları öldürtürsen Divanı Harpte hesap vereceksin... Bunu hiç unutmaya-

cağım... Hiç... En iyisi hastaneye dön haydi!»

Sonra küçük alanı geçti, sallanarak, yıkılarak, bastığı yeri kestiremeden. Galya mevzide topun ardında kundağa oturmuş elleriyle yüzünü kapamıştı. Yanına oturdu. Kızın tüm vücudu titriyor, inliyor, hıçkırarak ağlıyor, ağlıyordu. Kinyaşko'nun parmaklarına bulanmış kanı gözyaşlarına karışarak pembe renkte ince bileklerine iniyor, ceketinin kol ağızlarına bulaşıyordu. Nikitin fısıldadı:

«Galya... Galya, yalvarırım...»

Neden yalvarıyorum? Neler söylüyorum?

Galya gözyaşlarından ıslanmış yüzünü kaldırdı, nefret dolu bir bakışla süzdü Nikitin'i:

«Alçaklar... Tümünüz... O en iyinizdi... Tümünüzün en iyisi... Niçin aranızdan biri değil de, o öldü... Sizlerden nasıl nefret ediyorum...»

Kanlı elleriyle boynunu sıvazladı, sonra sıçradı ve iki büklüm arabaya koştu. Nikitin oturdu kaldı... Demek o... Yalnız o...

Sessizlik... Sadece boş kovanlardan yayılan barut kokusu. Uzakta orman yönetim yapısının yanan damından düşen kiremitlerin sesi. Yavaşça yaklaşanlar; Kinyaşko'nun cesedinin yattığı tezkereyi taşıyan erler, tutsaklar ve erlerin ardında Granaturov ve Meşenin.

9

Sarhoş sesleri, tabak çanak, şişe ve bardak gürültüleri arasında içmek, içmek ve unutmak istiyordu. Odada söyleşilerin sesi giderek yükselmiş, hava sigara dumanlarıyla bozulmuş, sıcağa direnmek güçleşmişti. Evet, burası aynı odaydı. Bir gece önce Teğmen Kinyaşko'nun kâğıt oynadığı, kardeşleri sorguya çektiği,

emirler verdiği oda.

Granaturov bir dev gibi doğrulup dolu bardağını kaldırdı: «Arkadaşımız Teğmen Kinyaşko'nun anısına içelim!» Masa çevresindeki hüzünlü çehrelere bakarken içinde bir boşluk, ruhunda yakıcı bir acı duydu Nikitin. Eğer çatı penceresinden açılan ateşi Kinyaşko'nun çöküşünü, mendilini alnına kanını silmek ister gibi götürüşünü görmemiş olsa bu acı daha hafifleyecekti. Şimdi içkiyle sislenmiş belleğinde ormandaki küçük alan en ufak ayrıntısına dek beliriyor, Galya'nın hıçkırıklarını duyuyordu:

«Demek o... Yalnız o...»

Kafası Kinyaşko ile ilintili düşünlerle dolmuş, masada konuşulanları duymaz olmuştu. Tek isteği bu sarhoşlar arasından kaçıp Sıhhiye Taburuna giderek Galya'yı bulmak, önünde diz çökmek, ellerini öperek Kinyaşko'nun aralarında en yüreklisi en akıllısı, en doğrusu olduğunu söylemek ve onsuz bataryanın düşünülemiyeceğini, bıraktığı boşluğun doldurulamıyacağını belirtmekti. Boğazını bir şeyler tırmalıyor, gözünden yaşlar süzülüyor, gözleri yanıyordu. Dişleri sıkılmış olarak lambanın gölgesine sığındı, Granaturov'un çağrısını beklemeden bardağını doldurup içti, sonra sallanarak ayağa kalktı, kötüydü durumu, neden kalktığını, amacının ne olduğunu da bilmiyordu.

Nikitin'in hiç kimse farkında değildi. Herkes bir ağızdan konuşuyor, sigara içiyor, kaşıklarla konserve kutularındaki domuz etini çıkarmaya çalışıyordu. Nişancı Tatkin yanına oturmuş kucağındaki kediyi okşayıp besleyen Uşatikov'a savaşın bitişini görmek, çocuklarına kavuşmak için bir kol veya bacağını kıvançla verebileceğini söylüyordu. Çavuş Zikin'in birden yorgun, hüzünlü gözlerle kendisine baktığını farketti Nikitin Neden bakıyordu Çavuş acaba, sarhoş muydu bu kadar? Evet, çok acılıydı, nereye gidecekti bu acıyla, bu yasla? Ne konuşuyor bunlar? Ne istiyorum ben? Odadakilerin kent mezarlığındaki cenaze törenini, makineli tüfek sal-

vosuyla selamlayışı, mezarına dikilen levhadaki «Vatan için öldü» yazısını içkiyle böylesine kısa sürede unutuşlarını hoşgörmüyor, hatta korkunç buluyordu Nikitin... Büyük olasılıkla artık hiçbiri Galya'nın bembeyaz yüzüne düşen siyah saçlarını, kapanmış gözlerini anımsamıyor, Granaturov'un buyruğuyla dağıtılan Alman içkilerini içip konserveleri atıştırıyordu... Artık kundağı motorlu toplarla savaşı, orman yönetim yapısındaki çarpışmayı, çatı penceresinden açılan ateşi hiçbiri umursamıyor, acımaz kaderin sadece Kinyaşko'ya yaptığını düşünmüyordu. Şu dumanla dolu odadaki terli, kızarmış yüzlerden nefret ediyordu Nikitin.

Oturmalı ve susmalıyım. Yoksa kötü bir şeyler söyleyebilir tümünü darıltabilirim... Ama bunu nasıl yaparlar? Ne düşünüyorlar? Nasıl aptalca şeylerden konuşuyorlar? Gözü Granaturov'a takıldı; koca parmaklarıyla Meşenin'in önüne koyduğu Kinyaşko'ya ait harita çantasını karıştırıyordu.

Ne demek bu? Neye bakıyor? Kinyaşko'nun çantasını karıştırma hakkını ona kim verdi? Biliyorum batarya komutanı onu sevmiyordu, o da Batarya Komutanını. Meşenin, Granaturov'a bir kâğıt parçası gösteriyor. Çantada bulmuş olacaklar. Aralarında durumu Kinyaşko'nun yakınlarına bildirmeleri gerektiğini konuşuyorlar. Mektubu kim yazacak? Granaturov mu? Kim?

«Batarya Komutanı!» Nikitin'in bulanık sesi ağır ve pis havada fısıltıya dönüştü, sonra daha saldırgan bir çınlamayla duyuldu: «Üsteğmen Granaturov!»

Granaturov küçümseyen bir bakışla baktı, sonra tehditkâr bir tonla yanıtladı:

«Ne söylemek istiyorsun Nikitin?»

«Kâğıtları... Kinyaşko'nun çantasını istiyorum...» Sesi azimliydi. «Mektubu... Ben yazacağım...» Sakin kalmaya çalışarak yüzünün donmuş kalmış kaslarında beliren müstehzi anlamla sürdürdü sözünü: «Teğmen Kinyaşko'nun yakınları için siz mektup yazacak kişi değilsiniz... Siz ve Kinyaşko başka başka insanlardınız... Çok

başka... Granaturov karanlık sesiyle buyurdu:

«Yerine otur Nikitin!»

Bunu neden söyledim diye düşünürken ceketinin terden ıslanmış yakasını açtı Nikitin. Kinyaşko'nun ölümü üzerine kiminle hesaplaşmalıyım? Suç kimde? Granaturov'da mı? Meşenin'de mi? Uşatikov'da mı, yoksa bende mi? Evet çılgınlık bugün geldi çattı... Herkes bunun son savaş olduğunu sanıyordu... Ve yaşamlar bu nedenle çok değerliydi. Hayır, çok içmedim sarhoş değilim ben. Mademki düşünebilme yeteneğine sahibim şu halde Granaturov'un sandığı gibi sarhoş değilim.

Granaturov kaşlarını çatarak kâğıt parçasını bir kez daha okuyup çantasına koydu:

«Nikitin otur yerine! Biliyorum yakın arkadaştınız. Çantayı al, mektupta oğlunuz Berlin savaşlarında vatan için öldü diye yaz. Güzel bir mektup olmalı, etkili olmalı. Bir tank saldırısında yaralandığını, o durumuna karşın pek çok tankı savaş dışı ettiğini, topunun yanında öldüğünü yaz. Yiğitçe öldüğünü belirt... Çok etkili olsun...»

«Hayır!» Nitkin hiddetle masaya vurdu yumruğunu; «Hayır, Batarya Komutanı hayır. Tümüyle tersi...»

Granaturov'un bronz renkli yüzünde karanlık bir gölge belirdi:

«Neden?»

«Yalanlara, masallara gerek yok. Kinyaşko için cilâlı palavralar yazamam, olay neyse onu yazacağım...»

Neye kızgınım bu adama? Demek elverdiğince etkili bir mektup yazılmalıymış... Bir karargâh yazıcısının aptal uslûbuyla... İnsan etkili, ya da etkisiz ölür mü? Neler söyledim ben? Eratın önünde ve yumruğumu masaya vurarak... Nikitin bunları düşünürken karşıkoyma inancının tutsağı olmuşcasına yüksek sesle sürdürdü sözü:

«Kinyaşko tümümüzden daha yürekliydi. Bizlerden iyi olduğu için öldü, evet daha iyi.» Sus Nikitin! Neden söyleniyorsun şeytan götüresi? Silahsız Almanlara her eşek, her alçak ateş edebilir. Alçaklık! Aptallık! Utanç

verici bir şey... Almanlara ateş etmek... Kinyaşko öldü, çünkü kan dökülmesini istemiyordu. Savaşı bitirmekti amacı. Ya bizler, biz alçaklar...

Bana nasıl dehşetle bakıyorlar. Yüzüm... Yüzüm iğrenç olmalı. Nasıl kızarıp kırıştığını hissediyorum.

«Teğmen!»

Granaturov'un böğrüne dirsek vuruşuyla kalkan Meşenin yanına gelerek hafif bir sesle konuştu:

«Teğmen, yukarı götüreyim sizi. Zor bir gün geçirdik...»

Meşenin'in terli, zorla ciddileşmiş yüzü Nikitin'i böyle içkili görmekten doğan müstehzi bir anlam taşıyor, ona eratın önünde acıyan bakışlarla bakıyordu. Nikitin onlara Kinyaşko'nun ölümündeki haklı veya haksız nedenleri, terkedilmiş olmanın bıraktığı acıyı anlatamazdı. Herşey anlam ve rengini yitirmişti artık. Kinyaşko düzenli taranmış sarı saçları, olağanüstü temiz gömleği, esnek yürüyüşü, soğuk yeşil gözlerindeki yiğitçe bakışıyla yanında değildi artık.

Şu odada bulunsaydı kuşkusuz herşey başka türlü olurdu. Ama Kinyaşko ne yakında, ne yandaki evdeydi, boşlukta, koyu bir sis ardındaydı.

«Hey Teğmen! Hadi götüreyim sizi yukarı...»

«Nereye? Neden Çek şu şeytan alası elini be!»

Nikitin çavuşun omuzundaki elini itti. Etrafın suskun dikkati sürüyordu. Kekeledi: «Tümümüz... zamanla gene... tümümüzün suçlu olduğunu anlayacağız... Neden onun öldüğünü, neden bizim yaşadığımızı... Bazılarımız talihli olduğumuzu sanacak... Oysa herşeyi o yaptı... Yalnız onun ölümden korkusu yoktu... Kendimden nefret ediyorum... Ve tümünüzü bağışlamıyorum... Kendimi de... Özellikle ödlekliğimizi...»

Uşatikov'un çenesi masa üzerinde yükseldi, kucağındaki kediyi unutmuştu, bir konserve tenekesi yanından Tatkin'in kızıl sarı bıyığı belirdi, ağlamaklı ıslak bakışlı nişancı içini çekti.

«Önünde koca bir yaşam vardı. Sertti ama her zaman haklıydı.»

«Kediyi o getirmiş, beslememizi istemişti. Neden şu lânet Almanlara yürüdü? Kendini kurban etti...»

Uşatikov sözünü bitirdi. Meşenin, «Ateş edilince suçlu aranmaz.» diyerek Granaturov'un yanına oturup bardağını doldurdu. Çavuş Zikin masadaki ekmek kırıntılarını temizlerken «İkiniz de ne akıllısınız,» dedi. «Beyinleriniz pırıl pırıl... Biriniz kediden bahsediyor, öbürünüz suç olmadığını söylüyorsunuz. Tek gerçek Teğmenin artık aramızda olmayışı. Meşenin! Yaşayanlar ölenlerin sorumluluğunu taşır daima... Kundağı motorlularla kapıştığımızda senin nasıl yıkılıp kaldığını bu gözler gördü. Seni öyle bir durumda hiç görmemiştim... Savaşın bitiminde ölmekten korkuyordun, sakallı Almanı öldürüşün de Teğmenin öcünü almak için değil kendi korkundan öç almak içindi. Eğer bilmek istiyorsan işte tüm gerçek buydu Çavuş...»

Meşenin'in yüz kasları titremeye başlamış, gözlerinde çelik rengi kıvılcımlar belirmişti.

«Kapa ağzını be! Kanatsız melek! Ne zırlayıp duruyorsun geveze. Tümünüz öbür dünyayı boylamalıydınız. Evet, Batarya Komutanı, işte böyle, bu herifler Fritz'lerden yana hep.»

Oda, lamba, masa Nikitin'in gözlerinden silinmeye başlamış, Üsteğmen Granaturov koca ağzı açık sisler ardında kaybolmağa başlamış. Üsteğmenin yanında kendini güvenli hisseden Meşenin'in terli yüzü gölgede ışıldamış kalmıştı.

Zikin ekmek kırıntılarını hırsla iteledi.

«Kısaca sen benim gözümde silahsız Almanları öldüren bir katilsin. Sen kendi kendini cellat yapan adamsın... O olaydan sonra sana olan tüm saygımı yitirdim Çavuş... İşte bak bunu eratın önünde söylüyorum... Hem Batarya Komutanının önünde...»

Söze Granaturov karıştı:

«Kapa kenef ağzını Zikin! Hazreti İsa'yı kıskandı-

racak sözler etme. Savaş sürdüğü kadar Almanlara acımam ben... Onlar bizi son insanımıza dek yitirmek istediler... Nikitin tam gerçeği istersen...» Üsteğmen iskemlesinde geriye yaslandı, sarılı kolunu sinirli sinirli oynattı. «Kinyaşko genç oğlanlara acıyıp, ortaya çıktı, onlar da ateşle yanıtladılar bu soylu davranışı. Hayır, böyle yiğitliği şeytan götürsün. Bir yanağını tokatladılar mı öbürünü çevir... Tümümüz canımızı verelim öyle mi Nikitin? Benim için değil bu iş... Önce şu mektubu oku... Kime yazıldığı önemli değil, okuyunca tahmin edersin... Kinyaşko'yu ben de senin kadar severdim... Pek çok nitelikleri vardı, sayardım onu... Ama... Neden yaptı bunu? Ölümü aradı... Bugün anladım bunu...»

Nikitin hiddetle atılmış, aynı hiddetin etkisiyle «siz»li değil, «sen»li konuşmaya koyulmuştu;

«Hayır Batarya Komutanı yalan söylüyorsun! Saçmalıyorsun! Onu seviyor muydun? Onu kıskanıyordun, korkuyordun ondan. Bu nedenle Sıhhiye Taburunda rahat kalamadın... Onu hiçbir zaman tutmadın... Meşenin'e gelince... Onu yanına al, ben yanımda istemiyorum, direncim yok ona... Onu bir daha görmek istemiyorum...»

«Bu bir tehdit mi Nikitin? Meşenin'e karşı mı?»

Meşenin atıldı:

«Beni cezalılar birliğine sürmek istiyor... Ne alâ değil mi Üsteğmen Yoldaş?»

Odadaki ağır hava artmış, Kinyaşko çevresinde konuşulanlar içlerini hafifleteceği yerde bunaltmıştı. Meşenin'le zamansız gelen Granaturov ve başkalarının konuya yaklaşımları savaştan uzak geçirmeleri gereken üç tatil gününün tadını bozmuş, Nikitin'in yanan Berlin'den uzakta kavuştuğu yaşama, düş kırıklığı katmıştı. Bütün bunların etkisi duyduğu kızgınlığın nedenleriydi.

«Kötü mü kötü, iğrenç mi iğrenç! Bana bak Batarya Komutanı sen iğrenç bir herifsin, Meşenin de aynı!

Tutsakların önünde yiğitlik oyunu oynadınız... Kötü, iğrenç! Ve Kinyaşko öldü... Tümümüz suçluyuz... Ben de, sizler de... kötü!»

Sözleri, kendini ve çevreyi suçlayan sözleri ağzından birer çakıl taşı gibi fırlıyor suskulu, bunaltıcı havada eriyordu. Kulakları çınlıyor, erlerin şaşkın gözleri sisler arasında görünüp kayboluyordu.

Granaturov'un kalın sesi duyuldu:

«Artık içmemelisin... Bana kalırsa konuş, konuş ama önce şu sarhoşluktan kurtul...»

«Böğürme Batarya Komutanı, vız gelirsin bana.»

«Nikitin! Dilini tut, kendini topla, fitil gibisin.»

«Batarya Komutanı senden korktuğumu mu sanıyorsun? Ayrıca... Bataryayı sen gütmüyorsun, sen sıhhiye taburundasın... Sen bana vızgelirsin...»

Nikitin baş dönmesi ve mide bulantısıyla savaşarak Kinyaşko'nun çantasını aldı. Sendelememeye dikkat ederek güçlükle çıktı odadan. Avluda kapı pervazına çarptı, küfrederek omuzunu ovdu, kapıyı kapadı.

«Galina!

Sahra hastanesinden taburcu olduğum günden sonra Bataryaya sık sık gelişin beni çok, ama çok üzüyor. Aramızda geçenlerin insan yaşamında bir kez görüleceği savunulamaz. Orada, sana karşı davranışımın öbür doktor ve hemşirelere karşı davranışımdan ayrıcalığı yoktu. Sanırım seninle söyleştiğimiz o geceyi de yanlış yorumladın... Böylece ben açık konuşmaya zorlanmış oldum. Kendimi seni sevmekle yükümlü saymıyorum, seni de aynı konuda uyarıyorum. Savaşta Romeo ve Jülyet'ler için saray bulunmuyor. Bu şakamı hoşgöreceğini umarım, çünkü özellikle askeri konularda bile vermek zorunda olduğum kararlar asıl istediklerimle bağdaşmıyor. Bu nedenle de beni ille da gerçekleri söylemeye zorlama. Çünkü aslında ne olduğumu ben de bilmiyor ve kendime karşı zayıf olmaktan korkuyorum. (bir satır silinmiş). O gece beni kadınları küçük gör-

mekle, onlardan çekinmekle suçladın, dediğine bakılırsa kitaplardan edinmiştim bu inançları. Belki de... Dışarda fırtınayla kar yağar, avluyu doldururken babamın sessiz odasındaki kanapeye uzanıp okumak, eski kitapları karıştırmak ne tatlıydı... Turgenyev'in kadın tiplerine özellikle Nataşa Rostova'ya aşıktım adeta... Haklısın; savaşta herşey kitaplardakilerden başka oluyor... Ne yazık ki ben bir şövalye, ya da en azından adaşım Andrey Bolkanski(*) olmak isterdim. Bunlar belki de komik gelecek sana... Şunu da bil ki cephe aşklarını, siper çamurları arasındaki ilişkileri, erlerin dedikodularını, tümen Casanova'larının öğünmelerini iğrenç bulurum. Ne isterim, ne de böyle bir şey yaparım... Iki yıl önce kendi kendime onur sözü verdim (bir cümle çizilmiş)... Bütün bu nedenlerle aramızda ciddi bir ilişki olamaz. Savaş savaştır, savaşta gerçek aşka yer yoktur. (olağanüstü yerinde ve güzel bir söz) Bunlar yalnız aldatıcı görüntüler, pasaklılık ve utanmazlıktır sadece.

Beni anlamanı dilerim. Ayrıca beni bekliyorlar... (bir cümle çizilmiş)

Teğmen Kinyaşko»

Nikitin mektubu el feneri ışığında okudu, bitirince Kinyaşko'nun çantasına koydu, el fenerini söndürdü. Kalkıp lambayı yakacak, soyunacak gücü yoktu, yatağa öylece uzandı. Kendini iyi hissetmiyordu... Göğsünde bir ağırlık vardı, yatak altında sallanıyor, midesi bulanıyor, yabancısı olduğu ağır sarhoşlukla istediği doyumu bulamıyordu. Başını yastıkta sağa sola döndürürken Kinyaşko'nun Galya'yı sevmediğini düşünüyor, sonra istemeden sevmiş olamaz mıydı diye soruyordu. Turgenyev'in kadın kahramanları kimlerdi? Mektubu Galya'ya vermemişti... Zaten onun Moskova'ya yazdığını hiç görmemişti, annesi de çok seyrek yazardı...

Çatı penceresinden yıldızlı gökyüzünü gördü... Ay

(*) Tolstoy'un «Savaş ve Barış» adlı romanındaki kahramanlardan biri.

gene çamlar ardında yükseliyor, ışığı çapraz çatılara yansıyor küçük kentin sokaklarında bir gece öncenin süküneti sürüyordu. Ama dünle bugün arasında sanki yıllar geçmişti. Anılarında solgun yüzler, yeşil kırlar, top sesleri, motor gürültüleri, kırık cümleler, sözcükler, bağırış çağırışlar birbirini izliyordu. Başı ağrıyarak midesi bulanarak bir destek bulup kalkmak istedi. Günün olaylarını daha iyi düşünüp aydınlatmak amacıyla kendini toplamayı amaçlamış, durumunu hoşgörmemeye başlamıştı.

Birden duvarlardaki Gotik harfli yazılar aydınlanmaya, birer yılan gibi kıvrılmaya başladı, güzel sabun kokusu yayıldı, havayı sardı. Emma! Pişmanlık ve utançla başını yastığa gömdü, vicdan acısını unutmaya çalıştı. Ne yaptım? Nasıl olduğunu açıklayamam... Ben bir Alman kızıyla? Ve Kinyaşko ölsün öyle mi? Hayır bu benim ihanetimden başka şey değil...

Yerinden fırlayıp açık pencereye koşmak yuvarlanan dalgalara atılır gibi aşağı atlamak istedi. Kendini halâ kötü hissediyordu. Hıçkırarak ağlamaya koyuldu. Utançtan, ihanetten, üzerindeki tüm baskılardan kurtulmak istiyor, fiziksel güçsüzlüğüne, içmiş olmasına kızıyor, bir gün öncenin karmaşasını anımsıyor, herşeye karşın anlamlı olduğunu, bugünün her anlamı yitirdiğini seziyordu.

Su kabında sabah traşından kalma suyu başına döktü, yüzükoyun yattı, inleyerek ağzını yastığa sürmeye koyuldu.

Ne oluyor, anlamıyordu.

Cümleler gene loş odada atlı karınca benzeri dönmeye koyulmuş, çimenleri örten nem yükselip çevreyi örtmeye başlamış, ay ışığı altındaki damlar kırmızımsı bir renk almış, ruhunu umutsuz bir istek, olağanüstü bir kıskaç sarmış, cümlelerin onu neden izlediğini öğrenmeyi tek amaç edinmişti.

Sonra dumanlar içinde kapkara bir çukura düşmüş, tümsekleri sırtında hissetmiş, o rutubetli toprak taba-

kalarının çıtırdadığını duymuş, çamurların yüzünü ve gözlerini kapsamasıyla sırtında taşınmaz bir yük belirmişti.

Savaştan sonra bir portatif çadıra sarılıp yabancı bir mezarlıkta bir başkasının yerine çukura atılmıştı sanki. Toprak tabakaları çıtırdıyor, ne bir kimse görüyor, ne bir ses duyuyordu. Bağırmak, henüz yaşadığını, yanlışlıkla başkasının yerine gömüldüğünü söylemek istedi. Toprak boğuyor, nefes alamıyor, bağıramıyordu. Karanlıkta sırıtkan bir yüz belirmiş, sarı dişlerini göstererek bağırmaya, mezarın boşaltılmasını emretmeye koyulmuştu. Nikitin gücünün son kalıntısıyla inlemeye, görünmeyen askerleri yardıma çağırmaya koyulmuş, sesini duyuramamıştı. Tabaklar hışırdıyor, daha çabuk parçalanıyor, sert toprak parçaları alnına, boynuna düşüyor, ağır bir çamur kokusu soluğunu kesiyor, arada bir hıçkırık, bir kadın sesi duyuyordu. Vücuduna düşen toprak parçalarının etkisiyle mezar karanlığında avazı çıktığı kadar bağırdı.

«Aah!»

Boğularak ölürken kendine gelmeye koyulmuş, yavaşça aydınlanan bilincinde, gömülüşünden, ağır toprak parçalarından, zifir gibi karanlıktan kimin sorumlu olduğunu anlamaya koyulmuş, birinin göğsünü oğuştururken ağlayarak seslendiğini duymuştu:

«Herr Leutnant!... Herr Leutnant!»

Ses yaşamdan yansıyordu, dünyasaldı. Kendini ölümün soğuk yalnızlığından tümüyle kurtaramadan haykırdı:

«Kim var orada?»

Gece ve susku. Ay pencerenin üst köşesinde ışıldıyor. Hayır, yaşıyor, nefes alıyordu. Gözlerini açtı, yatağındaydı. İnce bir gölge iskemleye oturmuş soğuk parmaklarıyla terli ıslak göğsünü ovuyor, hıçkıran ses halâ sesleniyordu:

«Herr Leutnant!... Herr Leutnant!»

Gerçek mi bu? Kim var orada? İçeri nasıl girdi?

Emma mı? Nasıl yaptı bunu? Evet oydu, kâbustan tümüyle uyanmadan şakaklarından ter boşandığını hissetti. Soyunmuş, sıcak, yumuşak yatağa yatırılmıştı. Kuşkusuz onu o soymuş, terini kurulamış, barut kokulu ceketini, çamurlu çizmelerini çıkarmış, yatağa yatırmış, onu o iğrenç durumuyla görmüştü. Ağır utancın ve ihanetin telaşıyla göğsündeki eli kabaca iterek yatağa oturdu:

«Git, çabuk git!»

«Nein, nicht doch!... Herr Leutnant!» (1)

Kız bir vuruşla sarsılmıştı sanki, başını Nikitin'in omuzuna dayadı, tuvalet sabunu kokan saçlar çenesini sarmış, gözyaşlarıyla ıslanmış dudaklar yanaklarında dolaşmaya, yalvararak öpmeye başlamıştı. Nikitin fısıldadı:

«Derhal git... Neden geldin? Haydi git!»

«Ich bin so traurig... Ich bin traurig!...» (2)

İstihzayla itti kızı:

«Üzüntülü mü? Neden? Herhalde bir Rus subayına böyle davrandığın için olacak... Benimle ne yapmak niyetindesin? Haydi git dedim, git!» Bu sert sözlerle ölmüş gibi kala kalmıştı Emma. Sonra bunalmış, aşağılanmış, «git» sözcüğüyle bitkin boynuna atılarak hıçkırmaya, başlamıştı. Bağışlanmayı dileyen sıcak gözyaşları sürüyor, kızın kollarından kurtulma çabası giderek yumuşuyor, çocuksu ağlayış, yakarışlar, fısıltılar gördüğü korkunç kâbustan kurtuldukça etkinleşiyordu.

«Ich bin traurig... Va-dim! Entschuldige mich... Mein Vadi-im!» (3)

Hayır, hayır ben kimseye ihanet etmedim. Birine ihanet edeceğime ölmeyi yüz kere yeğ tutardım zaten. Peki, bu ne? Yalan söylemiyor herhalde yalan söyleyemez bu kız diye düşünürken gözyaşlarını yüzünde, ıslak burnunu şakağında hissetti.

---

(1) Hayır, şimdi olmaz!.. Sayın Teğmen!..
(2) Çok üzüntülüyüm!.. Üzgünüm...
(3) Üzgünüm Va-dim... Bağışla beni...Vadim'im...

10

Kızın kolu tam bir bırakışla vücudu yanına uzanmış, ağlamış yüzü rahatlamış, güneş ışınları altında bakır rengi ışıldayan saçları yumuşak dalgalarla yastığa yayılmıştı. Nefesi uykudaymış gibi düzenliydi ama biraz dikkat edince uyumadığını anladı Nikitin; aralık gözlerle tavandaki ışık oyunlarını seyrediyordu.

Taze, bulutsuz bir bahar sabahıydı. Pencereye yakın bir yerden kuş cıvıltıları yansıyor, elma çiçeklerinin kokusunu taşıyan hafif bir rüzgâr odaya doluyor, güneş ışınında toz zerrecikleri altın gibi parıldıyor, şaşkın bir kelebek uçuşuyordu.

Savaş başladığından bu yana böylesine tatlı bir günü ilk kez yaşıyordu Nikitin. Vaktiyle gene nehre uzanan güneşli çayırda kara hindiba çiçeklerinin uçuşan tohumlarını zevkle seyretmişti bir süre. Sırt üstü yatmış olarak kelebeğin uçuşunu izledi sonra Emma'nın anlayacağı bir sözcük aradı. «Butterfly».

«Butterfly?» Kız gözlerini açtı, hemen anlamadı, sonra çekingen biçimde yüzüne baktı, parmaklarıyla dudağını okşadı, parmakları öptü ve fısıldadı: «Butterfly,... English... Deutsch... Bitte lerne Deutsch... Schmetterling (1) Sonra onun sözcüğü yinelemesini bekledi.

«Rusçası «baboşka», «butterfly» gibi... Schmetterling, çok başka tınlıyor. Bilinmeyen bir sözcük... Hakkın var; okulda Almancayı az öğrenmişim. Bir şey anımsamıyorum şimdi. Yalnız bazı sözcükleri ve cümleleri; «Ich gehe in die Schule» (2) gibi.»

---

(1) Butterfly İngilizce... Almanca... Lütfen Almancasını öğren... Schmetterling (Kelebek)

(2) Okula gidiyorum.

Kızın yüzü çocuksu bir anlam almış, Nikitin'in söylediklerini parmakları onun çenesinde dinlemiş, sanki yabancı bir dilin anlattıklarını dokunma duygusuyla çözmeye çalışmıştı. Bunlardan yalnız «Okula gidiyorum» cümlesini anlamış, sonra rica etmişti:

«Bitte, sprich...» (1)

«Yedinci sınıfta Heinrich Heine'nin bir şiirini okumuştuk Almanca ders kitabından. Ozan Heinrich Heine'yi tanıyor musun?

«Heinrich Heine?»

Kızın yüzünde önce hafifçe şaşkınlık belirdi, sonra çabuk çabuk, uzun uzun birşeyler söyledi, birden güldü, böyle değişik dillerle konuşmaya çalışmanın anlamsızlığını belirtmek istermişçesine sırt üstü düştü, mavi gözlerini tavana dikip kelebeği aradı: «Schmetterling, Schmetterling, lieber Schmetterling» (2)

Sonra ellerini çenesi altında dua edermiş gibi birleştirdi, gene çabuk çabuk birşeyler söyledi. Belki odaya bir mutluluk habercisi gibi girerek bu güzel Mayıs sabahında yaşamına biraz kıvanç katan kelebeğe dua ediyordu, belki de öbür teğmen gibi ölmemiş olmasına...

«Schmetterling, Schmetterling». Tavanda kelebeğin uçuşunu izlerken kırışmış alnında sorguya çekildikleri saatler boyu sürüp giden izlenimi gördü; bakışlarda aynı korkunun gölgesi ve ufak bir umut... Ufak ayna parçalarına benzer dişlerini gösteren tebessümü, tavanda dolaşan gözlerdeki küçük kıvılcım bu gözlemin somut belirtileriydi.

Bu iş böyle nasıl gider? Nasıl biter? Açık ve seçik düşünmeye çalışıyordu Nikitin. Birbirimizi tanımıyoruz, birbirimizden utanmayacak kadar da tanıyoruz. İşte yanıbaşımda yatıyor. Neden hüzünlüyüm, anlam veremiyorum. Evet, okulda öğrenmek zorunda kaldığımız şiir Heine'nindi. Nasıl sürer bu iş? Gerçekte nasıl

(1) Lütfen, konuş...
(2) Kelebek, kelebek, sevgili kelebek.

biter? Hüzünlüyüm... Sonra?

«Du bist wie der Schmetterling dort oben.» (1) Ne düşündüğünü belirlemek istemiş, dudaklarını minnet ve şükranla eline değdirmiş ve sürdürmüştü sözünü. «Du... bist... ein Schmetterling und... ich... bin... ein Schmetterling... Vadim und Emma... Verstechen du mich» (2)

«Ben kelebek?» Nikitin müstehzi gülümsedi. «Anlaşılmayacak bir felsefe Emma... Beni bir kelebekle kıyaslamak olanağı var mı?»

«Philosophie... Keine Philosophie (3)»

Nikitin'in elini bırakmadan oturdu, saçlarını geri attı, başını eline eğdi, tırnaklarıyla iki çizgi çizdi, ve yavaşça konuştu:

«Das Maedchen Emma und ein junger Leutnant... İm Krieg... Schmetterling und Emma» (4)

«Doğru olabilir. Yalnız kelebek kıyaslaması tutarsız.» Tavana baktı, kelebek sarı bir güneş ışını üzerindeydi. Almancası fazla konuşmak için yetersizdi.

Kelebekle kıyaslanmak, dört nişan almış, üç yıldır savaşan, savaşta ne yaşanabilirse hemen tümünü görmüş geçirmiş, askerlere emir vermeyi ve onları sevketmeyi öğrenmiş bir subay için, aşırı duyarlılık sayılırdı. Ayrıca subaylık onun için zorlama bir görevdi aslında... Yalnız Kinyaşko'ya anlatabildiği geçmişinde dünyanın en güzel caddesi «Ordinka»nın yan sokaklarından birindeki çocukluğu, okul yılları geçti gözünden. Emma'nın elini öperek gösterdiği merhamet, yaşı konusundaki bilinçli sözleri (genç teğmen) Nikitin'in olgun ve tecrübeli olmadığı konusundaki inancının kanıtları olmalıydı. Beni bitkin gördü, soyup yatağa yatırdı, bu duygu ve inancını doğal saymalıydı.

---

(1) Sen şu, tavandaki, kelebek gibisin.
(2) Sen... Bir kelebek ve... Ben... bir kelebek... Vadim ve Emma... Beni anlıyor musun?
(3) Felsefe... Felsefe değil.
(4) Genç kız Emma ve genç bir subay... Savaşta... Kelebek ve Emma.

«Emma kelebek konusu anlamsız.» Almanca gerekli sözcükler arayarak konuştu: Falsch ist das. Ach, hol's der Teufel die Sprache! (1)

Ona korkusuz bir Sovyet subayı olduğunu, ne ölüm, ne şeytandan, ne dün akşamki sarhoşluğunu konuşan erlerden korktuğunu, her yaptığından sorumluluk alabileceğini, bu nedenle bir kelebekle kıyaslanmasının olanaksızlığını söylemek istiyordu. Kırık okul Almancasından anımsayabildiği birkaç sözcükle konuştu:

«Ich bin zwanzig Jahre alt (2)» Sonra yaşını söylemekle bir anlam olmadığını düşündü. Kız kıvançla güldü, işaret parmağını göğsüne koydu:

«Oh; zwanzig... Emma ist achtzehn...» (3)

Nikitin sayıları anımsayamamıştı. Kız dişlerini parıldatarak güldü, yataktan eğildi, iskemle üzerindeki saati aldı, üzerindeki oniki sayısını gösterdi, hesap dersinde olduğu gibi parmaklarıyla altıyı gösterdi, sonra kahkahayı bastı:

«Um Gottes willen, schon so alt!... Eine richtige Grossmutter! Verstecht du mich» (4)

Saat sekize on vardı, on dakikaya dek kalkmalıydı, yoksa kapıya vurabilirlerdi. Aşağıda belirsiz gürültüler başlamıştı. Nikitin'in kapıya bakışı durumu belirtmiş, ikisi için tehlikeli bir durum yaratabilecek dakikalar gelip çatmıştı.

«Was ist? Die Soldaten?» (5)

Nikitin, «Emma» diye başladı, Almanca sözcükler arayarak güçlükle konuştu: «Emma... Gitmek zorundasın... Ben de aşağı inmeliyim. Gitmek zorundayız... Aufwiedersehen... Ben senin burada olduğunu bilmelerini istemiyorum.»

Emma ürkek bir ceylan gibi kapıya, Mayıs saba-

---

(1) Yanlış, bunu sana nasıl anlatayım.
(2) Yirmi yaşındayım.
(3) Oh!.. Yirmi... Emma onsekiz.
(4) Aman Tanrım, ne yaş! Tam bir büyükanne. Beni anlıyor musun?
(5) N'oluyor?. Askerler mi?.

hında mavi gökyüzünde ışıldayan güneşe, bahçeye, kiremitlere vuran ışınlarına baktı, aşağıdaki gürültülere kulak verdi, alnını yardım arar gibi Nikitin'in omuzuna yasladı.

«Ah Vadim, liebster Vadim!» (1)

«Auf Wiedersehen Emma! Gitmelisin, sabah oldu.»

«Wiedersehen, Wiedersehen, Wiedersehen!»

Emma titreyerek yataktan atladı, çıplak vücuduna bornuzunu sarıp kordonunu bağladı, küçük bir kız gibi başı eğik kapıya yöneldi. Nikitin pamuk benzeri sıcaklığı, boynunun, saçının naneli kokusu ve «Wiedersehen» fısıltısının anısıyla kaldı. Sonra acılı düşünceler tekrar başladı; dünün gerçeklerinden doğabilecek bilinmeyen tehlikelerin alarm çanlarını duyuyordu artık.

Aşağıdan komut sesleri yansıyordu; «Kalkın!» Erlerin uykulu konuşmaları yükseldi. Beş dakika sonra merdivende ayak sesleri belirdi, kapı önünde bir süre durdu, sonra kapıya hafifçe vuruldu, Uşatikov'un sesi duyuldu:

«Uyanın Teğmen Yoldaş, kalkın!»

«Duydum, zaten kalkmıştım, aşağıya geliyorum.»

«Batarya Komutanı sizi bekliyor Teğmen Yoldaş. Derhal yanına gelmenizi emretti.»

Granaturov oradaydı demek... Kapıya vuruş ve Uşatikov'un sesi onu tüm gücüyle dış evrene bağladı gene. Demek Batarya Komutanı bekliyordu. Şu halde Sıhhiye Taburuna dönmemiş, orada kalmıştı.

(1) Ah Wadim, sevgili Wadim!

11

İçeri vuran güneş ışığı ile daha da büyük görünen odanın pencereleri önünde çimenler Berlin'den geldikleri günün sabahındaki izlenimi bırakıyordu; sakin, sıcak ve baharla coşmuş...

Yalnız terli asker ceketi tütün ve keskin içki kokusu üzeri boş içki şişeleri, konserve kutularıyla masa, yerlere dağılmış izmaritler bir gün önceyi anımsatıyordu.

Gözleri şişmiş ve kızarmış Tatkin çevreyi temizlemeye çalışıyor, şişeleri bir torbaya koyuyordu. Uşatikov ona yardım ediyor, bir yandan göz ucuyla başı arkaya yaslanmış, bacak bacak üstüne atmış divanda oturup sigara içen Galya'ya bakıyordu. Galya ne erlerin, ne de yanında kaya gibi duran Granaturov'un farkındaydı.

Nikitin odaya girip, «Buyur!» diye bağırdı. Gözlerinin altı gölgeli, derisi sağlıksız renk almış Granaturov adamakıllı yaşlı görünüyordu. Nikitin'i alışkanlığı dışında bataryaya yedeklerden yeni atanmış biri gibi kuşkuyla süzdü uzun süre sustu, sonra ortalığı temizleyen erlere bağırdı:

«Şimdi gidin, sonra toplarsınız ortalığı!»

Tatkin şişeleri torbaya koyarken Galya'ya baktı bir an;

«Rus törelerine göre, cenazeyi gömdükten sonra döşemeler yıkanmalı Üsteğmen Yoldaş. Cephede ölmedi, o da bizimle bu evdeydi; Teğmenimizdi...»

«Bir Alman evinin döşemesini yıkamayı anlamıyorum. O da bir asker olarak savaş alanında öldü. Evde ve sıcak yatağında değil. Hazreti İsa geldin mi?» Nikitin'e dönmüştü; «Gerçeklerin Azizi otur! Sana gerek-

sinmemiz var. Galya ile... Otur! Bir noktayı aydınlatmalıyız...»

Nikitin bir gece öncenin konuşmaları etkisinde soğuk ve kuru bir sesle konuştu:

«Teşekkür ederim. Ayakta dururum. Yalnız Galya neden burda? Neden konuşmalarımıza katılıyor?»

Tatkin şişe dolu torbayı omuzlarken söze karıştı:

«Gerekli. Çünkü, akrabaları ve kadınlar evde bir ölü olduğunda ilgi gösterirler. Cephede değiliz, önünde sonunda tertipli düzenli bir evdeyiz.»

Granaturov kükredi:

«Defolun! Gevezelik yeter!»

Erlerin ardından kapıyı kapattı ağır adımlarla masaya döndü, Nikitin'i uzun uzun süzdü sonra çarpık bir gülüşle sordu:

«İyi uyudun mu teğmen? Dün neler söylediğini biliyor musun? Gerçekti tümü de değil mi?»

«İnancıma göre evet. Ama bunları tazelemenin anlamı ne?» Nikitin gece ağır sarhoşluk ve üzüntüyle Granaturov'a neler söylediğini şöyle böyle anımsıyor, cenaze yemeğinde olan biteni artık düşünmek istemiyordu.

Granaturov oturdu, dirseklerini masaya koydu, içmeyi unuttuğu sigarası tütmekte olan Galya'ya keskin ve saldırgan bir bakış attı:

«Evet Nikitin, tüm gerçekler bilinmeli. Teğmen Kinyaşko'nun çantasında bir mektup vardı... Galya'ya yazılmış bir mektup? Nerede bu mektup? Hemen getir ve Galya'ya ver!»

Nikitin Batarya Komutanının, Kinyaşko'nun bu davranışından bahsetmiyeceğini düşünmüştü. Ancak, mektup sözcüğü Galya'yı etkilemiş, eli titremiş sigarasının külü halıya düşmüştü. Kuru ve ışıklı gözlerine baktı Galya'nın, bir şeyler söylemek, açıklamak zorunluğunu duydu. Nikitin yanıtını düşünürken Galya yorgun sesle sordu:

«Nasıl bir mektup bu Teğmen?»

«Bir mektup mu?» Nikitin soruyu mekanik bir sesle karşılarken bir gün öncenin tüm olayları ve Kinyaşko'nun ölümü vardı nedeninde yanıtının.

Granaturov homurdandı:

«Ne düşünüyorsun yani? Ne duruyorsun öyle heykel gibi? Mektubu ver! Ne dediğimi anlamıyor musun?»

«Hayır!»

«Beni deli etmek mi istiyorsun? Mektup nerde? Anlamadın mı ne dediğimi?»

«Neyi anlayacak mışım?» Granaturov'un mektubu neden istediğini anlamış, bir gece önceki öfkesini bulmuştu. «Önce, Batarya Komutanı, beni lütfen kızdırmayın! İkincisi neyi bahis konusu ettiğinizi gerçekten anlamıyorum. Kinyaşko'nun kâğıtları arasında mektup falan yoktu. Dün akşam siz de benim gibi çok içmiştiniz, belki böyle bir mektubu düşlediniz. Bağışlayın Galya, bu işde bir yanlışlık var.»

«Nikitin! Seninkisi kuyruklu bir yalan. Mektup nerde? Yırttın mı yoksa?»

«Eğer böyle bağırmayı sürdürürseniz giderim.»

Granaturov ayağa kalktı, bu esnada dirseği masaya çarpmış, masa üzerindeki tabak çanak tıkırdamış, canı acıdığından olacak yüzü solmuştu, kolu göğsüne bastırılmış olarak dudakları korkunç bir hiddet ve acıyla kısılmış, sargılarından ilaç kokuları saçarak Nikitin'e yürümüştü. Gözleri kıvılcım saçıyordu :

«Güzel... Demek siz aydınlar böylesiniz. Beni alçağın biri mi sanıyorsun Teğmen! Kim çok içti, galiba siz... Belleğim sapasağlam ve herşeyi anımsıyorum. Ve gene anımsadığıma göre mektubu benden siz aldınız.» Galya'ya döndü, dostça bir sesle sordu:

«Galoşka bu mektupta ne olduğunu biliyor muydunuz?»

«Hayır!»

«Bilmiyorsunuz, bilemezsiniz de...»

«Hayır, bilmiyorum.»

Galya gözleri kapalı başını kanapenin arkalığına

dayadı. Abanoz renkli saçları gene yanağına düşmüştü. Fısıldadı:

«Hayır... Bilmek de istemiyorum.»

Gözlerini açtı, bitkin bir halde pencereden dışarıya sabah güneşinin ışınlarıyla yıkanan ağaçlara baktı sonra: «Batarya Komutanı size inanmıyorum ayrıca.» dedi.

Granaturov'un omuzları sarsıldı, burun delikleri hırsla şişti:

«Demek bana değil, ona inanıyorsun Galya. Ben böyle palavracının biri oluyorum öyle mi? İşte şu ters dünya. Sizleri bilmem fakat herkes benim Kinyaşko'yu nasıl sevip saydığıma tanıktır. Herşeyi bilmenizi gerçeği anlamanızı istedim. Önünüzde koca bir yaşam var Galya...»

Galya yorgun bir sesle, başı eğik yanıtladı:

«Susun Granaturov! Siz Kinyaşko'yu sevdiğini söyleme hakkını bulabilecek en son kişisiniz...»

«Tuhaf! Pekala, benden paso, isteseniz de bu konuda tek söz etmeyeceğim. Böyle bir mektup yok, ben de savunmadım olduğunu... Teğmen Nikitin haklıydı... Bitsin bu iş, işte susuyorum...»

Hiddetini bastırmak için büyük gayret sarfettiği belli oluyor, durmadan dolaşıyor, Nikitin'e karşı giderek artan büyük kini ona her bakışında belli oluyordu. Birden durdu, sözcüklerin üzerine basarak sordu:

«Şu duruma göre tümüyle gerçeği söylüyorsunuz öyle mi Teğmen?»

«Üsteğmen Yoldaş neden bende bir mektup olduğu inancındasınız?»

«Demek kendinizi sütten çıkma ak kaşık görüyorsunuz... Ya da saf bir ana kuzusu... Beni ne sanıyorsunuz? Aptal mı? Şu küçük Almanla ilişkileriniz ne durumda bakalım? Tüm öyküyü biliyorum Teğmen. Eğer gerçeklere saygılı olacaksak Galya'nın yanında söyleyin... Böylece kimin yalan kimin doğru söylediği de çıksın ortaya...»

«Neymiş bildikleriniz bakalım?»

Şömineden yanık kâğıt kokuları geliyor, Granaturov'un sesi küllenmiş gibi yansıyor, Nikitin nefesini denetlemeye çalışıyordu.

«Bildiğim kadarıyla şu Alman kızıyla yatakta çok başarılı yakın savaş denemeleri yapıyormuşsunuz. Hani şu çilli kızı himayenize almışsınız... Sonra kardeşini de... Neydi adı? Kurt, evet Kurt... Buradan kaçıp ormana arkadaşlarının yanına gitmiş... Hani şu kente saldıranlar, Kinyaşko'yu öldürenler... Bunlardan haberiniz yok mu?»

Bu karanlık, bu acımasız, bu maksatlı sözleri beklemiyordu Nikitin. Doğrudan doğruya suçlamaydı bu. Birden bilginin kaynağını buldu; Meşenin, Meşenin'di... Evet oydu, öç alma tutkusu iyi hesaplanıp düzenlenmiş biçimde çıkıvermişti düzeye;

«Üsteğmen Yoldaş kanıtlarınız var mı bu konuda? (Emma sorununu bırakmalıyım. Granaturov bunu Galya'nın yanında beni küçük düşürmek için kullanabilir) Elinizde Kurt'un keşif için geldiğine ve sonra Almanların saldırdığına dair kanıt var mı?»

«Olamaz böyle bir şey? Bu durumda karşı bir soru geliyor akla; nerede saklandı öyleyse? Kardeşleri sizin ve Kinyaşko'nun eline bırakıp gitmekle hata ettiğimi söylemeliyim. Alman kızı aslında «Askeri Haberalma Örgütü»nün malıydı.»

Askeri Haberalma Örgütü mü? Nikitin Almanlara hiç güven duymamıştı. Önce Stalingrat'da sonra Berlin'de üstleri başları yırtık, bitkin, «Hitler kaputt!» diye mırıldanan insanlar. Yüzlerini incelemiş, ellerine bakmış, vahşetlerinin belirtilerini aramıştı. Tutsak kampları da başka gezegenlerden gelmişe benzeyen iki ayaklı katillerle doluydu. Hayır, Almanlara güvenmiyordu. Bu duygusu Alman sınırını aşıp topraklarına girdikten, kentlerini gördükten, Hitler ve SS'ler üzerine yakınışları dinlemeye başladıktan sonra değişmeye koyulmuş, yenenlerin yenilenlere karşı göstermesi gereken neza-

keti esirgememişti.

Königsdorf'da olanları başlangıçta ciddiye almamıştı. Ne Emma, ne Kurt kendi inançlarına uyan Almanlar değillerdi. Meşenin'in kıza saldırdığı gece umutsuz ve güçsüz «Nein! Nein!» diye haykırışları, sorguya çekildiklerinde her iki kardeşin durumu, kızın Kurt'u koruma çabası. Hayır, bu insanlar yalan söyleyemezlerdi... Hayır, anlattıkları korku sonucu değildi, gerçeği açıklama çabasıydı. Sonra o savaşsız ilk sabah, masallardakine benzer yatakta uyanış, kuş cıvıltıları, kapının vuruluşu, kahve kokusu, güneşli bahar meltemi, Emma'nın dar belini saran bornoz kordonu, çekingen adımları, gözlerindeki utangaç pırıltı: «Günaydın Teğmen!», hafif bir kokuyla omuzlara yayılmış yumuşak saçlar, yumuşak dudaklar, bir Rus subayı ile bir Alman kızının rastlantısından kalan ayrıntılar... Sisler arasında beliren süt beyazı memeler, gül rengi uçları, ürperen vücudun titreyişleri, güzel iki kolun ensesinde kenetlenişi, pırıldayan dişler, çocuksu tebessümle fısıltılar: «Vadim, sevgili Vadim!»

Bir gün önceki savaş çılgınlığı, cenaze töreni, cenaze yemeği Nikitin'i hafifletmemiş, tersine günün acılarını uzatmış, hiç kimseyi görmek istemezken yalnızlığın korkunç işkencesi, dehşet verici kâbustan sonra karanlıkta duyduğu hıçkırıklar ve «Çok acılıyım Vadim.» sözleri ruhsal durumuna karşın kızı yanına çekmişti. Hayır, bu korkunç yalana inanamazdı, Emma ve Kurt öyle Kinyaşko'yu öldürecek cinsten insanlar değillerdi.

«Kanıt istiyorsun öyle mi Teğmen? Askeri Haberalma Örgütü şu Alman kızıyla ilişki kurar kurmaz bunu sağlayacaktır eminim. Gece ev sahipleri olarak çıkıyorlar, aynı gece erkek kardeş kayboluyor, ertesi sabah Almanlar saldırıyor. En çok hangisiyle yakınlaştık bunlardan? Evet, duygusallık iyi ama sonuç? Yalan mı?»

«Kurt tutsaklar arasında değildi.»

«Orman yapılarındaki cesetleri biliyor muyuz? Bel-

ki oradaydı ve yandı. Nahifsin Teğmen, çok nahif... Gülmekten kasıklarım ağrıyabilir.»

«Eminim Hamburg'a gitti, ormana değil... Başka türlü davranması olanaksız, inanmam...»

Granaturov'un boyun damarları şişmiş, sesi yükselmişti:

«Ben de sana inanmam. Anladın mı? Ne sana, ne senin Almanına. Şu anda batarya üzerindeki komuta yetkine de güvenim yok. İster bataryada tek subay ol, ister olma. Şimdi dinle; sığınanları ele vermek âdetim değildir. Ordu Haberalma Örgütüne sen yazacak ve şu «Hitler Genci» ya da «Nazi Kurt»unu bildirecek, Alman kızıyla olan ilişkini de unutmayacaksın. Bağışlayınız Teğmen Nikitin, pek dostça olmadı bu istediklerim.»

«Nasıl isterseniz. Yalnız raporu siz yazacaksınız Batarya Komutanı.»

«Ne? Ben mi? Bana bak sorunları yokuşa sürüyorsun hep.»

«Eğer ben sanık olacaksam neye yazayım. Olay aydınlanıncaya dek beklerim. Kurt ormana gitti mi, tutsaklardan anlayabiliriz. Karargâha telefon edip öğrenin. Nasıl bir asker olduğunu da biliyorsunuz... Çaylağın teki. Ne yapar, ne eder ki zavallı?»

«Demek böyle! Çok yüreklisin Nikitin. Durum kanıtlarla belirlenince ne olacak?»

«Tutsaklar onu kesinlikle tanırlar. Eğer Kurt özellikle keşif için gönderilmişse tüm sorumluluğu alırım.»

«Ne sorumluluğu? Almanlarla yatak savaşı sorumluluğu mu? Önce kıza saldırıp sonra ırzına geçme sorumluluğu mu?»

«Ben mi saldırmışım? Nerden biliyorsunuz bunu?»

«Ben herşeyi bilirim... Meşenin'e yüklemek istediğin suçu sen işlemişsin, çatı odasında sizleri o basmış. Yani melek değilsin Teğmen... Bak işte bunları sana Galya'nın huzurunda söylüyorum...»

Galya gözleri kapalı oturuyordu. Şu acı tehdit Nikitin'in kafasında makineli tabanca ateşi gibi patla-

mıştı. Saf dışı edilme, silinme tehlikesi bir mezarda değil bir evin alt katında başgöstermiş, karşısında düşman olarak Almanlar değil, göğsünde tabancasıyla Granaturov belirmişti. Almanlarla ilişki kuran Nikitin artık Kinyaşko'nun ölümünden dolaylı veya dolaysız sorumlu tutuluyordu. Granaturov'un hiddeti, «Yatakta yakın savaş» gibi küçültücü sözleri Nikitin'de de aynı hiddet ateşini yakıvermişti ve işin ne biçimde biteceği umurunda değildi.

«Beni dinleyin Batarya Komutanı, Kinyaşko vaktiyle düello'nun yasak edilmesi ne kadar yazık demişti...»

«Kinyaşko'yu taklit etmek mi istiyorsun?» Granaturov kendi üzerindeki denetimi yitirip topukları üzerinde dönerek Nikitin'in karşısında durdu.

«Galya'nın önünde oyun ha? Kinyaşko başkaydı, sen başkasın. Athos, Porthos ve işte üçüncü silahşör... Düello mu istiyorsun? Hemen! Hadi! Küçük bir tabanca düellosu? Kıvançla! Hadi!»

Eli sert bir davranışla tabanca kılıfına gitti. Hiddet ve baygınlık arası gerilip kalan ve terden parıldayan yüzünde güçlü diş dizisini gösteren bir gülüş belirmiş, eski Batarya Komutanından iz kalmamıştı. Deli dolu, gürültücü partırtıcılığına karşın zamanında arkadaş olabilen Batarya Komutanından... Nikitin onun Kinyaşko'dan çekindiği için eskiden böyle bir maske takmış olabileceğini düşündü. Evet, Kinyaşko yoktu artık.

«Çılgınlık bu Batarya Komutanı... Kinyaşko'yu taklit etmek isterdim, hem de zevkle, ama yapamam... Maalesef yapamam...»

Granaturov elini tabancasından çekti, dişleri arasından nefes aldı ve kamçıya benzer sesle haykırdı:

«Bana bak Nikitin! Bataryada eski durum sona erdi. Kinyaşko'ya bazı yetkiler vermiştim, sana veremem, şimdi yeni bir düzen kuruyorum. Aydın numaraları,

davranış ve sözlerine, hokkabazlık ve maskaralıklarına son...»

«İkiniz de susun, hemen!»

Galya'nın yarı emir, yarı yakarış gibi yansıyan sesi üzerine ona dönen Nikitin kuru ve parıltılı gözlerdeki aşağılatıcı anlamı, odada geçenlerden ötürü kaşların açısında simgeleşen tiksintiyi seziverdi hemen. Galya hava almak istercesine boğazını ovarak fısıldadı:

«Evet, Granaturov, gerçekten de... insan sizden nefret ediyor. Hayvanlaştınız birden... Aramızda geçenler yanıltıydı... Ona olan hiddet ve kızgınlığın ürünü olan şaşkınlıktı... Anlıyor musunuz Granaturov? Anlıyor musunuz? Bir daha hiç bir zaman yinelenmiyecek...»

Galya avucuyla kanepenin kenarına vururken kansız dudaklarını ısırıyordu. Nikitin suratına yumruk gibi inen bu dosdoğru sözlerle sarsılmış kalmıştı. Gerçek olabilir miydi bunlar? Gerçekten aralarında birşeyler geçmiş miydi? Acaba Kinyaşko'nun kıskançlığını uyandırmak için miydi bu öykü? Granaturov'a baktı... Şöminenin yanında taşlaşmış gibi kalmıştı Granaturov. Ona ait ne varsa küçülmüştü sanki; boğaya benzeyen ensesi, omuzları, askıdaki kolu, sargı dışında kalan iyodlu tırnakları... Omuzları düşmüş, geniş sırtı kamburlaşmış, çıkış yolu kalmamışlara özgü bir bırakışla birkaç adım atmış, sonra korkunç acısını gizlemek için kendini gülümsemeye zorlayarak yerine dönmüştü. Zoraki gülüş suratına bir palyaço maskesi görüntüsü vermişti.

«Şu halde Galya bana...»

Granaturov cümlesini bütünleyemeden tekrar şömineye yürüdü, masaya yöneldi, bir gece önceden yarım kalmış bir votka kadehini dudaklarını güçlükle aralayarak içti, oturdu, dirseğini ağırlığı altında gıcırdayan masanın üstüne koydu, alnı yumruğu üzerine düştü.

«Ben gidiyorum Batarya Komutanı.» Nikitin, yum-

ruğun gizlediği acı gülümsemeyi göremez olunca hafiflemişti. Eğer Galya'ya bağırsaydı, sandalye atsaydı, kadehi kırsaydı şu takındığı palyaço maskesinden çok daha doğal olacaktı. Böyle yapmakla belki de Galya'nın açıkladığı gerçekten kendini korumuş hissediyordu. Granaturov kararı olmadan Kinyaşko ile Galya arasındaki ilintilere ait ayrıntıların aydınlanacağını düşünmemiş, mektubu elden kaçırıp bir daha bulamamakla kendi ilintileri için her olanağın yiteceğini, hiç değilse değişebileceğini sezmiş, hırsından deliye dönmüştü... Nikitin onun Sıhhiye Taburundan döndüğü geceyi anımsadı; kıvançlı, mutlu, doymuş bir hali vardı. Bıyık altından gülüyor, Kinyaşko'yu esrarlı bakışlarla süzüyor, taburdaki güzelin rahat odasında geçirdiği geceyi anlatıyordu. Sonra Galya'nın resmi... Evet, bir amaca dönüktü bu davranış. Bir gerçeği, Kinyaşko'nun gönderilmeyen mektubundaki satırlar gibi gerçeği belirliyordu.

Granaturov yumruğunu alnına bastırıp başını iki yana sallamaya başladı:

«Git Nikitin! Şu Alman kızı için Ordu Haberalma Örgütüne rapor işi... Hayır, sen de melek değilsin Nikitin, hayır!»

Şu acı çöküş, çaresi olmayan hüzün, masaya yığılıp kalmış atletik vücut, Galya'nın acı suskusu, bir gün önce orman alanındaki gibi solgun ve küçük yüz, Kinyaşko'suz boşluk, anısına çakılıp kalan korkunç kâbus, Emma'nın incecik yumuşak dudaklarındaki fısıltı: «Sen benim kelebeğimsin!» savaşın sonu konusunda aldatıcı bir inancın yaygın çılgınlığı olmalıydı. Cephe uzağındaki rahatlığa güvenen sarsılması, beklenmeyen mutluluğun bozulması bazı batıl inançları uyandırmıştı belki de.

Savaşın sonu muydu, değil miydi ama Kinyaşko ölmüştü işte... Bu kararsızlıkları yok edecek, şu barış ve huzur kokulu bahar çiçekleriyle süslenmiş zarif evi örten uygunsuzluğu yitirecek birşeyler yapmalıydı. Ni-

kitin tok bir sesle konuştu:

«Bir dileğim var; Askeri Haberalma Örgütüne raporu önce Meşenin versin, sonra ben...»

Granaturov alnını ovuşturdu yanıt vermedi. Nikitin Mayıs havasıyla kalbini sıkan şu yükten kurtulmayı, otların ve leylakların kokusunu teneffüs etmeyi, bahçede oturup aldatıcı olmasına karşın varlığı kuşku götürmeyen bahar evrenini yaşamayı özlemişti. Kapı koluna uzanırken Galya'nın kararlı sesini duydu:

«Bekleyin Nikitin, size söyleyeceklerim var.»

Döndü, bir kararın bildirisi olacaktı bu, ama hangi karar? Birden hiç gülümsemeyen gözleri buldu karşısında;

«Bekleyin Nikitin!»

Galya gıcırdayan çizmelerle masaya yürüdü, Granaturov'un çökmüş yapısını bir yabancıymış gibi geçip sigara paketini aldı, bir sigara yaktı, dumanını savururken konuştu:

«Teşekkür Nikitin! (Acaba neden?) Bir daha bataryaya gelmezsem kötüye yormayın. Böylesi daha iyi... Zaten herkes neden geldiğimi biliyordu.»

Granaturov'un alnı yumruğundan kurtuldu, yüzündeki donuk gülümseme kayboldu, bakışları kararDı, Galya'nın yüzünde bir şeyler aradı, bulamadı.

Galya sigaradan çektiği ikinci nefeste öksürdü, eli altın düğmeleri düzenli biçimde iliklenmiş gömleğine gitti. Simsiyah, parlak saçları, mermer rengi yüzü, bakımlı tırnakları, daracık kalçaları, davranışı, sigara içişi Nikitin'in kıskançlığını uyandırmış, kötü bir kaderi haberlemişti. Yalnız suskun ve içe dönük oluşu onun normal bir aşka yetenekli olmadığına inandırıyor, onun tek bir erkekle bir çift oluşturacağına olasılık bırakmıyordu.

Galya sigarasını tablaya bastırıp söndürdü.

«Ondan üç yaş büyüktüm... ve o... o bir delikanlıydı... Bunun mutlu bir sonuca varacağına da inancım yoktu.»

«Ben gidiyorum Galya...»

«Siz onun arkadaşıydınız... Ne olduğunu bilmenizi istiyorum. Yalnız onu sevdim... Ve hiçbir zaman hayaller kurmadım Nikitin»

Göğsündeki altın düğmeler, doğa dışı bir gülüş, ya da bastırılmak istenen bir hıçkırıkla titredi. «Tanrım insan savaşta hayal kurar mı?»

«Gidiyorum.» Nikitin dördüncü kez yineledi sözünü. Granaturov'un hasta gözlerle Galya'nın varlığından birşeyler uman bakışlarını görmek istemiyordu. Kapıyı açtı, her şey sabah saatlerindeki gibi sakindi, yalnız mutfaktan ezme kokusu geliyordu. Eşiği aşarken Galya'nın renksiz sesini duydu:

«Nikitin, bir dileğim var, Tatkin'e söyleyin bir kova su getirsin. Döşemeyi sileceğim... İkinci dileğim bana kimse yardım etmesin, yalnız yaparım bu işi.»

Bizden koptu, artık hiç gelmeyecek diye düşündü Nikitin.

12

Kahvaltı alışılmış coşkudan yoksundu. Kaşıkların sesinden başka ne bir kahkaha, ne bir gülüş duyuluyor, ne şaka yapılıyordu. Askerlerin yüzü tabaklara eğilmiş, dikkatleri sanki yalnız yediklerinde yoğunlaşmıştı. Masa başındaki Çavuş Meşenin asık suratla oturmuş ezmeye dokunmadan ekmeği ufalayıp ağzına atıyor umursamazlıkla çiğniyordu. Nikitin kapıda görünür görünmez beklenmeyen bir keyifle «İşte Teğmen!» diye bağırdı. Bekleyişi dikkate dönüşmüştü. Nikitin kendi kendine Meşenin'deki duygunun türünü düşündü, nefret mi, kötülük mü?

Meşenin görev aşkıyla buyurdu: «Oturun Teğmen

Yoldaş! Uşatikov Komutana ezme getir! Çabuk! Ne oynayıp duruyorsun şu kediyle? Ver ezmeyi!» Erler Nikitin'e bakıyor, ciddi yüzlerinde bazı şeyleri sezdikleri anlaşılıyordu. Cenaze yemeğinden sonra Batarya Komutanıyla Teğmen arasında düşmanca bir duvar belirmiş, Granaturov Sıhhiye Taburuna dönmemiş, ikisi uzunca bir konuşma yapmışlardı. Tatkin üzüntülü bir suratla oturuyordu. Uşatikov içeri girmeden kapıda durmakta olan Teğmenin ne yapacağını kestirmeden Meşenin'in buyruğu üzerine kalkmaya davranmış, sonra kediyi beslemeyi sürdürmüştü.

«Yetim çocuk gibi aç...» diye mırıldandı.

Söze Çavuş Zikin karıştı:

«Sen de ayrıca çocuk gibisin... Kafan yetim kalmış senin... Boş bir samanlık gibi... Teğmen Yoldaş, oturup birkaç lokma yemez misiniz?»

Askerler Meşenin'e yan gözle bakıp sustular... Beriki gözlerini kısıp nikotinden sararmış ön dişlerini gösteren bir gülüşle konuştu:

«Teğmen Yoldaş açlık rekoru kıracak galiba...»

Nikitin «İştahım yok.» diyerek yavaşça masaya yaklaştı, alnında birden o çekiç vuruşunu andıran ağrıyı duydu. Boğazı ormandaki olayın geçtiği saniyelerdeki gibi kurumuştu. Top kalkanının ardında durup Kinyaşko'nun alana yürüyüşünü seyrettiği, Meşenin'in tetiği indirip ateş ettiği, ardından Kinyaşko'nun dizleri üzerine çöktüğü saniyelerdeki gibi... Meşenin'e ateş komutunu ben vermedim. Öyleyse neden ateş etti? Evet, hiç kimse buna dikkat etmemiş. Kimse Meşenin'i suçlamamıştı. Ben neden suçluyorum? Kin ve nefret mi duyuyorum ona karşı?

«Teşekkürler Zikin, yemek istemiyorum.» Masaya oturmamış, kendi sesinden kendi ürkmüş, şakaklarındaki damarların atışı artmıştı. «Yalnız şunu söylemek istiyorum...»

«Oturun Teğmen! Açlık iyi değildir, belki bir bardak çay?»

«Bırak Zikin, Komutanımız açlık rejimi uyguluyor. Sağlık için iyidir... Aslında tümümüzün gereksinmesi var buna... Ele geçen konservelerle göbekleneceğiz yoksa... Sonra mekanizmamız iyi çalışmaz ha ha ha!»

Neden demişti bunları Meşenin?

«Bana bak, şeytan götüresi herif, sana şunu demek istiyorum...»

Aslında ne yapmak, ne demek istediğini bilmiyordu. Kin ve nefret, şu yakışıklı sayılan surat karşısında yiterken o çarpık gülüş, bakımsız dişler, alanda topun zamansız ateşlenmesi... Nikitin madensel bir sesle sürdürdü sözü:

«Dinle beni Meşenin... eğer kundağı motorlularla savaşta... geberip gitseydin... çok iyi olacaktı... Sen budalaca kalleşliğinle Kinyaşko'nun ölümünden sorumlusun. (Amma da güvenli bir konuşma bu... Ne oluyor? Ne yaptığımı biliyor muyum? Bu hafifleme ve güveni çoktan beri hissetmemiştim) Ve çok geç kalmadan şunu bil ki seni yarın birliğimde görürsem gebertirim... Kalleş, hayvan herif! Şitomir'deki olay için, Kinyaşko için, pis ağzın, yalan ve dedikoduların için bunlar... Anladın mı, beni iyi anladın mı Meşenin?»

Belki bağırıp çağırmak daha kolay olacaktı ama öylesine soğuk bir sesle, öylesine insanüstü bir kendine güvenle konuşmuştu ki erler donup kalmış, Meşenin'i ölüme mahkûm edişinden sonra uygulayacağı konusunda kuşku bırakmamıştı.

«Şunu iyice aklına koy; sözümü tutarım. Senin için sarfedeceğim kurşuna acımam... İşte sana son kez söyleyeceklerim...»

Meşenin'in rengi kül gibi olmuş, traşsız çenesi sanki uzamıştı. Masada oturmaya devam etti. Ekmeği gene ufalıyor, parçaları ağzına atıyor, susup çiğnerken yüzünde ter damlaları beliriyordu.

Herşey susmuş, oda sauna gibi rutubetlenmişti sanki... Kedinin Uşatikov'un kucağından yere atlayışı

sessizliği bozan tek gürültü olmuş, Uşatikov balık gözleriyle masa örtüsü üzerinden güçlü parmaklarıyla hâlâ ekmek kırıntılarını toplayıp ağzına atan Meşenin'e bakmaya koyulmuş, öbürleri de ona katılmıştı. Erlerin ve Meşenin'in suskusu Nikitin'e bir gün önceki ölüm kalım savaşından sonra cenaze yemeğinde herhangi bir çatışma ve sürtüşme çıkmaması ve olanların hoşgörülmesi yolundaki eğilimin ağırlığını koruduğunu belirlemişti. Ama bilincinde tüm barışma isteği ve hoşgörüyü gölgede bırakan bir alev yükselmiş, benliğini bir ateş sarmıştı, şimdi ya da hiç... Çavuşun ağzından çıkacak tek kelime yetecekti herşeyi sonuçlandırmaya... Her türlü sona hazırlanmış titreyerek sisler arasında kaybolmaya koyulan yüzleri seçmeye çalışırken bu kurşun gibi çöken suskuda Çavuş Zikin'in bas sesini duymuştu:

«Teğmenim şu çirkef herif cezalandırılmaya değer mi? Herkes bu bok herifin beşpara etmediğini bilmiyor mu?»

«Hayır, bilmiyorsun Zikin, daha bilmediklerin de var.»

«Teğmen Yoldaş bunun gibi pislikler insanın üzerine sıçrar, kolay temizlenmez. Böyle pislikler bir kürekle atılmalıdır.»

Aynı anda Meşenin gözleri küçülüp kanlanmış, zıpkınla, vurulmuş gibi fırlamıştı.

«Sen çöp tenekesi, sen kolhoz gübresi, beni yoketmek istiyorsun ha? Sizler aynı örtüye saklanmışsınız. Seninle şu Moskova piçi beni çarmıha gereceksiniz ha? Beni tehdit mi ediyorsunuz? Şimdi koca bir soru ikinize de; beni öldürmek istiyorsunuz ha? İkinizi de bit gibi kırarım ben, bit gibi...»

«Meşenin, sus!» Nikitin'in eli çabucak beline, tabancasının kabzasına gitti.

«Beni vuracaksın ha? Beni? Beni?»

Meşenin geri sıçradı, sandalyesi geriye düşerken suratında titreşimlerle, soluk soluğa pencereye doğru

ilerledi bir sandalye kaptı, korkunç bir hiddetle Nikitin'e fırlattı. Teğmen tabanca kılıfını güçsüz parmaklarla açarken iskemle kapıya çarpmış, aynı anda omuzunda bir acı duymuştu. İskemlenin kırılan ayağını görmemiş, birden seslerle dolan odayı kaplayan sis arasında Meşenin'in nefretle gerili yüzünü farketmiş, geriye bir adım atarken denetimini yitirmiş, eli tabancayı çekmiş, duygusu gitmiş kolu kalkmış, artık surat denecek görüntüsü kalmamış solgun bir lekeye ve haykıran ağza doğru iki el ateş etmiş, sonra hedefin barut kokulu gri bir sis perdesi ardında kaybolduğunu görmüştü.

«Teğmen Yoldaş! Teğmen Yoldaş!»

Yaşamını tümüyle değiştirebilecek olaydan sonra tam bir umursamazlıkla bağıran, koşuşan erleri seyre koyulmuş, şaşkın yüzleri seçmişti; Uşatikov, Tatkin, Zikin... Bildiği bilmediği yüzler sisler arasında belirip kaybolurken terden ıslanmış tabancayı kılıfına koymak istedi, başaramayınca arka pantalon cebine soktu, sonra bilinçaltında en gerekli saydığı sorunu fısıldadı:

«Zikin... Yerimi al, ben gidip raporu vereceğim...»

Zikin'in yanıtını duymamış, kimse silahını almaya kalkmamıştı. Yaptığı eylem üzerine düşünmeden kapıyı açıp evin önüne çıktı. İçerden ses dalgaları geliyordu kulağına; Teğmen çavuşu öldürdü ya da yaraladı. Dışarda sıcak ve çiçek kokulu havaya, güneşe kavuşur kavuşmaz «Nerede? Nerede?» diye bağıran sesi, döşeme üzerinde çizmelerin gürültüsünü duydu:

«Nikitin! Dur! Dur!»

Oysa çimenler arasındaki taş döşeli yola girmiş, altlarında ışık ve gölge parçacıkları oluşturan çamlarla çimenlerin kokusu burnuna çarpmıştı. Kalbi bir an durur gibi oldu, çimenler simsiyah kesildi.

«Nikitin, dur!»

Çevresini görmüyordu. Ses aynı buyruğu yineledi:

«Nikitin dur! Emrediyorum. Dur!»

Granaturov nefes nefese yaklaştı, bir omuzunu yakaladı, yüzünü kendine çevirdi. Gözlerini Nikitin'in ateşli gözbebeklerine dikti, sonra açık tabanca kılıfını gördü, soluyarak sordu:

«Nikitin ne yaptın? Ateş mi ettin? Neden? Çok mu içtin? Silah nerde?»

Nikitin uyuşuk, bitkin mekanik bir sesle yanıtladı:

«Batarya Komutanı beni tutuklatın. Tutuklatın!» Kayışını çözdü... «Evet, apoletlerimi de çıkarayım... Tutuklama kâğıdı ve bir de kapıma nöbetçi...»

«Silah nerde, soruyorum. Tabanca nerde? Tut çeneni budala, hayvan, lanet olası!»

Granaturov onu dirseğiyle duvara yaslayıp kalçasıyla sıkıştırdı ve çabucak boş tabanca kılıfını yokladı, sonra elini Nikitin'in arka cebine attı, tabancayı çıkarıp pantolon cebine koydu:

«Ne yaptın! Neden? Ne yaptın süt çocuğu? Kinyaşko'nun oyununu mu oynamak istedin? Yaşamını gerçekler uğruna kurban etmek mi yoksa? Salak aydınlar, sığır herifler!»

«Hayır! Herşey başka...»

«Ne? İleri marş! Doğru eve! Çıkar kayışını apoletlerini! Tatkin makineli tabancayla gel!»

Düşte gibi yürüdü... Her yön sessiz ve karanlıktı, duvarlarda hayal gibi yüzler dolaşıyor, kayışı apoletleri sökülüyor, yemek odasından tekdüze iniltiler geliyordu. Galya'nın sesi de karıştı bir an bunlara;

«Başının altına bir kaput koyun!»

Güneşli odaya baktı, Uşatikov ve Zikin'in arasında sargı paketini dişleriyle açmaya çalışan Galya'yı gördü, masa ardında kaldığı için Meşenin'i görmesi olanaksızdı. Nikitin göğsünde bir baskı duydu. Bu gerçek miydi? Meşenin miydi bu? Gerçek miydi bu?

Hayır, şu umutsuzca insan gibi inleyen kişi biraz önce korkunç enerjiyle Nikitin ve Zikin'e duyduğu hıncın etkisinde çevresini yakıp yıkmaya kalkan olamaz-

dı. Hayvansı bir sesle! «Sizleri bit gibi kırarım!» diye haykıran, Nikitin'e iskemle fırlatıp yerdeki makineli tabancalara doğru uzanan bu yaratık olamazdı. O böyle inleyemezdi, yanıltıydı bu, olamazdı hayır.

«Hastaneye! Çabuk sarın ve arabamla hastaneye götürün!» Granaturov açık kapıdan bağırdı içeri: «Dur! Bensiz gitmeyin! Onu arabaya taşıyıp beni bekleyin! Çabuk çabuk!» Sonra Nikitin'e döndü hırsla: «Duymuyor musun? Biraz çabuk!»

«Bana bak Batarya Komutanı, bana böyle bağıramazsın! Nereye emredersen giderim, Alay Karargâhına, Ordu Haberalma Örgütüne, vız gelir, tümü eşit benim için...»

«Sus be, sen bana öğüt veremezsin!» Granaturov üst katı gösterdi: «Şuraya kapatın! Tatkin, kapatın ve gözetin! Kapıya nöbetçi dikin, dışarı bırakmayın! Kapının önüne bir adım atmayacak. Sorumlu sensin.»

«Bu gösterişe ne gerek var? Kaçmam merak etme!»

«Sus, yukarıda kapatın ve bekleyin!»

Silahlı Tatkin'in eşliğinde yukarı çıkarken çatı penceresinden vuran ışıkta bir gölgenin kapıyı kapatıp kilitlediğini sandı Nikitin. Çatı odasına girdi, dışarda kalan Tatkin'e «Hadi, nöbetine başla bakalım!» dedi. Sonra kapıyı kilitledi bükülen dizleri nedeniyle yatağa serildi, yüzünü yastıklara gömüp titreyerek bitkin fısıldamaya koyuldu:

«Bitti, herşey bitti, bitti, bitti...»

Anahtar kilit içinde döndü, çatı odasına susku yayıldı, sesler uzaklaştı, mırıltılara dönüşüp kayboldu.

13

«Daaayıı!»

Sol kıyıdan uzun bir makineli tüfek ateşi duyuldu, buzlar üzerinde kıvılcımlar belirdi. Nikitin başını daha da eğerek dirsekleriyle bir buz çukuru kenarına süründü. Kayışı kalın bir tel gibi köpüklü suda sağa sola sallanıyor, öbür ucundaki yük giderek ağırlaşıyordu. Stokalov'un ölümün tüm izini taşıyan yüzü suda bir kez daha belirdi; gözlerinin akı görünüyor, inliyor, soluyordu. Yumuşamış kayış suyun yaladığı yüzeyde kendi ekseni çevresinde dönüyordu. Parıldayan buz tabakası kenarında bileğine sardığı kayışla öbür uçdaki ağır insan vücudunu çekmeye çalışıyor, suyun kurşun rengi öldürücü görüntüsüyle savaşarak karnı ve kalçaları buz üzerinde kayıyor bir buz deliğinden fışkıran su kafasını buhar benzeri sarıyordu. Delikten sıçrayan koca bir balığı tam zamanında gördü, apaçık galsamalarla donmuş kalmıştı. Şimdi sürünürken bir dayanak bulmuştu. Dirsekleriyle çekti kendini, kayış elini kesti, Stokalov daha derine doğru indi... Sonra soğuk suyun tadını duydu ağzında, buzların altında sanki kıskaçlarıyla koca yengeçler vardı, karnını çizen, tırmalayan yengeçler... Korkunç bir ağrı sardı her yanını.

Saniyelik bir süre içinde gözlerinde ölüm belirdi, kayışı tüm gücüyle tutmayı denedi, öbür kıyıdan ateş eden makineli tüfek'ten korunmak için buz tümseğe sığındı, inledi, suyu tükürdü... Duygusu yitmişti, kayış tutan eli kanıyordu. Kayışın hafiflediğini sezdi. Biraz ötede sakin akan suda buz parçaları dönüyor, aralarında iki kürk kalpak yüzüyordu; kendinin ve Stokalov'unki... Bir köylü kalpağıydı Stokalov'un kalpağı...

Stokalov... Ne zamandı? 1942 de Stalingrad yöresinde Aksay suyunda... Güneş doğarken alay karargâhından, yürüyüşü serçeyi andıran Stokalov adlı bir köylü gençle, bir haberciyle yola çıkmışlar, yarım saat sonra nehirde bir Alman makineli tüfek mevziiyle karşılaşmışlardı. Hemen yere yatmışlar, bir barınak aramak üzere koşmaya koyulmuşlardı. İşte bu sırada büyük bir merminin buzda açtığı deliğe düşmüştü Stokalov... İnce buz tabakası büsbütün ayrılmış, parçalanmıştı.

Neden Stokalov'u düşünüyorum şimdi? Düş değil, çünkü uyumuyorum, gerçi uykuya gereksinmem var ama uyuyamıyor tüm görüntüyü sanki dünmüş gibi görüyorum. İki kalpak yüzedursun Stokalov ölmüş, ben kalmıştım... Acaba deliğe düşerken neden «Teğmen!» diye değil de köylüler gibi «Daayıı!» diye bağırmıştı... Sanki savaş yoktu, sadece komşu köye gidiyorduk... Onu çekecek gücüm yoktu... Şitomir'de de sağlık görevlisi kızı kıskaç'dan kurtaramamıştım. Neden? Adı neydi? Sanıyorum Şenya... Güç yetmedi işte... Tıpkı dün Meşenin'in ateşine zamanında engel olup Kinyaşko'yu kurtaramadığım gibi... Ne zaman, nasıl? Kinyaşko'nun ateşten sonra çöküşünü hiç unutmayacağım... Acaba neden yüzünü silmek istedi son anda? O anda ne düşündü?

Çatı odasında, akşam güneşinin sıcağında terden sırsıklam kalbi çarparak, göğsünde bunaltıcı vuruşlar duyarak kendinden geçmiş, belleğinin kendisini nasıl savunmasız bıraktığına şaşıyordu. İnsanüstü çabaları hiç de yararlı olmamış, acı suçluluk duygusunun baskısında Stokalov'un kara renkli suda cesede benzer yüzünü, umutsuz çağrışını anımsamıştı: «Daayıı!» Sonra Şenya'nın ıslak çatık kaşlarını, kaynaşan bahar karıncalarının saldırısına nasıl uğrayacaklarını kestirişini, Kinyaşko'nun çocuksu biçimde beyaz alnına yayılan sarı perçemlerini anımsamış, korkunç düşlerde olduğu gibi dişleri gıcırdamaya, acıyla inlemeye başla-

mıştı. Güneşli pencere, tabanca sesi, bağırıp çağırmalar, sessizlik... korku ve karanlıkta bir ışık: «Teğmen, çavuş Meşenin'e ateş etti...» Olanak var mı buna? Gerçekten ateş etti mi?

Ona hep uykudaymış, düş görüyormuş gibi geliyor, ancak hep uyanık kalan bilinçaltının etkisiyle kendini uyuşuk bir halde dalgalarda sürükleniyormuş gibi hissediyor, şu kâbustan kurtulmak, karanlıkta örtülü gerçeklere ulaşmak istiyordu.

Kimdi o haykıran? Hangi Teğmen? Sorular birbirini izliyordu beyninde. Hayır bu düş olamazdı, gerçekti. Yemek odasına gittim, sonra tabancayı elimde buldum, Meşenin'e ateş ettim. Ateş eden bendim. Odada kahvaltı ediyorlardı ve herkes oradaydı. Ne yaptımsa sorumluluğu da taşımalıyım. Şimdi ne olacak? Divanı Harp, tenzili rütbe, ceza birlikleri, günah ve kurban... Bir cinayet işledim, kendimi haklı gösteremem... Hayır, öldürmemiştim, inliyordu. Şimdi tutukluyum, yatağıma oturmuş, götürmelerini bekliyorum... Başka türlü davranmam gerektiğini de biliyorum... Ona acıyor muyum yoksa? Gerekli mi, gerekliyse neden? Yalnız yaptığımı anımsıyorum ama kabahat kimdeydi? Bende mi? Onda mı? Acaba Kinyaşko'nun öcünü almak mı istemiştim? Yoksa bir «nefsi müdafaa» mıydı bu?

Tabancayı çekip pencere önündeki kansız surata ateş edinceye dek kararlıydı, aklın buyruğunu yerine getireceğine tüm bataryanın istediği bir işi yaptığına inanıyordu. Bu kalleş, ahlâksız, yalancı adama karşı düne kadar hiç kimseye duymadığı kin ve nefreti duyduğuna emindi. Granaturov'un ardından koşup onu tutuklayarak eve soktuğunda Galya'nın sargı paketlerini dişleriyle açtığı an iniltilerini duymuş ve Meşenin'in insansı bir acıyı nasıl duyabileceğine şaşmıştı. Hayır, yaptığı bir öç alma değildi. İnleyen bir insanın karşısındaki pişmanlık ve acıma duyguları bir sorunun doğmasına yol açmıştı: Ona kim hak verecekti?

Şu sıcak ve sıkıntılı çatı odasında göz altında tu-

tulurken her şeyi tüm ayrıntılarıyla düşünebilir, Meşenin'le aralarındaki ilintileri araştırabilirdi. Kendinden geçmiş, humma içinde Kinyaşko'nun o lânet olası alanda vurulduğu andaki duygularını kestirmeye koyulmuştu. Hani Meşenin'in zaten moralleri bozulan Almanlara meydan okurcasına ateş ettikten sonra başgösteren olayda. 0,1942 de Aksay suyunda ve Şitomir kuşatmasında güçsüzlüğü nedeniyle suçluydu. Divanı Harpte Meşenin elbet bir şeyler söyleyecekti ama cenaze yemeğindeki konuşmalar, Andrey'in mektubu Granaturov çevresindeki açıklamalar gerçeğin ortaya çıkması için yararlı olacaktı.

Alçaklık, namussuzluk! Hayır, acımıyorum, haklıydım, acıma hakkını görmüyorum kendimde. Ne yapmak zorunda idiysem onu yaptım... Evet, bu iş uzun süre önce başlamıştı... Ama böyle sonuçlandı... Nikitin bilinçli olarak tüm günahları üzerine almaya onu bilinmeyen bir geleceğe götürebilecek olayları üstlenmeye hazırdı. Kalbi yalnız tek bir inançla çarpıyordu; ne istedimse onu yaptım... Ne olacaksa olsun vız gelir!

Terden sırsıklam gözlerini açtı ve uzun bir boks maçından çıkmış gibi derin bir nefes aldı. Her taraf kararmış, gecenin sessizliği alt katlardan başlayarak her yanı sarmıştı.

Evet, kendimi pişman olmak için haklı görmüyorum diye düşünerek suskuya kulak verdi. Sıçrayıp çizmeli ayaklarıyla döşemeye bastı, ardında nöbetçinin beklediği kapıya dek gitti, sonra yatağa döndü, tekrar kapıya gitti.

Eski döşeme tahtaları gıcırdıyor, yüreği ceketi altında giderek artan bir çabuklukla çarpıyordu. Ertesi sabah herşeyi açıklayacak, karşı gelinemiyecek bir karar doğacaktı.

Saat kaç? Kaç olmalı? Daha aydınlık olan pencereye yürüdü, kol saatine baktı, camı parıldadığı için akreple yelkovanı güçlükle seçti; yirmiüçü geçiyordu.

Ertesi sabaha dek ne yapmalıydı? uyuması olanaksızdı.

Çatı odasının karanlığı, durumunun belirsizliği, gerçekten sıkıcıydı. Pencereyi açıp pervazına oturdu. Aşağıdan rutubetli bir koku, ağaçlardaki baharların kokusu yükseliyordu. Batıda güneşin tümüyle gitmesine karşın hafif bir mavilik kalmış, yıldızlar neşeyle parıldamaya koyulmuştu. Sıcak, aysız bir geceydi ve tüm çevreyi tam bir sessizlik kaplamıştı... Evin önünden, damlara, birkaç yıldız ışınının yansıdığı göle, kundağı motorlu topların saldırdığı ormana dek... Uzaklarda göl yönünden bir kuşun ötüşü geliyordu.

Bıldırcın olmalıydı bu? Nasıl gelmişti buralara?

Birden korkunç bir sigara isteği duydu, ceplerini aceleyle aradı, yalnız bir paketin buruşuk ambalajını buldu. Tek sigarası yoktu, bütün gün tümünü içmişti. Hafiflemek için alnını oğuşturdu, derin nefes aldı. Çakmağı çaktı, söndürdü; «İşte oldu!» diye söylendi, sesini kendi de tanımamıştı.

«Teğmen Yoldaş!»

«Kim var orda?» Pencere pervazından indi, çakmağını bir kez daha çaktı, kapıya doğru birkaç adım attı.

Dışarda biri çizmesini döşemeye sürdü, öksürdü, sonra fısıldadı:

«Teğmen yoldaş, biriyle mi konuştunuz? Anladığım kadar uyumuyorsunuz, bir şeyler söylediniz...»

Ya demek nöbetçiymiş. Ben de hayal görüyorum sandım. Nikitin kulağına vuran mahçup fısıltıyı tanıdı, kapıya yaklaşıp fısıldadı;

«Uşatikov sen misin? Tatkinden mi aldın nöbeti?»

«Evet, Teğmen Yoldaş.» Uşatikov sustu, tıs çıkmıyordu, sonra içini çekti ve bütünledi sözünü: «Benim, Vanya Uşatikov, sizin askeriniz...»

«Bataryada ne oluyor Uşatikov? Neden herşey böyle sustu?»

Nikitin sorusundan sonra sustu, kapı pervazına dayandı, alnını eskimiş boya kokulu tahtaya yaklaştırdı.

Dışarda onsekiz yaşında er Uşatikov duruyor, onları birkaç santimlik uzaklık ayırıyordu ama aralarında doğa dışı, üzerinde bağlantısı olmayan bir uçurum doğmuştu. Uşatikov önceki kış Polonya'da cepheye verilmiş, bataryaya gelir gelmez Nikitin'in sevgisini kazanmıştı. Yuvarlak parlak gözleri her olayda daha da açılır, şaşkınlığını iki elini kalçalarına vurarak belirlerdi. Arkadaşlarının şaka hedefiydi ama ondan öylesine doğal ve çekici bir iyimserlik yayılırdı ki kaşarlanmış askerler ona inanır, severlerdi.

«Vanya, herkes uyudu mu?» Nikitin konuşmayı sürdürmek Uşatikov'un mahçup sesini, çizmesinin gıcırtısını, öksürüğünü duymak istiyordu: «Batarya Komutanı nerde? Gitti mi?»

«O ve kadın hekim Meşenin'i hastaneye götüreli çok oldu. Aşağıda kimse uyumuyor, erler odalarda... Çavuş Zikin sizden ve Meşenin'den bahsediyor.»

«Ne anlatıyor?»

«Teğmen Yoldaş bu işi yapmamalıydı diyor. Bataryada herkes şaşkın, çok sert olduğunuzu söylüyorlar... Şimdi ne olacak? Cezalandırmak mı? Şu Meşenin sizin tüm yaşamınızı berbat etti. Ne aksilik... Granaturov tümümüze olaydan tek kelime bile bahsetmememizi buyurdu. Herkes dilini tutsun dedi. Kendinden geçmiş boyuna küfrediyordu. Neden yaptınız bu işi?»

«Ne olduysa oldu.» Nikitin erin kadınsı acıma duygusunu dağıtmak istedi. «Olay çok karışık.»

«Ama durum sizin için tatlı değil Teğmen Yoldaş.» Uşatikov acele acele fısıldadı. «Kötüydü, deliydi... Bıraksaydınız sürünsün, onun zehiri nasıl olsa öldürmezdi... Almanı öldürmesi yeterdi... Gözlerimi kapadım o anda... Tavuk keserlerken de öyle yapardım... Bana göre değil bunlar... Korkunçtu... Neden öyle kötü iş yaptınız Teğmen Yoldaş?»

«Hayır, böyle olmasını istemezdim.» Nikitin çakmağını çaktı, bir süre alevine baktı, «İstemezdim. Açıklaması olanaksız...»

«Ama siz kötü bir şey yaptınız Teğmen Yoldaş. Ve tutuklandınız. Şimdi siz olmadan bizler ne yapacağız? Size çok alışmıştık. Teğmen Kinyaşko öldü, siz bu durumdasınız. Ya biz ne olacağız?»

«Başka bir subayınız olacak, Zaten savaş yakında bitecek. Hem de çok yakında Vanya. Eminim buna...»

Kapı önüne tekrar sessizlik döndü. Ne çizme gıcırtısı, ne döşeme gürültüsü, ne de fısıltı... Nikitin karanlıkta Uşatikov'u görür gibi oldu; birden patlak veren olaylarla üzgün onu bekliyordu şimdi. Birbirimize alıştık demişti Uşatikov. Nikitin çakmağını mekanik bir davranışla gene ateşledi... Evet, o da onlara alışmıştı. İkisi de susmuşlardı. Bir ara Uşatikov'un soluğu duyuldu, telaşla fısıldadı:

«Teğmen Yoldaş, sürekli bir tıkırtı duyuyorum. Silahınız mı var yoksa?»

«Hayır Vanya, çakmağım... Sigara içmek istiyorum ama benimkiler bitmiş, sende var mı?»

«Vay canına!» Uşatikov bağırdı, büyük bir olasılıkla ellerini kalçalarına vurdu. «Bu sesten tabancanız var sandım, korktum, amma da yanılmışım... Sevgili Tanrım, elbette sigaram var, hem bir paket.»

«Eğer yapabilirsen kapıyı arala, birkaç tane ver!»

«Neden şimdi söylüyorsunuz. Hemen... Açıyorum, lütfen susun Teğmenim.»

«Aç».

Anahtar döndü, kilit yavaşça açıldı, kapı aralandı. Yuvarlak dam penceresinden yansıyan mavimsi ışıkta bile görememişti Uşatikov'u yalnız eli paketi uzatmıştı.

«Kalsın sizde. Ben içmiyorum... Gevezelik olsun diye bulunduruyorum. Başkaları içerken katılıyorum bazı kez...»

«Teşekkürler!»

Nikitin bir sigara alıp yaktı, çakmağın kırmızımsı alevi Uşatikov'un genç yüzünü, hep birşey bekler gibi bakan kısık gözlerini aydınlatmıştı... Ceketin yakası,

boynunu sıktığından olacak, açıktı. Küççük sahanlık sıkıcıydı, üstelik aşağıdan sürekli sıcak hava yükseliyordu. Nikitin nöbetçinin kurallara karşın silahsız olduğunu sezdi:

«Uşatikov beraber içelim. Hani makineli tabancan? Beni silahsız mı bekliyorsun yoksa?»

Sigarasını yakmış, çakmağı söndürmemişti. Işıkta Uşatikov'un gülümseyen dudaklarını gördü.

«Bağışlayın Teğmenim, köşede duruyor.» Sonra konuşmayı dikkatle başka konuya çekti: «Şu işe bakın; Alman kedisi yukarı çıktı, yol halısı üzerinde bir uyudu ki sormayın, Rus kedisi gibi... Bana çok alıştı... Bakın görüyor musunuz Teğmen Yoldaş? Öyle akıllı ki, sanki akrabasıymışım...»

Nikitin'in büyük ilgisi yoktu kedilere karşı, çakmağı çaktı, Uşatikov'un sigarasını yaktı, sustular... Evin içinde çıt çıkmıyordu. Uşatikov dumanı çeker çekmez öksürmeye koyuldu, bastırmaya çalışarak fısıldadı:

«Yarın ne olacak Teğmen Yoldaş? Hiç korkmuyor musunuz?»

«Savaştan önce bir yerde okumuştum Vanya, insan yaptığı her şey için sorumluluk taşımasını bilmeli diyordu yazar. O zamanlar pek inanmamıştım buna...»

Nikitin kapı pervazına dayanmış, Uşatikov merdiven basamağına oturmuştu. Sigaraların küçük ateşleriyle aralarında ortak bir bağ örülüyordu sanki. Kader bir gün önceki savaşta Nikitin'in komutasındaki Uşatikov'u şimdi onunla ne de yaklaştırmıştı... Uşatikov sigarasını içerken parlayan ateş kuşkulu gözlerindeki garip parıltıyı belirtmişti.

«Teğmen Yoldaş duyuyor musunuz? Nöbeti aldığımdan beri sürüyor bu ses.»

«Ne demek istiyorsun?»

Uşatikov esrarlı bir sesle çabuk çabuk anlattı:

«Bazı kez ayak uçlarında kapıya yaklaşıyor, son-

ra dönüp ağlıyor, ağlıyor... Dışardan pek duyulmaz ama ben de av köpeği kulağı var... Batarya Komutanı onun evin önüne çıkmasını yasakladı... Korkuyor, bir istediği var sanıyorum. Küçük Alman kızının gözlerinden çok korktuğu anlaşılıyor, bizi canavar gibi görüyor olmalı... Bakın, kapıda şimdi...»

Emma, Emma! Nikitin karanlıkta kapı yönüne baktı, tüm kanı yüzüne çıkmış, kalbi atmaya, şakakları zonklamaya koyulmuştu. Evet kayışı ve apoletleri alındıktan sonra Tatkin'le yukarı çıkarken gölgesini sezmişti onun. Doğru, şu kapının ardında, şu odada Emma olmalı, bu kadar yakın...

Bütün gün yalnız Meşenin olayını düşünmüş, onun dışında herşey, herkes gölgelenmişti. Oysa şimdi her ayrıntısıyla anımsamıştı onu, ince dudaklarını, parıltılı dişlerini görmek, gülüşünü, sesini, adını, «Vaadim» deyişini duymak istemişti... Kalbi suça, yasağa açık kalmış, kutsal yasalara karşı gelmişti ama umrunda değildi artık.

«Teğmen Yoldaş Meşenin bugün Zikin'e yalan söyledi... Sözde sizin şu Alman kızıyla dalganız varmış... Koca bir yalan...»

«Hayır, Meşenin yalan söylememiş, kızla ilişkim var...»

Uşatikov dumanı yuttu, yutkundu, dilini de yutmuştu sanki:

«Doğru mu anladım Teğmen Yoldaş? Bu bir aşk mı? Aman Tanrım, aşk mı bu?»

«Bilmiyorum.»

Nikitin'i gene tatsız bir duygu sardı. Emma tabanca seslerini, bağırma çağırmaları duymuş, onu kayışı ve apoletleri olmadan çıkarken görmüş ve olanları kendi yüzünden sanmıştı. Korku ve dehşet içinde odasına kapanmış, bir şeyler öğrenmek olanağı bulamamıştı. Nöbetçi sahanlıktaydı ve onu yanıtlayamazdı. Utançla sanılarını sürdürüyordu. Ani bir kararla konuştu:

«Uşatikov senden bir ricam var. Alman kızının bu

olan bitenle hiç ilgisi yok, oysa o kabahatin kendinde olduğunu sanıyor. Onunla konuşup anlatmalıyım herşeyi. Kapısını vuracak ve kimsenin duymayacağı biçimde fısıltıyla konuşacağım. Anladın mı?»

«Ama Teğmen Yoldaş, ben nöbetteyim... Kurallara karşı olmaz mı bu? Siz kuralları bozmamı ister misiniz?»

Şu Uşatikov ne nahif, ne iyi gençtir.

«Bak, kaçacak değilim. Senin için esas olan benim burada olmam. Olacağım da... Nereye kaçabilirim zaten? Geri kalanın önemi yok. Bana inan! Evet mi, hayır mı?»

«Teğmen yoldaş benim size elbet inancım var. Ama Almanla...»

«Benim için çok önemli... Onunla konuşmak zorundayım. Hadi!»

Çakmağı yaktı, merdivenlere baktı, sahanlığın öbür yanındaki odanın kapısına gitti, yavaşça vurup fısıldadı: «Emma bana gel.» Kapı ardından hiç bir ses duyulmamıştı. Nikitin tekrar vurup daha yüksek seslendi:

«Emma, benim. Vadim... Emma.»

Birden belli belirsiz bir ses duyuldu, sonra bir hıçkırık veya haykırış, döşemede adım sesleri, anahtarın kilitte iki kez dönüşü... Çakmağın fersiz alevi kapının rüzgârıyla sallanırken Emma'nın korkuyla açılmış gözleri, iki yana dağılmış saçları parıldadı. Gözyaşlarıyla ıslanmış bir yüz, şişmiş dudaklar, titreşen kaşlar Nikitin'de hasta, umutsuz, hatta çirkin izlenimi bıraktı. Bir kekemenin telâşı ve acısıyla Almanca sözcükleri arayarak fısıldadı:

«Emma alles... alles gut...!» (1)

Kızın yüzü bitkin geriye kaykıldı, başını salladı, hıçkırarak fısıldadı:

«Herr Leutnant... Va-dim!... Alles steht schlim-

(1) Emma her şey... Herşey iyi.

mer, sehr schlimm...» (1)

Çakmağın benzini bitmiş, alev sönmüştü. Nikitin telaşla bir kez daha çaktı, fitil ateşlendi ve son küçücük alev tekrar yanmamak üzere söndü, Nikitin kızkınlıkla söylendi:

«Şeytan götürsün, benzin bitti.»

«Teğmen Yoldaş, bende ateş var... Lütfen...»

Nikitin arkasından Uşatikov'un uzattığı çakmağı aldı. Bu mermi biçiminde Avusturya malı bir çakmaktı, Berlin'e saldırıdan önce dağıtılmıştı. Nikitin çakmağı yakmadı, kararlı bir sesle bulduğu çözümü açıkladı:

«Daha iyisi odamda konuşalım. Uşatikov bu daha iyi. Bir şey olursa Granaturov gelirse beni haberle... Yüksek sesle öksür! Başının benim yüzümden belaya girmesini istemem. Eğer bir şey olursa tüm suçu üstlenirim merak etme, Anladın mı?»

Uşatikov hızlı hızlı nefes alırken kararlı bir sesle yanıtladı Nikitin'i:

«Teğmen Yoldaş, ben aşağıdan gelen her sesi duyabilirim. Av köpeği kulakları var bende. Hiç düşünmeyin! Bir şey olursa hemen haberlerim.»

«Emma!» Nikitin fısıldadı, Uşatikov'un yüzlerini görmesini istemediği için çakmağı yakmadı, odasının kapısını açtı, kızın elini tuttu beraberce yürüdü:

«Emma komm zu mir! Komm zu mir! Ruhig, Emma!» (2)

«Vadim!»

(1) Sayın Teğmen... Va-dim... Herşey kötü, çok kötü.
(2) Emma gel bana... Gel bana... Sakin ol Emma.

14

Uşatikov arkalarından kapıyı kapayıp kilitledikten sonra ikisi öylesine bir sabırsızsık ve tutkuyla birbirlerinin kollarına atıldılar, öylesine güçlü gençlik enerjisiyle kenetlendiler ki dudakları hemen birbirlerini buldu. Nikitin kızın «Vadim... Oh Vadim...» fısıltıları arasında gözyaşlarının tadını, saçlarının yüzüne yayılışını hissetti, dudakları incecik dudaklarından çöçözüldü, ağzından öylesine sözcükler döküldü ki anlamını kendinin de bilmesi olanaksızdı. Nikitin'in bilincini aşan düşüncelerde tek bir gerçek egemendi, ne olmuşsa, ne olmaktaysa bunları değiştirme gücüne sahip değildi. Onu kendine çekti, içinde kızın dudaklarını, sesini öteden bu yana bildiği, anılarında yaşattığı yolunda bir duygu vardı. Karanlığın örttüğü yüzü iyi göremeden fısıldadı:

«Sevgili Emma, bu nasıl olur? Nasıl gerçekleşir? Sen ve ben? Bir Rus subayı ve bir Alman kızı... Böyle bir şeye hakkım yok Emma... Herşey bambaşka gelişti Emma...»

Kız gözyaşlarını sildi;

«Vadim, ich sterbe daran... İch liebe dich von ganzem Herzen... oh!.. Was wird mit uns weiter.» (1)

«Yapacağız» sözcüğünü anımsamış, Alman kayışlarının tokalarına kazılmış «Tanrı bizimledir.» sözcüklerinden sorunun anlamını çıkarmıştı. «Ne olacağını bir bilseydim... Nereye götüreceklerini ne yapabileceğimi, ne yapacağını bilseydim...» Durdu, Rusça konuştuğunu farketti sonra Heine'nin dizesini anımsadı:

(1) Vadim, ölüyorum galiba... Seni bütün kalbimle seviyorum... oh şimdi ne yapacağız?

«Ich weiss nicht... Ich weiss nicht...» (2) Kız elleri Nikitin'in boynunda kenetlenmiş susuyordu; «Sen Königsdorf'da, ben Rusya'da Moskova'da oturuyorum... Ve biz, siz Almanlarla savaşıyoruz. Eğer Rusya'da yaşasaydın, sana Rusya'da rastlasaydım... Senin gibi bir kızı elbette isterdim... Sanıyorum seni seviyorum, Emma, seni seviyorum... Evet, gerçek bu, seni seviyorum...»

«Oh! Wadim, lieber Vadim... Warum lebst du bloss in Russland? Warum?» (3)

Parmakları titreyerek ensesinden koptu, elleri altında hissettiği narin vücudu döşemeye indi, alnı Nikitin'in dizine dayandı. Kızı utanarak kaldırdı, tüm gücüyle kucakladı. İnce vücudu sanki tümüyle erimişti. Birbirlerine sarılmış, ıslak dudakları birbirine yine kenetlenmiş, sisler içine dalmış gitmişlerdi... Nikitin kızın başını iki eliyle tuttu, geriye eğdi, alnındaki saçları eliyle açtı.

«Emma, Emma... Beni bağışla... Bu işin bu sonuca varacağını bilemedim... O sabah bana geldiğinde başka türlü düşünmüştüm... Kabahat bende... Daha doğrusu hangimizde olduğunu kestiremiyorum... Ama bunun böyle sürmeyeceğini biliyorum...»

«Vadim, ıch liebe dich... Ich liebe dich...» (4)

Ensede kenetlenen elleri giderek daha güçlü sıkmaya başlamış, gücünü yitiren titrek bacaklar çökerken döşemeye Nikitin'i de çekmişti. Nikitin onun minnet, şükran, hayranlık ve yabancılara karşı korkuyla karışık kuşkularını coşkun sevgiyle yanıtlamış, kız onu yanına çekerken durmadan fısıldamıştı:

«Vadim... Mein lieber Vadim... Vadim...»

Bütün bu karmaşık durumda birden Uşatikov'un birkaç adım ötede merdiven başında ki nöbetini anım-

---

(2) Bilmiyorum... Bilmiyorum.

(3) Oh! Vadim, sevgili Vadim... Neden Rusyada yaşıyorsun? Neden?

(4) Vadim, seni seviyorum. Seviyorum.

sadı Nikitin. Kızın omuzlarını mahçup bir yüzle tuttu:

«Emma şimdi olmaz... Konuşalım sadece... Gel otur buraya... Şuraya pencere pervazına lütfen...»

Kolunu kalçasına sarıp pencereye götürdü. Ancak kız bu davranışı yanlış anlamış, Nikitin'in elini tutup kalçalarına götürmüştü. Nikitin elini çekmeden kızın açık ağzını öptü, sonra tekrar kendini topladı.

«Emma, Emma»

«Vadim. Ich liebe dich...»

«Bak Emma... Dün bir olay geçti... Bilmene gerek yok... Bu seninle ilgili bir olay değil... Senin suçun yok... En ufak suçun yok... Korkmana da gerek yok. Anladın mı? Ben gitmek zorundayım. Yarın sabah yokum burada... Ben Teğmen Kinyaşko'yu çok severdim... Bu yüzden başım belaya girdi. Seni göremiyeceğim artık... Königsdorf'a nasıl dönebilirim? Bir olanak göremiyorum buna. Ayrıca ceza birliklerinden insan sağ salim dönerse yaşama en baştan, başlayabilir. Savaşın sona ermek üzere olduğunu biliyorum. Königsdorf'a gelemem bir daha. Anlıyor musun? Seni seviyorum Emma. Bunu hissediyor ve ne yapacağımı bilemiyorum. Bütün bunların böyle olacağını kestiremezdim.»

«Va-adim! Ich verstehe ja nichts! Wieso Stalingrad? Wieso Berlin?» (1)

Burnunu onun burnuna bastırdı, saçları çenesine dolaştı ve ilk sabah elinde kahve tepsisiyle mahçup zoraki bir gülümseme ve şaşkın bakışlarla odaya girdiği anda duyduğu korkuyu tekrar duydu.

«Sprich doch deutsch!.. Ich verstehe nichts» (2)

«Ne demek istediğini bilemiyorum ama sana okulda ezberlettikleri dizelerden bahsetmiştim. Sekizinci sınıftaydık ve Almancadan kocaman bir sıfır olmıştım,

(1) Vadim! Hiçbir şey anlamıyorum. Stalingrad neresi? Berlin nere?
(2) Almanca konuş!. Anlamıyorum.

Ama sen o şiiri bilmiyorsun, çünkü Hitler büyük ozan Heine'nin tüm kitaplarını yaktırdı. Sizler yalnız «Mein Kampf'ı (Kavgam) öğrendiniz.»

«Hitler?» Emma başını onun göğsüne koydu. «Hitler ist wahnsinnig. Ein irrer! Das sagte Vater, as Hitler den Krieg gegen Russland begann... Aber haette es nicht diesen entzetzlichen Krieg gegeben... Du warst nie nach Königsdorf gekommen. Verzeih, ich rede wohl Dummheiten» (1)

Nikitin üç beş sözcüğü anlamıştı.

«Neden bağışlayayım? Savaşı ne sen ne de ben istedik... Şimdi dinle... Daha asıl konuyu söylemedim; sabah olacak ve biz birbirimizi artık göremeyeceğiz. Yalnız ben senin yanlış şeyler düşünmeni istemiyorum... Seni seviyorum... Anlıyor musun? Başka şeyler var...»

«Sprich weiter. Um Gottes, willen, sprich weiter!» (2) Emma işaret parmağını dudağına dayamıştı gene onun. «Vadim, ich höre dir zu... Du musst Deutschen lernen, und ich will Russisch lernen» (3)

«Beni anladığını sezer gibiyim... Şimdi bak, çok yavaş konuşacağım. Sen anlamak... İster ben... Hiç değilse tek bir kelime: Seni hiç unutmayacağım. Almanca nasıl denir? Nicht vergessen!... Nicht vergessen... (4) Anlıyor musun?»

«Nicht vergessen!..» sözcüğünü yinelemiş, başını Nikitin'e daha da yaklaştırmış, parmağını dudağına bastırmıştı. «Vadim! Lerne Deutsch, lerne Deutsch... Russisch und Deutsch... Gott, warum ist das so!..

---

(1) Hitler bir deliydi. Bir çılgın... Babam, Rusyaya saldırdığımız zaman söylemişti bunu. Ama savaş olmasaydı, sana raslayamazdım ben... Sen Königsdorf'a gelmeyecektin... Bağışla, aptalca şeyler söylüyorum.

(2) Konuş... Allah aşkına konuş.

(3) Vadim, seni dinliyorum... Ama sen Almanca, ben Rusça öğrenmeliyiz.

(4) Unutmayacağım... Unutmayacağım

Komm Vadim!» (1)

Omuzlarına tutunup pencere pervazından atladı, onu karanlık bir köşeye götürdü, yazı masasının yanına. Bu masa daha ilk geldiği gün Nikitin'in çok hoşuna gitmişti. Üzerinde yazı takımı, kalın mumlu bir şamdan, türlü kalemlerin bulunduğu bir kap, okul kitaplarıyla Kurt'un masası olduğu anlaşılıyordu.

«Vadim setz dich. Bitte lies... (2)

Nikitin önce onu neden masaya götürüp telaşla çekmeceleri araştırdığını anlamadı. Bir kibrit alevi belirdi; Emma'nın eli şamdana uzandı, eğrilmiş mum ağır ağır yandı, Nikitin koltuğa oturdu, Emma kenarına, sonra bir kağıt aldı.

«Vadim, jetz schrieben wir deutsch und russisch. İch schreibe unsere Namen: Vadim und Emma...» (3)

Kağıda eğilmiş, gotik harflerle adları yazan yüzünü seyre koyuldu Nikitin onun; kaşı, dişleri arasına kısılmış alt dudağı, hafif kalkık burundaki çiller. Vadim adı altına bir yıldız çizip, yanına Rusya, kendi adı altına bir nokta koyup yanına Königsdorf yazmıştı. Sonra iki adı uzun bir çizgiyle birleştirip «Ich liebe dich» (4) sözcüklerini eklemişti.

«Übersetze (5) Vadim.»

«Ya liyubliyu tebya.» (6)

Kız gözleri parlayarak yüzünü ona döndürdü, kalemi verdi:

«Schreibe Russisch» (7)

Nikitin cümleyi Rusça yazdı bu kez.

Kiril harfleriyle yazılı sözcükleri parmağıyla harf harf inceledi, Almancayla kıyasladı, sonra fısıldadı:

---

(1) Vadim, Almanca öğren, Almanca... Rusça ve Almanca... Allahım bu neden böyle... Gel Vadim...
(2) Vadim otur. Lütfen oku...
(3) Vadim, şimdi Almanca ve Rusça yazalım. Önce adlarımızı yazıyorum: Vadim şe Emma.
(4) Seni seviyorum.
(5) Tercüme et (çevir) Vadim.
(6) Rusça: Seni seviyorum.
(7) Rusça yaz.

«Ich... Wie heisst das auf russisch» (*)

«Ya.»

«Liebe?» (1)

«Liyubliyu»

«Dich» (2)

«Tebya. Seni seviyorum. Ya liyubliyu tebya. Tekrarla Emma! Ya... liyubliyu... tebya...»

«Ya lu... u...» ağır ağır tekrara koyuldu ve bütünledi: «lublu tebya.»

«Doğru. Ya liyubliyu tebya.»

«Oh Vadim, ich lerne Russisch» (3) Yabancı sözcükleri böyle kolaylıkla söyleyebilme yeteneğinden ötürü sevinmişti. «Du faehrst nach Russland zurück. Ich bin so traurig... Sterbenstraurig...» (4) İki adı birleştiren çizgi üzerine ölümü simgeleyen bir kuru kafa ve iki kemik çizdi, yanağını Nikitin'in şakağına dayadı.

«Das ist fur mich der Tod... Du faehrst weg, ich sterbe an meiner Liebe Wie heisst Tod auf russisch? Auf Russisch?...» (5)

«Smerti.» Kurukafayı, Kurukafa Tümenlerîne bağlı birliklerde de görmüştü. «Neden smerti sözcüğünü bilmek istedin?»

«Smerti.» Emma sözcüğü bir kez daha yineledi, uzun kirpikleri yanağına düştü.

«Hayır Emma, bu kötü bir söz. Savaş boyu bu sözden tiksindim ben. Bellemeni bile istemem. Daha iyisi şimdi yazacağımı belle!»

Nikitin kalemi aldı meşum işareti çizdi ve çabuk çabuk «Do svidaniya» sözcüklerini, yanına da okulda

---

(*) Ben... Nasıl denir Rusça?

(1) Seviyorum.

(2) Seni.

(3) Oh Vadim... Rusça öğreniyorum.

(4) Sen Rusyaya dönüyorsun. Ben çok üzüntülüyüm... Ölesiye üzüntülü.

(5) Bu benim için ölüm. Sen gidiyorsun, ben aşkımdan ölüyorum. Rusça ölüm nasıl denir... Rusça...

öğrendiği Almancadan anımsadığı «Auf Wiedersehen»i yazdı.

«Kein Tod... Nicht Tod... Nicht vergessen, nicht vergessen!.. (1) Ne sen, ne de ben yarın neler olacağını bilemeyiz. Savaşta çoğu kez öldüm, gene de dirildim. Tekrar görüşeceğiz, birbirimizi gene göreceğiz. Auf Wiedersehen Emma! Ayrılışımız ölüm sayılmaz, ölmeyeceğiz, ilk fırsatta birbirimizi tekrar göreceğiz.»

Ama söylediklerine inanmıyordu tümüyle. Üç yıllık savaş süresi boyunca kendisini Königsdorf'a getirecek mutlu bir yıldızın doğacağı aklından bile geçmemişti... Ama içinde giderek ağırlaşan önsezi birbirlerini bir kez daha göremiyeceklerini haberliyordu, onları ayıran koşullar çok ağırdı, hem çok ağır.

«Elimden gelen herşeyi seni tekrar görmek için zorlayacağım Emma. Şimdi Auf Wiedersehen! Gerçek olan tek şey seni bir daha unutamıyacağım. Biz Rusya'da «Gene görüşelim!» deriz ayrılırken... beni unutma! Bak yazıyorum buraya Emma...»

Kızın gözyaşları mum ışığında parıldarken «beni unutma» sözcüklerini yazdı... Kız anlamamıştı, narin elini tuttu, incecik parmağını öptü Nikitin.

«Seni hep anacak, düşüneceğim. Beni unutma!»

Emma başını arkaya atmış, gözlerini yaşlar örtmüştü. Kızın elini tuttu.

«Cümleyi unutmadın ya?»

«Ya liyubliyu tebya.» Sözcükleri yineledi, sonra çekmeceden bir kâğıt alıp gözlerini kuruladı: «Was wird mit uns beiden?» (2)

«Senin böyle iyi, böyle tatlı bir insan olacağını hiç düşünmemiştim Tüm Almanlardan nefret ediyordum. Bana Alman kadınlarını nasıl tanıttıklarını biliyor musun? Kötü yüzlü kart karılar, ellerinde kamçılarla şişman yaratıklar... Gençleri ise bebek yüzlü sadistler...

---

(1) Ölüm yok... Ölüm değil... Unutmamak var, unutmamak.
(2) Ne olacağız biz?

Sonra Doğu Prusyada... Sen bambaşkasın Emma, seni seviyorum.»

«Vadim... Ya liyubliyu tebya! Oh!.. Vadim warum musst du nach Russland.» (1)

Kızın elini bıraktı, kapıya dönüp dinledi. Kız yavaşça yerinden fırladı, Nikitin'e sanki ölüme mahkûm edilmiş gibi korku ve dehşetle baktı, sonra ellerini dua eder gibi kavuşturup bir şeyler fısıldamaya koyuldu. Herhalde o anda onlara hiçbir biçimde yardımda bulunamıyacak olan en büyük güce yakarıyordu.

«Uşatikov... Kim var orada?»

«Teğmen Yoldaş...»

Merdivenlerde öksürükler, çizme gıcırtıları yansıdı, kapı vuruldu ve bir ses duyuldu: «Teğmen Yoldaş...» Nikitin kapıya koştu.

«Ne var Uşatikov? Ne oluyor?»

«Çabuk Teğmen Yoldaş... Aşağıda sesler var...» Uşatikov telaşla kapıyı tıkırdatıyordu. «Aşağıdakiler kalktı, neden bilmiyorum. Galiba Batarya Komutanı geldi.»

«Hemen kapıyı aç Uşatikov!»

Evin içinde büyük bir telaş belirmiş, kapı ve çizme sesleri, bağrışmalar birbirine karışmış, yüksek bir çağrı tümünü bastırmıştı: «Zikin telefona! Çavuş Yoldaş savaş alarmı! Çabuk telefona!» Alarm komutları sürerken Nikitin'i ter bastı: Almanlar yine mi saldırıya geçmişlerdi acaba?

Pencereye koşup cadde yönüne baktı, sabahın mavimtrak ilk ışıkları belirmiş, göl yüzeyinde, karanlık ormanda yıldızlar yitmeye başlamıştı. Her yönde uykulu bir sükûn egemendi. Kentte de derin bir sessizlik seziliyor, herhangi bir hareket, pencerelerde ışık görülmüyordu. Gürültü yalnız aşağıdan yansırken Uşatikov'un fısıltısı duyuldu:

«Teğmen Yoldaş! Teğmen Yoldaş!»

---

(1) Vadim... Seni seviyorum!.. Oh!.. Vadim niçin Rusyaya gidiyorsun?

Nikitin kıza döndü.

«Emma, gitmelisin!»

Kız bir haykırışla yerinden fırladı, başını göğsüne dayadı, ellerini boynunda kenetledi. Korkuyla, umutsuzlukla dudaklarını dudaklarına yapıştırdı. Titreyen dişleri arasından inliyordu.

«Vadim, Vadim.»

«Emma, sevgilim gitmelisin... Auf Wiedersehen Emma! Hoşça kal!» Dağınık saçlı başı göğsüne bastırdı, dudaklarını bir kez daha öptü, sonrası sisler arasında geçti sanki; Uşatikov'un açtığı kapı esneyen bir ağız gibi görünmüş, Emma karanlığın derinliklerine, sonsuzluğa doğru uzaklaşıp gitmişti.

Masaya çöktü, kâğıtlara bakmaya başladı. Mum alevi nefesinin etkisiyle kelebek kanadı gibi titreşiyordu.

Merdivenlerdeki ayak sesleri yaklaştı, Granaturov'un buyruğu duyuldu: «Uşatikov, çabuk bataryadaki görevine!» Kapı açıldı, mum ışığında kolunu tutan yeni değişmiş olduğu belli tertemiz, bembeyaz askısıyla Granaturov belirdi. Yüzü solgun, göz altları mosmordu. Koca bir org gibi gürledi;

«Hey Nikitin! Uyumuyorsun ya? Hey savaşacak mıyız yoksa kodese mi gizleneceğiz? Duydun mu yoksa bilmiyor musun? Ne bakıyorsun sığır gibi be adam?»

Nikitin tek söz etmeden parmakları arasında bir sigara yuvarlamaya başladı.

«Ne bakıyorsun be? Savaş alarmı! Tüm tümen için! Ve bizim topçu alayı için de tabii! Doğru Prag yönüne! Orada bir zırhlı orduya katılacağız. Karargâhın bildirisine göre Prag'da Almanlara karşı bir ayaklanma başlamış. Tümen telsizi gece «imdat» çağrıları almış. Çekler silahla saldırmışlar, şimdi destek istiyorlarmış. Anladın mı Nikitin? Şimdi güneye, Prag'a gidiyoruz. Prag'a, Prag'a!»

Granaturov odada telaşlı, ateşli adımlarla bir köşeden öbürüne dolaşıyordu. Nikitin hâlâ yakmadığı si-

garası bir gün önceki olayları düşünüyor, kendisini karanlık kader çemberi içinde döner görüyordu.

«Ya böyle demek? Peki, ben ne olacağım? Beni ne yapacaklar?»

Granaturov dolaşmayı kesti, kızarmış göz kapakları arasında gözlerini yuvarlayarak gürledi:

«Senin işin tamam Nikitin! Bir göz morartısıyla kurtardın paçayı... Hem en iyi nişancıyı savaş dışı ederek. Öldürmeyişin gerçekten büyük şans... Kurşunun kulağına değmiş, adamı kulağından etmiş. Tabanca atışında iş yok, ama top atışında ustasındır neme lâzım. Tümen komutanı on gün oda hapsi cezası verdi. Acıdım sana süt kuzusu. Şimdi Prag'a, Prag'a gidelim, cezanı orada çekersin...»

«Neden acıyorsun bana Batarya Komutanı?» Boğazı kurumuş, elindeki sigara terden ıslanmış, şakakları atmaya başlamıştı. Ne olmuşsa olmuş kötü kaderin çemberinden dışarı fırlamıştı. Yavaş yavaş anlıyordu; Meşenin'i öldürememişti! Kurşunu isabet etmemişti, yaralamıştı. On gün oda hapsi cezası verilmişti... Tümen Komutanı... On gün hapis ve Prag'a...

Sustu, derin bir nefes aldı. Tavana baktı, boğazı tıkanmıştı, boğulur gibiydi, gülmekle ağlamak arası sesler kendi üzerindeki denetimi yitirmek üzere olduğunu belirlerken toparlandı;

«Kulağından ha? Onu yaralamışım öyle mi? Neden? Şu leş herif! Neden bütün bunlar?»

«Çeneni tut Nikitin! İsteri bunalımı bu! Kalk, ayağa kalk!» Granaturov kızmıştı. «Çok mu içtin ne? Yoksa çıldırdın mı? Kalk ve kendine gel!»

Nikitin kalkmadı, yanaklarından gözyaşları süzülüyordu durmadan.

«Bağırma Batarya Komutanı!» Hıçkırarak fısıldayabildi. «Bağırma, bekle, şimdi geçer... Demek yaralamışım onu. Yaralamışım. On gün oda hapsi. Komik... Ne olursa olsun eşit benim için...»

Granaturov topukları üzerinde döndü:

«Eğer beynin alacaksa dinle; olayı önce Alay Komutanına rapor ettim, o Tümen Komutanına havale etti. Şimdi benim buluşuma iyice dikkat et, bak seni nasıl sıyırdım; Çavuş Meşenin senin emrini dinlemedi, tartıştınız, tartışma kavgaya dönüştü, sen silah kullanmak zorunda kaldın, tamam mı? Sorarlarsa sen de aynen böyle söyleyeceksin. Sizin gibi öküzler yüzünden bataryayı güç duruma sokup bırakamam. Meşenin bu raporu biliyor, konuştum onunla. Şimdi hastande... Anlaşıldı mı Nikitin?»

«Hayır Batarya Komutanı...» Nikitin yanaklarındaki yaşları sildi. «Beni sorguya çekerlerse onunla aynı oyunu oynamak istemem. Eğer Bataryaya dönerse ikimizden biri gene mahkemede alır soluğu.»

«Sen çıldırmışsın Nikitin. Ne olduğunu biliyor musun? Tam bir kuduz... Senin prensiplerin vız gelir. Beyaz yelek ve eldivenle savaş olmaz oğlum. Daha iyi bir nişancıyı nerede bulursun?»

«Kararım karardır Batarya Komutanı. Ya böyle, ya da şöyle. Cepheye başkomutan atasalar da değiştirmem bu kararı.»

«İkinizden de bıktım be. Prensip budalası sende...» Granaturov kapıya dönüp aşağıya doğru gürledi:

«Teğmenin kayışını, silahını, apoletlerini getir Uşatikov! Yıldırım gibi!» Nikitin'e baktı ve yumuşak bir sesle: «Bataryanın komutasını al,» dedi. «Prag'a geçelim, gene görüşürüz.»

Aşağıda gürültü sürüyordu. Askerler koşuşuyor, kapılar kapanıp açılıyor, silahlar şakırdıyor, bağrış, çağrışlar birbirini izliyordu. Dışarda tüm kentte bahar sabahının mavimsi ışınlarında topçekerlerin motorları uğulduyor, uluyor, pencereden Çavuş Zikin'in komutu duyuluyordu:

«Topları bağla!»

«Evet birbirimizi tekrar göreceğiz.» dedi Nikitin. «Yalnız bana üç dakika izin ver Batarya Komutanı.»

«Nereye?»

«Bu özel bir sorun, sorma!»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUTKU

1

Nikitin geceyarısından sonra sigara almak amacıyla bara indi. Katına dönüp de asansörden indikten, tümü aynı biçim ve renkteki kapıların dizelendiği koridorda yürümeye başladı ve birden dört sayılı oda numarasını unuttuğunu anladı. Anımsadığı tek şey, üzerinde pilili abajuruyla yeşil ışık dağıtan gece lambasını açık bırakmış olduğu idi. Bu sanıya dayanarak kapıları kilitlenmemiş iki oda kapısını açtı; lambalar yanık değildi, sentetik halı kokusuyla karanlıkta uyumakta olan insanların horultu ve mırıltıları taştı dışarı. Bir süre durdu, durumuna nasıl bir çözüm bulacağını düşündü. Böylesine bir yanıltı gerçekten gülünçtü.

Herkes uyuyor, koridor duvarındaki apliklerin zayıf ışıklarında kapı önlerine konmuş bir dizi kadın ve erkek ayakkabısı uzanıyordu. Nikitin ayakkabısını kapı önüne koymadığını anımsadı, Tanrıya şükür diyerek önü boş bir kapıyı açarak eşiği aştı.

Gözleri büyük ayaklı lambanın ışığıyla kamaşmıştı birden. Oda parfüm kokuyor, küçük bir masa üzerinde türlü içki şişeleri duruyor, siyah elbiseli beyaz gömlekli iki adam şaşkın bakışlarla bu çağrılmamış konuğa bakıyordu. Kemikli yüzü perdah traşlı, iri yarı olanı ayağa kalkıp Nikitin'e yaklaştı, yakından inceledi, sonra yatak üzerinde yarı çıplak uzanmış sigara içmekte olan genç kadına bakarak alaylı sesle bir şeyler söyledi.

«Lütfen bağışlayın!» diye Almanca kekeledi Niki-

tin ve ardından bir kadın kahkahası yükselirken kapıyı çekip çıktı.

Koridorda çıt çıkmıyordu.

Nikitin bir süre şaşkın kalakaldı. Üç yabancının bulunduğu oda onun muydu, değil miydi, çıldıracaktı... Bir hayal miydi bu? İki erkek... ve bir kadın. Benim odamda? Hayır olanaksızdı... Açıklayamadığı bir korku kapladı içini... Bu, dört yıl önce sevimsiz bir sonbahar günü Chicago'daki otelde duyduğu korkunun aynıydı. Beşinci katta yıkanırken su sesleri arasında kilide sokulan anahtarın iki kez döndüğünü duymuş, biraz sonra banyonun kapısında uzun yüzü, önü inmiş şapkası, yağmurdan ıslanmış pardüsüsüyle tanımadığı bir adam belirmişti. Adam bir eli cebinde olduğu halde duruyordu orada.

Nikitin'in can havliyle «Kimsiniz, ne istiyorsunuz?» diye bağırması üzerine yabancı çarpık bir gülüşle geri çekilmiş, sonra hayalet gibi kaybolmuştu. Nikitin sudan fırlamış, üzerinden sabun köpükleri akarak oda kapısına koşmuş, kilit ve anahtarı dikkatle incelemişti. Kapı kapalıydı, kilitliydi. Sonra odayı aramaya koyulmuş, perde kıvrımlarına, yatağın altına, her Amerikan otelindeki gibi geniş koridora bakmış, hiçbir şey bulamamıştı. Kalp atışlarını bastırmaya çalışarak aşırı duyarlı sinirlerinin ürünü olduğunu sanmıştı bu olayın. Kapıyı kilitlememiş olduğu düşünülemezdi, daha ilk gün yastığında üzerine şu cümle yazılı bir kart görmüştü: «Uyumadan önce oda kapısını kilitlemeyi unutmayın!» Hayır bu bir hayal olamazdı; kilidin tıkırtısını, yağmurluğun hışırtısını duymuş, eşikte adamı şapkası, traşlı yüzüyle açık seçik görmüştü. Kimdi bu adam? Ne istemişti gece yarısı?

Bitkin, derin bir korkuyla sarsılmış olarak sabaha kadar uyuyamamış, yabancının iliklenmiş yağmurluğu ve tüm ayrışımları gözlerinin önünden gitmemişti. Sonra bazı varsayımlara dalmıştı. Bunlardan birine göre adam gizli haberalma servisi görevlisiydi, Nikitin'in

otele dönüşü konusunda yanlış bilgi edinmişti, ikinci varsayıma göre de bir kriminel cani, Hitchcock filmlerinde rastlanılan bir sapıktı. Bu olayın etkisi diş ağrısı gibi bir hafta süreyle onu izlemiş durmuştu.

Şu uykuya dalmış kapıları önüne kadın ve erkek ayakkabıları dizilmiş Alman otelinin koridorunda gene aynı sancılı duyguya kapılmış, kendini karanlık, batık, sönük bir dünyada bırakılmış görmeye koyulmuştu. Ayakkabı dizileri çok eskiden yaşayanların anısıymış gibi uzanan koridoruyla şu ıssız yapıda kendisini tam bir yalnızlıkla sonsuza dek kalacakmış gibi hissetmeye başlamıştı.

Çok ilginç! Bunlar ne biçim düşünceler? Çılgınlık habercisi midir nedir? Bu durumdan en kısa zamanda kurtulmak, koridorun bu korkutucu yalnızlığından kaçmak için önünde ayakkabı olmayan bir kapıyı daha açtı, sıcak karanlıkta burnuna lavanta, çıplak insan ve rutubetli kumaş kokusu çarptı.

Gene yanılmıştı! Ne aptallık! Kendi beceriksizliğine kızarak daha sonraki kapıyı zorladı, kilitliydi.

Odası ondan sonraki olmalıydı.

İçeri girdi, yeşil ışıkta yatağını, üzerinde beyaz çarşafla sarılı battaniyeyi, yastığı üzerinde renkli resimlerle açık bıraktığı «Stern» dergisini gördü, nemli alnını sildi, nedensiz korkusunun yol açtığı kötü olasılıkların kaynağı düşüncelerine küfür ederek dolaşmaya başladı.

Korku mu? Neden düşmüştü dehşete? Lânet olası katın kuşku verici bırakılmışlığı mı? Ürkmüş gözlerle odadaki eşyayı incelemeye başladı. Yıllardır içine konmuş sayısız giysi, gömlek ve kravatın kokusu sinmiş koca dolap, gene yıllardır içinde lavanta suyu, ter, kolonya, konyak, sigara, parfüm, dudak boyası kokulu binlerce insanın yattığı, uyuduğu, horladığı, seviştiği tertemiz çarşaflı ikili yatak. Sonra şarap, gazete mürekkebi, doğum önleme hapı, taksiye, lokantaya ve bir gecelik sevişme karşılığı kadınlara ödenen para izleri

taşıyan parmakların bastığı gece lambası düğmesi. Nikitin, otel odalarında insanların bıraktığı gözle görünmez izler üzerinde fanteziler yapıyordu; durmadan gelen, giden, hep yabancı kokan, giysi dolabını, yatakları ve banyoyu başkaları için boşaltan insanlar. Odadaki gezintisini göğsünü ovarak sürdürdü, sanki içinde küçük bir örümcek geziyor, yurtdışında olduğu her kez başına geldiği gibi vatan özlemi duygusu ağını gerip duruvordu.

Bir sigara yaktı, not defterinden Samsonov'un numarasını buldu, (odaları yanyanaydı ama her olasılığa karşı telefon numaralarını yazmışlardı) çevirdi, bir süre sonra arkadaşının uykulu sesini duydu: «Kim? Sen, sen misin Vadim?» Nikitin rahatsız ettiği için bağışlanmasını dileyerek bir iki dakika odasına gelmesini rica etti. «Bir şey mi oldu? Ciddi mi? Saatin kaç olduğunu biliyor musun?» Samsonov'un sorularını uykulu sesinden dinlerken şu dehşet verici bırakılmışlıkta nasıl bir avuntu nedeni, şu karanlıkta nasıl bir ışık olduğunu düşündü Nikitin.

«Rica ediyorum, geliver, Platoşa!»

Samsonov iki dakika sonra kapıyı çalmadan girdi odaya.

Üzerindeki geniş çizgili pijama koca göbeğini sarmış, ayaklarına terlik geçirmişti. Yüzünde, yastığın bıraktığı kırmızı bir çizgi uzanıyor, derin uyku arasında uyandırılmasından doğan hoşnutsuzluk yansıyordu.

Samsonov kendini koltuğa bıraktı, miyop bakışlarla Nikitin'i süzüp sordu;

«Yahu saatin kaç olduğunu biliyor musun sen? Sabahın ikisi... Uykun mu kaçtı? Yok muydu bir uyku ilacın? İşte, al bir tane.»

Pijama ceketinin cebinden bir kutu çıkardı, içinden bir tablet alıp bardağa maden suyu koyarak uzattı:

«Al şunu! Etkilidir, denenmiştir.»

«Sorun bu değil Platoşa, başka, sorun başka.»

Nikitin sigarasını söndürdü, banyoya gitti, iki bardakla döndü, geldikleri gün açtıkları konyak şişesini alıp bardakları doldurdu ve «Birer Ermeni çekelim.» dedi. «Serttir ama sağlıklıdır.»

«Nasıl yorumlamalı şu durumu? Gecenin yarısında? Neden böyle içkici oldun birden? Neden çıkardın beni sıcak yatağımdan? Yabancı ülkelerde ayyaşlık etmek için mi? Bilmek isterdim sevgili dost, sevgili üstad, hangi neden seni alkole itti?»

«Platoşa, sağlığına!»

Nikitin içti, sonra ağzına bir bisküi parçası attı, odada dolaştı, pencere önünde durdu. Elektrikli ısıtıcının çıtırtısını duydu, dizlerine doğru sıcak bir hava akımı yükseldi. Sonbahar, karanlığı ve ıslaklığı ile pencerelere yapışmış, cadde kavşağındaki reklâmın kırmızı ışığı ıslak asfalta vurmuştu. Hamburg'a bu dev kente yağmurlu bir gece çökmüş, kasvetli ve rutubetli havasından yabancı bir evrenin yaşamı doğmuştu. Karanlık koridorda kapalı kapılar önünde on dakikadan fazla süren, ona çölde bir kum tanesiymiş izlenimi veren duygu, Bayan Harbert'le görüşmesi boyunca süren ruhsal sarsıntı, yüreksizlik ve açıklayamadığı utanç onda birden herşeyi unutup gezi zevkine dönme isteği uyandırmıştı. Fakat ne bir kadeh güçlü ve lezzetli konyak bu isteği karşılamış, ne de Samsonov'un kalender durumu, uykulu yüzü, terliği ve çıplak ayaklarıyla evcil görünüşü hafiflik sağlamıştı.

Bana ne olduğunu, geçirdiğim bunaltıyı nasıl söyliyeyim? Nikitin kırışmış alnıyla koltuğun karşısına oturdu. Ne diyeyim ona?

«Uykusuzluğunla beni ayyaş yapacaksın.» Samsonov kadehi dudaklarında mırıldandı. «Neden büyük bunaltı içindesin Vadim? Ne düşler kuruyorsun? Rahatını bozan düşünceler nedir? Bir şey mi oldu? Kadın seni neden alıkoydu? İmzalı resim mi verdin, sanat konuşmaları mı yaptın? Ayrıca söz aramızda beraber olmak...»

«Ne demek beraber olmak?» Nikitin parmaklarını çıtırdatarak döşemeye baktı.

«Yani vücudunu, gözlerini, aklaşmış saçlarını, (kimbilir belki de şimdi günün modasıdır) belki daha başka şeyleri... Alman kadın gerçekten gösterişli, hem de pek genç olmamasına karşın...»

Samsonov dudaklarını kadehe değdirdi, kaşlarını kaldırdı, elini bisküi paketine uzatırken müstehzi bir tonla sürdürdü sözü;

«Vadimuşka dikkatli ol, gözünü kulağını aç, belki de tanınmış bir Rus aydınına ağını atıp seni elde etmek istiyor. Sonuç? Yurt edebiyatı için bir kayıp. Sana batıya özgü seks dalgasının tüm kurallarıyla baskı yapmak isterse korkmaz mısın?»

Nikitin sustu sonra elindeki sigarayı parmaklarında çevirerek kararlı bir sesle sordu:

«Kim olduğunu biliyor musun o kadının?»

«Kim, adı ne? Sen ne biliyorsun? Varlıklı biri mi? Anladığım kadarıyla Hamburglu, hali vakti yerinde bir kadın, bir sanat meraklısı. Demokrasi düzeni... İşte gözlemlerimizden çıkarabildiğimiz sonuçlar...»

Anlatayım mı? Hayır, belki de yanlış anlayacak beni... diye düşündü Nikitin. Güneşli çatı odasını, yarı uykulu clan bitenleriyle gençlik çağının bu özel öyküsünü açıklama konusunda kuşkuyla durakladı. Yitmiş bir gençliğin bulutlar ardındaki görüntüsünden doğan izlenimler. Savaşın sonuna doğru nahif bir topçu teğmeninin geleceğini etkileyecek dikkatsiz kararlar, düşüncesiz davranışlar olarak yorumlanabilir miydi?

«Bayan Herbert'in kim olduğu çevresinde bilgin var mı?» Nikitin'in sorusu Samsonov'un yüzündeki merak yankısını daha da arttırmıştı. «Platoşa, böyle bir olay insan yaşamında bir kez olur.» Kadehini kaldırdı; «Gençliğin altın düşleri onuruna içelim! Bugün çok acılıyım Platoşa, çok... Kalbim gerçekten üzgün.»

«Çok içiyorsun,» dedi Samsonov. «Gençlik düşleri insanlık düşleridir. Sahi neyin var Vadim? Beni yata-

ğımdan yarı çıplak kaldırıyorsun, konyakları dikiyorsun, sonra bana bazı şeyler anlatıp dinlememi istiyorsun.»

«Yanılıyorsun.» Nikitin kadehini döndürüp sallayarak masaya koydu. «Sana şunu demek istiyorum ki Platoşa, olanların gerçek olup olmadığı konusunda hâlâ emin değilim. Bayan Herbert benim Savaşın sonlarında Königsdorf'da rastladığım onsekiz yaşındaki mavi gözlü Alman kızı Emma. Birliğim onların evlerinde konaklamıştı. Berlin savaşlarında kayıplar veren tümenimiz bu küçük ve sakin kente gönderilmişti. Prag Savaşından kısa süre önce. İşte Bayan Herbert sorunu... Şaşmadın mı bu işe Platoşa?»

Nikitin ağır ve sakin bir sesle anlatmış, Samsonov'un kaşları önce inanmayan kişilere özgü bir görünüşle kalkmış, sonra gece masası üzerindeki kadehe uzanmıştı.

«Kafayı aşırı çekmiş bir yazarın kurgu bilim ürünleri. Ama gerçek. Şimdi? Peki nasıl bir kız bu? Kimdi bu Emma? Anlamıyorum. Nasıl bir ilişkiydi bu?»

Nikitin yanıtladı: «O zamanlar... yirmibir yaşındaydım. Otuz yıl önceleri... 1945 yılı Mayısı...»

«Dur!» Samsonov iki elini havaya kaldırdı, dizlerine vurarak bağırdı: «Sen saçmalıyor, sayıklıyorsun, fanteziler sıralıyorsun. Otuz yıl sonra bir kızı nasıl anımsayabiliyorsun böyle? Ne geçmişti aranızda? Hele o zamanlar Almanlarla ilişkilerimiz tek yanlı iken.»

«Ne geçmişti Platoşa? Evet... Königsdorf'da beş gün kaldık. İki mayısta Berlin'den oraya geçtik.»

«Şu kız Bayan Emma mı? Hey Tanrım! Ah Vadimuşka, Vadimuşka, şimdi bir uyku hapı al bakayım, bir yudum da maden suyu, güzelce örtün, iyi bir uyku, yarın sabah aklımız başımızda konuşalım bunu...» Samsonov yüksek sesle esnedi, sonra sürdürdü konuşmayı: «Biliyor musun bütün bu anlattıkların ilginç. Aradan bu kadar yıl geçmiş melek öyküleri anlatıyorsun, sonra da melankolik bir görüntü takınıyorsun. On-

sekizinci yüzyıl öyküsü bu Vadim. Ben herşeye karşın gerçekçiyim...»

Samsonov esnedi, ufak bir kahkaha attı, ellerini göbeği üzerinde kavuşturdu, kalın baş parmaklarını çevirdi. Miyop bakışlarla, nemli gözlerle, uykulu görünüşüyle, gözlüksüz yüzüyle açık ve güçsüz bir izlenim bırakıyordu.

«Platon maskaralığa son ver. Ben ciddiyim. Sen şu anda konuşulabilir anlayışlı bir insan mısın, yoksa susayım mı?»

«Kulak kesildim Vadimuşka. Ama gene de söyleyeyim, dinlen!..»

Nikitin sigarasını içerken Samsonov'a baktı, geceyarısı gereksiz bir görüşmeyi istihza ile karşılayan bir tavır sezinledi. Gülüşü, esnemesi, müstehzi inadı karşısında otelin ıssız, ayakkabı dizili koridorundaki duyguya kapıldı sonra sinirlenmeye başladı.

«Onu ben tanımadım.» Gene de soğukkanlılığını savunmuştu. «O beni tanıdı. Belki tam bir rastlantı sonucu. Olabilir. Almancaya çevrilmiş kitaplarımdaki resimlerden. Sanırım bu nedenle çağırdı beni. Evet, sonuçda tanıdık birbirimizi, kesinlikle Königsdorf'daki Emma idi... Şimdi dileğince alay et, eğlen, eğer keyfin varsa Platon.»

Samsonov'un davranışları birden canlılık kazandı, uykulu durumu kayboldu, miyop gözleri hemen hemen çaresiz bir anlamla ışıdı, çukurlarına gömüldü.

«Demek böyle Vadim.» Pijama ceketi içinde göğsü kalktı, indi. «Fakat bu bir sürpriz. Bekle, biraz kendime geleyim, tamamen anlamış değilim durumu... Seni otuz yıl sonra tanıyıp çağırdı öyle mi? Sonra? Nasıl açıkladı bunu, neden çağırmış seni? Oysa anıların yok olması, sisler ardında yitmesi gerek miydi? Neden seni yanında istemiş olsun? Söyler misin bana?»

«Sanırım tecessüs, merak sonucu...»

«Merak mı? Sadece merak mı? Emin misin? Ve sen Vadim, demek ki... Seni görmek istemesi olağan-

üstü bir şey... Peki, senden bazı duygular uyandırdı mı?»

«Sanırım uyandırmadı... Ama herşeyi anımsadım, derhal... Sanki 1945 e döndüm... Tekrar leylak kokuları... Kentte leylaklar açmıştı, baharların açtığı mevsimdi... Herşeye karşın güzel yıllardı...»

«Dur, dur!... Ne demek «güzel yıllardı?» Onu yalnız kısa süre için tanıdığını söylemiştin. Derin bir duygu bıraktı demek...»

«Teşhisi güç Platoşa... Fakat Savaştan sonra onu sık sık düşündüm...»

«Ah, Vadim!»

«Ne demek Vadim? Ne demek istiyorsun bununla?»

«Demek istiyorum ki Vadim, artık konyak içme. Ve... bekle! Yabancı ülkelerde telefonlara pek güvenim yoktur benim.»

Samsonov ağır gövdesini koltuktan güçlükle kaldırıp ayaklandı, Nikitin'in yatağı yanındaki masada duran telefona uzandı ve «Kuşku yok. Rusların kaldığı her oda dinleniyor. Ve biz çok yüksek sesle konuşuyoruz.»

«Ben emin değilim,» dedi Nikitin. «Ama eğer böyle düşünüyorsan hafif sesle konuşalım.»

«Dur, dur, bunu daha önce düşünmeliydik... İki koca aptalız... radyon çalışıyor mu? Hiç denedin mi?»

Samsonov ayağını halı üzerinde sürüyerek radyonun bulunduğu küçük masaya yaklaştı, düğmelere bastı, odaya önce parazitler dırıltı, zırıltılar, uzay vınlamaları doldu, sonra derinden bir kadın konuşması duyuldu, Samsonov sesi düzenleyip rahatlamış olarak;

«Şimdi tekrar konuşabiliriz,» dedi. «Tanıklar olmadan. Böyle daha iyidir, işine bak.»

«Platon, herşeyi düşünüyorsun.» dedi Nikitin müstehzi bir sesle. «Harika bir önlemcisin.»

«Yirminci yüzyılda bunları herkes bilir. Şunu demek istiyorum ki Vadim, bütün bu öykü bana biraz esrarlı geliyor. Böyle içten davranışlar bazan sahtedir.

Seni fotoğrafından tanıyor, sonra da toplantıya çağırıyor, niçin, neden? Görüşüp konuşmalar, dostça gülümsemeler, nezaket gösterileri, seni benden ayırıp cebimize para koymalar. El öpüşüne karşılık bol keseden telif hakları, sonra o gazeteci Dietzmann'ın çek defteri... Bunlar sana garip gelmiyor mu hiç? Şimdi oturup mantığımızı toplayarak düşünelim; biz onlar için neyiz, kimleriz? Bu Bayan Herbert'in sence anlamı ne? Sevgili Tanrım bağışlasın, tümümüz Savaşta bazı haltlar yedik... Yüzlerini bile anımsamam... Ama seninki her olayı ayrıntılarıyla biliyor... Birbirinizi beş gün görüyorsunuz ama âşık genç kız sevgilisini hâlâ anımsıyor. Sen bunun altında bir bit yeniği görmüyor mu sun?»

«Unutup unutmamak olay konusunda kesin bir bahane değil Platoşa. Hangi bit yeniğinden bahsediyorsun sen? Yani ortada bir hile hurda mı var? Ciddi misin bunları söylerken?»

Samsonov ağırlığı altında çöküveren koltuğa bıraktı kendini; rahatça yerleşti, gözleri parlayarak konuştu:

«Amma da yüreklisin be Vadim. Kendini hâlâ Savaşta yirmi yaşındaki top komutanı olarak görüyorsun. Ya da ilk kez yurt dışına çıkmış gibisin. Bu aşırı güven duyguna hayranlığımı belirtirken çevrende kuşku çeken bazı gözlemlerimi açıklamalıyım. Ben onlarca pek bilinmiyorum, bomboş bir kâğıdım, ilginç bir yem değilim, onlara ünlüler gerek. Konuşurken onu gözlüyordum, nasıl ağzına baktığını, nasıl hiçbir sözcüğü kaçırmadığını, mimlediğini gördüm. Sen görmedin mi sanki? Belki yanılıyorum. Nasıl anlatayım bilmem ki, senin kadının duyarlığını. Bizi neden ayırmaya çalışıyor? Bak hiç değilse bunu bilmek isterdim.»

Alnı kızarmış, dizinin sinirli oynamasıyla pijama pantolonu sallanmaya koyulmuştu. Nikitin, kadının kendisine karşı gösterdiği nezaket yanında belki önemsiz bulduğu duyarlı arkadaşına karşı davranışının alın-

ganlığa yol açabileceğini düşündü. Bir gece önceki ayırma olayı da Samsonov'u sinirlendirmiş olabilirdi. Samsonov'un sesinde gözlediği acı ve hırpalayıcı ton Nikitin'i üzmüştü. Açık kalplilikle yaptığı açıklamalar da beklediği gibi karşılanmamıştı.

«Benim için üzülüyorsun sanırım. Platon,» dedi. «Ama ben ortada ciddi bir durum görmüyorum. Öyle değil mi? Galiba ikimiz de sinirliyiz...»

Kadehini Samsonov'un küçük masa üzerinde unutulmuş kadehine vurup yudumladı, sonra sözünü sürdürdü:

«Platon, seni uyandırdığım için bağışla. Konuşmamızı yarın sabaha ertelemek daha iyi olacak. Açıkça söylemek gerekirse... Şimdi daha iyiyim... Uyuyabileceğim galiba. Sağol!»

Samsonov'un yanakları sarktı birden.

«Dinle Vadim, beni ne sanıyorsun sen? Bir paratoner mi? Ya da Sanşo Panza mı? Sana kızgın olmakta haklıyım ben galiba. Ne diye sana eşlik ettiğimi söylesene bana. Neden bıraktım bir sürü işimi? Ne aşkına, ne uğruna? Böyle bir aptallık olmaz. Neyim ben. Nikitin'in tercümanı mı, komiser mi? Almanlar böyle sanıyordur kuşkusuz. Neden takıldım sana?» Kendini arkaya bıraktı, gözünü ahenkli bir müzik yaymakta olan radyoya dikti: «Ve şimdi bir takım yeniliklerle çıkıyorsun karşıma delirtmek için beni. Sana açıkça bir şey diyeyim mi; 1945 ler, Bayan Hebert, zevzeklik, aptallık. Ne gülüşüne ne tek sözüne inanıyorum onun. Senin çevrende altın bir kafes oluşturmaya çalışıyor o kadar. Anlamıyor, hissetmiyor musun bunu?»

Samsonov'un gözleri zehirli bir parıltıyla, nemle dolmuş ellerini göğsünde kavuşturmuş, kötü amaçlı, kötü niyetli konuşmaları, bu anlamsız nefret dolu saldırıları Nikitin'de üzüntü yaratmış, yalnızlık duygusunu pekiştirmişti.

Buna benzer bir olay iki yıl kadar önce geçmişti aralarında. «Praha» adlı lokantaya oturmuş edebiyat

alanında savaş kuşağının durumunu, teğmenlerin edebiyatta nasıl albaylığa yükseldiklerini tartışıyorlardı. Samsonov, Yalta'daki tatilden yeni dönmüştü, günlük çalışması boyunca hep yarım sayfalık bir yazı için didinmesine karşılık güneşten yanmış, kilo almıştı. Dördüncü kadeh konyaktan sonra ter içinde kıpkırmızı bir yüzle bağırmaya başlamış, başkaları albaylığı bulmuşken kendisinin yüzbaşılıkta sürünmekte olduğundan yakınarak sözünü altı ay, en geç bir yıl sonra o albay ve generallerin kendi yanında nasıl çoluk çocuk kalacaklarını savunarak bitirmişti.

«Herşey doğru olmalı Vadim.» diyerek savını sürdürürken göbeği masaya dayanmış, sesi titremeye koyulmuştu. «Ağır yazmalı insan. Günde bir satır, bir paragraf, en çok dörtte bir sayfa. Çünkü yapı dayanıklı olmalı; kapılar gıcırdamamalı, çiviler çatlaklara girmemeli. Savaş ve bizim kuşağımız üzerine tüm gerçekleri söylemek istiyorum. Romanım bitsin, hepiniz kısa pantolonla kalacaksınız karşımda. Özür dileyeceksiniz hep. Oyuncaklarınız topuklarımın altında parçalanacak. Siz ünlü yazarlar, nereye saklanacaksınız? Yerin dibine gireceksiniz. O zaman hep yalnız içeceğim, göreceksin.» Samsonov kadehini boşaltıp başını geriye atmış, Nikitin'i gözlükleri ardından süzmüş, tabak ve bardakları bir kenara itivermişti. Sonra dirseğini masaya dayamış, ısırgan bir içki keyfiyle: «Hadi Vadim,» demişti. «Şöyle bir güç denemesi yapalım var mısın? Kim kazanacak belki sen! Deneyelim! Hadi Jack London usulü.»

«Seni Yalta'da güneş çarpmış Platoşa.» demişti Nikitin çevredeki masalarda oturanlara bakarak. «Eğer seni tatmin edecekse beni yenilmiş sayabilirsin.»

«Yok Vadim, erkekçe çözelim bu işi, sadaka istemem.» Samsonov bunlar söyler söylemez Nikitin'in elini yakalayıp dirseğini masaya yapıştırmıştı: «Hadi başlayalım!»

«Güzel... Bağırıp durma, kolumu yatır bakalım

Herkül!»

Nikitin'in direnci Samsonov'un kocaman, terli eliyle kırılmaya başlamış, güçlü baskı elini masaya doğru yatırmaya koyulmuş, yenilgiyle birlikte Samsonov'un düşmanca bakışları, içki keyfiyle yitmişti.

«İşte böyle Vadim, şimdi hesabı görebiliriz.» Sonra eklemişti Samsonov nefes nefese: «Ben ödeyeceğim.»

Nikitin cüzdanına sarılarak roman yazarı Samsonov'un gizli milyonlarına karşın hesabı ödeyeceğini belirtmiş, ancak şiddetli bir karşı koyma başlayınca vazgeçmişti. Samsonov çok az bir bahşiş bıraktıktan sonra: «Eh, telif haklarımızı sokakta bulmuyoruz Vadimuşka.» deyip kalkmış, taksi durağında Nikitin'e soğuk ve acele bir biçimde veda edip gitmişti.

«Praha»daki «Jack London usulü karşılaşma» bir daha bahis konusu olmadı aralarında. Gerçi Moskova lokantasındaki meydan okuma unutulmuştu ama, sabaha karşı bir Alman otelinde aynı nefret belirtisini Samsonov'un yüzünde gene bulmuştu Nikitin. Tanrım neden bu adam bana karşı hep böyle? Beni neden cezalandırıp uyarmak hevesinde hep? Beni aşağılamaktan niçin zevk duyuyor?

«Teşekkürler. Seni uykundan ettiğim için bağışla.» Nikitin biraz kırgın sesle konuştu. «Yarın konu üzerinde konuşur, ne yapacağımızı saptarız. İlacını bir kadeh konyakla alacağım. Good-bye! Eğer erken kalkarsan beni uyandır, kapıya vur, telefon et, iyi geceler Platoşa!»

«Sanırım anladın?» Samsonov kuşkulu bakışlarını radyo alıcısına çevirmişti: «Düşünlerim çok ciddidir.»

«Tabii. Son sözcüğe dek anladım. Sana minnettarım Platon. Akıllıca öğüdünü unutmayacağım.»

«Yarın gene konuşuruz. Seni uyandırırım...»

«İyi geceler Platon. Tableti alkolle alabilir miyim?»

«Vadim, senin bu karmaşık davranışların hoşuma gitmiyor. Hoşgör. İyi geceler. Seni Orta Avrupa saatiy-

le yedide uyandıracağım.»

Samsonov eşikte hoşnutsuz bir tavırla durdu, sonra odadan çıktı.

Nikitin kapıyı kilitledi, yalnızlığın hüznüyle daha da uzayacağını sandığı uykusuzluğunu gidermek için bir süre koltukta oturdu, sonra Samsonov'un bıraktığı ilacı aldı, bir yudum konyakla yuttu, soyunurken düşünmeye koyuldu:

Her ikimiz de birbirimizden kırgın ve üzgün ayrıldık. Ben başka şeyler konuşmak istemiştim. Bana, kıskanıyormuş gibi geldi, duyguları bu yargıya hak verir gibiydi. Ne aptalca, ne kötü! Şimdi hemen uyuyup bu lânet olası konuşmayı unutmalı, sabah dinlenmiş ve taze kalkmalı, Bayan Herbert'i görmeli. Emma, Emma? Hayır, böyle bir şeyi hiç beklemezdim doğrusu. Gerçekte çok şeye akıl ermiyor, üstelik dünya çok küçük. Bayan Herbert'in Emma olması inanılacak gibi değil. Acaba ne istiyor benden?

Nikitin soyunup bir sigara yaktı, çıplak ayakla sentetik halı üzerinde yürüyerek yarı karanlıkta hafif bir müzik yayan radyoya yöneldi, düğmeye basarken biri kapıya vurmaya başladı:

«Kim var orada? Platon sen misin? Ne oldu?»

«Benim ben, kapıyı aç.»

Şaşırarak açtı kapıyı. İçeri, kapı pervazına çarparak telaşla, dağınık saçlarıyla, terlikleri tabanlarına vurarak, pasaklı bir görüntü oluşturan Samsonov girdi. Nefes alışından koştuğu anlaşılıyor, kafasındaki düşünceyi güçlükle açıklamaya uğraşıyordu.

«Aklıma geldi Vadim, dinle; şu Alman gazeteci, yayınevi görevlisi, neydi adı?.. Evet Dietzmann, Dietzmann, biliyorsun seni 1945 de Berlin'de gördüğünü söyledi... O soruyu anımsadın mı? Hani konu Savaşa geldiğinde... Anımsayacaksın...»

«Evet, sonra?»

«Sonra bana hangi cephede savaştığımı sordu. Sonra ısrarla ve anlamsız yere seninle ilgimi de anla-

mak istedi. Bu olağanüstü konuşma dikkatini çekti mi? Sonra onunla ve Bayan Herbert arasındaki bakışmalar. Garip seks düşünürü çok defterini çıkarıp uzattı senin burnuna. Sinsi gülüşüyle gerçek bir yılan. Solucan gibi parmaklar, sigara koklamalar... Neydi bunların anlamı Vadim? Neden? Ne ister bu adam? Biliyorsun konuşmayı daima bir noktaya, senin bir Almanı öldürmüş olamıyacağına getiriyor, seni okşuyordu...»

«Beni? Bak bunu diyemem, böyle bir şey anımsamıyorum.»

«Ne demek, bunu diyemem, böyle bir şey anımsamıyorum.»

Nikitin yatağa oturdu, Stern dergisini karıştırdı, yastığın üzerine attı.

«Durum şu Platon; ben Savaşta Bey Dietzmann'ı hiç görmedim, anımsamıyorum. 1945 de ben başka bir Alman tanıdım, adı Kurt'du ve Bayan Harbert'in kardeşiydi. Alabildiğine mahçup, sümüklü bir oğlan. Sana şimdi herşeyi anlatmak uzun sürer. Kimbilir belki Bayan Herbert Bay Dietzmann'a bazı şeyler söylemiştir. Olabilir. Çünkü Kurt'un 1945 de kaderi bir teğmen arkadaşımla benim elimdeydi. Berlin Savaşından sonra tutsak alınmıştı. Kurt. Konuya gereksiz şeyler katmakta olduğunu biliyor musun?»

Samsonov odada dolaşmaya koyuldu. Gözlükleri olmadığından koltuğa, bavula, alçak sehpaya çarpıp duruyordu. Sonra yatağın yanında durdu, nemli gözlerini Nikitin'e dikti:

«Çok yumuşak insan tanıdım ama senin gibisini hiç görmedim Vadim. Artık iki kör gibi saklambaç oynadığımızı anla lütfen. Rusya'da olmadığını, burada herşeyin bazı amaçlara dayandırıldığını, başvuracak hiçbir yerin olmadığını anla! Hamburg'da konsolosluğumuz bile yok... Bu senin Bayan Herbert'in, o Bay Dietzmann olacak herifle derimizi pazarda satar, ama geç kalırız.»

«Dinle sevgili Platon! Ne tür kuruntulara düştüğünün farkında mısın? Şerefsizim, bitmez kuruntu ve korkularından bıktım. Kuşkun için bir kanıt var mı? Nereden çıkarıyorsun bunları? Nedir bu düşler?»

Gözlerdeki acı anlam ne? Şu eski Rus ikonlarına benzeyen gözler... Acaba sözlerinin doğruluğuna inanıyor mu, yoksa ardında «Praha» da olduğu gibi derin bir kıskançlık mı saklı? Aslına bakarsak insanlar konusundaki düşüncelerinde bir bakıma benden iyimser, bir bakıma kötümser. Kötümser, çünkü belki benden daha mantıklı düşünüp acı da sayılsa bazı yargılara varıyor. Benim için de olsa...

Samsonov ellerini oğuşturarak kendinden emin, ciddi ve derinden bir sesle konuştu:

«Düş mü? Demek böyle akıllıca bir yargıyı düş olarak yorumlayabiliyorsun Vadim? Benim kararım; olanaklar elverdiğince buradan tüymek. Bu tek akıllı yoldur. Ne kadar çabuk olursa o kadar. Örneğin yarın sabah veya öğleyin. Uçakta yerimizi ayırtıp Moskova'ya yollanalım. Eğer bahane arıyorsan ya sende ya bende kalp yakınışları, iklim değişiminden doğan rahatsızlıklar, bunun gibi bir şeyler. Geç kalmadan, gitmek, hemen tüymek... Yoksa başımız derde girecek bizim.»

«Platon ya çok kötümsersin, ya kraldan fazla kral yanlısısın. Nedir kafanda doğan düşünceler? Neden eziyet edersin kendine? Neden bu telaş ve gülünç gayretkeşlik? Anlamsız bence... Sakin ve rahat olmalı, yemeli, içmeli, gülmeli, keyiflenmeli ve kibar bir insan izlenimi bırakmalısın. Oysa sen bir boğa gibisin şimdi.»

Samsonov bu sözlerden hiç etkilenmemiş görünerek elini kaldırdı, parmaklarını teker teker tutarak; «Dinle beni,» dedi. «Bir, hemen hareket edip bu çok nazik durumdan kaçmalıyız. Ama bu bir ayrıntı aslında. İki, kuşkum benim değil senin için. Üç, Hamburg'da değil Kaluga'da Kent Parti komitesi karşısın-

dasın ya da polis tarafından çağrılmak üzeresin. Doğru mu? Yoksa...»

«Ayrı düşünüyoruz Platon. Senin harika düşüncelerinin esas durumla ilgisi yok. Tümü de düş, aptalca şeyler. Yarın gitmiyoruz. Anlamsız bir şey olur bu. Nedir bu panik içinde davranışların? Yani şu Bay Dietzmann beni zorla Federal Almanya'da mı alakoyacak? Ne amaçla? Anlamı ne? Ben hidrojen bombası uzmanı atom bilgini miyim? Ya da bir yapım bürosu yöneticisi mi? Beni burada kim ne yapsın?»

«Öyleyse ben yalnız giderim.» Samsonov nefes nefese gözlerini kısarak kötü bir gülüşle yineledi sözünü: «Evet, yalnız. Herhalde bunu sen de istersin»

Nikitin yataktan doğruldu, ellerini ensesinde bağladı:

«Lütfen sen git! Beni en iyi biçimde uyarmış bulunuyorsun zaten.» Sonra durumu daha kötüleştirmekten kaçmak için sesindeki istihza tonunu örterek sözünü bütünledi: «Platon neden kavga ediyoruz kuzum? Biz galiba yabancı bir ülkeye geldik değil mi?»

«Dinle! Aslında seni sevmeseydim bahtsız adam, bana bunlar vız gelirdi. Hayır, sen olmadan gitmem, dostlara ihaneti öğrenmedim ben! Ama dikkat et saf budala; seni uyardım, herşeyi söyledim. Uyandığında kendini batmış bulacaksın. Ayakların yere değsin, sarhoşluktan kurtul, yarın geç olacaktır.»

«Platon uyumak istiyorum. Uyku ilacını içtim.»

«Gene yineliyorum, bu tatlı sarhoşluktan kurtul, başdönmesini dindir dostum.»

«Platon, uyku bastırdı, ilacın etkisi başladı.»

Samsonov'u giderken görmedi, yalnız koridora açılan kapının kapanışını duydu. O kodidor ki orada ıssızlık ve boşluk egemendi; apliklerin solgun ışığıyla aydınlanmış, eşiklerinin önünde insanlardan, sonsuza dek kopmuş gibi cansız ayakkabılar sıralanmış... Otelde ne kıpırtı, ne bir ses...

Odanın tatlı ısını, sentetik eşyanın kokusu, elektrikli ısıtma aracının hafif çıtırtısı, cama vuran yağmur damlaları, bir şarkıcının radyodan yansıyan hafif sesinde «Madelaine» adlı kızla giderken arabayı durdurup kucağına alışı, düğmelerini çözüşünü anlatan parça. Yabancı, bilinmeyen bir yaşam... Nikitin gözlerini kapayıp düşünmeye koyuldu:

«Neden böyle bir tuhafım? Kalkabilsem Emma'yı telefonla arar, yağmurlu Hamburg gecesinde sabaha dek sohbet ederdim. Ama ne konuşurdum? Neyi değiştirirdi? Yoksa gitmeli mi, hemen yarın! Samsonov panik halinde, olaylar korkutmuş onu. Bakalım nasıl bitecek bunlar?»

2

«Federal Almanya'yı beğendiniz mi bay Nikitin? Oh hayır, soruyu yanlış sordum, biz Federal Almanyalılar sizi düş kırıklığına uğratmadık değil mi?»

«Kategorik ve doğru bir yanıt ister misiniz Bay Dietzmann? Yanıtım hayır olsaydı kendimi aldatmış sayardım, evet desem bu kez sizi üzmüş olurdum. En iyisi bu yanıtı akıllı bir Almanın şimdi tüm inceliklerini anımsayamadığım şu sözüyle yanıtlayayım: «Devletler arasındaki düşmanlık ve güvensizlik Avrupa'daki yaratıkların zehirleridir. İyi bir söz değil mi?»

«Kimden bu özdeyiş? Thomas Mann mı, Remarque mı?»

«Stephan Zweig, iyi bir Alman yazarı.»

«Ne yazık ki çağdışı ve çoktan ölmüş bir yazar. Artık kimse anımsamıyor onu.»

«Yazık, 1942 de ölmüştü, 1940 yılları Almanya'nın yakın geçmişi değil mi?»

«Batı Almanya o zamandan bu yana çok ilerledi. Bizde şöyle denir; yasal bir savaşı yitirdik, ama ekonomik bir savaş kazandık. Bu garip çelişki sizi ilgilendirmiyor mu? Savaştan ve Üçüncü Devlet'in yenilgesinden sonra Müttefikler Alman fabrika ve donatımlarını söküp sözde yapılan tahribat karşılığı alıp götürdüler. Bunlar savaş önceki makineleriydi Bay Nikitin. Doğu ve batı arasında «Demirperde» kurulur kurulmaz Amerikalılar yanıp yıkılmış Alman endüstrisinin onarılması amacıyla milyonlarca dolar verdiler, kredi sağladılar. Böylece kısa sürede ana sermaye yenilendi Marx'ın deyişiyle... Siz Marxist'siniz... Böylece atılım gerçekleşti, mal üretildi, para değerlendi, ekonomi gelişti... 1940 yılları unutuldu gitti, halk yeni boyutlara göre düşünmeye başladı, yiyecek maddesi karneleri ve yapay maddelerden bıkılmıştı. Hamburg'daki mağazaları gördünüz mü?»

«Dış görünüşe göre yargılamada çok yeteneklisiniz.»

«Bay Nikitin, doğru olmak ve gerçeğin uğruna her şeyi önünüze sermek istiyorum. Batı Almanya savaştan sonra çok yiyip içmeye başladı domuzlar gibi ve beyni yağlanmaya koyuldu doğal olarak. Halk türlü üretim maddeleriyle dolu bir evrende yaşamaya ve duygusuz birer tüketim makinesi olmaya başladı. Sigara paketinizden yararlanabilir miyim? Sigarayı bıraktım ama tütün kokusu hâlâ çok hoşuma gidiyor.»

«Buyurun lütfen.»

«Teşekkür. En iyisi sigarayı koklamak. Şimdi modern Alman vatandaşı daha çok yeni Mercedes modelleri, buz dolapları ve bungalow tipleri üzerine düşünmeye, böylece duygu ve inancını yitirmeye başladı. Pragmatik düşün herşeye egemen oldu. Kök ve model olarak Amerika alındı. Bay Nikitin korkarım ki birkaç yıla dek aynı şeyler sizin de başınıza gelecek, ruhsal yaşam tükenirken otomobil, ev, bungalow, buzdolabı tanrılaşacak batıdaki gibi. Sizler de 1940 yıllarını, Sa-

vaşı, acıyı unutacaksınız.»

«Bizim de tüketimle sınav denememiz olacak gelecekte. Ama bazı şeyleri unutmayacağız.»

«İnançla sınav.»

«İnançla neyi kastediyorsunuz bay Dietzmann?»

«Sizin inancınız komünist iyimserliği. Sizler pratikçi, maddeci ve ülkücüsünüz aynı anda. Sizler hâlâ belirli ülküye yaşam düşününe ve çok eski «dogma»lara inanmış kişilerden konuşuyorsunuz. Savaştan sonra ülkü inancı yitti gitti batıda. Artık kimse kutsallığa, tanrılara inanmıyor, aile, aşk ve evlilik kavramlarının önem ve değerleri düştü. Ayrıca aile, aşk ve evlilik gibi kavramlar değerlerinden çok yitirdi. Günümüz dünyasına karşı görüşünüzün kökenleri nedir?»

«Umuda ve sabra dayanıyor.»

«Anladım. Ruslar dünyalarını iki temele oturtmak istiyorlar; eşitlik ve herkese aynı ölçüde mülkiyet dağıtımı. Beri yanda batı evreninin dünyası üç temel üzerinde; spor, seks ve televizyon ve belki bunlardan daha iğrenci; politika. Bu pislik doğuda da var...»

«Yalnız şu iki noktayı açıklamalıyım bay Dietzmann; tarihten edindiğimiz deneylere göre bu iki temel olmadan bir toplum yaşayamaz, ikincisi, beklenen mülkiyet dağılımı kum taneleri benzeri kılık kıyafet eşitliği değil, gerçek mülkiyet eşitliği. Eğer sanat ve bilim bahis konusuysa kişisel özellikler ve yetenek elbette ayrılık nedenleri yaratacaktır.»

«Doğal olarak kum tanelerine karşısınız değil mi? Ama ne yazık ki insan cinsinin büyük çoğunluğu anonim karıncalardan oluşuyor.»

«Bay Dietzmann bence herkes doğuyor, vaftiz ediliyor, adını alıp onunla yaşıyor. Bu vaftiz olayını kendini bilinçlendirmek ve sorumluluğunu bilmek gibi düşünebilirsiniz.»

«Kitaplarınızda belli olmayan bir yönünüz çıkıyor ortaya; romantikliğiniz. Pek çok insanın istediği şeyi bilmediğini mi sanıyorsunuz? Örneğin bonfile, otomo-

bil, televizyon... Çözüm bunları edinişte midir? Son hedefi bunlar mı oluşturur? Hayır, insanlar kendilerini tanımıyorlar. Yapılması zorunlu olana da inançları yok. Devrim mi? Kuşkusuz marksist desteğe bağlananlar da var? Devrim, sınıf savaşı? Sonuç; sorunun ana kaynağı ve hedef; herkese kendi buzdolabı.»

«Devrim, ahlak yoksunluğunun yadsınması ve gerçek ahlakın düzene sokulmasıdır. İnsanlara, savaşa ve eylem programı yerine bilince inanç koşuluyla. Siz kendi ağzınızla batıda hiçbir inanç ve ülkü kalmadığını söylediniz. Düşünüme göre inanç duygulara bağlı umut ve gerçektir. Eğer inanç yoksa çıkış yolu da yoktur.»

«İlk bakışta yok gözükür Bay Nikitin... Ancak bir durum dışında; Hıristiyanlığın ve Marksizmin yaygınlaşması. Ben dinsizim ve yeni bir Mesih beklemiyorum. Ama böyle bir doğuşun sokaktaki isimsizler için çıkış yolu getireceğini sanıyorum. Böylece bir inançları olur, hiç değilse...»

«Emin misiniz buna? İsa eylemsizliği istemekle insan enerjisini tıkamamış mıydı?»

«Enerji mi? Cümleyi gereği gibi bütünlemediniz; o yüzden çarmıha gerildi demek istiyorsunuz sanırım.»

«Belki de ayrıcalık gözetmeden herkesi mutlu kılacak bir başka Mesih'in gelmesi umuduna düşüp gerdiler haça... Ama gelmedi...»

«Bu tür düşünleri sizin ülkenizde konuşmak yasak sanırım.»

«İşte görüyorsunuz ben konuşuyorum. Ama... bağışlayın sorunuz şaşırttı beni. Neden ülkemde yasak olsun?»

«Çünkü sizde uzun yıllar kişiye tapma egemendi. İsa da öyle... Stalin'e tapma gibi... Sizde de Stalin Tanrının oğluydu İsa gibi. Ona tapıyor, dua ediyordunuz...»

«Bakın Bay Dietzmann sizi uzun süre dinledim. Şimdi izin verin sözünüzü keseyim artık. Ve belki kaba

düşecek bir soru sorayım.»

«Gayet doğal Bay Samsonov. Uzun süre sustunuz, sizi kıvançla yanıtlayabilirim.»

«Sorumun size kıvanç vereceğinden emin değilim, Bay Dietzmann. Bizim kişiye tapmamızdan ne çıkar? Sizin ve Federal Almanya vatandaşları için.»

«Ben sizlerin sorunlarına karışmak hakkına sahip değilim Bay Samsonov. Yeteri kadar sorunları ve çürük yönleri olan, buna karşın belirli sınırlara dek herkesin istediğini yapıp söyleyebildiği bir ülkede bulunuyorsunuz. Sanırım. bizim rölativ özgürlüğümüzü de inkâr edemezsiniz. Evet işte yineliyorum rölativdir bu özgürlük.»

«Bu bir karşıt görüş. Şimdi sorayım; sizde neden komünistler lanetlenir, Komünist partisi yasaklanır?»

«Bu aslında kızdığım budalalıklardan biri. Federal Almanya için artık ne Komünizmin, ne de Nasyonal Sosyalizmin tehlikeli olabileceği düşünülemez. Almanlar Komünizme yeterince hizmet ettiler, işte örneği; Doğu Almanya. İşte, komşularımız kartviziti bu ama herkesin hoşuna gitmeyen bir kartvizit.»

«Neden, çünkü orada hoşunuza gitmeyen bir sistem uygulanıyor da ondan.»

«Çünkü biz onlara, yani Doğu Almanyalılara kıyasla daha iyi yaşıyoruz da ondan.»

«Onların yakın veya uzak bir sürede sizlerden daha iyi yaşama olasılığını kabul etmiyor musunuz?»

«İnsanlar yalnız yaşadıkları çağı, yani bugünü düşünüyor Bay Samsonov. Şimdi Bay Nikitin'e bir soru sormak istiyorum; demokrat bir ülkede yaşadığınızı yadsıyabilir misiniz?»

«Kategorik bir yanıt güç olacak benim için, çünkü birkaç gündür buradayım ancak. Fakat sorunuz bana derhal şu kendisini yirmi yıl boyunca yeni bir Mesih, insanlığın yeni kurtarıcısı olarak tanıtan büyüklük delisini anımsattı. Hani Slav ve Komünizm salgınını önlemek isteyeni... Sonuçta Slav olsun olmasın Asya, Avru-

pa ve Amerika'da elli altı milyon insan öldü gitti.»

«Hoşgörün bay Nikitin, konuşmanızı tam olarak izleyemedim, biraz yavaş lütfen. Ana sorunu anlar gibi oldum ama ayrıntılarına giremedim. Galiba Nazi dönemini söz konusu ediyor, Almanların suçluluk kompleksini kastediyorsunuz?»

«Ayrıntılar mı? Diyorum ki insanlığın kurtarılmasına ve iyiliğe karşı inançlar türlü olabilir; iyilerin kötüsü, kötülerin iyisi bulunabilir. Bu eski Roma'dan gelen bir gelenek.»

«Oh evet! İyi ve kötünün esnek bir sınırı vardır, Siyamlı İkizler gibi ana damarlarla bağlıdırlar birbirlerine. Çağdaş insanın ilginç bir yönüdür bu... Dostoyevski'nin romanlarında önemli bir noktadır bu.»

«Anlamsız!»

«Ne dediniz?»

«Bağışlayın, Rusça bir sözcük kaçtı ağzımdan. Eğer Dostoyevski'den konuşuyorsak bu sözcüğü «kesin olmayan» diye çevirebiliriz.»

«Neden?»

«İnancıma göre Dostoyevski insanlarda gerçeği kendisinde Tanrı'yı ve dünyasını arayandır. Hadi durumu açıklığa kavuşturma uğruna bir an Tanrı için iyilik ve ışınlanma deyimlerini kullanalım. Bu durum şu soyut konuşmamızı sınırlandırmaz mı Bay Dietzmann? Üstelik Almancam sizi yoracak kadar zayıf. Ve sanırım bu konuşma dinleyenleri de yoruyor. Hadi gelin daha somut konuları alalım. Siz de böyle düşünmüyor musunuz?»

«Ama hayır Bay Nikitin... Konuşmalarımız bir tartışma değil batıyla doğu arasında bir ikili görüşme. Doğulu bir yazarla batılı bir gazeteci arasında geçen bu görüşmenin dinleyiciler tarafından sessizce izlenmesi de çok önemli noktalar üzerinde durduğumuzu gösteriyor. Edindiğim izlenime göre siz öteden bu yana batılı yazarlarla tartışmaktan hoşlanırmışsınız. Paris'teki böyle bir tartışmada sosyalist gerçekçiliği anlamlı bir sanat

görüşünün koşulu olarak savunmuşsunuz. Yanılmıyorum değil mi?»

«Batı, romanlarıma ve kişiliğime karşı ilgi göstermeye koyulduktan sonra bazı uluslararası tartışmalara çağrıldım. Her yazarla tartışırım, böylece en azından karşımdakilerin dayanaklarını öğrenmiş olurum. Gerçek, bence çok yalın bir kavram. Eğer başınız ağrıyorsa mide ilacı almaz, bir kadın seviyorsanız bir sokak lambası direğine sarılmazsınız herhalde. Dünyada kesin ve açık değerler vardır.»

«Belki doğru dediniz ama Bay Nikitin, size tümüyle katılmıyorum. «Aşk» kavramında duralım, çağımız insanının bu kavramı 19'uncu yüzyıla, hatta Savaş öncesine kıyasla çok kişisel bir sorun olarak aldığını görürüz. Katıksız bir bağlantı veya karışımla oluşmuş çok yetkin bir varlığı düşünmekle yanılıyorsunuz bence. Hayır, yüz kez hayır! Modern insanın aşkı hâlâ cinsiyet arasındaki ayırımı savunuyor beri yanda... Gerçekte kimse gerçek aşkın ne olduğunu bilmiyor ama aşk gene de bir çözüm yolu olarak kalıyor.»

«Yani nasıl? İlkel bir deyişle, daha doğrusu kolay bir anlatışla, kadın ve erkek arasındaki aşk iki vücudun birleşmesi ise ve eğer doğadaki fiziksel açıdan konuşuyorsak cinslerin ayırımı ve yorumu için ne düşünüyorsunuz?»

«Bay Nikitin siz mahcup bir düşünürsünüz, sosyalist kampta değil batı evrenindeki ahlakı anlamayı deneyin. Çağımız dünyası, yalnız oturtulmuş ön yargıları kabul etmiyor, yalana ve eski yasaklara dayalı önleyici afişleri de yırtıyor... Artık herkes sevgilisini kendi arayıp buluyor.»

«Tam anlayamadım... Acaba eşcinsel sevgiden mi bahsediyorsunuz? Doğaya karşıt aşktan mı? Ben gerçekçiyim kendimi gerçeklere uydurmasını bilirim. Doğaya karşı bir dünyayı da luna parklarda kahkaha kabinlerindeki aynalar kadar aptalca bulurum.»

«Gülmeyin Bay Nikitin. Aşk'da doğal veya doğaya

karşıt olan nedir bunu kimse kestiremez, herkes kendi kalbinin sesini dinler sadece. Doğaya karşıtlık politikada da vardır ve insanlardaki özgürlüğü yok etmeye yarar.»

«Bay Dietzmann evlisiniz ve çocuklarınız var değil mi?»

«Ne mutluyum ki evlenmedim.»

«Yazık. Böylece dilimin ucundaki etkin bir örneği söylemek olanağım kalmadı.»

«Bay Nikitin örneklerle bizleri şaşırtmaya kalkmayın. Seks bakımından eşit haklara sahip bir çağda yaşıyoruz. İnsan vücudunun tüm örtüleri düştü ve her kompleksden kurtuldu.»

«Evet, burada ve başka bazı ülkelerde bu örtülerden kurtuluşu beyaz perdede ve sahnede seyredip zevklendim.»

«Tamam. Sizin için ilginç olmadı mı?»

«Gerçekçilerin gerçekler karşısında gözlerini kapatmamaları gerekir diye düşünüyorum. İnsan herşeyi bilmeli. Ama bizde, yani Rusya'da sahne üzerinde yozlaşmış aşk örnekleri gösterilmiyor diye şükrediyorum doğrusu.»

«Bay Nikitin bu söylediğiniz Rusların herhangi bir seks kompleksi ve doğa dışı ilişkileri olmadığını mı gösterir?»

«Hayır bunu kastetmedim. Bu sorun klinikleri ilgilendirir, ama bu değildi demek istediğim Bay Dietzmann. Şimdi vereceğim örnekler için salondaki hanımlardan özür dilerim... Güzel bir kızınız olduğunu varsayalım, dünyaya gene kendi gibi bir insan getirmesi olanağı verecek bir delikanlıyla değil, gene genç bir kızla doğa dışı ilişki kurmuş olsun, gene de bu durumda hoşgörü ve eş seçimi özgürlüğünü bahis konusu eder misiniz?»

«Hiçbir söz hakkı görmüyorum kendimde. İstediğini yapma özgürlüğüne sahip olacaktır kızım elbette. Ben değil, aşk için eşini o seçer.»

«Şimdi bu düşünce gerçeğe karşıt değil mi, doğa

ve gerçeğin erdemine saldırı sayılmaz mı?»

«Hayır. Kendi ego'sunun bağımsızlığını, kişisel özgürlüğünü görürüm bunda...»

«Artık diyecek bir şeyim yok. Sorun yozlaşmıştır.»

«Sayın Baylar, başkanın izniyle bir düşünümü söyliyeyim. Zaten bu söylenmiş olmalıydı.»

«Gayet doğal, Bayan Tattel, sesinizi duymak bizler için daima bir zevktir.»

«Şarkı söyleyecek değilim... Aşkta zevkler ve çoğunlukla anlam verilmez eğilimler karar verir davranışlar yolunda diye düşünüyorum. Kadın elbette ki zayıftır, fakat erkek tüm eksikliklerine karşın gene de örneklere sahiptir. Maupassant'ın ünlü sözünü bilirsiniz: «Yaşasın ufak ayrıcalık.» Bu söze imza atabilirdim. Fransız yazarı yazarken ne yaptığını biliyordu kuşkusuz.»

«Çok sayın ve zarif Bayan Tattel, bu düşününüze teşekkür ediyor ve diyorum ki, siz erkekler ve kadınlar tarafından eşdeğerde sevilen, herkese ait bir yüksek yeteneksiniz. Sayın Bayanlar ve Baylar, Bayan Tattel'e aramızda bulunması ve tartışmamıza katılmış olması nedeniyle teşekkür edelim. Alkış ve selamlarınıza da teşekkürler... Özetle Bay Nikitin, kanıtların kıtlığı nedeniyle sorunu yozlaşmış buluyorsunuz. Ancak son yanıtınıza biraz istihza karışmış olabileceğini savunabilir miyim. Hakkım var mı?»

«Yanılmıyorsunuz. Çok özel sorunlarımıza bir toplulukta yanıt arama denemesine girdik. Bu sorunlar kamuda daima duyarlık kazanmıştır.»

«Bu kestirinizde de biraz abartma var. Bu sorunlar bizim basın ve televizyonumuzda her zaman tartışılır, üstelik, pornografi yasağı da yoktur. Değil mi Bay Weber? Hoşgörün Baylar, sayın konuğumuza yöneliyorum; böyle değil mi Bay Weber?»

«Üstün akılla yapılmış açıklamalarınızda beyin donup kalıyor. Aydınlar bir araya geldiğinde böylesine durumlar başgösterir hep... Ve tüm sorunlar seks'te birleşir.»

«Bay Weber, alkışlar bu şakanızın nasıl karşılandığını göstermeye yeterli. Herşeye karşın Bay Nikitin'e diyeceğim bir şey daha var; eğer olduğu var sayılan kızıma eş seçiminde yasak koysaydım, birkaç yıl sonra bana «Baba mutsuzum, sen beni aşktan yoksun bıraktın.» dediğinde ne yanıt verirdim?»

«Ne korkunç bir mantık. Demek siz eş seçiminde böyle bir özgürlüğün taraflısısınız? İnsanın kendini aşması çok daha iyi bu durumda. Eve gidip sağlam bir çengel bulmalı, ilmiği boyna geçirip olanakların elverdiği hızla bu utanmaz seks dünyasından güzel cehenneme gitmeli. Bu, böyle utanmazlıklardan, insanları küçültücü düşünlerden kurtulmanın tek yolu olmalı.»

«Siz kızgın mısınız Bay Samsonov? Ya sizin görüşünüz Bay Nikitin? Siz de seks sorunlarını edepsizlik olarak mı yorumluyorsunuz?»

«Benim görüşüm? Bakın eğer doğa kendi dengesini bozar, yozlaşırsa batar, insanı beraberinde sürükler. Bence bu çevre kirlenmesinden de tehlikelidir... Hey Platon, eğil bir şey diyeceğim; dinle ve öyle kızgın bağırmalarla konuşmanın kimseyi olumlu etkilemiyeceğini bil!.. Sakin ol!..»

«Nedenmiş o? Put gibi durup kuzulaşmış bir Rus olarak her söylenen aptallığı onaylayacak değilim. Her sözün bir sınırı olmalı...»

«Sanırım Bay Nikitin insanın doğaya karşıt bir varlık olduğunu hiç düşünmediniz değil mi? Şu halde ne doğaya karşıdır, ne değildir nasıl değerlendirebiliriz? Tanrıya mı bırakalım? Doğal bir kategori bulunur mu? İnsanlar? Normal mi onlar? Ölçü nedir? Hangi gözlemlerle saptanmış bunlar? Kutsal aşk ilişkisi küfür için kullanılırken bunu uygulayana normal denir mi? Düşünün, anımsayın; duvar ve tuvalet duvarlarına yazılıp çizilenleri!»

«Tartışmamız öyle yollara yöneldi ki korkarım bu labirent'de çıkış bulamıyacağız.»

«Söylediğinizi bir itiraf olarak kabul ediyorum. Sa-

nırım artık konuşmanızı sürdüremeyeceksiniz. Şu halde son birkaç şey söylememe izin verirsiniz sanırım. Batı aydınının bilinci çağdaş bilimsel ayrıntılarla dolarken sosyalist ülkeler aydınlarının modern felsefe ve toplumbiliminde önemli aşama yaptığını sanmıyorum. Derinlemesine bir iyimserliğin inancını savunmak zorunda görüyorsunuz kendinizi. Siz düşlü gözlerle bakan, acılı romanlar yazan bir iyimsersiniz. Ama siz ve tüm edebiyatınız kökünü Shakespeare ve Tolstoy romantizminden alan eski bir «mit»in bekçiliğini yapıyorsunuz. Yaşamınızda ve edebiyatınızdaki kahramanlar batıya çok ters düşüyor.»

«İlgiyle dinliyorum, lütfen kesmeyin.»

«Çağdaş aydın batılı roman kahramanı Bay Nikitin, kimyasal yoldan arınmış yalın bir yaratıktır, düşde gibidir davranışları. Özel yaşamında bağımsız, çağına karşı güçsüz, kişiliği problemlerle dolu: Neden? Sonra ne olacak? Sizin sosyalist eğilimli edebiyatınıza karşılık batı aydınları dayanağa gerek görmeden yalnız gerçeğe dayalı sarıldıkları sorunları öne sürüyor, böylece ne bir yargıç, ne de bir zanlı bulunuyor. Buna modernizm diyemeyiz Bay. Nikitin. Günümüzün makine dünyası artık ne Shakespeare'e ne de Tolstoy'a gereksinme duyuyor. Batı romanı eski gerçekçilikden gerçekçi olmak istediğinden ötürü ayrıldı. Bu bir çelişki değil... Bir röntgen romanı yazılıyor, ama hastalık belirlenmemiş, üstelik hekimler tedavi yöntemlerini bilmiyor. Örneğin, insanlar çevresinde herşeyi bildiklerini sanan Tolstoy, Thomas Mann ve Zola gibi sivri yazarlara yer yok. Zola'nın formülünü biliyorsunuz sanırım?

«Hayır emin değilim, Fransız «natüralizm»ini kendine güvenle meydan okuyan bir yöntem olarak yorumluyorum. Oysa Zola'nın çağdaşı bir Rus klasiği, onun tam karşıtını savunmuştu; gerçeği kimse bilemez. Sanırım bu inanç olup bitenlere daha yakın.»

«Oh! Bay Nikitin, bir batılı yazar gibi konuştunuz, düşün yönüme hak verdiniz.»

«Bunlar benim değil ondokuzuncu yüzyılda yaşamış bir Rus klasiğinin. Övgünüz bana ait değil şu durumda. Rus edebiyatına ait bir kişi olmakla onurluyum. Görüyorsunuz, beni hep kendi düşününüze çekmek için zorluyorsunuz.»

«Ama siz kendi klasiğinizin paralelindesiniz, gerçeği kimse bilemez. Bu sözü paylaşmıyor musunuz?»

«Evet, paylaşıyorum, size olağanüstü mü geliyor bu?»

«Paylaşıyor musunuz? Bunun üzerine söyleyecek daha ne olabilir?»

«Sizi şaşırttıysa denemeye çalışacağım daha bazı şeyler söylemeyi... Bu konu üzerine bir hayli kafa yordum. Bence bildiğimiz gerçekler tüm gerçeğin birer parçasıdır. Eğer tüm gerçek bilinseydi kitaplar yazmanın, bilimsel olarak inceleyip şimdi yaptığımız gibi tartışmanın anlamı olmazdı. İnsan aslında evrenin bir bilmecesi değil mi? İkibin yıldır bilinen bir gerçek değil mi bu? Eğer insanlar yarın tüm doğa yasalarını ve insan ruhunu çözseler tarih durup kalırdı. Araştıracak bir şey bulunmazdı... İnsan varlığı da içinde olmak üzere herşey bulunmuş, anlaşılmış olurdu. İnançların, felsefenin, sanatın gereği kalmadığından ötürü silinir giderlerdi. İnsanlık kendi programladığı yolun sonuna yaklaşıyor, tanıma yolunun... O zaman sıfır noktasından başlamak zorunda kalacağız. Uzay, «sibernetik» donatımla yeni yollar gösterecek. İşte bunlardan ötürü gerçeğin tümünü bilmiyoruz. Yanıtım yeterli mi?»

«Bay Nikitin tam bir düşünür gibi konuştunuz, beni şaşırttınız, şimdi söylediklerinizin ayrıntıları üzerinde durmak istiyorum. Doğa insanın hareketlerini tüm gerçeklerin yoluna uyarlı olarak programladı. Benim gibi salonda olanların da tecessüs eğilimine güç kattığınızı dinleyenlerdeki tepkiden anlıyorum. İnsan nedir? Öğrenimin bir gerçeği mi? Bir rastlantı yaratığı mı? Doğa yasalarının mekanizmasında bir dişli mi?»

«Bay Dietzmann pek şaşırmayın. Ayrıca başıma bir

filozof çelengi kondurmanıza gerek yok, çünkü değilim. İnsan kırkını aştığı zaman otuzunda kendisine bir portakal kadar basit gelen şeyler üzerinde bile düşünmek zorunda kalıyor. Yeryüzünde insan elbette bir rastlantı değildir. Sadece doğanın kendini tanımaya çalışan bir parçasıdır. İsabetli bir formül değil mi?

«Kimden? Hegel'den mi? Karl Marx'dan mı?»

«Hayır, Friedrich Engels. Bir bütünün parçası olan insan o bütünü, yani doğayı, tanıma duygusunun baskısıyla zorlamak, bilmeceyi çözmek, ebediyetle sınırlanmış ana gerçeğe varmak, bu sonsuz yolda ana kapının anahtarını sağlamak istiyor. İşte bu nedenle ateşten başlayarak buhar gücünün, elektrik ve atom enerjisinin rastlantı ürünleri olarak değil, doğanın belirli dönemlerinde birbirine bağlı olarak doğduklarına eminim. Bunlar insanlığın geride bıraktığı yolun kilometre taşlarıdır... Şu tartışma gibi... On yıl önce böyle bir tartışma yapamazdık. Bu da bu kilometre taşı sayılmaz mı Bay Dietzmann.»

«Sizin varsayımınıza bakılırsa kapitalizm de bir kader ürünü bir bilinçlenişin sonucu, ya da dediğiniz gibi açılmış bir kapı...»

«Evet acı bir çeşniyle.»

«Ya sosyalizm?»

«Geleceğe yönelik kıvançlı bir bekleyiş bilinci, korku zincirlerinden kurtuluş, gerçek özgürlük bilinci.»

«Gelecek kıvancı... Kabul, hakkınız var, ama varsayımınızdaki kadercilik payını unutmayın, kaderciliğin Marksizm'de yeri olmadığını da... Siz Marksistsiniz, proleter devrimine ve proleter diktasına inanırsınız. Bu sizin için ana gerçek değil mi?»

«Kaderciliğin kırıntısı bahis konusu değil. Bay Dietzmann, yine açıklıyorum; sosyalizm en yüksek özgürlük olanağıdır.»

«Ama tek kişinin özgürlüğü başkalarının özgürlüğünü sınırlamaz mı? Kesin özgürlük olamaz. Anlaşıldı mı?»

«Evet, fakat belirlediğim özgürlük ahlaksaldır ve insanların insanlara karşı saygınlığını güçlendirir.»

«Şu soruyu ana gerçeğinize göre yanıtlamanızı bekliyorum; politikanın içinde misiniz, dışında mı?»

«Sayın Bay Dietzmann, anlaşılmaz bir cüretle meslekdaşımı daima edebiyatla ilintisi olmayan sorunlara sürüklüyorsunuz. Bu davranışınız, problemleri açıklamayı değil, karşınızdakini kesinleştirilmemiş bazı sözcük formülleriyle kıstırmaya dönük bir amacınız olduğu izlenimini bırakıyor.»

«Bay Samsonov yanılıyorsunuz. Benim Springer basın krallığıyla hiç ilgim yok... Bayanlar, baylar Bay Samsonov'un protestosunu onaylayan ve beni üzen alkışınıza gene de teşekkürler.»

«Belki alkış sizeydi Bay Başkan, sizi üzmek ve ününüze leke düşürmek değil amacım. Ama sözü yineliyorum; tartışmamızın yönünü şaşırtıyorsunuz.»

«Şu halde Bay Nikitin görüyorsunuz ya, ciddi meslekdaşınız sorumu bu davranışıyla, nasıl da güç duruma soktu.»

«Neden? Güç değildi aslında sorunuz. Tersine kolaydı, yalnız meslekdaşımın meydan okuyuşuna hak verdiren bir ayrıntıyı içeriyordu. Ama konunun temeli değişmedi. İnsanlığın kendini tanımasıyla doğacak yeni toplumsal biçimlenmeye yararlı olduğu için devrime ve proleter diktatoryasına inanıyorum.»

«Varsayımınıza bakılırsa bu son gerçek olmayacaktır.»

«Son gerçek daima gelecekte bulunur.»

«Komünizm mi?»

«Komünizm de. Ama böylesine ulu bilinçlenme biçimi gerçeği tanıma yolunu kesmeyecektir.»

«Şu halde bay Nikitin demek istediğinizi derleyip toplayalım; yaşamın anlamı, yaşam boyu yaşamın anlamını araştırmaktır. Şimdi, Bay Samsonov'un müdahalesinden sonra eğer bir tahrik saymazsanız şu soruyu sormak istiyorum; yaşamınızın anlamı nedir? Kendiniz

hiç kimsenin gerçeği bilmediğini savundunuz.»

«'Cowboy' filmlerinde kahraman, hedefi haklamak için, silahını saniyede çekip tetiğe basmak zorundadır. Bay Dietzmann tabancayı ilk siz çekip ateşlediniz. Size karşı koymak çok zaman alır artık.»

«Bilmeceli konuşuyorsunuz... Acaba gene tahrikli bir soru mu sordum?»

«Hayır, görünürde değil. Sorunuzun yanıtı saniyelerden fazla sürer. Tüm kitaplarımın içeriğini anlatmak gerekir. Çünkü yaşamın anlamı oralardadır.»

«İki romanınızı okudum, romanlarınızdan yapılmış iki film seyrettim. Burada tanınalı çok olmadı bu yapıtlar... Tümü de trajik ve acılı olaylarla doluydu.»

«Bütünleyeyim; aynı zamanda neş'eli...»

«Ama bununla birlikte siz iyimserden çok kötümsersiniz. Kitaplarınız tatlılıktan uzak...»

«Gene çok tanımlayıcı oldunuz. Kötümserlik de neymiş? Haksız bir yargı bu; ben iyimserim. Gerçek bana hep yazı masamın çekmecesindeymiş gibi gelir. Roman yazmak büyük bir sabır işidir, hedefe giden ızdıraplı bir yoldur. Sonra herşey anlamla dolar yeniden, gelecek kitaba dek...»

«Anlamsız, Bay Nikitin anlamsız... Bir an tüm gerçeği bildiğinizi itiraf ediyorsunuz sonra tüm yapıtlarınızın insanların öğrenimine, esinlerine yardımcı olacağını söylüyorsunuz. Bunu da sosyalist gerçekçilik yönteminin bir görevi olarak gösteriyorsunuz. Şu halde romanlarınız sosyalist gerçekçilik bağlarından kurtuluş deneyi olmuyor mu? Yadsıyabilir misiniz bunu? Elbette ki kabule değer bir tutumunuz var, sanırım Sovyet tenkitçileri arasındaki «dogmatik»ler bunu takdir etmişlerdir.»

«Evet, doğru Bay Dietzmann, ancak bu açıklamanızdan ötürü şımaracağımı beklemeyin. Yöntem konusuna gelince, şunları söylemek istiyorum; ben yalnız tek bir Tanrıya, gerçekçiliğe bakarım. Bu benim anlam dolu bir sanattan yana olduğumu kanıtlamaya yeter.

Belirli bir yönteme uyarlı yazmak ne demektir? Nasıl yapar insan bunu? Bir romancının masasına oturduğunda «Bu romanı da F yöntemine uyarlı yazayım bari.» diyebileceğine inanır mısınız? O ancak ne diyeceğine, ne demesi gerekeceğine bakar. Sonra çalışır da çalışır... İşte dağ gibi zahmet ve iş... Açıkça bir yazarın işinin sizce nasıl olabileceğini söyleyin. Acaba Kremlin'den telefon emri mi alır? Yoksa başında karanlık yüzlü bir polis durur, yazdığı her satırı görür, düzeltir mi? Çok bilmek istiyorum nasıl tasarladığınızı.»

«Bildiğim, edebiyatınızın Sovyet insanını ve toplumunu daima tütsülemekle ve belirli türküyü söylemekle görevli olduğudur. Konu sizde daima konuşulur durur.»

«Türkü halk sanatıdır, benim konum değildir. Benim ürünüm olan düzyazı ise tek insanın, insan topluluğunun karakterini araştırır. Her araştırı ağır bir iştir, sabah radyoda beden eğitimi saatlerindeki hafif müzik değil...»

«Hükümetinizi, örneğin saygın bir bakanı eleştirebilir misiniz?»

«Bu gazetelerdeki fıkra yazarlarının görevidir.»

«Yanıtınıza teşekkürler Bay Nikitin. Sizi yormadımsa bir soru daha, tümüyle kişisel bir soru. Rusya'ya savaş açmış bir ulus olarak, Almanlara karşı kin besliyor musunuz? Umarım bu soruda tahrikçi bir yön yoktur.»

«Hayır, Alman ulusuna karşı kin duymuyorum, çünkü her ulusçu hareket bir alçağın koruganı olmuştur. Bir ulusun suçu olamaz. Ama ilişkiler, kanlı sarsıntılar ve anlaşmazlıklar getirebilir. Ben son savaşın Ruslara yirmi, Almanlara sekiz milyon insan kaybettirdiğini biliyorum. Bu dünya tarihinde görülmeyen korkunç bir kayıptır.»

«Altıncı yüzyılda Bay Nikitin yüz milyon insanın salgın hastalıklar nedeniyle öldüğü de bir gerçek...»

«Bu örneği herhalde bir avuntu olarak düşünüp vermediniz. Altıncı yüzyılda insanlar birbirlerine ateş ede-

rek ölmediler değil mi?»

«Bazı akıllı batılı savaş teoricileri akan kanın tarihin yağı olduğunu, tüm tarihin kanla bulanmasının adeta yasal bir gerek olduğunu savunurlar. Aynı kişiler son savaşın paslı Alman makinesini yağladığına da inanırlar.»

«Bu sözlerle herhalde «yeni öç» yanlılarını kastediyorsunuz?»

«Tümüyle değil.»

«Şu akıllı kişilere sorun bakalım tarihin yağı olmak isterler mi?»

«Haha! Teşekkürler! Uluslarımızın aydınları arasındaki nefret ve düşmanlık tohumlarının arıtılması için düzenlediğimiz şu toplantıda bizleri klişeleşmemiş doğru yanıtlarla aydınlatan Bay Nikitin'in elini sizler adına sıkmam için izin veriniz. Şu tatlı ortamda geçen tartışmanın bazı yönlerinde sizlerle aynı düşüncede olmamakla birlikte, gene teşekkürler Bay Nikitin. Düşüncelerinizin tüm gerçeği kapsamadığına inanmama karşın olağanüstü olduklarını belirlemeliyim. Siz Kapitalizm üzerine tüm gerçeği, biz de Komünizm üzerine tüm gerçeği bilmiyoruz. Doğru mu?»

«Bay Dietzmann kapanışa doğru düşüncelerimi anladınız.»

«Hayır, hayır, sizi çok iyi anlıyorum Bay Nikitin, hem de tüm ayrıntılarıyla... Size ve bizleri sabır ve ilgiyle izleyen siz dinleyicilerimize tekrar teşekkürler. Bayanlar, baylar... Allahaısmarladık!»

3

Bay Dietzmann, toplantının düzenlendiği klübün merdivenlerinden sivri uçlu rugan ayakkabıları parla-

yarak, neş'eyle, hoplayıp zıplayarak indi, kapıda toplanıp çevresine doluşan dinleyicilerin elinden kurtulup, otomobili önünde gençlerle konuşan ve imza dağıtan Nikitin'e doğru yürüdü. Rus yazarına her yönden toplantının programı ve kitapları uzanırken sorular da soruluyor, o da mekanik biçimde yanıtlıyordu. Beri yanda saydam bir yağmurluk giymiş Lotte Tattel köylü kadınların yaptığı gibi eli belinde not defterini göğsünde tutmuş sakallı bir gazeteciye bağırıyordu:

«Bild gazetesindensiniz demek, o çirkef gazeteden. Sorularınız da çirkef. Sahibiniz Springer de çirkef. Gazeteniz, anadan doğma çıplak, kedilerimi çevreme alıp yattığımı yazmıştı. Nerden çıkardınız bunları? Kedilere direncim yoktur benim. Bay Nikitin'in yanıtlarını duydunuz, ne duydunuzsa onu yazın. Böylece dinleyiciler hiç değilse gazetenizin ara sıra tuvalet kâğıdı olarak kullanılmadığını görsünler. İşte size söylemek istediğim buydu.»

«Sayın Bayan Lotte gazetecilerle kavga çıkardı.» diye bağırdı Dietzmann. «İşte yarının kocaman manşetleri.»

Bazı yaşlı kişiler durmuşlar, çevresinde «flaş» ışınları çakan, sessiz muhabirler arasında savaşçı bir pozla duran Lotte Tattel'i, saygılı bir ciddiyet ve tecessüsle seyrediyorlardı. Biraz ötede Bay Weber çıplak başını okşarken şefkatle gülerek karısına bakıyordu. Bayan Herbert «Mercedes»inin kapısını açtı, zarif bir tebessümle: «Baylar, artık Rus yazarını lütfen bırakın!» diyerek Nikitin'i arabaya çekti ve:

«Lotte gazetecilerle çatışırken biz içerde oturalım Arkadaşınız nerede kuzum?» dedi, sonra seslendi: «Bay Samsonov, bizimle mi yoksa Bay Weber'le mi geleceksiniz?»

«Bağışlayın, Bay Weber. Uzun konuşmalardan sonra yeni yeni kendime geliyorum. Çok akıllıca laflar ettiniz bunları ancak akşam yemeğinden vazgeçmekle sindirebilirim. Aksi durumda ilaç almam gerekir. Ama emi-

nim Lotte sizinle gelecektir. Bay Samsonov, Bay Dietzmann, hoşça kalın!»

Bay Weber ellerini sıktı ayrıldı, gazetecilerin «flaş» ları bir süre daha yandı, söndü, Lotte Tattel yüzünde zafer belirtileriyle yağmurluğunu hışırdatıp parfüm kokuları dağıtarak arabanın arkasına şişman Samsonov'la Nikitin'in arasına oturdu, bu arada Bay Dietzmann gazetecilere dostça selamlar dağıtıp Bayan Herbert'in yanında yer aldı ve gülerek konuştu :

«Lotte'nin özverisine şükür, Springer'in çelik bağlarından kurtulup özgürlüğe kavuştuk. Göklerin yüce katlarından yere inip gerçeklere ulaştık. Beynimiz gıda istiyor. Baylar hangi restoranı isterler acaba?»

Bayan Herbert eldivenlerini giyerek yanıtladı;

«Bay Dietzmann Hamburg'un tüm restoranlarını tanır. Konuklarımız restoranlarımız üzerine gerçekleri bilmelidirler, nereye emrederseniz oraya gidelim, itiraz var mı?»

Lotte Tattel karıştı söze :

«Aman, uykulu ve yorgun yüzlerle dolu, kendi halinde kentsoyluların yer aldığı bir restoranın hazin havasına dayanamam. Şu tartışmalardan sonra neş'eye gereksinmem büyük. Eğlenmek ve içmek istiyorum.»

Bayan Herbert arabasını park yerinden çıkarıp bir tarafında yeşil çayır uzanan yoldan ana caddeye sürerken Bay Dietzmann küçük gözlerinde narkotiklere özgü bir parıltıyla arkaya dönüp sordu:

«Striptease mi demek istiyorsun yani? Ama orada yiyecek şey yok ki... Sadece şarap, portakal suyu, Coca Cola, maden suyu ve bıktırıncaya kadar çıplak kadın eti.»

«Sankt Pauli'de «Valencia» adlı bir yer var, yemekleri de güzel. Rahat bir lokal.»

«Bari işlerini biliyorlar mı? İlginç.» Bay Dietzmann saatine göz attı: «Başlamışlardır ama...»

«Hayır, hayır, gereği yok!» Bayan Herbert karşı koydu bu isteğe. «Başka bir yer. Bay Samsonov, Bay

Nikitin nasıl bir yer istiyorsunuz?»

«Hamburg'da olağanüstü şeyler, örneğin Rusya'nın manastıra benzeyen yaşamında görülüp bulunmayan şeyler görmeliler.» Lotte Tattel gülerek yanındakileri dürtüp sürdürdü sözünü:

«Sayın Rus yazarları, bildiğim kadarıyla sizlere böyle «streap tease» âdeti, pornografik film falan yoktur değil mi?»

«Çok doğru Bayan Tattel, bizlerde ne ilki, ne de ikincisi var. Mahrum kalmak zorundayız bunlardan.» Nikitin sürdürdü sözünü: «Bu alanda sizleri aşamayız. Restoranı siz seçin, ben hangisi olsa giderim, sen de değil mi Platon?»

Tartışmanın başından beri tek kelime söylemeden dışarıyı seyreden Samsonov soğuk bir nezaketle yanıtladı soruyu:

«Basit bir yer yok mu gidilecek? Örneğin normal insanların gittiği «Hamburger» yenebilen basit bir yer... Böylece kendimizi gerçeğe daha yakın bulmaz mıyız? Bana sorarsanız ben bunun yanlısıyım...»

Dietzmann ellerini çırptı:

«Oh! Oh! Ben de bu öneriye katılıyorum. Şu halde sosyalist gerçekçilik demek? İşçi sınıfı, üretim gücü, üretim durumu falan filan... Sinsice hazırlanmış siyasal ve bozguncu sorunuzu yanıtlayayım Bay Samsonov; bugün Almanya'da işgücü sıkıntısı var, işsizlik yok, bunun için de bir lokma ekmek dilenen dilenciye rastlayamazsınız burada. Ülkenizde bahis konusu olan, konuşulup yazılan çelişkileri burada bulamazsınız. Şimdi anladınız durumu, hoşunuza da gitti mi?»

«Şu halde ülkeniz bir yeryüzü cenneti.»

«Almanya küçük bir cehennem ve küçük bir cennet Bay Samsonov. Sizin basit yaşamlı Almanlarınız gayet iyi para kazanıp akşamları tüm zevklerini yaparlar, televizyon seyrederler.»

Lotte Tattel birden söze karıştı:

«Evet ekrana koşup benim şişkonun Yankee'lerden

sağladığı zırvaları izlerler.»

Kadının uykulu yüzü birden değişmiş, çenesini avucuna alarak öne eğilmiş, ağır ağır konuşarak bütünlemişti sözünü:

«Alman televizyonları birer aptallık kutusudur. Ağzı ve gözüyle geviş getirenler düşünemezler değil mi Bay Nikitin?»

«Çok iyi benzettiniz; gözler için çiklet öyle mi?»

Samsonov zoraki bir tebessümle Lotte Tattel'e sordu:

«Demek televizyonunuzun aptalca etkisini görüyor, programları değiştirmiyor, eşinizin anlamlı şeyler yapmasını sağlamıyorsunuz.»

«Eşimin yoksul olmasını istemem. Hoşunuza gitsin veya gitmesin bizim toplumumuzda paranın borusu öter.»

«Öyleyse Bayan Tattel, ben size batıya özgü zekânızın bir tür konformizm inancıyla türlü baskılar sonucu yitip gittiğini söylersem bağışlayın. Cümleler, boş cümleler... Cümlelerle oluşturulmuş konformizm.»

Samsonov'un müstehzi saldırısından üzülen Nikitin Rusça fısıldadı:

«Platon, dostum, unutma ki burada konuk olarak bulunuyorsun. Lütfen ev sahiplerini gücendirme...» Bir gece önceki tartışmalarından sonra da bu gibi iğnelemelerin doğal olacağını düşündü Nikitin.

«Siz aşırı ciddi bir kişisiniz, aynı zamanda da çok mutlu değil mi Bay Samsonov?» Dietzmann tüm kurnazlığıyla Rusça sözlerin anlamını sezmiş, Samsonov'a karşı Nikitin'le anlaşmaya varmış, müstehzi bir tonla soruvermişti sorusunu...

«Böylece başkalarının inancında doğruluk sezmeye çalışırken biri söze karışıyor, başkalarının zayıflığından yararlanıp «evet» derken aklından «hayır» geçiriyor.»

Dietzmann bağladı;

«Baylar tartışmaya son verelim, diyelim ki gerçeği bulduk, yitirdik, sonra gene bulduk. Ama asıl gerçeği

unutmayalım; «Her ülkenin aydınları, birleşin!»

Bayan Herbert eldivenli sağ eliyle dikiz aynasını arkada oturanları daha iyi görmek için düzeltirken dost bir sesle konuştu;

«Ben Bay Nikitin'e bir noktada hak vereceğim; gerçekten de batılı aydınların dayandıkları sağlam bir zemin yok.»

Evet, şimdi arabasında önüme oturmuş bir restorana götürüyor bizleri; Bayan Herbert yani Emma... Gerçek bu. Bir zamanlar Königsdorf'daki o güzel Mayıs günlerinde gençdik biz, savaş bile engelleyemezdi bizi... Yıllar sonra tümüyle ayrı evrende geçmiş yaşamlarıyla Hamburg'da buluşacağımızı düşde görsek hayra yormazdık. İnanılmaz şey ama gerçek.

Bir an kadının ara sıra arkadaki otoların farlarıyla parıldayan dikiz aynasından kendisine baktığını sezdi Nikitin. Cadde ışınları kadının yüzünde yansırken onunla zorbalık sonucu yarım kalan uzak bir ülkedeki yarı unutulmuş gençlik düşünü içi sızlayarak anımsadı gene. Altıncı duygusu ilk gecenin konuşmalarına götürdü belleğini. Bakışlarının sıcaklığı, gözlerindeki tebessüm yanıtlarını belki üzüntüyle karşılayacağı sorular uyandırmıştı onda; kadın evlenmiş miydi, mutlu muydu, çocukları var mıydı?

Nikitin yalnız onun arabasında, ona yakın bir yerde ortak olayları düşünüyordu. Dietzmann'ın sesini duydu birden;

«Bu gece sizlerin turist rehberiniz benim ve aklıma «Neşeli Baykuş» adlı klüp geldi. Kapısına arabayla gidemeyiz, parkda bırakır biraz yürürüz. Bazı fıstıkların bulunduğu sokağa yalnız biz erkekler şöyle bir göz atarız bu arada. Hanımlara yasaktır orası... İşte sizlere hakların kısıtlanması konusunda eşsiz bir örnek. On dakika sonra «Baykuş»un önünde buluşuyoruz. Karşıt düşün var mı?»

Lotte Tattel yüzünde hüzünlü bir ifadeyle arkaya yaslandı:

«Eşitlik nerede kaldı? Yabancı denizcilerin barına gidiyoruz öyle mi? On dakikaya dek oradasınız... Unutmayın o sokak çok tehlikeli bir bölgedir.»

«Sizi orada bekliyoruz.» Bayan Herbert bu sözleri söylerken dikiz aynasından bir göz daha atmıştı. Nikitin'e, tüm yaşamda gençliğin en güzel dönemiyle yaşadıkları çağı geçilmez bir köprü gibi ayıran acımasız zaman kesitini eritmek istermiş gibi geldi bu bakış.

Çatı odasına elinde tepsiyle giren o mahçup güzel kızın, yıllar sonra otosunun direksiyonuna oturmuş kendisiyle konuşup, dikiz aynasında gözlerini arayacağını bilseydi zamanın katılığına bu denli kızmayacaktı.

Arkalarında Sankt Pauli, barları, gece klüpleri, dev film reklamlarıyla ışıl ışıldı. Karanlık gökyüzüne doğru tüm damlarda ışın dizeleri uzanıyor, ateşli spriller dönüyor, yatay ve dikey biçimdeki ışıklı reklamlar caddenin neon lambalarıyla karışıp üzerinde insanların kaynaştığı kaldırımlara renk yağdırıyordu. Dietzmann'ın önderliğinde yöneldikleri park yerine giden sokakta aceleyle yürüyenlerin ayak sesleri yansıyor, sokak lambalarının donuk ışıkları görülüyordu. Gözleri birden koca bir kapı yanındaki keskin ışıkla kamaştı, Dietzmann elindeki sigarayı koklarken kısık sesle konuştu:

«Bu kapının ardında Kadın Sokağı vardır. Bir özelliği var buranın; kadınların erkekleri içeri çağırma hakları yoktur, burada kadını erkek seçer. Göreceksiniz, tümü vitrinlerdedir kadınların. Eğer bir bebek bir erkeğin hoşuna giderse cama vurur, fiyat ve başka ayrıntılar üzerinde anlaşır.»

«Bay Dietzmann, herhalde...» Samsonov'un sözü yarım kalmış, hızla mendilini çekip aksırmış bu sırada gözlüğü burnunda zıplamış, yüzü kızarmıştı. «Hamburglu fahişeler konusunda olağanüstü ilgi beslediğimizi sanıyorsunuz galiba.» Gürültüyle burnunu silerken ekledi: «Neden acaba?»

«Nasıl? Herhalde Vatikan'da büyümediniz değil mi? Önünde sonunda erkek değil misiniz? Herşeyin üstün-

de de gerçekçi... Kapitalist evreni yakından tanımak istemez misiniz?»

«Kadınlar ve onsekizinden aşağı yaştaki gençler giremez!»

Nikitin levhayı yüksek sesle okuyup tamamladı sözünü: «Bay Dietzmann ben merak ediyorum doğrusu. Kapitalist evreni tanımak için yakından görmek istiyorum.»

Nikitin, hoppa bir sesle söylediği bu sözlerden sonra Samsonov'a göz kırpmış, ondan aksi bir bakış almıştı yanıt olarak. Oteldeki gibi Samsonov'un elleri arkasındaydı, karnı çıkmış, yüzü hoşnutsuz ifadeyle şişmiş, gülünç ve çirkin bir görüntü almıştı. Dietzmann omuz silkerken bembeyaz dişleri gözüktü:

«Bay Samsonov sizi rahatsız eden bir şey mi var? Ahlâki bazı kaygılar olmasın?»

«Doğrusunu demek gerekirse pek memnun değilim Bay Dietzmann.»

Nikitin Rusça konuştu:

«Platon artık sus!.. Bana iyilik etmek istiyorsan sorun çıkarma! Bu tutumunla neyi kanıtlamak istiyorsun?»

«Düşünceleri anlar duruma gelince otelde açıklarım bunları...»

«Hadi, gel şimdi!»

Giriş birkaç sokak lambasıyla aydınlatılmış dar bir sokağa açılıyordu. Çevre umulduğundan fazla kalabalıktı. Erkek konuşmaları kahkahalar, ayak sesleri duyuluyor, perdeleri açık vitrinlerin önünde birikenler içeriyi merakla seyrediyorlardı. Bunlardan biri zevksiz mobilyalarla döşeli bir odaydı. Dolabın üstündeki şamdanda bir mum yanıyor, şuraya buraya konmuş kanepe, sedir ve yastıklar görülüyor, duvarları renkli resimler süslüyordu. İlk bakışta içerdeki fahişeler vitrin mankenleri sanılabilirdi. Sokağı ve erkeklerin akışını anlamsız bakışlarla seyrediyorlardı. Bazıları ellerini mini etekleri altında ten rengi çoraplı dizlerine rahibe utangaçlığıy-

la bağlamıştı, bazıları da koltuklarına kurulmuş, parlak çizmeli bacaklarını üst üste atmış sallıyordu. Mankenler arasıra kıpırdıyor, simsiyah sürmeli gözlerle çevreye bakıyor, aşırı boyalı dudaklarındaki sigarayı yakıp dumanını vitrin camına üflüyor, sonra el aynası çıkarıp boyalı tırnaklarıyla saçlarını düzeltiyorlardı. Sarışın, ince ve soluk yüzlü bir kız Nikitin'in ilgisini çekmişti. İnce vücuduyla koltuğa yaslanmış bir elmayı dişliyor, uzun takma kirpiklerini kapamış, utangaç bir tavırla çiğniyordu. Balerini anımsatan kuğu benzeri boynu çok genç olduğunu belirliyor, gelişmemiş küçük memeleri naylon bluzun altından güçlükle sezilebiliyordu. Kız birden şaşırmış gibi durdu, elma yemeyi bıraktı; sokakta iriyarı, ak saçlı, kareli pardesü giymiş birini görmüştü. Adam vitrin camına vurdu, kız, çocuk eliyle pencereyi aralayıp konuşmaya koyuldu onunla. Konuşmalar duyulmuyor, kızın parlak gözlerinde iyi eğitilmişlere özgü mahçup tebessüm seçiliyordu. Adam kafasını salladı, yüksek sesle «Nein!» deyip öteki vitrine geçti. Para çantasıyla zevkinin bağdaşabileceği bir aşk arıyordu ve kısa «Nein!» bağdaşmazlığı haberliyordu.

Acaba neden hoşlanıyordu adam? Başka biçim istekleri mi vardı? Evli mi, bekâr mıydı? Sık sık geliyor muydu?

Kır saçlı adam kaybolmuştu, erkekler camlar ardında uygun bir dişiyi bulma çabasını sürdürüyorlardı. Nikitin moda çizmeleri içinde adaleli bacaklı, düz kalçalı, bakımlı elleri sigaralı, boyalı dudaklı, yapay duruşlu kadınlara bakarken ilk gün olduğu gibi pek keyifli değildi. Pozları, oynadıkları oyunu ele veriyor, tümü de hiçbir zaman saygın sayılmayan mesleklerini maskeleme çabasında görünüyorlardı. Hayır, hiçbiri gelen geçeni şu veya bu biçimde etkilemeye ya da baskı altına almaya niyetli değildi. Kadınlar, erkeklerin sorularını kayıtsızca, ve tutkusuzca yanıtlıyor, vücutlarını müşterilerin türlü isteklerine mekanik biçimde uydurmak amacıyla hazır bekliyorlardı.

«Bay Nikitin, şuraya bakmanızı rica edebilir miyim?»

Nikitin bir cama vurulduğunu duydu, başını çevirdiğinde iki adım ötesinde Dietzmann'ı gördü. Adam bir vitrinin önünde sigara koklayarak duruyor, içerde berber elinden yeni çıkmış saç tuvaletiyle hemen göze çarpan koyu esmer fahişeyi gözlüyordu. İspanyola benzeyen kadın leylak rengi bir gece lâmbası altında oturuyordu. Cildi koyu kahverengiydi, kirpikleri gölge etkisi bırakıyordu. Sağ elinin iki parmağı boynundaki altın haçı örtmüştü kısmen. Dietzmann cama ikinci kez vurduğunda İspanyol kadını içinde bir rahibenin tutkulu ateşi yanan gözlerini kaldırdı, çilek rengi boyanmış dudaklarında beliren tebessümle baktı, Dietzmann düş kırıklığına uğramışlara özgü baş sallamasıyla yürümeye hazırlanırken gene kirpiklerini kapatıp daldı.

«Ne tatlı bir kız. İffetli olmayı öyle güzel beceriyor ki... Böyle güzel bir katolik gördünüz mü Bay Nikitin?»

«Bu kadın marketinde kendimi pek iyi hissetmiyorum. Zaten anlaşılmayacak bir şey yok. Hem bayanları bekletmeyelim.»

«Doğru, doğru... Öbür kapıdan çıkalım. Ama şu bizim çok ciddi, Bay Samsonov'umuz nerde? Hamburg dilberleri baştan çıkardı galiba. İşte şurada, gördüm. Onu ne çekmiş oraya acaba?»

Samsonov beresini alnına indirmiş, elleri ardında sokağın öbür kaldırımındaki uzun saçlı gençleri gözlüyordu. Gençlerden üçü uzun kürk manto giymişlerdi. Tümü de sarhoş kahkahaları atarak bir vitrinin ardında birbirlerine sarılmış yanak yanağa oturan iki kadına ingilizce laf atıyorlardı. Kadınlardan biri ufak tefek sarışın, öbürü iri yarıydı, bağıranları umursamadan erkekleri seyrediyorlardı. Nikitin, «Platon!» diye bağırdı, beriki kızarmış yüzünü döndürünce «Haydi gidiyoruz.» diye seslendi.

Samsonov yanlarına gelir gelmez zehirli bir dille saldırdı Dietzmann'a;

«Size seks devriminizi başarıyla bütünlediğinizi söylemek zorundayım. Yalnız bir şey eksik; karşı seks devrimi. Neden? Çünkü bizler yaşamın anlamı üzerine tartışır, insanın gelişimi ve kişiliği üzerine söz ederken bunlar şu görüntü karşısında boş laflardan ibaret kalıyor da ondan...»

Dietzmann nazik bir tebessümle gülerek eğildi:

«Bazı Nazi yanlılarının böyle konuşmakta olduklarını anımsatmama izin verin Bay Samsonov; eğer başımızda Hitler olsaydı ne şu uzun saçlı oğlanlar yaşardı, ne Kafka'nın yapıtları yayınlanırdı, ne de seks kurumları görülürdü, sadece yüksek ahlak töreleri yaygınlaşırdı ülkede. Şu halde siz öç yanlılarıyla ortak düşüncedesiniz... Sonra bu seks dalgasında tüm gerçekleri inceleme olanağı sağlanamıyor...»

Samsonov gözlüklerin ardından hırsla baktı:

«Beni öç yanlılarıyla aynı diziye sokmayın. Gerçekten bahseden Bay Nikitin'in sözleri beni ilgilendirmez. Gördüklerimden midem bulanıyor, bir dakika daha kalırsak kusacağım.»

Dietzmann gülüyordu:

«Sizi şu temiz ahlakınızdan ötürü kutlarım Bay Samsonov. Ya Tolstoy'a, ya bir aziz'e, ya da bir peygamber'e inanıyorsunuz.»

Nikitin arkadaşının niçin durmadan saldırdığını bir kez daha seziyordu; Dietzmann'a değil, kendisiyle dalaşmak istiyor ve sanılarını kanıtlayacak fırsat arıyordu. Aptalcaydı bu, hem çok aptalca ve geçersiz.

4

Bu dopdolu, gürültülü ve dumanlı lokalde Dietzmann'ın çok iyi tanındığı belliydi. Tertemiz, sevimli bir

komi onları «tutulmuş» bir köşe masasına götürdü, bembeyaz örtüsü ve peçeteleriyle iç açan masaya bardakları getirdi, siparişleri aldı, sigara dumanları arasında kayboldu. Dans topluluğu, kulakları sağır eden ses düzeni kullanıyor, konuşmalar ve kahkahalarla direnilmez bir gürültü oluşuyor, masa üzerindeki mumların alevleri döşemenin sarsıntısıyla titriyordu. Hava sıcaktı, bodrumun rutubeti, insanların nefesi ve ısısıyla karışmıştı. Her yönde terli yüzler, dağılmış saçlar, uçuşan kollar, birbirine vuran eller, salınan kalçalar, kısa etekler altında titreyen bacaklar görülüyordu.

Eski oto lastikleri, eğrilmiş oto direksiyonları, kırık bisikletler, erkek şapkaları, kadın şemsiyeleri, akrep ve yelkovansız eski tip saatler asılı duvarlarla çevrili bu lokalde rahat edemeyeceklerini anlamıştı Nikitin. Her köşe bucak eski eşyayla doluydu, işte boş içki şişeleri ve paslı bir yazı makinesi, işte üzerini örümcek ağları örtmüş Beethoven büstüyle harap bir piyano. Nikitin dayanamadı.

«Bu nedir böyle Bay Dietzmann? Bir dekorasyon mu bu, yoksa eskici dükkânında mıyız? Bilmek isterdim...»

«Bunu ancak sahibi yanıtlayabilir Bay Nikitin. Bay Samsonov sizi çok kötü etkileyen o sokaktan sonra burasını nasıl buldunuz?»

Lotte Tattel karıştı söze;

«Hamburglu güzeller sizi etkilemedi mi yoksa? Demek baştan çıkaramadılar sizi Bay Samsonov. Şu halde size bir «vamp» gerek, yarı kadın, yarı yılan, büyüleyici bakışlı, sivri memeli... Bakın bana!»

Dediği karaktere girivermişti kadın; yüzü tutkulu bir anlam kazanmış, uzun tırnaklı elleriyle yüzünü örtmüş, avının üzerine atılmaya hazır bir kediye benzemişti. Samsonov ilgilenmemişti bu davranışla; masa ardından müstehzi bakışlarla dansedenleri seyrederek konuştu:

«Kaybolan yaşam gücü... Ben yaşamım boyu hiç bir

kadının aşkını satın almadım. Tanrı beni böyle aşağılık davranıştan korusun!»

Lotte Tattel işaret parmağını Samsonov'un çenesine uzatarak yarı ciddi bir sesle yanıtladı:

«Tanrım, baştan aşağı günahlardan arınmış bir kişisiniz Bay Samsonov. İkinci yaşamınızı güvenceye almışsınız. Göğe yükselecek, beyaz harmaniyenizle Cennet bahçelerinde gezeceksiniz. Sizi böyle görünce ben de duaya koyulacağım, şarap içip sigara tüttürdüğüm erkeklerin oluşturduğu günahları bağışla. İşte Doğudaki Rusya sizin kişiliğinizde beni böyle etkiledi. Şarkıyı, içkiyi, sigarayı bırakıp Rusyanıza gelecek ve Sibiryadaki bir manastıra kapanacağım.»

Samsonov'un rengi uçmuştu;

«Teşekkür ederim Bayan Tattel. Ama eğer alırlarsa... Tekrar bırakmaları kolay olur mu acaba sizi, onu bilmem...»

Bayan Herbert mum aleviyle sigara yakarken kendisine doğru kibrit aleviyle eğilen Nikitin'e mutlu bir tebessümle baktı. Nikitin bir gülüşle yanıtladı onu. Kadının gözleri mum ışığında maviden siyaha dönüşmüştü. Nikitin derin bir nefes aldı, kalbi ağır bir basınçla buruldu, kadının da aynı şeyleri düşünmekte olabileceğini sandı; tartışma, boş konuşmalar, arabayla gidişler, dikiz aynasında gözünü arayışı önemsizdi, kimbilir belki de vaktiyle çatı odasında, bir Mayıs günü başlarken masadaki mum ışınıyla gözyaşlarını tutmaya çalışarak kâğıt üzerine Rus harflerini çizişini anımsamıştı.

Bayan Herbert'in yıllar önce bir kez daha birbirlerini görme umudu olmadan ayrılmalarından sonra bu açıklanması olanaksız buluşmayla bazı ortak anıları anımsatmak istediği kesindi bakışlarıyla. Hayır, şimdi unutmadığımı biliyorum. Yüzü, dudakları o gecedeki yüz ve dudaklardı... Evet, gözyaşlarıyla ıslanmış tuzlu dudakların nasıl titrediğini biliyordu. Sonra gitmek istemeyişi, beni yere uzattığında saçının kokusu, sabun kokusu... Evet neydi bu? Emma — Bayan Herbert?

Bayan Herbert — Emma? Acaba geçmişten çok şey kalmış mıydı onda? Benden, kararlı ve hatasız Teğmen Nikitin'den bir şey? İnanılmaz şeyler...

Emma... Anımsıyor musunuz herşeyi hâlâ? Evet, sormak istedi bu soruyu... Ama boğazı tıkanıp kalmış, zoraki bir gülüşle ve doğallaştırmaya çalıştığı bir sesle mırıldanmıştı:

«Bağışlayın Bayan Herbert açık oturumdan sonra pek konuşmuyorum... Bağışlayın...» Sonra duruma uygun mantıklı bir cümle aradı: «Açık oturumdan memnun kaldınız mı?»

«Çok.» derken Bayan Herbert'in gözleri her zamanki yalın gençlik içtenliğiyle ışıldamıştı. Kadın başka sorular bekliyordu kuşkusuz. Evet, konuşmak istiyordu Bayan Herbert, gözleriyle anlatıyordu bunu. Önemli değil mi bu, hile yapmıyor, yanlış bir işe kalkmıyorum, olanlardan pişman değilim, beni anlıyor musunuz demek istiyordu.

Kadının gözlerinden yayılan sıcak ışıltıyı, sizinle ben de konuşmak istiyorum anlamında bir bakışla karşıladı Nikitin. Her şeyi ben de anımsıyorum. İşte benim fedakâr erim Uşatikov kapıda bekliyor, biz masadaki mum ışığında kuşkuyla, korkuyla, umutsuzlukla Rusça ve Almanca sözcükler yazıyoruz bir kâğıda. Acaba bizler miydik o çağların insanları? Güneşli Mayıs sabahı elma çiçeklerinin kokusu, kapıya vuruşlar, tepside bir fincan kahve, uykulu gülümser bir kız, bornozu, şişmiş çatlamış dudakları, ıslak saçları... Biliyor musun o sabah odama nasıl geldiğini?

Gözleri sanki evet diyor, onaylıyordu kadının. Sizi görmek, yanan mum ışığında sizinle geçenleri anımsamak hoşuma gidiyor.

«Bay Nikitin şu lezzetli Baden şarabından tadın. Rusların içkilerine benziyor sanırım. Na vaşe sdorovye!»

«Teşekkürler Bay Dietzmann. Ama Rusça «Vaşe sdorovye!» olmalı.

Doğal halini zorlukla sağlamış, düştüğü melankoliyi

yenmiş, Bayan Herbert'in mavi gözlerindeki parıltının ardına saklanmadığına emin olduğu o çıldırtıcı hayallerden kurtulmuştu. Çevresine baktı... Dans topluluğunun coşkun ritmleri sürüyor, mumların alevi sallanıp titriyor, duman dalgaları arasında çiftler dansediyordu. Bir ara komi göründü, yarı karanlıkta eğilip doğrularak peçeteye sarılmış şişedeki kırmızı şarabı yüksek ayaklı bardaklara koydu. Samsonov kollarını göğsü üzerinde kavuşturmuş büyük bir ciddiyetle yan masada oturan uzun saçlı gencin sarışın bir kızı öpüşünü seyrediyordu. Kızın zenci arkadaşı makarnasını yiyip birasını yudumluyor, çatalıyla masaya vurarak ritme katılıyor, yanında olup bitenleri görmüyordu. Lotte Tattel beyaz dişleriyle boynundaki kehribar tanelerinden birini ısırırken kadehini parmaklarıyla oğuşturuyor, yelpaze benzeri kirpiklerini kırpıştırarak bir Dietzmann'a, bir Samsonov'a bakıyordu. Dietzmann kadehini kaldırdı birden;

«Burada, «Neşeli Baykuş»da politik sözlere yer yok. Bunlar dışarda kaldı. Burada yiyecek, içecek, dansedecek ve ciddi sorunları kafamızdan atacağız. Şu halde vaşe sdorovye!»

Lotte Tattel atıldı:

«Politika yapmadan bir sözüm var: Dünya aydınları birleşin! Başka bir çözüm yolu yok.»

Samsonov'un ısırgan sesi duyuldu:

«Aydınlar belirli bir sınıf oluşturamazlar Bayan Tattel. Şu halde hangi inançta birleşsinler? Yenilikçiler olarak mı? Ya da her baskıya başeğen konformistler olarak mı? Hangisi?»

«Hangisi olursa! Tüm aydınlardan yanayım ben. Düşün üreten aydınlardan. Unutmayın İsa da bunlardan biriydi...»

Beni hüzünlü ve melankolik yapmasına karşın tekrar görüşmemizin onuruna içelim diye düşündü Nikitin ve gözlerinde mutlu bir tebessümle kadehini kaldırdı:

«Şerefinize Bayan Herbert!»

Gözlerdeki aynı sıcak tebessüm aslında yeterli

yanıttı; anımsadıklarımıza, gençliğimize içelim! Olan biteni unutmadım. Sonra sesledi yanıtını bu kez:

«Şerefinize Bay Nikitin!»

Komi kılıklı çocuk masaya bir şişe şarap daha koyarken Dietzmann'a eğildi:

«Babamı sormuştunuz, şimdi geliyor.»

«Oh! Buranın sahibi hep keyifli ve neşeli Alex. Şimdi onu tanıyacaksınız Bay Nikitin.»

Dumanlar ve yarı karanlık arasından çıplak başı üzerindeki tepsiyi dengede tutmaya çalışan kısa boylu, şişman bir adam göründü. Oynak gözlerinde mutluluk, iyilik, yaşam kıvancı okunuyor, sağa sola dönüp neşe saçıyordu. Adam tertemiz siyah bir giysi giymiş beyaz gömleğine siyah kravat takmıştı. Müziği bastıran sevimli bir sesle topluluk yöneticisine bir şeyler söyledi, bir şaka olmalıydı ki çevrede duyanların kahkahaları yükseldi birden. Sonra adamın tepsiyle iskemleye çıktığı, etkin sesle şarkıya başladığı, kalçalarını sallayarak «Twist» taklidi yaptığı görüldü. Salon kahkaha ve alkıştan kırılıyordu. Adam yere atladı, öksürdü, tren ardından koşan bir gencin enerjisiyle Dietzmann'ın masasına yöneldi, bir yandan bağırıyordu.

«Bay Dietzmann, Bayan Tattel. Şu zavallı fakat mutlu yerde sizi selamlamakla, hem de tüm kalbimle selamlamakla kıvançlıyım. İyi akşamlar, iyi akşamlar, Madem ki şu içkievine geldiniz hep beraber bağıralım: «Yaşasın Neşeli Baykuş!» Tüm kadınların en zarifi Bayan Tattel sizi öpmeme izin verir misiniz?»

«Güzel Alex, öp beni!»

Alex dudaklarını uzattı, öpüş boyu gözlerini yuvarladı, bir sirk palyaçosunu andıran mimik ve davranışlarla güldü, konuştu, alışkanlık sonucu sağladığı çabuklukla sofrayı ve bardakları yeniletti, düzeltti, nefes almadan havadan Lotte'nin son plağından bahsetti, Rus konuklara dolapdaki en seçkin Rus volkasını getirtti. Savaştan sonra Rusça konuştuğunu söyleyip kanıt-

lamak için yuvarlak, kırmızı yüzünü büsbütün kızartarak cümleler sıraladı: «Davai, davai... Kak dela, saşa bela.» Bu konuşma çağılı birkaç saniye durunca bu kez müzik, dans, kahkaha ve gürültüden, neşeyi sürdürme zorunluğunun zahmetinden bitkin, yorgun düşmüş bir insan belirdi. Kadınların küçük kadehlerine soğuk votka koyarken bu kez şakadan bir takdis töreni uyguluyordu Alex. Gözlerini ayırmadan adamı seyreden Nikitin düşünmeye koyuldu; acaba her akşam böyle miydi bu adam? Bu inanılmaz enerjiyi nasıl bulup topluyordu? Şu hareketler, davranışlar ...Acaba yaşı neydi? Elli?

«Bayım duyduğuma göre Rus yazarıymışsınız ve gözlerinizden anladığıma göre de bana birşeyler sormak istiyorsunuz. Ama lokalin sahibi olarak ilk soruyu benim sormama izin verir misiniz? Hamburg'da bazı yerleri gördünüz, acaba insanlar uygarlığın ürünlerini nerede kendi elleriyle yok ediyorlardı?»

Alex büyük bir zerafetle Nikitin'in kadehini de doldururken ona biraz önce Bay Dietzmann ve Bayan Tattel'e baktığı gibi dostça, şakacı bakışlarla bakıyordu.

Nikitin güldü, Alex, Samsonov'un sırtından kadehini doldururken sözünü sürdürdü.

«Ama burada ilk kez bulunuyorsunuz. Yukardaki tüyler ürpertici gerçekleri anımsayamazsınız burada, zaman durur. Burası çılgın dünyada bir adadır. Kokmuş politikaya, kıskançlık ve kötü ulusalcılığa yer yoktur. Ben müzik, kahkaha ve şarap sunarken hiçbir İsa çarmıha gerilemez. Nefretin yerine tebessüm... Gülen insan iyidir. Tüm insanların gülerek yaşlandıkları bir dünya ne kadar mutlu olurdu değil mi? Baykuş aklın simgesidir. Neşeli Baykuş neşeli akılcılıktır. İşte bunun için sanatçılar konuğumdur benim. Ama Ruslar ilk kez geliyorlar ve ben onlara hizmet etmekle mutluyum. Eğlenin, yiyin, için! Yaşamın zevkini çıkarın! Neşeli olun!»

«Yanılmıyorsam sizin vaktiyle ya gazeteci, ya da

oyuncu olmanız gerekir Bay Alex... Yanılıyor muyum?»

Nikitin'in sorusu üzerinè ortada bir yanlış anlama olduğunu sezen Bay Alex şaşırmıştı:

«Hayır, hayır, yüz kez hayır! Ben restoranımda sadece bir palyaçoyum. Bence gazeteciler, bağışlayın lütfen Bay Dietzmann yalancı insan düşmanıdır, kalem korsanları diyorum ben onlara. Oysa ben sadece palyaçoyum... Evet, insanları seviniz! Herkes, mutlular ve mutsuzlar. Düşmanlarınızı da. Artık savaşta değiliz...»

«Aziz Natthaus'a uygun sözler...»

«Ben onu okumadım Tanrı'ya şükür Bay Yazar.»

Samsonov gözlüğünü düzeltip soludu:

«Düşmanını da mı?»

«Herkesi. Yoksa insanlar birbirlerini yok eden makinelere dönüşürler. Kim çocuk yapmak, kim insan soyunu sürdürmek ister sonra?»

«Çok ilginç.» diye mırıldandı Samsonov.

Bay Alex gülerek kollarını açtı, kısa bacaklarıyla çevredeki masalardan yükselen kahkahalar arasında birkaç dans adımı attı, sonra bağırdı:

«Görüyor musunuz? İşte herkesi güldürüyorum. Hem çalmıyor, yalan söylemiyorum. Ne Nasyonal Sosyalizm var, ne de Savaş. Palyaço her akşam görev başında... Herkes gülüyor ona... Bilgi ve tecrübelerimi yıkayıp paklıyorum. Bu nedenle OMO gibi modern çamaşır ilaçlarına gerek yok. Rus konuklarım daha önce oğlumu tanıdılar mı?»

Mezeleri sessizce tabaklara dağıtmakta olan komi saçları özenerek taranmış başını kaldırdığında Nikitin beyaz alnında ter taneleri gördü. Çocuk hem saygılı, hem üzüntülü bir sesle konuştu.

«Hayır baba sen palyaço değilsin...»

Bay Alex ellerini çırptı:

«Görüyor musunuz biricik oğlum neler diyor? Palyaço oluşumdan hoşlanmıyor besbelli. Oysa neden buradayım geceleri? Oğlum hukuk öğrenip avukat olacak. Bana yardım için ilk gelişinde öylesine üzüldü ki

ağlayacaktı nerdeyse... Beni barın ardına götürdü, yüzümü okşayarak «Baba, dedi; palyaço olmanı istemiyorum. Sen palyaço değilsin zaten.» Ağlamak üzereyken yanıtladım onu: «Herkes palyaçodur. Her saygın insan bile restoranımda palyaçodur. Zaten yaşam palyaçoluk değil midir? Burada mutluyum ve başkaları gibi de palyaçoyum.»

Oğul «Baba lütfen sus!» dedikten sonra öpüşen beyaz çiftle tabağa çatalıyla vurarak tempo tutan zencinin masasına yöneldi... Bay Alex'in yuvarlak yüzü aydınlanmıştı sanki:

«Tek oğlum... Harika bir çocuktur. Yaşı yirmiye yaklaşıyor ama benim bildiklerimi, örneğin Mauthausen, Buchenwald ve Auschwitz toplama kamplarını bilmiyor. Neden bu konuya geldim? Ha, evet, bir arkadaşım Amerika'da yaşıyor, varlıklı ve «pop art»ın öncülerinden. İki yıl önce çağırdı, gittim. New York'da güzel bir evde oturuyor. Ama tüm pencereler toplama kamplarındaki gibi demir parmaklıklarla kapalı, kamplardakiler gibi çizgili giysiler giyiliyor ve gene oradaymış gibi tahtadan basit ranzalarda yatılıyor. O unutamıyor o günleri... Kampta beraberdik, unutamıyoruz bir türlü. Oysa herkes unuttu gitti... İşte bunun için palyaçoyum, daha doğrusu palyaçoyuz. Bizler hep eşitiz zaten... Ben kendime göre herkesi severim... Ulusçuluk tanımam... Almanlar, Yahudiler, Ruslar, Amerikalılar hepsi kardeştir bence... Şu feci dünyanın haline, insanları birbirine öldürten politikanın iğrençliğine bakın... Bayım sizler Russunuz, bu içkinin tadını iyi bilirsiniz. Eminim şu gerçek votkayı içmek için gene geleceksiniz. Bende hile yok!»

Masa çevresinde döndü, kadehini kaldırıp Nikitin'in dudaklarına götürdü, beriki bir yudum alıp tadına bakarken Bay Alex sürdürdü sözünü:

«Neşeli Baykuş'da votka gerçekten güzel mi?» Sonra başını kaldırıp tavana baktı, konuğuna en iyisini sunmuş olmanın mutluluğu içindeydi.

«Su katılmamış Rus votkası işte, Stoliçnaya... Rusya'yı anımsattı değil mi? Ruslar'ın toplama kamplarında nasıl vatan özlemi duyduklarını hiç unutmam. Size restoranımda yurdunuzu anımsattığımdan ötürü mutluyum. Ya güzel Rus şarkısı «Katyuşa?» Hani elma ve armut seven sevgili Katyuşa... Baylar sizi selamlıyor, kucaklıyor ve afiyet olsun diyorum. Sizler benim sevgili konuğum, ben sizin palyaçonuzum. Ve sizleri seviyorum.»

Bay Alex herkese öpücükler göndererek, dans ritmiyle tombul gerisini sallayarak uzaklaşırken masalardan kahkaha sesleri yükseliyordu.

Nikitin, «Çok ilginç.» diye söylendi. Dietzmann sigarasını koklayarak konuştu:

«Toplama kamplarından öylesine büyük korkuyla çıktı ki burnunu ameliyat ettirdi. Dikkat ettiniz mi nasıl düzgün bir «âri» burnu var. Ameliyattan sonra restoranı açtı, palyaço oldu. Herkesin kendisini sevmesini istiyordu. Eğlenceli değil mi? Sevgili Lotte neden vakit yitiriyoruz? Kalk dansedelim!»

Bayan Herbert gülümsedi:

«Dansedebiliriz değil mi? Yaşlarımız engel sayılmaz herhalde. Şu anda ağır bir parça çalıyor orkestra...»

«Ah! Önemli olan karar vermek.» Nikitin'i ateş basmıştı sanki, gençliğe özgü yüreklilikle kendine meydan okur gibiydi. «Bin yıldır dansetmediğimi bilin Bayan Herbert. Büyük bir riske giriyorsunuz. Ben de utançla dolu dakikaları göze alıyorum. Samsonov, birkaç dakika yalnız kalacak kadar sabırlısın değil mi?»

Samsonov şarabından bir yudum alıp alaylı bir sesle yanıtladı:

«Kimbilir belki nefis bir «twist», «shake» ya da göbek dansı seyredeceğiz. Haydi kalkın, ben seyrederim.»

Gürleyen, çatırdayan seslerden sonra sakin, eski moda bir ritm mum ışınlarında düşlü bir evren yaratmıştı. Çiftler müziğin ağır ritmiyle yorgun sallanıyor-

lardı. Bazıları birbirine sarılmış uykulu bir halde kıpırdıyor, bazıları hiç adım atmadan oldukları yerde kalça kıvırıyor, ceketlerinin fermuarı açık uzun saçlı gençler masalarına uğrayıp şişeleri dikiyor, sonra sarıldığı eşine veriyor, vücutlarının tekdüze kıpırtısıyla sarsılıyorlardı.

Nikitin insan sürüsü içinde kaymanın, Bayan Herbert'le bir Hamburg lokalinde dans etmenin şaşkınlığı içinde safiyetle konuştu:

«Beni öldürseniz nasıl bir dans yaptığımızı söyleyemem size. Lütfen bana uyun... Çünkü bin yıl önceki dansları anımsamam gerekiyor evvela.»

Kadın hafifçe güldü, omuzunu okşadı.

Hafif dokunuşu hissetmiş, parfüm kokusu o Mayıs sabahını, kızın yeni yıkanmış ıslak saçlarını «Ah! Teğmen!» diyerek tüm kaderini bağlarcasına kollarına düşüşünü yaşamıştı tekrar.

Nikitin, «Bayan Herbert sustunuz,» dedi, «eminim birşeyler düşünüyorsunuz.»

Aklaşmış saçların ötesinde o tatlı rastlantı sonucu buluştukları sabahla, o gençliklerinin baharına rastlayan günlerle tekrar ilinti kurmak istemişti o mavi gözlü bakışlar ve belki de düşünü gördüğü bir yaşam özlemi vardı; savaşsız, sıcak çimenler üzerinde mutlu, ışık dolu bahar havasının özlemi. «Bayan Herbert...» Nikitin fısıldarken ışıltılı ıslak gözleri farketti:

«Pek, pek çok şey anımsıyorum Bayan Herbert.» Nefesi kesilmişti. «Kelebeğin Almancasına takıldı birden aklım. O güneşli sabah, erken saatlerde bir kelebek girmişti odaya pencereden. Anımsıyor musunuz? Sonra sesiniz: «Almanca öğren, Almanca öğren!»

«Almanca öğren.» diye fısıldadı Bayan Herbert. «Anımsıyorsunuz ha? Ah Tanrım!»

Avucundaki parmaklar nemlenmiş, dizler güçsüz bir halde dizlerine çarpmıştı. Bu açıklanması olanaksız bir korkunun ve gizlenemeyecek bir sevincin belirtisiydi. Söylenmiş her sözcüğün anımsanması olanağı var

mıydı? Sürdürdü sözünü:

«Anımsıyor musunuz, size bazı Rusça sözler öğretmiştim.»

Kadın gülerek dudaklarını yuvarladı, hecelere basarak Rusça «Dos-vi-dan-ya,» dedi... «Ne sabi-vai menya.» Kısa bir suskudan sonra ekledi: «Ya liyubyu tebya... Doğru mu söyledim?»

Nefesleriyle sallanan mum alevi ışığında ayrılacaklarını bilerek kâğıtlara karaladıkları Rusça ve Almanca cümleleri kadının 26 yıl sonra anımsayacağını hiç beklemiyordu. Kendisi kısa süre geçince herşeyin değişeceğine inanmışken o, içinde tekrar buluşacaklarına dair ufak bir umut beslemiş olmalıydı ki unutmamıştı sözcükleri. Nikitin birden konuya şakalı anılar kattı:

«Üniversitede Almanca öğrenmek isterdim, doğal olarak sınıfta çaktım da çaktım, her çakışta sesinizi duyuyordum «Almanca öğren!», «Almanca öğren!» Görüyor musunuz beni nasıl etkilediğinizi?»

«İyi Almanca konuşuyorsunuz...» dedi ve bir sendeleyişten sonra kuşkuyla sordu: «Karınız... Mesleği var mı?»

«Doktor... Ya sizin eşiniz?»

«1954'de öldü... Evliliğimiz sadece dört yıl sürdü. Sonra tekrar kızlık adımı kullanmayı yeğ tuttum.»

«Çocuklarınız var mı?»

«Bir kızım oldu. Şimdi evli, eşiyle Kanada'ya göçtü...»

«Peki kardeşiniz? Onu iyi anımsıyorum. Galiba adı Kurt'du? Nerede şimdi?»

«Düsseldorf'da çok tanınmış bir avukat. Büyük bir bürosu var. Bir sürü de davası... Ona durumu telefonla bildirdim, Hamburg'a gelmek istedi ama galiba bir engel çıktı.»

«Dün sormak istedim beni neden açık oturuma çağırdığınızı. Beni nereden tanıdınız, resimden mi?»

«Resminizi batıda satılan kitaplarda gördüm. Sonra romanlarınız benim kitapevlerimde de satılıyordu.

Okudum onları, sonra...»

«Resmimden tanınacak durumda mıydım?»

«Evet, sizi hemen tanıdım.»

«Belleğiniz benimkinden çok daha iyi. Benimki Savaştan sonra öylesine baskılar altında kaldı, öyle yoruldu ki... Ve maalesef yaşamın yarısı gitti bile...»

«Çok değişmiş miyim Bay Nikitin! Beni tanımadınız... Başka bir görünüşüm var değil mi? Eski Emma değil artık sanırım...»

«Ben de Teğmen Nikitin değilim...»

«Hayır, yirmialtı yıl bir kadın için bütün bir yaşamdır. Sizin de değindiğiniz gerçek bu değil mi?»

«Bu yirmialtı yılı ben de hissediyorum. Sabahları traş olurken aynaya bakıyor, şakaklarımdaki kırları inceliyor ama ellisinde değilim diye avunuyorum. Esasına bakarsanız geçen yıllar aynanın ardında dizili duruyor...»

«Sanıyorum, daha doğrusu eminim, mutlusunuz; aileniz, işiniz var, tanınmış bir kişisiniz. Bunlar iyi değil mi?»

«Bundan daha iyisi olamaz.»

«Şaka mı, ciddi mi?»

«Size sormak istediğim bir şey var... Vaktiyle evinizde biz Ruslar arasında nasıl bir oyun oynandığını sezmiş miydiniz?»

«Tüm korkum Kurt'u ve kendimi kurtarmaktı ve siz kurtardınız bizi...»

«Ben değil Teğmen Kinyaşko idi sizleri kurtaran... Hani şu iyi Almanca konuşan teğmen.»

«Sizin kurtardığınızı sanmıştım. Öteki teğmen çok sert ve ciddiydi, açık söylemek gerekirse korkuyordum ondan, oysa siz...»

«Teğmen Kinyaşko gibi insanlara rastlamadım yaşamım boyu... Hâlâ da görmedim...»

«Tanrıya şükür yaşamımızı kurtardınız...»

«Şanslıydım herhalde... Teğmen Kinyaşko gibi kimsesi olmayanlara ne güç, onlar için yaşam ne karan-

lık... Onu unutamıyor, sık sık düşde görüyorum. Ertesi sabah da acı bir duyguyla uyanıyorum. Tıpkı küçük oğlumun ölümünden sonraki gibi... Bağışlayın... Galiba Teğmen Kinyaşko'dan konuşuyorduk...»

«Bir oğlunuz mu öldü? Ne zaman?».

«Dört yıl önce... Tek arkadaşım olan karımı da yitiriyordum az daha... Ruhsal bunalımlar geçirdi... Evet, biz Teğmen Kinyaşko'dan konuşuyorduk, savaş arkadaşımdan... Anımsayacaksınız...»

«Size birşey sormak istemiyorum... Karınızı çok iyi anlıyorum... Şimdi neden bazı kez dalıp gittiğinizi anlıyor gibiyim. Bağışlayın! Mutlu olmalıydınız... Bağışlayın hadi oturalım ve birer kadeh şarap içelim. Epeyce dansettik... Şarap ve sigara içmek istiyorum... Burası çok sıcak... Ama ben üşüyorum...»

«Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz? Elleriniz buz gibi...»

«Hayır, hayır sinir... Kadınlarda olur bu... En güzel yıllarımı düşündüm... Yıllar değil günlerdi bunlar... Yıl denemezdi, gündü... Çocuksu bir masal sarayı, bir düş... Bay Nikitin müziği duyuyor musunuz? Twist ya da shake... Gençlerin yolunu kesiyoruz. Hadi oturalım, şarap içelim, sigara tüttürelim...»

«Elleriniz hâlâ buz gibi.»

«Bir kadeh şarap, sonra tamam... Biraz yorgunum o kadar.»

«Dönelim masaya.»

«Bağışlayın Bay Nikitin, meslekdaşınız Bay Samsonov açıkça görüldüğü gibi meraklı bir kişi, bizim birbirimizi çok eskiden tanıdığımızı biliyor mu?»

«Bir anlamı yok. Neden sordunuz?»

«Siz de herşeyi bilmiş olmasını istemediniz değil mi?»

«Hiç düşünmedim.»

«Teşekkürler. Hadi dönelim masamıza.»

5

Dönüp duran çiftlerin baskısından kurtulup masalarına yöneldiler. Lotte Tattel ve Dietzmann danslarını sürdürüyor, Samsonov kolları çaprazlanmış hâlâ oturuyordu.

«Ne Twist, ne shake yaptınız, ne göbek, ne de kuyruk salladınız. Dansınız günün modasına uyarlı değildi doğrusu...» diye homurdandı.

Bayan Herbert, «Bay Nikitin bana bir bardak şarap verin.» dedikten sonra aceleyle sigara paketini aldı. Kendisine uzatılan kadehi dudaklarına götürürken kadının dişlerinin birbirine vurduğunu sezen Nikitin sordu:

«İyi misiniz Bayan Herbert?»

Kadın mum alevinde sigarasını yakarken özür dileyen bir sesle yanıtladı soruyu:

«Burası sıkıcı ve havasız. Bağışlayın Bay Nikitin bazı kez kendimi çok yorgun buluyorum. Müzik, gürültü, insanlar... Bay Alex haklı, palyaçoluk bu...»

«İnsan çıldırır,» dedi Samsonov... «Yirminci yüzyıl ortasında bir içki ve şehvet ayini... Bu gibi zamanlarda insanın çelik gibi sağlam sinirlere ve yulaf ezmesi gibi rahatlatıcı yemeklere gereksinmesi var...»

Bayan Herbert şarabını sessizce içerken Nikitin onun hem özür dilercesine, hem de bir şeyler söylemek istermiş de Samsonov'dan çekinirmişcesine ürkek bakışlarını hissetti.

«Bay Nikitin, şey...»

Emma, evet aynı mavi bakışlarla, suskunluğu, sıcaklığı ve teslimiyetiyle, sesindeki güçsüzlük ve dişilikle Emmay'dı, hem aradan geçen yıllara karşın esrarlı bir biçimde Emma'ydı bu kadın. Yüzünün içtenliği,

utangaç, suçluluk duygusu yayan varlığıyla Savaş yılları gençliğinin tüm anılarını alevlemişti tekrar. Evet, dış görünüşü onu tanımayacak kadar değişmişti ama içinde eski çırpınışları duyuyordu Nikitin... Geçmiş hayeller biçiminde resimleniyordu işte.

«Şey, Bay Samsonov'dan da hoşgörmesini dileyerek en geç yarım saate dek evde olmam gerektiğini bildirmek istiyorum. Eğer siz de benim gibi yorgunsanız sizleri de otelinize bırakabilirim. Bayan Tattel ve Bay Dietzmann burada kendilerini daima çok iyi hissettikleri için onlar belki kalmak isteyeceklerdir. Biz yurdumuzda âdet olduğu gibi onlara veda etmeden de ayrılabiliriz.»

Samsonov bağırdı:

«Bayan Herbert size hemen katılıyorum. Şu anda otele gitmek odama kapanıp yatağa atlamaktan başka şey düşünmüyorum.»

«Ben de,» diye ekledi Nikitin... «Ama ben veda etmek istiyorum.»

Ara vermeden çalan topluluktan yansıyan müzikle çiftler büsbütün yaklaşmış, birbirlerinin kollarında erimişlerdi sanki. Genç yüzler, uçuşan saçlar, kıpırdayan kol ve bacaklar, uçuşan etekler ve «jean»lerin sardığı sallanan kalçalar arasında Bayan Tattel'in kızıl saçlarını, ince vücudunu güçlükle seçebildi Nikitin. Kadın öylesine hareketliydi ki durduğu yerde koşuyormuş izlenimi bırakıyordu. Beri yanda Alex küçük salonda durmadan dolaşıyor gözlerini döndürüyor, dumanlar arasında erimiş çehrelere yaptığı espriler kahkahalarla karşılanıyordu. Salonun hâkimiydi Alex.

Nikitin onların masaya biraz daha yaklaşmalarını bekledi. Sonra Dietzmann'a gitmek istediklerini anlatan bir işaret yaptı, Lotte Tattel bir şeyler söyledi, ikisi birden masaya gelip oturdular, daha doğrusu çöktüler. Bayan Tattel'in göğsü hâlâ inip çıkıyordu. Lotte nefes nefeseydi, iskemlesine otururken soludu: «Güzel bir beden eğitimi.» Aynasını çıkardı, gözlerinin kenarındaki

rimeli mendiliyle sildi: «Twist ve shake Bay Nikitin,» dedi, «kanser için en etkin yöntem sayılsa ne iyi olurdu... Ama bir gün bu korkunç hastalığa yakalanırsam Polonya'ya giderim, orada ölmeye...»

«Tanrı korusun! Böyle bir olay karşısında Rusya'ya gelirsiniz... Uzmanlarımızın fena olmadığı söyleniyor...» Samsonov bu sözlerden sonra Dietzmann'a kuşkulu bir bakış atarak sürdürdü sözünü: «Twist insan varlığının anlamı üzerine ilginç düşünler esinlendiriyor mu acaba? Siz bir aydın olarak bacaklarınızla düşünür müsünüz bazı kez?»

«Beni sürekli suçlamaktasınız. Neden acaba? Ahlâk düşkünü biri miyim? Masum bir çocuğu mu öldürdüm? Neden beni hep hırpalıyorsunuz Bay Samsonov? Bu davranışlarınızı pek de sevimli bulmadığımı belirtmeliyim.»

Nikitin şu her fırsatta dişlerini gösteren münasebetsizi şeytan alsın diye düşündü. Neden hep herkese karşı kızgın ve küskün? Neden her şeye sokar şu kırılası burnunu? Neden dünyadaki tüm gerçekleri yalnız kendisi bilirmiş gibi davranır? Sonra bir çatışmayı önlemek için araya girdi;

«Ne yazık ki otele dönmek zorundayız. Bay Dietzmann ben sizle aynı inançtayım, burası çok hoş bir yer. Konukseverliğinize çok teşekkürler.»

Samsonov ters bir sesle Rusça konuştu: «Palyaçoluk, Bay Nikitin, yaptığın palyaçoluk...»

Nikitin duymazlıktan gelerek konuştu: «Bay Dietzmann ve Bayan Tattel'den ufak bir dilek; lütfen hiç rahatsız olmayın, çok şey yaptınız zaten. Bayan Herbert bizleri otele götürmek nezaketinde bulunacak. Eğlencenizi bozmaya hakkımız yok. Yerinizde oturun ve gereksiz nezaket kurallarını bırakın, tamam mı?» Ve kalktı.

Lotte gözlerini kırparak onayladı:

«Güzel öyleyse kalalım. Yalnız bir şey demek istiyorum size Bay Nikitin. Bay Dietzmann'la tartışmanızda o size karşı bazı kasıtlı düşünler öne sürdü, sezmedik

sanmayın. Allahaısmarladık. Elimi öpebilirsiniz. Polonya'da ve herhalde Rusya'da geçerli töredir bu... Bizim parçalanmış Almanyamızda da arasıra kullanılıyor. Öbür gün Köln'e gidiyorum, ama gitmeden önce sizleri bir kez daha görmek isterdim.»

«Teşekkürler Bayan Tattel... Yanınızda kendimi hep mutlu hissettim...»

Nikitin kadının elini inci beyazı boyanmış tırnaklarının ucundan öptü, bu sırada yerinden fırlayan, dansdan kızarmış yüzünde beliren tebessümle iki yakın dost arasında görülen şakacı içtenlikle konuşan Dietzmann'ın elini sıktı:

«Bay Nikitin sanıyorum Bay Alex'in eğlence lokalinde de küçük kızın bulunduğu o suskun sokaktaki gibi gerçeğin kökenine pek inemediniz.»

Nikitin aynı şakacı sesle yanıtladı:

«Bu konu üzerinde düşüneceğim. Yarın sabaha kadar yeterli zaman var nasıl olsa...»

Samsonov, ardından da Bayan Herbert kalktılar. Samsonov soğuk bir davranışla veda etti, kadının mantosunu tuttu. Mum ışınlarıyla aydınlanmış, dans topluluğunun, kahkaha ve haykırışların sarstığı lokalden loş ışınlarla aydınlanmış sokağa çıktılar. Serin, rutubetli sonbahar havası Reeperbahn'ı sarmıştı. Orada burada kâğıt parçaları uçuşuyor, sağda solda siyah çoraplı, çıplak memeli kadın resimleri seçiliyordu.

Bayan Herbert yanındaki Nikitin'e ve arkada somurtmuş oturan Samsonov'a yarı dönerek konuştu:

«Doğru söylemek gerekirse Alex'in lokalindeki gürültü çok yordu beni. İlk kez geldim buraya... Yoksa insanı günün yorgunluğundan sonra dinlendiren sakin lokantaları severim ben...»

Vakit geceyarısını çoktan geçmiş, Reeperbahn tenhalaşmıştı ama uyumuyordu hâlâ. Kabarelerin önlerindeki neon ışınları altında barlardaki yüksek iskemlelerde, striptease salonları ve beş mark karşılığı İsveç film-

leri gösterilen sinemaların kapısında tek tük insanlar görünüyordu. Reeperbahn'ın coşkusundan, bu her baskıdan kurtulmuş insan eti yığınından sonra park etmiş otoları, köşe başlarında bekleyen fahişeleriyle gerçekten soğuk ve cansızdı Hamburg caddeleri. Kapalı mağazaların vitrinlerinden kaldırımlara beyaz ışıklar dökülüyor, tek tük çiftler acele adımlarla geçiyorlardı.

«Sağır gibiyim,» dedi Bayan Herbert. «Şu anda insanın söylenenleri duyabileceği sakin bir restorana gidip bir fincan kahve içmek isterdim... Kabul eder misiniz acaba?»

Nikitin, gürültülü «Baykuş»tan kaçmak için iyi bir bahane buldu diye düşündü. O da benim gibi henüz yatıp uyumak niyetinde değil. Şu kadındaki esrarı çözme isteği beni giderek sarıyor.

«Evet ben bir kahve içmeyi ve kapitalist Hamburg'un gece yaşamı konusunda tartışmayı sürdürmek isterdim. Ne dersin Platon, sen de razı mısın?»

Samsonov başındaki bereyi bastırıp esnedi:

«Bana boş verin, restoran falan istemem, tek düşüncem uyumak. Gece yaşamı yeter. Otele, otele... Bugün için yeter... Çok teşekkürler...»

Son cümle üzerine sıkılgan ve sakin bir anlam kazanmıştı kadının yüzü... Samsonov'a yadsıyacak bir şey söylemek ya da yeni bir öneride bulunmak istememiş, yalnız çevredeki türlü ışınların yansıdığı cam üzerindeki buğuyu eldiveniyle silmekle yetinmişti.

«Samsonvari değil Salomonvari bir yargıya uyalım,» dedi Nikitin. «Yorgun Rus yazarını otele bırakıp biz sakin bir restoranda kahve içelim. Bayan Herbert ben önerinizi kabul ediyorum.»

Samsonov Rusça homurdandı:

«Çocukça davranışlar... Küçüklük! Şu senin eğlence eğilimin anlaşılır şey değil. Nedir bu? Noktala artık bu düşkünlüğü...» Sonra Almanca olarak Bayan Herbert'e doğru konuşmaya başladı: «Bayan Herbert

lütfen şu çağrınızı geri alın, yoksa Bay Nikitin yarın bir kalp kriziyle gidebilir.:. Onun sağlık durumunu bilirim. Validol ve bir uyku ilacı alıp yatmalı...»

Kadın aynada Samsonov'un yüzünü aradı, sonra herhangi bir yadsımaya niyetlenmeden sıkılgan bir sesle Nikitin'e döndü:

«Bu en fazla bir saat sürer... Ama eğer istemiyorsanız, Bay Samsonov...»

«Bay Samsonov çelik iradeli, ölçülü, peygamber düzenine sahip bir kişidir, üstelik kahveden nefret eder. Bu nedenle onunla otel önünde vedalaşalım. Her ne kadar güç olacaksa da...»

Samsonov Rusça patladı:

«Esprilerinin güzelliği önünde eğilirim...» Sonra Almanca sürdürdü sözü: «Bayan Herbert ben söylemek istediğimi söyledim. Sonuçlara kendi katlanmalı...»

«Bana gözyaşlarıyla baskı yapma. Otele yaklaşıyoruz... İçmek fırsatını yitirdiğin kahvenin acısıyla uyuyamıyacaksın...»

Samsonov ensesini kaşıyarak esnedi:

«Sonuçlardan birini de bugün yumurtlamadın mı? Nasıldı bakayım? Evet, insanlık tüm gerçeği bilmiyormuş. Bayan Herbert meslekdaşımın savunduğu bu hikmet karşısında şaşırdım, belki daha akıllandım. Bu değer biçilmeyen düşünsel hikmet karşısında hâlâ da kendime gelemedim. Ya siz? Siz de aynı inançda mısınız?»

Kadın hafif sesle yanıtladı:

«Bay Nikitin haklı... Kimse tanımıyor, bilmiyor...»

«Kimse bilmiyor mu? O halde somut gerçekler nerde kaldı? Tüm insanlık bir sis perdesi içinde mi gidiyor? Eskiler ve şimdikiler kör müydü? İnsanlık arıyor ve birşey bulamıyor öyle mi? Küçük, köpek benzeri burunlar, her köşeye sokuluyor da koku alınmıyor...»

Nikitin yarı şaka girdi söze:

«Tek bir insan ayrıcalık taşıyor Platon... Ama tartışmaya son verelim... Sevgili muhalifim, işte otele yak-

laştık... Kapıcı uyuyorsa zili çal uyandır. Bir mark bahşiş ver, teşekkür et. Seni asansöre kadar götürecek, bütün bu gerçekler rahat odana ulaşmana yetecektir.»

Ama caddeden sapıp uyuyan otel önünde durdular. Tüm odalar karanlıktı. Giriş katındaki duvar lambaları sönmüş, yalnız anahtar tablosu üzerindeki ışınlar bırakılmıştı. Şu geç saatte, şu siyah arabada yorgun bir halde geçen şu kısa günü düşündü Nikitin. Ama işte uyumak istemiyordu, uyuyamazdı da... Sessizlik ve otel odasında uykusuz bekleyiş müthiş bir korkunun kaynağıydı, terkedilmişlik, bırakılmışlık korkusu... Samsonov tekrar mırıldandı:

«Bir ricam var; döndüğünde beni ara. Dikkat et, filozof, dikkatli ol... Herşeyin sonu var, insan her mahmurluktan uyanır. Geceniz hayırlı olsun...»

Beresini seyrek saçlarına bastırdı, ağır gövdesini döşemede kaydırarak indi, kapıya yönelip zile bastı, camın ardında kapıcının gölgesi belirdi. Nikitin rahatlamıştı:

«Herşey yolunda, gidebiliriz.»

Kadın eldivenini çıkardı, çantasını aldı:

«Hamburg'a gelmeniz ne kadar iyi oldu. Gelişinizin beni nasıl mutlu ettiğini bilemezsiniz. Sizin mutlu olup olmadığınızı bilmiyorum ama ben öyleyim. Şurada birkaç dakika oturup birer sigara içelim. İster misiniz?»

Sigara paketini çıkardı, bir kibrit çaktı. Sigarasından ilk nefesi alırken bakışları uzaklardaydı, gözleri yaz mevsiminde bir göl gibiydi, Emma'nın gözleriydi bunlar. Derinlerinde gençliğin ışını yanan gözler. Mayıs sabahını anımsatan gözler; evin önündeki taze çimenler, çamlar altındaki Studebaker'ler, Königsdorf'da çiçek açan elma ağaçları, pazar alanındaki eski kaldırım taşları, sabah güneşi altında kilise, serin taş merdivenlerinde sigara içen askerler. Alışılmış, alışılmamış sözcüklerin döküldüğü dudakların kıpırtısı, geçmişe açılan sisli, uzak görüntüleri çağırıyor, sonra melankolik bir özlem o mutlu günleri, duvarlardan leylaklar sarkan yol

boyu Kinyaşko ile kaldırımlarda yürüyüşü, demir kapılar önünden geçişi anımsatıyordu.

«Bay Nikitin Roma'ya gittiniz mi hiç?»

«Evet.»

«Herhalde Piazza Navona'da bir gezinti yapmışsınızdır.»

«Tabii. Nefis bir alan.»

Dudaklarında esrarlı bir gülüşle yarı yanmış sigarasını küllüğe bastırdı.

«Şimdi güneşli günlerde derin bir sükûna bürünen o alandaymış gibi hissediyorum kendimi. Biraz üzüntü, kıvanç ve huzursuzluk. Ya siz? Bağışlayın, size bazen belki de sormamam gereken bazı şeyler sorduğumdan ötürü...»

«Sorun... Kalbimde derin bir hüzün olmasına karşın, sorun.»

«Hüzün mü? Burada, Hamburg'da mı? Roma'yı, ya da Moskova'yı anımsadınız ondan mı?»

«Hayır, bunlar için değil, tersine...» Nikitin kesin anlam taşımayan bir sözcük aradı. Kendisini bir tuzağa düşme tehlikesinden uzak tutmalıydı. Bir süre sustuktan sonra; «Biraz üzüntülüyüm o kadar.» dedi, sonra gülerek ekledi; «Geceleri yabancı kentlerde hep böyle olurum. Her şey uykudadır ve kent başka bir gezegende terkedilmiş konutlara benzer. İşte bunun için.»

«Tanrım, neden herkes uykuda sanki? Şu Almanlar çok eli sıkı ulustur. Düşlerinde bile para düşünürler.» Güldü, caddeye uzanan karanlıklara baktı. «İnsan bu kadar zamanı nasıl uyuyarak yitirir? Şimdi Roma'ya gidiyoruz. Paramız var, aracımız var. Tüm gecenin keyfini çıkaralım, sabah tekrar Roma'dan Hamburg'a dönelim; uykudan uyanınca, üzüntülerimizi unutarak.»

Nikitin anlamamıştı.

«Roma'ya mı? Nasıl?»

«Gideceğimiz restoranın adı «Navona». Hamburg'un ortasında Roma. Ya da belki Sankt Pauli'ye gitmek, bir

kabarede oturmak isterdiniz. Genç güzel kızlara ne dersiniz?»

«Hayır, Roma daha iyi...»

«Tüm gece sürücünüzüm... Otomobilimi Amerikan «cow - boy» filmlerindeki gibi süreceğim. Cow - boy filmlerini sever misiniz?»

«Pek sevmem.»

«Ben de.»

Kadın öne eğildi, Nikitin onun ayakkabılarını çıkarıp koltuğun altına sürdüğünü duydu, şaşkın sordu:

«Ayaklarınız üşümez mi?»

«Böylelikle insan hızı daha iyi hissediyor.»

«Navona» adlı küçük restoran sakin, rahat ve tenhaydı. Masalara soğuk beyaz örtüler örtülmüştü. Küçük lambalar üzerindeki resimli kumaşlardan duvarlara Roma'nın türlü görüntüleri yansıyordu. Sakin dinlendirici bir müzik kendini hissettirmeden geçmişin tatlı düşleri gibi, ruha sağlık dağıtan ısı gibi dolaşıyordu çevrede. Nikitin iki blok ötedeki Reeperbahn'ın keşmekeş ve gürültüsünden sonra bu perdeleri kapalı, sıcak ve sakin lokalde modern Hamburg ortasındaki güzel rahat bir adada gibi hissetmişti kendini.

«Eğer uygun görürseniz birer kahve ve konyak ısmarlayalım. Biraz üşüdüm galiba...» Masaya otururlarken tertemiz önlüğü ve dost bakışlarıyla genç bir kız yaklaştı. Bayan Herbert, «Daha içebiliriz değil mi?» diye sordu. Nikitin onda bir değişiklik, taze bir coşku sezmişti.

«Sonra nasıl araba süreceksiniz? Direksiyonu bulabilecek misiniz?»

«Sorun değil bu.»

Bayan Herbert gülümsedi, konyak ve porselen fincanlarda çaylar gelinceye dek sustu, sonra küçük kâğıt torbadaki şekeri boşaltırken: «Şu yeryüzünde zaman ne çabuk geçiyor,» dedi. «Ama buraya gelmeniz Tanrı'nın işi. Başka türlü davranacağınızı sanıyordum. Bir

şey anımsamamanızdan korkuyordum. O zamanlar ikimiz de çok gençtik. En güzel yıllarıydı yaşamımızın... Aynaya bakmayı gerektirmeyen yıllar. Ben artık onsekiz yaşındaki Emma değilim, Bayan Herbert'im... Yirmialtı yıl daha yaşlanmış. Şimdi yaşamımı düşünüyorum; yaşamımdaki en önemli şey neydi onu bulmaya çalışıyorum.»

Nikitin, «Yaşamımızın en güzel yıllarına içelim!» diyerek kadehini kaldırdı, sonra melankolik fakat açık kalplilikle sürdürdü sözünü; «Ben de uzun süredir aynı konu üzerinde düşünüp duruyorum. Geçmişe bakıp soruyorum; orada ne vardı, nasıldı? Savaştan döndükten sonra tasarladığın, istediğin gibi yaşayabildin mi? Herşey çok başkaydı... Utanmadan anımsanılmayacak bir sürü hata ve aptallık. Evet, kötü şeyler unutuluyor, geride dönüm noktaları kalıyor; öğrencilik yılları, evlenme, çocuğun doğumu, ilk başarı, 1958 de ilk yurtdışı gezisi... Yaşam çok kısa, bazı kez çok uzun geliyor. Bazı yıllar sisler ardında kalıp yitiyor...»

«Ya savaş? Siyasi yönünü karıştırmadan tabii...»

«Siyaset olmadan savaş düşünülebilir mi? Olanaksız bu... Ne demek istediğinizi anlıyorum... Savaştan nefret ediyorum, ama savaşta beraber olduğum insanları iyisi ve kötüsüyle seviyorum. Tanıdığım tüm insanları... Neden mi, yanıtı basit. Belki de iyisi ve kötüsüyle herkesin birbirine ihtiyacı olduğu için. Bir ailenin çocukları gibiydik... Bay Alex bugün ne dedi; dostunu da, düşmanını da sev. Ben bu İncil sözlerini pek tutmam, fakat işte savaş bitti, o yıllar geçti, onlardan daha iyilerini görmedim gitti. Bu kuşakların özlemi olmalı belki de. Beni anlıyor musunuz? Örneğin Kinyaşko gibi arkadaşım olmadı bir daha. Bizim kuşağımız silindi, hemen hemen tümüyle... Belki bunun için seviyor ve unutamıyorum onları. Örneğin Çavuş Meşenin... anımsayacaksınız... Size çatı odasında saldıran adam...»

Kadın kaşlarını kaldırdı, ilgilenmişti.

«Onu da mı seviyorsunuz? Şu çavuşu? Hatırladığım kadar ona ateş etmiş ve aynı gün tutuklanmıştınız...»

«Bana olan kıskançlığı neden olmuştu. Ona ne olduğunu bilmek ister miydiniz? Savaştan hemen sonra öldürüldü. Onbir Mayıs günü Avusturya'da... İçinde olduğu arabaya arkadan ateş edilmişti, arabadaki dört kişiyle birlikte ölüp gitti. Oysa insan böyle bir şeyin Königsdorf'daki son savaşta olabileceğini sanırdı. O zaman mahkûm olmuştu. Belki acı ama gerçek... Son savaş yıllarını her şeye karşın yaşamak istemişti. Bana ölümü haber verildiğinde içimde beliren acı duygu beni uzun süre izledi durdu. Bu ölüm kaderin bir gereğiydi belki... Savaşta çoğu kez görüldüğü gibi...»

«Bu akşam içmek istiyorum. Ve sarhoşluk duymuyorum.»

Bayan Herbert kıza işaret edip çağırdı:

«Lütfen iki duble konyak.»

«Hemen sayın bayan.»

Bu sırada restoran çoğu yaşlıca insanlar, hali vakti yerinde gönünen çiftlerle dolmaya başlamıştı. Sinema veya tiyatrodan sonra kahve içmek, ya da birkaç lokma yemek için gelmişlerdi. Masa lambaları ışınlarında sigara dumanları dalgalanmaya, yemek listelerinin çevrilen sayfa hışırtıları, hafif sesle yapılan sipariş konuşmaları duyulmaya başlanmıştı. Duvarları güneşli İtalya resimleriyle süslü, perdeleri kapanmış restoran dış evrenden ayrılığını sürdürüyor, müzikle birlikte rahatlık veren havası bozulmuyordu. Nikitin bir an Bayan Herbert'e Roma'nın en sakin alanı Navona'dan bahsetmeyi düşündü. Bu alan değil miydi onun huzur ve sükûnet bulduğu tek yer. Kadın, yaşamı boyu huzursuz kalmış, coşkun bir yaşam isteğinden, ayakkaplarını çıkarıp Hamburg sokaklarında araba koşturmasından anladığı kadarıyla engellenmez hız tutkusu yerine aslında kendisine belirli bir yer, barış ve sükûn aramıştı. Bu inancını pekiştirmek için merakını çeken bazı şeyleri öğrenmek istedi. Fan-

tezilerini sınırlayacak ve yanıltıdan kurtulmuş olacaktı. Kız konyak kadehlerini bırakıp gidinceye dek bekledikten sonra mırıldandı:

«Eğer izin verirseniz size birkaç soru sormak isterdim.»

«Memnuniyetle, eğer yanıtlayabilirsem ne mutlu.»

«Savaşı nasıl geçirdiniz? Anımsadığıma göre siz ve kardeşiniz Hamburg'a gitmek niyetindeydiniz. O siz olmadan gitti... Siz kaldınız... Sonra ertesi sabah neler olduğunu biliyorsunuz... Daha sonra kardeşinizle nasıl buluştunuz?»

Kadın önce onu uzun süre süzdü, sonra bakışını değiştirdi. Tekrar ona baktığında gözlerinde gamlı, huzursuz bir anlam belirmişti.

«Evet, Hamburg'a geldim. İngilizler vardı orada. Ve kardeşimi buldum. Amcamızın evinde. Kurt bitkindi, korku içindeydi, akşama dek kanepede yatıyor, bir ağır hasta gibi yalnız tavana bakıyor dışarı çıkmıyordu. Amcamın dolabında bulduğu bir asker ceketini yaktı, evin içinde ağlayarak koşmaya başladı. Kapıları kilitliyor Rusların gelip kendisini öldüreceklerini söylüyordu. Bu isteri bunaltıları bir ay kadar sürdü, sonra yavaş yavaş sağlığına kavuştu.»

««Kardeşiniz hasta denebilecek kadar sinirliydi.» Nikitin bir an Kurt'u anımsamaya çalıştı, bol üniforması içinde uzun, zayıf, renksiz bir genç kalmıştı aklında. «Tanrım, pek fazla bir şey anımsamıyorum... Siz ne yaptınız? Üniversite öğrenimi yaptınız mı?»

«Kurt benden iki yaş küçüktür. Hayır... Üniversite öğrenimi yapmadım. Para kazanmak zorundaydım. Önce küçük bir firmaya sekreter olarak girdim, sonra bir kütüphaneye, daha sonra da kitapçıya... Bu arada evlendim... Bunlar en güzel yıllarım sayılmaz. Kocam on yaş büyüktü benden, akıllı ve iyi bir adamdı... Ancak yalnız yaşayamıyacağımı anlamıştım, yaşamıma bir düzen vermeliydim. Üç kitabevi, konforlu bir ev, iki oto,

sonuçta varlıklı bir kadın olmuştum. En tatlı günleri kızım dünyaya geldiğinde yaşadım... Eşimle çok para kazandık, dış geziler yaptık. Ama sürmedi bunlar. Eşim öldü, kızım bir Fransızla evlenip Kanada'ya göçtü. Ben param, kitabevlerim ve otolarımla kaldım. Yaşam akıp gitti, nasıl olduğunu anlamadan... Şimdi geçmişe bakıyorum hep. Sizin son romanınızda yapıtın kahramanı hep mutlu mu, mutsuz mu yaşadığını düşünür, yanıt arar, bir türlü bulamaz... Siz de yazdığınız gibi misiniz?»

Kadın araştırıcı bakışlarla bakıyordu. Sakin ve tekdüze sesinde doyumlu bir titreşim yoktu. Nikitin açıklaması olanaksız bir baskıyla, belki de kendi doyumsuzluğunun etkisiyle kendisine tanınan sınırı aşıp açıkkalplilikle sordu:

«Peki, o zamanlar mutlu muydunuz? Anlıyorum sizi, insan mutlu olup olmadığını düşünmeye başlayınca...»

Birden bu yersiz tecessüsü için kendi kendine kızdı; «Size sormak istediğim münasebetsiz soru için bağışlayın beni. Tam bir aptallıktı.» Havada bir çarpı işareti yaptı: «Lütfen sorumu silin, lütfen!»

«Neden? Soru çok basitti. Yanıt biraz karışık. Açık kalplilikti istediğiniz biliyorum. Evet, doğru konuşabiliriz, çünkü konuştuklarımızda politika yok. Politikadan nasıl nefret ettiğimi bilemezsiniz. Politika insanları binlerce yıldır boğazlarına yapışarak şu köşeden bu köşeye sıkıştırmış durmuştur.» Konyak kadehini sağa sola iterken sanki bir karara yönelmişçe neşeli ve muzip bir sesle sürdürdü sözünü: «Çok eskiden Berlin'e yakın küçük bir kentte bir kız vardı, adı Emma idi, saf bir Kül Kedisiydi. Yüzü çilli, çirkin bir yaratıktı. Savaş vardı ve o bir gün kısa süre kente döndü. Durum tehlikeliydi, kız barbarların saldırısından korktuğu için çatı odasında saklandı. Sonra bir gün kızın odasında masallarda olduğu gibi bir Rus teğmeni, genç bir şövalye gel-

di, kelebeğe dönüşmüş... Ve kız yaşamı boyu bu kısa masalı, bu düşü unutmadı, evlendiği, kızı doğduğu, eşiyle Roma'ya gittiğinde bile. Orada şövalyeyi anımsadı, kelebeğe dönüşmüş olarak gene geleceğini umdu. Ama durun bakalım... İşte biz Roma'dayız. Ne gam, ne de kederimiz var... güzel değil mi?»

Kadın güldü, kadehin kenarından seçilen nahif bakışları sezdi Nikitin; boynunda hafif bir titreyiş, bir kasılış... Dansederlerken bahis konusu ettikleri tatlı anıların değil, bir sızının, geçmişde birbirlerine olan yakınlığın, bağlılığın Emma'da unutulmadan yaşadığını anlatan belirtiler... Nikitin beraberce geçmişteki ortak sürenin boğazını tıkarcasına etkinlik kazanabileceğini ve bir gülüşle saklanmaya çalışılacağını beklemiyordu.

Yıllar önceyle, Hamburg'daki rastlayışa dek geçen yaşamın yarattığı derin boşluğa karşın böyle bir olayın unutulmayışı olanağı var mıydı? Emma savaşın katı gerçeği, karşılıklı anlaşma güçlükleri ve korkularla düş gibi gelip geçen bu gençlik aşkını sonraki yılların armağanlarına karşın hep düşünmüştü.

Kırkdört yaşında, evli, kızı olan bir kadında onsekiz yaşındaki bir kız. Emma yaşıyordu. Ve «genç şövalye», «Rus kelebeği» kendisiydi; kırkyedi yaşında, tecrübeli, karısını seven, savaşın bitişinden kısa süre önce etkilendiği bir aşk serüvenini arasıra anımsayan kendisi.

«Bayan Herbert, sevgili Bayan Herbert.»

O an kalbinde giderek büyüyen suçluluk duygusunun, acı sızının nedenini aradı. Kadın konyak kadehiyle oynarken acıma duygusu artıyor, bir oyuncakla ilgiliymiş gibi gamsız ve kuşkusuz davranışlarının yanısıra gözlerindeki parıltılar giderek sönüyordu. Konuşmalara başka bir yön vermek amacıyla olacak çabuk çabuk konuştu.

«Bay Nikitin gençlik günlerimizi anmaya çalıştık... Ama bunların ne kadar çocuksu ve nahif ayrıntıları vardı... Biraz romantik ve komik değil mi?»

«Komik mi? Hayır. Komik olamaz. Tersine.»

«Belki şimdi komik geliyor. Kimbilir o zaman belki birbirimizi kısa süre sonra görebileceğimizi ummuştuk. Savaş unutulmuştu... Yalnız gençlikte oluyor bu gibi inançlar herhalde.»

«Hakkınız var. Belki yalnız gençlikte.»

«Eğer Königsdorf'a tekrar gelmeyi isteseydiniz bu ne zaman olabilirdi?»

O çağlardaki Emma'nın yine o çağlardaki Nikitin için duyguları savaş yaşamının önemli bir parçasını oluşturmuştu. O zamanlar savaş durumunun çabuk değişimlerini biliyor, ya da biliyorum sanıyor, kıza olan duyguları unutmaya çalışıyordu. Sonra savaş bitmiş. kişiliği Teğmen Nikitin'den kopmaya koyulmuştu.

Kendini zorlayarak konuştu:

«O zamanlar kaderin beni Königsdorf'a bir daha uğratmayacağını sanıyordum kesinlikle. Tekrar görüşeceğimize inanmıyordum. Königsdorf'dan sonra Çekoslovakya'ya gittik, savaş bitti, terhis. Ve sonra bir çok olaylar...»

«Beni düşündünüz mü arada?»

«Evet, yaşam akışına uymuş sürüklenirken...»

Kadın küçük restoran omuzlarına çökmüş, tüm yaşam ışını sönmüş gibi gerçek bir acıyla dudaklarını ısırarak başını eğmiş elleri kasılıp kalmıştı.

«Tamam,» diye inledi. «oysa ben bekledim, hep dönüşünüzü bekledim. Dua ettim hem nasıl biliyor musunuz? Söylemesi bile dehşet verici; Tanrım, dedim, bir savaş daha başlat, belki bu kez işkencelere, saldırılara uğrarım ama Rus teğmenim geri gelir. Königsdorf'a gelir, Hamburg'a gelir, «Emma, seni seviyorum.» diyerek, ben de ona «Sensiz ölürüm ben...» diye fısıldarım. Sonra hayal ederdim bütün bunları; ne saf, ne çılgın ve aşırı duyarlı bir kız değil mi? Şimdi bunlardan konuşmak komik. Konyak içelim ve tatlı şeyler konuşalım. Moralimiz düzelsin. Haklı mıyım Bay Nikitin?»

Davranışlarına rahatlık gelmiş, masa lambasının ışığı mavi gözlerinde yansımıştı. Kadehini gülümseyen

dudaklarına götürürken kısık sesle konuştu:

«Siz içmiyorsunuz ama Bay Nikitin. Bağışlayın alkol beni geveze yapıyor, bağışlayın...»

Kalbine yakın bir noktada beliren keskin bir burgu yanıtını engellemiş, acısı giderek artmış, kadının bu içten açılışı karşısında geçmişinin gizli kalmasını istediği bazı kesimlerini anlatma gereği başgöstermişti Nikitin'de. Konuşmaların bu sınırlara ulaşacağını, onu savaş sonrasının, bu sonsuzluk kadar uzun dönemin öyküsünü anlatma zorunda kalabileceğini aklına bile getirmemişti. İki ayrı gezegende yaşarken çarpışma sonucu birbirlerini tanımışlar, saniyenin küçük bir bölümü kadar kısa süre mutlu olmuşlar, sonra gene ayrılarak yeniden kurulmuş barış evrenindeki uzak yörüngelerde dönmeye koyulmuşlardı. Bu iki gezegende herşey ayrıydı; zaman birimleri, dönüş süreleri, ışınlı ve karanlık günlerin süresi, acılar, aşk ve yasalar. Nikitin kendi gezegeninde fırtınalı olaylarla, başka duyguların akışıyla yaşamış, küçük bir alev gibi yorumladığı olayı bir daha düşünmemişti. Acaba yanıltıcı bazı rastlantılarla yıpranmış gençliğinde miydi kabahat? Evet her ikisinin de gözleri bu ilk aşkla kamaşmıştı ama gelecek için ne umabilir, ne bekleyebilir, kader yıldızlarına ne denli güvenebilirlerdi? 1945 sonuna dek onu düşünmüş ama ertesi yıldan başlayarak yalnız barışla sarhoş olmuştu. Ne derin bir sarhoşluktu bu. Terhis, Moskova'ya dönüş, yaşam kıvancı ve açlığı, gençlerin toprak rengi paltolarla neşeli toplantıları, üniversite yılları, kitaplara aşırı düşkünlük, öğrenci yurtları... Demek öbür yanda herşey başkaymış... Zaman durmuş orada sanki... Göğsündeki saplantıyla nefes nefeseydi:

«Bayan Herbert 1945 de savaşın herşeyi değiştireceğine, tüm yaşamın baştan sona bir bayram olacağına inanmıştım. 1946 dan 1949 a dek başka türlü düşünmeye başladım. Sonra soğuk savaş geldi ve herşeyi örttü...»

Söylememeliydim, söylememeliydim, ama yalan da söyleyemem ki diye düşündü. Bu düşüncemi seziyor, benden başka bir açıklama bekliyordu. Ama ne demeli, ne söylemeliyim? Gençlikte geçen birkaç günün yirmi altı yıllık yaşam kesiminde eriyip gittiğini nasıl söyleyebilirim... Olanaksızı nasıl gerçek yaparın?

«Teğmen Nikitin için herşey çok yalındı o günlerde. Yanlış anımsamıyorsam iki yüzlülük nedir bilmezdi, herşeyin kendi yüreklilik ve açıklığı ile çözümleneceğine inanırdı. Çocuktu, yaşam konusunda pek bir şey bilmiyordu, onun kendisinden ne denli güçlü olduğunu sezememişti daha...»

Kadın soğuk bir rüzgâr esmiş gibi büzüldü, dişleri zoraki bir gülümsemeyle ışıldadı:

«Sarhoşum, Bay Nikitin, başım dönüyor. Bu nedenle de size aptalca şeyler söyledim. Roma'da bir şey olmadı, korkunç canım sıkıldı o kadar. Bağışlayın. İşte faziletli vatandaşların çoktan yatıp yumuşak yataklarında horladıkları bir saatte Hamburg'dayız. Bir milyon horlayan vatandaş... Komik değil mi?»

Kadın alaylı bir davranışla faziletli Hamburglıların uykularını taklit edermiş gibi yanağını bir elinin üzerine koydu. Nikitin onun açıksözlülüğünden doğan tepkiyi yarı gülümseyerek nasıl kadınca unutturmaya çalıştığını anlamıştı. Oyunun üzerine gitmeyi kendi açısından da kurtuluş yolu gördüğünden şakalı sesle sordu:

«Roma'dan Hamburg'a bir nefeste oto sürmek kolay olmasa gerek. Gümrükçüleriniz pek sıkı değil galiba?»

«Oh! Hayır! Direksiyona oturup ayakkaplarımı çıkardım mı, gümrüklerden uçup gideriz. Ben bir şeyden korkmam.»

«Yürekli bir kadınsınız.»

Bayan Herbert bir an düşündü, kaşlarını kaldırdı;

«Ben ve yüreklilik? Ne kadar yanlış. Bay Nikitin, ben yalnız bir kadınım. Yitirecek çok şeyim yok, bir ev,

bir Mercedes ve üç kitabevinden gayrı. Ama bunları, Mercedes'i, kitabevlerini yitirmek istemem. Buna yüreklilik değil, korkaklık derler değil mi?»

«Olabilir.»

«Hadi kaldıralım kadehi son kez Bay Nikitin. Sizin ve eşinizin onuruna içiyorum. Onu sevdiğinizi biliyorum. Ondan bahsetmediğinize göre seviyorsunuz.»

«Onurunuza Bayan Herbert!»

«Haydi içelim ve kadehlerimizi eski Rus törelerine uyarak kıralım. Kederlenmiyelim, haydi!»

«Sağlığınıza Bayan Herbert.»

«Teşekkürler. Uzun yaşamak, Roma'ya ara sıra gidip dinlenmek, konyak içip akıllıca yazılmış kitaplar okumak, aynada yüz hatlarımı gizlemek istiyorum.»

Arabada bu güç oyunu sürdürmeye niyetli değildi kadın artık; anahtarı çevirdi araba çalıştı, ayakkaplarını yavaşça çıkardı, eldivenlerini giydi, iki elini ısıtmayı ister gibi dizleri arasına soktu. Öne eğildi, kıpırdamadan soğuk sonbahar rüzgarının delice estiği caddeye bakmaya koyuldu. Asfalt cadde, lambalarının mavi ışığında yaşamsız uzanıyordu. Hiç kimse yoktu ortada.

Fısıldadı:

«Tanrım, ne soğuk.»

«Neden çıkardınız gene ayakkabılarınızı? Hızlı gitmeniz gerekmez, giyin tekrar onları.»

«Donuyorum.» Kaşları titriyor, yüzü soluyor, gözleri korku ve yakarışla büyüyordu. «Konyak bile ısıtamıyor.» Sonra kendi kendine söylenir gibi sürdürdü sözü. «Tanrım, donuyorum böyle arasıra.»

«Bayan Herbert... Emma...» Merhametle ezilmiş ne diyeceğini şaşırmıştı Nikitin. Kalbindeki burgu daha derine inmiş, nefesini kesmişti gene. Kadının küçük ellerini tuttu avuçları arasında ovup hohlayarak ısıtmaya çalışırken neşeli bir sesle avutmayı denedi onu: «Şimdi herşey yoluna girecek ve gideceğiz. Cow-boy filmindeki gibi süreceksiniz arabayı. Roma'dan geldik işte.

Ama siz gene gideceksiniz oraya...»

Bu avutuşun anlamsız olduğunu biliyordu ama, şu anda yapabileceği tek şey buydu. Kadın mahçup bir bakışla dudaklarını ısırmış cadde ışıklarına bakıyordu.

«Bağışlayın!»

Hıçkırdı, Granaturov tarafından tutuklatılan Teğmen Nikitin'in çatı odasına girdiği o karanlık ve yıldızsız gecedeki gibi fısıldadı;

«Vadim...» Ellerini kurtardı, eldivenlerini giydi, sonra yanağını okşadı: «Ağlamıyorum, hayır. Yaşlı bir kadının ağlaması çirkin ve gülünçtür. Gidiyoruz... Bir Cow-boy gibi süreceğim. Yürekliyim ben. Ben bir Almanım, Vikingler kanından! Tanrım.»

Yaşlı gözlerle baktı Nikitin'e, fısıldadı:

«Tanrım, gücüm yok... Bence bir felaketti bu. Ama bir kez daha geri gelmesini, yalnız bir kez gelmesini istedim... Evet, çılgınlık, çılgınlık, ama karşı koyamıyorum, bağışlayın!»

Nikitin sustu, kadın da susmuş başını arkaya yaslamış, gözlerini kapamıştı.

6

Motorların tek düze sesi gökyüzünün dokuzbin metre dondurucu yüksekliğinde kırkbeş dakikadır uçağın gövdesini titretip duruyordu. Pırıltılı ışıklarıyla Hamburg hava limanı çoktan uzaklarda kaybolmuştu. Hamarat hosteslerin kalkıştan hemen sonra tepsilerde sundukları yemekler bitmiş, isteyenlere battaniyeler dağıtılmış, gazete ve dergiler bırakılmış, tavan ışıkları sönmüş, büzgülü perdeler kapatılıp koltuklar geriye yaslatılmıştı. Sıcak kabinde tam bir sessizlik egemendi. Yolcular şarap ve maden sularının verdiği rehavetle batta-

niyelerini çekerek dalmış, yalnız huzurlu bir yolculuğun ve inişin güvencesi tepkili motorların org benzeri sesleri kalmıştı.

Kalp yöresindeki acımasız sancı Nikitin'i uyutmuyor, kaslarını bile kıpırdatacak gücü bulamıyor, Validol tabletleri de yarar sağlamıyor, sancıyı dindiremiyordu. Bütün bu olayın son dört günün gerilim dolu yaşamından kaynaklandığını biliyordu; aşırı konyak, kahve, düzensiz uyku, yorgunluk, bir gece önce Samsonov'la ikisinin arasını tümüyle açan tartışma... Samsanov onu her zamanki suçlama tutkusuyla küçük düşürmeye çalışmış, güç duruma sokmayı amaçlayan sözleriyle üzmüştü. Nikitin onun kin dolu, çılgın bakışlarını, keskin sesini hiç unutmayacaktı; «Şu Bay Dietzmann'la ortak tutumunuzun ne olduğunu hemen söyle, yanıtla!»

Hava limanındaki birkaç cümle yumuşamayı sağlamamış, aptalca tartışma uçakta da sürmüş, yemekten sonra susmuşlardı. Samsanov bir dergiyi karıştırmış, koltuk ardındaki cebe sokmuş, kollarını göğsünde çaprazlayıp başını arkaya atarak yüzünde kızgınlık belirtisiyle uykuya hazırlanmıştı.

Kocaman kırmızı bir sonbahar ayı göğün siyah boşluğunda asılıydı. Nikitin görüntüye dalmıştı, rengini, ışığını hayran bakışlarla seyrediyordu. Ay olanca ihtişamıyla yakınlığı ve uzaklığıyla sancılarını azaltan, avutan, her kıpırdayışta duyacağı acının korkusundan soyutlayan esrarlı bir güçtü sanki.

Parlak kanatlar sessizce süzülüyor, aşağıda görülmeyen yeryüzü üzerine gümüş rengi bulutlar yayılıyordu. Ay ışığı kanatlara da yansıyor, yuvarlak pencerede yoğunlaşıyordu. Nikitin bir an dokuz bin metre yükseklikte değil de bir Okyanus dibinin dokuz kilometre üzerindeki koyu menekşe renkli suda giden denizaltıdaymış gibi hissetti kendini. Boğulacak gibi oldu.

Yuvarlak havalandırma düğmesini havayı yüzüne üfleyecek biçimde ayarladı.

Şimdi herşey uzaklaşmış Kasım mehtabıyla ışıklan-

mış bulutlarla örtülüp, kalmıştı. Olan biteni tüm açıklığıyla ve acıyla anımsıyordu; hava limanına gitmeden önce otele gelen Bay Weber ve Bay Dietzmann'la öğle yemeği, kadeh kaldırmalar, karşılıklı teşekkürler, gülmeler, el sıkmalar, sonra terminal restoranında sentetik eşya, parfüm kokusu ve sigara dumanlarıyla Lotte Tattel'in ısmarladığı kahve ve konyağı içiş, gözlerinin altında mor yorgunluk halkalarıyla hiç konuşmadan sigara üstüne sigara yakan Bayan Herbert, kötü hava koşulları nedeniyle gecikme üzerine solgun yüzünü kaplayan sevinç, Nikitin'in bavullarıyla geceyi, restoranda geçirecekleri yolundaki şakası, ucuşun bildirilmesi, yolcuların masalar, koltuk ve kanepelerden hafiflemiş gibi fırlamaları, uçağa çağrılış...

Telâş göstermeden kahvelerini içip kapılara yöneldiler. Cam kapılar önündeki elleri çantalı, ciddi görünüşlü iş adamları birbirleriyle vedalaşmaya başladılar. Lotte Tattel de elini öpmeye davrananlara gülerek; «Hayır, hayır,» dedi... «Moskova'ya geldiğimde sizin için temsil verirsem o zaman...» Sonra her ikisini de sıkıca dudaklarından öptü. Nikitin mahçup mahçup Bayan Herbert'e döndüğünde gözlerinde korkulu bir izlenim sezdi. Kadın kendini hafif bir haykırışla Nikitin'in kollarına bıraktı, başını göğsüne yasladı, içi yanarmış gibi inlercesine fısıldadı:

«Vadim... Vadim.»

Kadını uzun uzun öptü, sonra şakaklarında gezdi dudakları. Yağmurluğunun kapişonu arkaya atılmış, yaşlı fakat gene de eski günlerin Emma'sı cam kapı ardında eldiveniyle selamlıyordu onu. Solgun yüzünde yıllar önce ayrılırlarken sezdiği aynı kuşku yalnızlık ve acı okunuyordu.

Onu son kez neşeli görünmeye çalışarak selamladı. Kulağında «Vadim... Vadim...» fısıltısı, alanın beton pistinde uçağa doğru yürüdü. Sert rüzgâr sanki kolundaki çantasını bile almaya çalışıyor, uçmaması için şapkasını tutuyordu Nikitin.

Uçakta, koltuğunu ayarlayıp kemerini bağlamakta olan Samsonov kötü niyetli bakışıyla mırıldandı:

«Gerçekten ilginç bir vedalaşma... Bayan Herbert'den sanki karın veya sevgilinmiş gibi ayrıldın. Kimdi o gerçekten? Ne oldu sana? Sarılmalar, öpüşmeler... Hem de herkesin gözü önünde... Dün geceyi onunla mı geçirdin yoksa?»

«Kes şu aptalca sorularını... Şeytan alası adam...» Nikitin pencereye dönerken sürdürdü sözünü: «Almanya'da kendini kaybettin Platon sen...»

Samsonov soludu: «Bir soru daha; hangimiz kaybettik acaba? Belki tam tersi... Ben olamam... Almanya'nın büyüsüne kapılan ben değildim... Belki bir meslekdaşımdı... Bayan Herbert'in başını döndürüp bırakan... Kim acaba şu durumda kendini kaybeden?»

«Herşeye karşın şu Almanya gezisi birbirimizi tanımamız bakımından yararlı oldu. Bir bakıma da trajedi idi bu... Ama pişman değilim...»

Samsonov «ikon»lardaki din kurbanlarının bakışlarıyla boşluğu süzerken ellerini göbeğinde kavuşturdu:

«Evet, öyle görünüyor ama, bir süre sonra, seni bu karşamadan kurtardığım için bana minnet duyacaksın. Sevgili dostum, sana telif haklarını bol bol vermelerindeki, şu Bay Dietzmann'ın ve hep içten pazarlıklı görünen Bayan Herbert'in Mercedes'i ile eğlence yerlerini gezdirmelerindeki nedeni düşündün mü hiç?»

«Benim birazcık batıda dolaşmışlığım var çok sayın dostum...» Nikitin, «çok sayın dostum»u müstehzi sesle üzerine basarak söylemişti. «Hem de böyle durumlarda, sevgili Platon. Senin gibi hindi benzeri kabarıp aklını peynir ekmekle yedikten sonra herşeyi bilirim diye dolaşarak, çay içine katılmış biber gibi yersiz ve münasebetsiz kalarak değil. Bonapart'vari bir şişinmeyle önemli şeyler yaptığını sandın hep...»

«Ben görüşümü savundum aziz dostum. Vicdanım temiz, hem de çok temiz.»

«Şimdi lütfen benim görüşümü dinle ve Moskova'ya dek dilini tut. Çünkü birbirimizi anlamamız olanaksız.»

Samsonov'un göbeği üzerindeki elleri daha da sıkı kenetlendi, kindar bir sesle:

«Beni,» dedi, «tam bir aptal sanıyorsun öyle mi? Teşekkürler! Şimdi şu kadar söyliyeyim ki seni bir mekanizmadan, bulutlarda uçtuğunu sanarken aslında içine düştüğün bataktan kurtardım.»

«Kurtarmak mı? Kimden?»

«Dietzmann ve çevresindekilerden. Almanlardan. Seni aşk uğruna mı açık oturumlara çağırıp okşadılar, zerafetle gülümsediler? Konyak içirdiler... Dietzmann ve hoşgör, Bayan Herbert'in belirli bir amaçları yok muydu? Bana şu Bay Dietzmann'ın kim olduğunu söyleyebilir misin?»

Nikitin soğuk bir sesle yanıtladı:

«Lütfen önerimi dinle ve Moskova'ya dek sus! Yorgunum, hem çok yorgunum. Kendinde Sherlock Holmes' in, Komiser Maigret'nin ya da Binbaşı Pronin'in tüm yeteneklerini toplamış olsan bile seninle tartışmaya halim ve isteğim yok.»

«Çok iyi... Susalım ve saklayalım bildiklerimizi. İlişkilerimiz konusundaki inancına tekrar teşekkürler. Kişiliğim hakkındaki duyguların beni gözlerimi yaşartacak kadar duygulandırdı.»

«Artık kesebilirsin Platon.»

«Evet Vadim, seni giderek daha iyi tanıyorum.»

İçten bir ilişki miydi bu? diye düşündü Nikitin. Samsonov'un suskusu bu içten görünüşlü ilişkinin buz kapsamış tavanında derin bir çatlak gibiydi. Herşeyi öldüren bir içtenlik. Bu içtenliğin örtüsü altında beni yardımsız, beni küçülten bir duruma sokmak ve suçlamak. Bizi yabancılaştıran ne oldu acaba? Neden ona karşı kızgınım? Acaba yabancı ülkedeki bu tutum «Praha» lokantasındaki gecenin tepkisi miydi? Neden kıskanıyordu onu? Kendisine gösterilen ilgiden mi? Bayan

Herbert'in yakınlığından mı? İçtenliği aslında tam bir kin değil miydi? İşin garibi ona karşı hiç bir kötülük bahis konusu olmamıştı, öyleyse neden kötüydü hep? Şu sigaralar, konyaklar, uykusuz geceler...

Tavandaki delikten giren serin hava başına iyi gelmişti ama eski krizlerden çok iyi bildiği o kalp çevresi ağrıları ve sıkışması sürüyordu. Uykusuz gece, Samsonov'a karşı duyduğu kızgınlık, Bayan Herbert'in acılı, yaslı varlığı, son andaki haykırışı; «Vadim... Vadim...» o acele fakat güçlü öpüş; bütün bu sıkıntının nedenleri olmalıydı. Unutmak için o kutsal dakikaları düşünmeye koyuldu; uçağın alçalışı, Şeremetyevo hava limanı pistine konuş, motorların boş çalışması, baharat kokulu vatan rüzgârı, o sükûnet, anadilde söylenen sözler, pasaport kontrolu, bavulları bekleyiş, sonra eski ve gürültülü bir taksi, Moskova caddelerinin solgun ışınları, buğulu vitrinler, gelip geçenlerin yüzleri, duraklardaki kuyruklar, alanlarda trafik polisleri, yabancı bir sigaranın dumanıyla sürücünün sohbeti ve öbür tarafta nasıl yaşandığı yolundaki soruları, sonuçta emektar apartmanı, gıcırtılı asansör, merdivenlerin kokusu, alışıldığı biçimde kapıyı iki kez çalışı, girişte yanan ışık ve karısının kıvançlı yüzü: «Vadim, nihayet!» Dudaklarında uçaktaki bonbon nedeniyle yapışkan öpüşme... Karısı onu ilk yurtdışı gezisinden bu yana ne havalimanında geçirmiş, ne de karşılamıştı, sürprizler daha etkin ve güzeldi ona göre.

Hayalinde yaşattığı o mutlu karşılanışdan sonra acele etmeden çalışma odasına geçecek ve kesinlikle bir yenilik bulacaktı; ya bir ışık kaynağı, ya küçük bir heykel veya resim. Sonra yığılmış gazeteler, küçük masada birikmiş mektupları, telefonla arayanların adlarının yazıldığı bir kâğıt parçası. Hayır, evi düşünmemeliyim, zaman geçmek bilmeyecek sonra. Karımı ve çalışma odamı özledim ama düşünmesem daha iyi. Ancak, taksiye binip hava limanından oto yoluna kıvrılınca... Birkaç gün de erken dönüyorum... Ama bu kez tuhaf bir

durum var; sanki yaşamım boyu yuvadan uzakmışım gibi... Almanya'ya uçmadan önce başlamıştı bu duygu. Bir anı, bir cümle saplanmıştı belleğine... Çocuklukta güçsüz ve yaralı evin ardındaki avluda tuğla yığını üzerine yatıp kalmıştı. Kız üzerine eğilmiş, o da başını kucağına koymuştu. Bu kızı seviyordu. Aynı evde oturuyorlardı.

Ama cümle, neydi o cümle? Unuttum, anımsayamam, belleğimi de zorlayamam. Belki kendiliğinden geliverir... Belki de gereksiz bir şey de olabilirdi. Ne cümle, ne kelime... Kelimelerden yorgunum. Nasıl da yakınışlıydı o ses: «Vadim, Vadim!» Ve başını nasıl da göğsüme bastırmıştı. Sustum, konuşmadım, belki aptalca birkaç söz mırıldandım... Ve aptalca öptüm... Lokantada? Evet, yanıltı bağırışıydı bunlar. Belki de hep bir şeyler istemiş olacaktı benden. Roma... Roma'yı neden seviyordu? Navona Alanı... Ben ne zaman Roma'daydım? İki yıl önce. Orada gene bir açık oturum vardı... Bir hafta kalmıştım. Neden aşıktı Roma'ya bu kadın? diye düşünürken motorların tekdüze sesini duyuyor, ayın ışığı gene kanatlarda yansıyordu; gecenin suskun sonsuzluğunda ısrarla huzursuzluk vererek ona... Neden Roma, neden Paris değil?

Roma'yı bıraktığı izlenimlerle anımsamaya çalıştı. Yakıcı güneş, Nisan, yaşlı çamlar, palmiyeler, caddeler, beyaz evler, güneşlikli balkonlar, pilili perdeler, Coloseum'un görkemli taşları, San Pietro Kilisesi'nin güzelliği, otomobillerin parkettiği dev alanıyla esrarlı Vatikan, her ülkeden turistlerle dolu otobüsler, en az yüzyıl öncesi gibi iki tekerlekli at arabaları. Neşeli yanık yüzleriyle arabacılar, atların ter ve gübre kokularıyla karışan egzos dumanları. Beyaz ve siyah renklerle solgun yüzlü rahibeler, İspanyol Alanında güneşli merdivenlere yayılmış uzun saçlı gitar çalan hippiler,öpüşen çiftler, Trevi Çeşmesindeki turist grupları, havada parıldayan maden paralar. Rahat ve düşlü Navone Alanında Roma'nın

Monmartre'ında, top oynayan çocukların sesleri, resimlerini hemen satarak geçim sağlayan ressamların sehpalarına konan güvercinler, bir balon satıcısı, mavi bir balonun sallanarak ağır ağır göğe yükselişi, akşam saatlerinde huzur... Sonra bol gidiş gelişli Corso Caddesindeki mağazalar, butikler, kaldırımlarda yazlık pardesüleri, ten rengi külot çorapları, şortları, nefis biçimlendirilmiş gözlükleriyle kadınlar. Çizgili desenli örtülü masalarla kahveler, merdivenlerde vitrinleri parlatan restoran hizmetlileri... Şezlonglara uzanmış güzel kadın ve erkeklerle çamların gölgelerine bırakılmış otoların çevresine yayıldığı Appia yolu; yarısı Scipio'nun ayaklarını sandallı lejyonerlerini taşımış taşlar, yarısı asfalt döşeli, eski Roma'nın büyüklüğüne gömülü yapılar, kapılar, kale duvarları. Ve hareketli merkez; tramvayların gürlemesi, mopedlerin makinalı tüfek sesleri, düzensiz bir trafiğin çılgın keşmekeşi. Başı sonu belirsiz bir akıntıda klakson çalarak daracık şeritlerde ilerlemeye çalışan arabalar, içlerinde genç ihtiyar insanlar; gülen, konuşan, susan, öpüşen... Baharla birlikte canlanan, ışıldayan, gürleyen kent; antik çağların serin bir nefese benzeyen simgesi.

Kadın Roma'yı neden sevmişti? Roma'da kendini daima çok iyi hissettiğini söylemişti. Hele Navona Alanında cehennem ortasında sakin bir adaydı.

Buna karşın o bu kentte hep rahatsızdı; gürültü ve turist akınıydı nedeni. İspanya Alanındaki bir pansiyonda tek Rus'tu. Eski moda eşya ile dolu güneye bakan bir odada kalıyor, katına çıkmak için tek kişilik asansörü üç liret atarak kullanabiliyordu. Moped takırtılarıyla erkenden uyanıp sarmaşıklarla süslü, güneşlikle örtülü geniş balkona çıkarak maden ibrikte sıcak kahve, marmelat, buz gibi tereyağ ve kızarmış ekmekle kahvaltı ediyor, güvercinlere yiyecek atıyor, karşıdaki büroda çalışanları seyrediyor, uzakta Roma'nın kubbeleri görünüyordu. Aşağıda serin gölgeli caddede oto dizileri

akıyor, kızgın güneşte egzos gazlarının kokusu nefes kesiyordu. Yarım saat sonra ter gömleğinin yakasını ıslatıyor, kravatı sıkmaya ve rahatsız etmeye başlıyordu. Sıcak, rutubet, gürültü, güneş ışığı bunaltıyor, insan yalnız gölgeye sığınıp bira içmek istiyor, «Ebedî Kent»in güzelliğine karşın düşünceler kayıtsız ve tekdüze bir karakter kazanıyor ve soru beliriyordu: Neden? Bu çılgın karınca sürüsünün amacı nedir? Bir sınır, bir durak yok mudur?

Üç yıl önce gittiği New York'un olağanüstü kalabalığı, gökdelenler, «merkez»in mermer ve bronz yığınları, Borsa, Broadway'in tükenmez enerjisi, reklamlar, Paris'in turist yoğunluğu ve araba bolluğu «Ebedi Kent»in keşmekeşi kadar yormamıştı onu.

Neden seviyordu kadın Roma'yı? Orada kendini hafif ve gamsız hissettiğini söylemişti.

Roma'da ne sokak lambalarının yanmağa başladığı andaki yaz akşamlarıyla, ne koyu kırmızı grubuyla, ne fırtınanın savurduğu karlarla Moskova'yı değil de beş yaşından bu yana görmediği o yerleri ve bu özlem uğruna uçak değiştirerek yaptığı uzun geziyi anımsamıştı gene.

Pansiyonda büyük ayna karşısında traş olurken, ya da banyodayken açık pencereden esen ılık rüzgar, duvarda yansıyan ışınlar Sibirya'daki o Ağustos gününü getirivermişti aklına işte gene.

Altlarında iki kıyısı ormanlarla örtülü Tunguska yılan benzeri kıvrıntılarla akıyordu. Göllerin yüzeyinde güneşin ışınları yansıyor, ışın demetleri uçağın penceresinde yoğunlaşıyor, oniki kişilik yolcu uçağı kâh sağa, kâh sola eğilerek Tunguska üzerinde kayıyordu. On dakika için inmişlerdi ve pilot «sigara molası» demişti. Çevrede sessizlik egemendi, pistin yanındaki samanlıktan gelen koku, kırların ot kokusuyla karışıyordu.

Dünyanın ilk çağlarına özgü bir sükûn birden güçlü bir çağrışımla köyünü anımsatmış, Aralık ayında

camlarına dek yığılan karlar altındaki samanlığı dolduran otların sıcak yaz aylarına özgü kokusunu duymuştu. Aslında Tunguska kıyısında küçük bir köydü doğum yeri ama daha sonraları hep daha büyük olarak düşünmüştü. Köyde akrabalarını görmeye gelen İrkutak'lu bir öğrenciyi tanımıştı, o gidişinde. Eskiden köy öğretmeni olan babasının yetmiş yaşındaki arkadaşı Matyev Lukiç'le yaban horozu avına gitmişler, taiga'nın (*) on kilometre içlerine dek dalmışlardı. Akşamla birlikte yorgun düşmüşler, Tunguska'nın kollarından biri olan Umotka suyu kıyısında sessizliği sadece iskete kuşlarının bozduğu bir köşede çamlar altına konaklamışlardı.

Gece yarısı çam dibindeki döşeğinde hemen hemen donmuş gibi uyanmış, görkemli göğün simsiyah derinliğinde yıldızların soğuk pırıltıları üşümesini daha da arttırmıştı. Yanında sönmekte olan kamp ateşinin çıtırtılarını duyuyordu. Topraktan rutubetli ılık bir hava yükseliyor, sonbahar göğünün saydamlığında burçların yıldızları daha da netleşiyordu. Sırt üstü yatarak uzayı çözmek istermişçe bakıyor, kendini erişilemeyen sonsuzluğun kapısındaymış gibi hissediyordu. Sonra sonsuzluğun güzelliğine ters düşen yeryüzü katılıkları ve acıları iniyordu yükseklerden.

Yukardan rüzgârla göçen yaban kazlarının sesleri yansıyordu. Yakutlarda göller bölgesine kar yağışı başlamış, güney gölü görünmüştü. Nikitin, Kuzey Kutbuna özgü soğuk dalgalarının düşüncesiyle ürperdi, yıldızlı karanlık, yalnızlık ve güçsüzlükle titredi. Şu zavallı kamp ateşinde, bir kıvılcıma benzeyen, Atlantik'te bir damla bile sayılmayan varlığıyla içgüdüsüne uyup korku verici karanlığın ve sonsuzluğun etkilerine başkaldırmayı bile düşündü.

Tüm kasları titrerken uzaklarda şu kamp ateşinden, ateşin kıvılcımından, uzayın uçsuz bucaksız siyah-

(*) Taiga Sibirya'ya özgü orman örtüsü.

lığı içinde zavallı kum tanesinden binlerce kilometre ötede elektrikli cenneti, evlerdeki ısıtma donatımlarını, temiz ve rahat yatakları bol suların aktığı banyoları, kokulu sabunları, elektrikli traş makinelerini, asansörleri, yazı masası lambalarını, kitapları anımsadı, gene oraya döneceğini düşünüp gülümsedi Nikitin... Dönüş tasarısı onu özgür ve mutlu yapmış, doğduğu yerleri görme merakı nedeniyle katlandığı eziyete kızmış, kendini dünyanın öbür ucundaymış gibi hissetmişti. Yaşamının temizliğine ve rahatına karşı bilinçli düşkünlük belirtisiydi bu...

Matyev Lukiç doğruldu, ateşi canlandırdı. Duman kokusu yayıldı, yanan dallar çatırdadı, kıvılcımlar çam dalları arasından pırıltılı gökyüzüne doğru yükselmeye başladı. Öğrenci çam dalları üzerinde kımıldadı, dönerken mırıldandı;

«Ne güzel Tanrım, ne güzel.» Oturdu ve çocuksu bir hayranlıkla sürdürdü sözünü: «Gerçekten de tek başınıza Dede Amikan'ı hakladınız mı? Nasıl oldu?»

«Ayı mı?» Lukiç boğazına kaçan duman nedeniyle öksürdü, tükürdü, ateşi eşeledi. «Ayı avladım. Ama böyle bir girişime geçerken insan iç donuyla bir de leğen almalı yanına.»

Nikitin ikisini dinliyordu. Öğrenci sordu:

«O denli tehlikeli mi? Şaka ediyorsunuz.»

«Ayıyı yola getirmek güçtür. Ateş edip de vuramadın mı, ya da yaraladın mı ne yapar eder haklar seni. Bazı kez kurşun vücudunu deler, midesi, barsakları parçalanır, sanki hiçbir şey olmamış gibi davranır. Kafasına ateş edersen kurşun bu kez maden levhaya ateş etmişsin gibi sekip gider. Kafatası beton kaplıdır sanki. Eğer yaralandığını anlarsa büsbütün yabanlaşıp lokomotif gibi saldırır. Bu nedenle sol omuz aşağısına rastlatmalısın kurşunu ve köpekleri de salmalısın. Köpeksiz olanaksızdır ayı avı ve bir köpek iki arkadaştan daha yararlıdır.»

«O saldırırsa... Bir ağacın ardına saklanıp...»

«Olabilir ama pek sonuç getirmez.» Matvey Lukiç alevlenmiş ateşi karıştırırken güldü: «Ağacın ardına pençesini atıp yakalar, yakaladığı kafanın derisini yüzer. Amikan'a ateş edip vurmazsan olduğun yerde kalacaksın. Eğer korktuğunu belli eder kaçmaya kalkarsan fırtına gibi saldırır. Başka bir hayvanla kıyaslanmayacak kadar kindardır.»

«Ya köpekler? Köpekler inlerini bulur demiştiniz Matvey Lukiç.»

«Yeni kar düştüğünde bulunur inler... Yeni karda mağara üzerinde buhar belirir. Ayı Eylül ayında kendini çilekgillerden meyveler, fındık ve cevizle beslemeye koyulur, mağarayı hazırlar, ardını tıkaçlar. Ama daha önce su içer, çamur yer, midesini temizler, temizledi mi, mide girişini çamurla kapatır ki kışın uyurken böcek veya karınca midesine girip rahatsız etmesin.»

«Şaşılacak şey.»

«İn bulunduktan sonra saldırıya geçilir. Ama topuzla sopa unutulmamalıdır.»

«Sonra?»

«Ayı ininde böğürürken sopayla dürtersin... Ördüğü kapı açılınca hayvan fırlar. Sol omuzu altına işte tam o sırada ateş etmek zorundasın. Yaralanınca üzerine saldırır. Köpekleri bırakır tabanları yağlarsın. Köpekler oyluklarını ısırırlar. Onun için ayı avında bir köpek iki arkadaştan iyidir.»

Öğrenci bir an sustu, sonra gençliğin saflığıyle sordu:

«Akşam bir ayı ile bir geyiğin izlerini gördüğünüzü söylemiştiniz değil mi?»

«Doğru. Ayı büyük geyik peşindeydi. Pek sever onun etini. Bir geyiğin eti üç hafta yeter ona. Bir kısmını gömer, kokuşmaya başladığında daha çok sever. Ayı erkek geyiğin, erkek geyik dişinin peşindeydi. İzler öyle gösterdi... Çay içelim mi? Döneriz sonra...» Matvey Lukiç isli çaydanlığı ateşe koydu...

Ateş canlanmış, yakıcı bir ısı yayılmaya koyulmuş,

yanan dallar daha çok çatırtılarla alevlenmişti. Lukiç'le öğrenci çay içip söyleşirlerken Nikitin katılmamıştı onlara, dinlemişti sadece. Portakal rengi kıvılcım yağmuru karanlığı dağıtıyor, biraz ötedeki Umotka suyunun yüzeyinde yansıyordu. Taiga öbür kıyıya yayılmıştı. Ayılar, geyikler oradaydı... Yeryüzünün soğuk nefesi duyuluyor, karanlığın çevirdiği duvarda iki Eskimo köpeği akıllı gözlerle ateşi seyrediyordu. Bıyıkları pençelerine yayılmış, taiga'nın ortasındaki ateşe dalıp gitmişlerdi.

Aslında olağanüstü bir görüntü yoktu. Karanlık gece, duman ve kıvılcımlar, yaban kazlarının çığlıkları, akıllı bakışlı Eskimo köpekleri ve öğrencinin sesi:

«Tanrım ne güzel, ne güzel.»

Nikitin ikinci kez uyandığında hava daha da soğumuştu, ateş dumanlarla yanıyordu. Matvey Lukiç ve öğrenci uyumuşlardı. Gökte hafif bir buğu küçük yıldızları örtmüş, sabahın ilk dakikalarında yalnızca büyükleri bırakmıştı. Çimenlerde yapışkan ıslak çiğ örtüsü seziliyordu.

İki köpek birden sıçramış, sık çalılara doğru bakmaya koyulmuşlardı. Lukiç sanki bu olayı bekliyormuş gibi ayağa fırlayıp ağaca dayalı tüfeğini almış, on adım kadar atıp durmuştu. Nikitin aynı yöne baktığında çalılar üzerinde yükselen çam dallarında bir sincabın koca kuyruğunu sallayarak atlayıp kaybolduğunu gördü. Matvey Lukiç acele etmeden tüfeğini omuzlayıp ateş etti. Kulakları sağır eden gürültü ve küçük bir vücudun çamın köküne düşüşü... Lukiç sincabın ölüsünü alıp ateş başına geldi, Eskimo köpeklerinden birine uzattı avı... Köpeklerin yaşlısı akan kanı diliyle yaladı, daha genci onu izledi. Lukiç bir yaban armudu köküne oturdu, bir gün önce ekmek kestiği sustalı çakıyı çıkarıp kucağındaki sincabın barsaklarından başlayarak yüzdüğü derisini bir dala astı. Geriye bir bebeğin kanlı, pembe vücudu kalmıştı sanki. Dehşet verici bir idam sahnesiydi bu.

Silah sesine uyanan öğrenci uyku sersemi sordu:
«Vurdun mu? Erkek mi, dişi mi?»
«Erkek.»
Lukiç Eskimo köpeklerine yürüdü, biraz önce küçük, güzel bir yaratık olan vücudu yaşlısının önüne bıraktı. Köpek ağır ağır kafadan başlayarak yemeye koyulurken genci bu avda kendisinin hakkı olmadığını anlamış gibi uzaklaşmıştı. Yaşlı köpek yemeğini bitirirken genci tekrar çalılara yönelip kulaklarını ve sarı gözlerini aynı yöne dikmişti. Lukiç tüfeğine tekrar sarılırken sesi duyuldu:
«Bir tane daha var. Güneşi bekliyor olmalı. Sincaplar güneş doğarken oynarlar.»
Yeni bir tüfek sesi duyuldu. Lukiç bir başka sincapla döndü. Bu kez genç köpek sabırsızlanmıştı. Adam aynı köke oturdu, sincabın sırtını sıvazlayıp bekledi.
«Daha yaşıyor.» Suçluluk duygusuyla söylenmiş bu sözleri aynı işlem izlemiş, deri öbürünün yanına asılmıştı.
Öğrenci sordu; «Gene erkek mi? Müthiş bir avcısınız.»
«Hayır, dişi... Erkek ve dişi... İşte evlendiler...»
Sincabı genç köpeğin önüne bıraktı, hayvan yemedi avı.
«Daha genç,» dedi Lukiç. «Avdan önce bir gün aç bırakacaksın, bak nasıl yer...»
Sincabı yaşlının önüne bıraktı. Köpek avı gene ağır ağır yemeye koyulmuş, kemiklerin çıtırtıları duyulmaya başlamıştı.
Sabah sisi, rutubetli sonbahar sabahı Umotka kıyılarındaki bataklara inmiş, soğuk su birikintileri üzerinde yoğunlaşmış, çalıların suskulu evrenin süt gibi çökmüştü. Çamların tepeleri altın rengi ışınlarla aydınlanıyor, alttaki bir dalda biraz önce oynamak için güneşin doğmasını bekleyen iki neşeli sincabın postları sarkıyordu.
Neden bunları anımsıyorum şimdi. Neden Roma'da

birden taiga'da geçen bir geceyi, taigada kenti, Moskova'yı düşünüyorum? Gerçeği ararken bu nedenle gerçeğin ancak küçük parçalarıyla yetinmek zorunda kalıyorum. O gece kamp ateşini gördüm, soğukta kaldım, insan varlığının yıldızlar altında ne denli hiç olduğunu sezdim ve doyuma varamadan kaldım. Acaba kesin varlık ve yaşam duygusunu öğrencinin yaban kazlarının bağırışlarından, biri erkek biri dişi sincapların öldürülüşlerinden kaynaklanan hayranlığında mı buldum. Matvey Lukiç her gece öldürüyordu, donmuş sularda, ışıldayan ateşte, yıldızları söndürerek, dünyanın varlığındaki esrarı hiçe sayarak. Bu gibi düşünlere savaşta düşseydim?

Lukiç'in sincaba ateş ettiği an, yaşamın anlamına belki en yaklaşık andı. Ama gene de tam değil? Tamı, bütünü nerede? Acaba parıltılı taiga göğünde mi? Neden hemen rahatlıkları, temiz çamaşırları, sıcak banyoları aradım. Sibirya gecesinde bir anlık da olsa?.. Belki de bir kalp krizi kadar uzun bir an...

Evet, bazı konulara tüm gerçekleri ve yanıtlarıyla yaklaşmak olanaksız... Örneğin Roma onun hoşuna gidiyor, beni sıkıp yoruyor. Emma ile tekrar buluşmanın anlamı nerede? Her ikimiz için acıyla dolu söyleşilerde mi? Neler düşünüyorum? Ne kadar uçacağız daha? Neden kalbim ağrıyor? Validol... bir tablet daha...

Nikitin derin bir nefes aldı, kalp bölgesini ovdu. Yüzü acıyla gerilmiş, kalp atışları sıklaşmaya başlamıştı.

Tepkili motorların tekdüze sesi sürüyor, bu sesin ve tavandaki mavi ışıkların huzur verici etkisiyle tüm kabin uyuyordu. Yanındaki koltukta başını arkaya yaslamış, ellerini göbeğinde kavuşturmuş Samsonov yağlı yüzünde kurbansı bir anlamla kestiriyordu. Nikitin «Validol» tabletini alırken uyuyan bu yüzün çocukluk yıllarını kestirdi birden, şişman, kısa bacaklı, kıskanç, sınıf arkadaşlarının acılarıyla sevinen bir öğrenci.

Aramızda ne geçtiyse tümü de anlamsızdı diye düşündü Nikitin. Anlamsız ama ilişkileri eskisi gibi olamazdı artık. Kendimi bu konuda kandıramam. Oysa yıllardır tanıyorlardı birbirlerini. İnsan yaşamında gerçek değerlendirmeyi yapabilse. Roma önemli miydi? Ya taiga'daki gece ve sabahı? Emma ile tekrar buluşma Samsonov'la kavga? Savaştan sonra yirmibir yaşındayken herşey önemliydi. Yaşam önündeydi, yaşamın anlamı yaşamdaydı, hep mutlu fakat bilinmeyen bir gelecek düşlerdi, sonra ne önemlidir, ne önemli değildir diye anlayamadan günler, aylar, yıllar geçerdi. Ve «gelecek» belirirdi yavaştan; üniversite öğrenimi, evlenme, başarılar, ün... Neden son beş yıldır bunları giderek daha çok düşünüyorum? Mutlu muyum diye soruyorum kendi kendime her davranışımın anlamını arayarak. Kar yağarken, su akarken, taiga'daki yıldızlı gecede, bir an ebediyetin örtüsü kalkmış görünürken... Gerçekte olan bitenler neydi? «Gelecek» geçmiş gitmiş miydi?

Bana neden mutlu muyum diye sordu? Ve son sözleri; «Vadim... Vadim...» Acaba beni yirmialtı yıl boyunca sevmiş, yaşamının öz anlamını bu bekleyişte, bu doğal sayılmayacak umutta mı bulmuştu?

Beri yanda ben, yanıltılarla üzgün, gerçeklerin iki yanında yaşamın iyi ve basit olmayan tarafını araştırdım daima. Örneğin, kötü bir bakış, hiddetli bir yüz gördüğümde, küçültücü davranışlara tanık olduğumda hep insan düşmanlığı gibi yorumladım bunları, insanları sevgi ve şefkatten yoksun olmakla suçladım. Beri yanda tatlı bir söz, zarif bir seslenti, tanımadığım bir çocuğun ağlaması, bazı insanlar, herşeyden önce karım, hele yavrumuzun ölümünden sonraki ortak acımız süresince insan dostluğuna inandırdı bu kez. Karımla olan bağlantı ise yalnız ona olan sevginin değil, karşılıklı tam bir anlaşmanın ürünü olmuştu artık.

Bunlar ne zaman başladı bende? İçimde tüm gerçeklere karşı soğukluk ve bırakmışlık nasıl doğdu? Oğ-

lumun ölümünden sonra mı?

Artık sahipsiz kalan oyuncaklar, çocuk masası, perdeler, üzerinde güçlü bacaklarıyla koştuğu, neşeli çığlıklar attığı halılar, kahkahalarının ve sesinin yansıdığı odalar, kısaca her şey İgor'u anımsattığı için cenazeden iki ay sonra «Daça»ya gitmişlerdi. Açık havada bitkin düşünceye dek çalışıyor, geç saatlerde tarlalar arasındaki yollarda mekanik bir düzenle akan düşünceleri engellemeye çalışıyordu.

Bir gün geceyarısına doğru yorulmuş bir halde eve yürürken zayıf ışıkların aydınlattığı yolda nefesi daralmış, ardından biri çekiyormuş gibi adımları ağırlaşmış, düşüp kalmıştı. Ardında bir bakış, bir varlık hissederek güçlükle nefeslenip arkaya dönmüş, karanlıktan başka ne bir kıpırtı, ne bir insan görmüştü. Bu kuşkusuz olağanüstü yorgunluğun, uzun çabaların sonucuydu. İnancı onu kurtarıcı bir gemi demiri gibi tutmuş, ayağa kaldırmış, gücünü iade edip dirilik sağlamış, bırakılmışlık duygusundan ve kalbinin parçalanmış olabileceği sanısından kurtarmıştı.

Ne olduğunu anlayamamıştı. Belki bilinmeyenden bir ihtardı bu. Yahut kötürün bizzat kendisiydi onu kurtaran. Ya da görünmeyen bir güç mü çağırmıştı onu?

«Daça»ya geldikten sonra karısını uyandırmamaya dikkat ederek gıcırdayan merdivenleri çıkıp çalışma odasına girmiş, masa lambasını yakıp huzursuz ve rahatsız bir halde ardında aynı bakışı hissederek dolaşıp durmuştu. Bütün gece gözlerini kırpmadan divan üzerinde dönmüş, ara sıra kalkıp pencereyi açarak serin bahçe havası almış, rahatlatıcı ilaç içmiş, boğazındaki tıkanmayı gidememişti. Oğlu öldüğünde bir ressam arkadaşının sözlerini anımsamıştı bir an; öldüğümüzde çevreye yöneleceğiz; yaşayanlardan giderek uzaklaşıp onları tanımadan onları hiç görmeden zamanın başka bir kıvrıltısına doğru.

Korkutucu bir duyguyla sarsıldı bir an. Yere yıkıl-

dığında ardında hissettiği ısrarlı bakışı anımsadı, kendini, karısını düşündü; işte oğlu iki aydan bu yana yalnız başına, çaresiz, şakrak sesi, ince sarı saçlarının kokusuyla ebedi karanlıkta ve soğukta zamanın öbür kıvrımına gidiyordu ve bir daha onlarla hiç rastlaşmayacaktı. Ağlamaya başladı; dudaklarında o buzlu Şubat günü küçük ağızın soğuk temasını duydu, uzun kirpiklerin örttüğü, kısa süre öncesine dek içinde çocuksu bir neşenin kaynaştığı mavi gözleri anımsadı.

O anda yaşamının yarısı gitmişti. Gene o anda gerçeğin çıldırtamayacak bir yönü de olabileceği yolundaki inanca katılmış olacaktım herhalde diye düşündü.

Ertesi sabah uykusuz bir geceden sonra baş ve kalp ağrılarıyla saçını ensesinde topuz biçiminde toplamış eşinin kahvaltı ettiği güneşli verandaya indi. Kadını dudaklarından öptü, elini omuzuna koyup her sabahkinden daha uzun bir süre bekledi. Karısının yüzündeki korku ve kuşkuyu sezmişti; kötü mü uyudun? Gene mi? Ne oluyor sana?

«Nasılsın?»

«İyiyim.»

Basamakları ağır ağır inerek Nisan güneşiyle ısınmış bahçeye ulaştı. Herhangi bir hedef gözetmeden nemli çimenler üzerinde yürümeye koyuldu. Elma ve armutların çiçekleri açmaya başlamış, sığırcık kuşlarının sesleri suya atılmış bir taşın yüzeyde oluşturduğu halkalar benzeri yayılmaya koyulmuştu. Baharın huzurlu havası bile ferahlatamamış, avutamamıştı onu. Kahvaltıda karısına bütün gece çalıştığını söylemişti ama yalanından ötürü pişman olmamıştı. Kadın yüzledi:

«Vadim ne demek istiyorsun? Odana baktım, tek satır yazmamışsın. Ne düşündüğünü biliyorum.»

«Evet haklısın... En az üç aylık bir geziye çıkalım. Her şeyi bırakıp kaçalım...»

Karısı kahvesini uzattı, iskemlesine otururken hıçkırıyordu:

«Tanrım, Tanrım... Onunla herşey yitip gitti...»

«Lida, derlenip toparlanmak zorundayız. İkimiz de...»

«Evet, zorundayız ama nasıl? Herşey korkutuyor beni. Ölümünden bu yana herşeyden, bilinmeyenden, yalnızlıktan korkuyorum. Örneğin sen evde olmadığın zaman geç saatte bir telefon çıldırtıyor beni. Sanki her yerde tehlike kaynıyormuş gibi bir duygu bu. Bağışla, belki bana ne olduğunu anlıyamıyorum ama senin için korkuyorum... Programsız çalışıyorsun, uyumuyorsun... Yalvarırım sigarayı bırak... Ya da azalt... Saçların aklaşıyor, şakakların bembeyaz...»

«Benim için kuşkulanma. Ben yaşta aklanır saçlar.»

Karısı burnunu sildi, ıslak yanağını şakağına dayadı.

«İgor'u karnımda taşırken hep güzel kadınlara bakardım. Senin gözlerini almasını çok güzel bir çocuk olmasını isterdim. Vadim neydi günahımız? Kötü bir şey mi yaptık? Kader neden oynadı bu oyunu bize?»

«Lida, konuştukça daha kötüye gidiyoruz.»

«Vadim, ne olur çalışma, bırak kitabı. Çok yorgun görünüyorsun. Bugün arabayı ben kullanacağım.»

Nikitin kendini iyi hissetmiyordu, karşı koymadı. Öğleye doğru eşi çıkardı garajdan arabayı. Çevrede baharı görüyor, duyuyor, asfalt üzerinde lastiklerin hafif vızıltısı konuşmadan gidiyorlardı. Moskova'ya beş kilometre kala son köyü geçtikten, uzakta sosyal konut apartmanları belirdikten sonra araba sağa döndü, bir ağaçlığı geçip içinde birkaç kadın hayaleti ve mum ışınları titreyen küçük kilise önünde durdu.

«Bağışla Vadim, ben içeri gireceğim. Çoktandır istiyordum bunu.»

«Neden?» diye sordu, sonra her ikisini de ezen duygunun etkisiyle «Pekala,» dedi, «git ben beklerim.»

«Ben Tanrıya inanmam bilirsin Vadim. Ama bağışla, girmek istiyorum içeriye. Oğlumuz için bir mum yakacağım.»

Sıcak arabanın içinde sabırla bekledi karısını Nikitin... Rahibin sesi bir mahzenden geliyormuş gibi yansıyor, aralarında oğlu İgor'unki de bulunan mumlar parlak ışınlarıyla yanıyordu. Arabanın sıcağı, rahibin başka evrenden geliyormuşa benzeyen sesi sıkıntısını arttırmış, kalbi düzensiz atışlara koyulmuş taze hava gereksinmesiyle «Validol» tabletini almış, serin nane tadı ağzına yayılırken Lida'nın kiliseden çıktığını görmüştü. Kadın arabaya girip oturdu, çantasını açtı, çevrede beliren birkaç yaşlı yoksul kadına acele acele sadaka dağıttı, sonra ağlamış gözleriyle baktı kocasına;

«Bağışla, seni beklettim. Daha kısa sürmüyor. Evet, İsa'nın Tanrı evi. Yazık kilise slavcasını öğrenemedim bir türlü.»

Karısı kiliseyi neden düşündüğünü açıklamamıştı, ama orada kaderin bu korkunç sınavına ne denli direnebildiğini anlamak istemiş olabilirdi. Nikitin yanıtlamadı karısını. Kadın öne eğilmiş duruyordu. Çantasını kucağına koymuştu, nereye gitmeleri gerektiğini bulmak amacıyla düşüncelerini derleyip toplamak istiyordu sanki. Nikitin'e uzaklardan bakıyormuş gibi süzdü, kirpiklerini kırparak korkulu bir sesle sordu:

«Vadim ağrın mı var? Geçmiyor mu?» Mendilini çıkarıp kocasının şakaklarındaki teri kuruladı: «Neden benden saklıyorsun? Bir kramp mı yoksa? Acını ver bana, ben de hissemi almalıyım aynı acıdan.»

«Lida, dün gece çok kötü uyudum.»

Karısının özverisi, içtenliği ve yakınlığı etkilemişti onu. Kadının hızla mendili tutan elini aldı ve belki ilk tanıştıkları yıllardan bile anımsamadığı şefkat ve sevgiyle öptü.

Lida acısını almak, paylaşmak istiyordu. Ya ben... Ben başkasının acısını alıp paylaşmak istemiştim... Emma'nın acısı... Bu amaçla öptüm arabada elini. Acaba başkasının acısını almak ne demek, anlamı ne? Bir tür çılgınlık olmalı. Aslında içimizde, nerede olduğu bilin-

meyen yerde yaşayan gerçek inanca bağlı tek duygu bu... Yabancı bir acıyla bastırılmak istenen suçluluk kompleksi belki de. Uzun süreden bu yana ilk kez duydum bu duyguyu gene... İlk kez küçük bir Alman kentinde, savaşın bitiminden kısa süre önce Kinyaşko öldüğünde duymuştum.

İnsan ölümsüzleştiğinde gerçek mutluluğu bulacaktır gibi bir söz vardır, kim demişti bunu? Ya duygular? Yaşam ve ölüm konusundaki ebedi bilmeceyi çözmek, ama nasıl? Herhalde bu olanaksıza, her şeyin sonuna varmak olmalı... Tüm acılardan, kuşkulardan kurtulmak, her şeyi deneyip savaşmak, insanlara yaşamın anlamını iletmek, zaferin uçucu kıvancını duymak. İşte herşeyin parçalanamaz özü. Bu gerçeğe varıldığında insanları karıncaya dönüştürüp onlara ebedi yaşamı sağlamak. Acaba ölüm son gerçeğin en üst tanımı mı? Ne eski düşün... Kimindi? Önemi yok... Hayır, insan önce ölüm korkusunu yenince mutlu olabiliyor. Geçmişte kalan yaşam üzerine düşünüp mutluluğun nerde bulunduğuna bakmıyor. Sonra, sonra? İnsan mutlu olduğunda onu yitireceğinden korkuyor ve bu kez de mutsuzluğa kayıyor. Neden düşünüp dururum bunları? Mutlu muydum ben? Ne zaman? Yaşamımın en güzel anlarını saniye, dakika veya saatle ölçebilir miyim? Çocuklukta mıydı? Gençlikte mi? Ama şu savaş, savaş... İnsanın herşeyi yitirmesi de gerçeğin kendisi mi yoksa? Evet, yitirilmişler bize yaşantımızda yitip gidenlerle bağ kurduğumuz zaman başka türlü bir hafiflik vermiyor mu? Bu belki de geçmişe dönüş için bir deneme değil mi acaba? Geçmişe özlem bir kez daha yinelenmesi olanaksız ilk aşka, Cennet benzeri bir nehirde zift, at ve bir arabaya yığılmış sıcak saman kokularının duyulduğu gemiyle çocuksu bir gamsızlığa dalıp başkalarının da beklediği o mutluluk taşan yaza özgü sıcak havanın örttüğü kıyıya özlem... Evet, bu kıyı vardı bir zamanlar... O kıyıyı düşlemiş, gerçekdışı izlenimin yanısıra mutlu

bir melankoliyle görmüş, çocukluk yıllarında başlayan özlemle anımsayıp yitmişti. Düşte kesinlikle anımsamadığı bir yasayı düşünmüştü hep; bu yasada insanın kutsal varlığı gizlenmişti; hiçbir zaman iz bırakmadan yitemiyecek umut ve inanç. Bu yasada insanın fiziksel yapısı ebedi varlığın umuduna dönüşüyordu... Kırkına dek edinilmiş birikimlerle pek çok şeyi düşünmek ve anlamak ne büyük bir zevkti... Acaba bu düşünce işte o güzel düş evreninin ürünü müydü? Ama şu kalp ağrısı ne oluyor? Neredeyiz? Havada mı? Validol etkilemiyor artık. Validol yerine nitrogliserin olsaydı... Anımsamak ne zevk... Nasıl seslenmişti; «Vadim... Vadim!» Yoksa bu olay Lida ile otomobilde mi geçmişti, hani küçük bir kilise önünde durduğumuz, şakaklarımdaki teri kuruduğu an... Bana acılarını ver! Eli ne tatlı ve içtendi... Yaz sabahı saman kokusu gibi... Neredeyim, neredeyim?

Kendine güçlükle geldi, önce motorların tekdüze uğultusunu farketti, sonra geriye yaslatılmış koltuk arkası nedeniyle gözlerine yansıyan loş tavan ışığını ve yanıbaşında uyuyan Samsonov'u gördü, göğsünü ovuşturarak pencereye döndü. Kabine vuran ay ışını aşağıda görünmeyen yeryüzünü maviyle mor arası bir renge bulamıştı. Uçak tarih öncesinin dev kuşlarından «Pterodaktilus» gibi uçuyor, dev kanatlarıyla boşluğu yutuyordu. Birden kırmızı bir ışık kanadı yaladı, pencere üzerinde bir «osilograf»ın ekranı gibi yatay ışın izleri bırakarak yitip gitti... Küçük buz parçalarıydı bunlar kuşkusuz...

İnsan varlığının anlamı tüm gelecekte midir? Nikitin bir yıl önce bir fizikçiyle tartışmasını anımsadı. Anlam, hareketin hızlanmasında, boşluğun ve daha sonra tüm uzayın ele geçirilmesindedir demişti adam. Ama «Rölativite» teorisinde bir bilmece yatar; ışınüstü bir hız sağlamanın yoludur asıl sorun. Düşünün, şimdi Merih gezegenine değil de Kiyef'e inelim. İnsanın bu iki ayrı noktaya gereksinmesi nedir? Ne ister bunlarla?

Mutlu veya mutsuz kendine özgü bir kıyısı olduğuna göre.

Gözlerini kapadı, uçağın maden gövdesi dışındaki soğuğu tasarlamaya çalıştı. Yeryüzünden kopmuş, karanlık boşlukta uçan uçağın... Ama o geçmişten ve yeryüzünden kopmak istemiyordu... Şimdi yaşadığı şu anda güçlü ve sağlam düş kırıntıları, mutlu anı parçaları acı veren bir açıklıkla geçip duruyordu işte.

Gece... Islak, karanlık tarlalar, açık kapıdan samanlığa giren taze serin hava. Mavimsi bir buğunun örttüğü orman göğünde burçların soluk yıldızları. Otlar üzerinde sabahın erken çiği... Sonra çocuklukta olduğu gibi neşeyle açılan güneşli orman parçası, yaprakları oynaşan kavak ağaçları... Yaz mevsimindeki tarlalar ve ormanların gürültülerle yitişi, arkada kış dumanlarıyla kaplı bir kent, tramvayları ve sokak lambalarını örten kar, bahar güneşinde ilerleyen toplar... Soğuk, yeşil gözleriyle ince ve çevik Teğmen Kinyaşko bir topun yanında Nikitin'le yürüyor. Çamurlu ince konçlu çizmeleri yere düzenli zaman aralıklarıyla vuruyor, sonra akşamın altın renkli ışınlarında bir duvar beliriyor, Mart ayının mehtabında bu kez bir Alman köy ağasının kiremit örtülü sivri çatısı beliriyor. Sakin bir sabah başlıyor ve pencereden odaya sabah ışınını taşıyarak bir kelebek giriyor, bahçeden serinlik yükseliyor, sonra Emma'nın dudakları, gözlerinin parlak ışıltısı, beyaz tavana yönelik bakışları, öğle saatlerinde nehrin ısınmış suyu, at, zift, saman kokusu ve öbür kıyının ona yeni bir yaşam vadeden yeşil, esrarlı güzelliği...

Kalp yöresindeki ağrı artmış, dirençilmez olmuştu. Birden ter boşandı, göğün tüm yıldızları kanada üşüşmüştü sanki... Düşüncelerini toplayabiliyordu hâlâ...

Gerçekten şimdi mi? Hemen, burada mı? Olanak var mı buna?

Samsonov'un inlemelerinden uyanarak koltuğunda hızla doğrulduğunu, omuzuna yapışıp korkuyla salladı-

ğını hissetti, uykulu sesini duydu.

«Vadim, Vadim! Ne oluyor sana?»

Kim bağırıyor bana böyle? Sönmeye başlayan bilincinde ayırım yeteneği yitiyordu yavaşça; Karım mı? Emma mı? Kim? Ne zaman? Geçmişte mi? Geçmiş bende neden hâlâ yaşıyor? Oraya mı döndüm? Ya Lida? O ne oldu?

Nikitin ağrılarından kurtulmuş, kendine veda etmiş olarak suda kayan saman kokulu gemide daha önce hiç yakınlaşamadığı, bütünüyle yeni bir yaşam için vadedilmiş güneşli ve yeşil kıyıya ulaşıyordu yavaşça.

--- BİTTİ —

KIYI, okuyucularımızın, "Sıcak Kar" kitabıyla tanıdığı Çağdaş Sovyet Yazarı Yuri Bondarev'in en yeni romanıdır. Sıcak Kar'da savaş romanlarının en çarpıcı ve en güzelini sunan Bondarev, KIYI'da ilk kez savaş ve barışı bir arada işliyor.

Savaşta ve barışta insanı, onun çaresizlikler karşısındaki tutumunu, savaş ve barıştaki aşk'ını, en ince ayrıntılarına kadar inceleyen yazar, dolaştığı Batı Almanya'yı sosyalist görüşle, ilginç olaylarla eleştiriyor.

Son derece sürükleyici olaylarla dolu olan KIYI, insanların savaşta bile insanlığını kaybetmeyebileceğini belirleyen bir başyapıttır.

Gençlik yılları 2. Dünya Savaşı'na rastlayan Yuri Bondarev 1924 yılında Omsk kentinde dünyaya geldi. Savaş dönüşü yazarlığa başladı ve 1951 yılında Gorki Edebiyat Enstitüsünü bitirdi. Sıcak Kar kitabında büyük coşkuyla anlattığı kanlı savaşların geçtiği bölgenin, Volgagrad (Stalingrad) milletvekilidir. Sinemayla da ilgisi devam eden Yuri Bondarev gerek Sıcak Kar gerekse Kıyı filmleri için Sovyetler Birliği Devlet Ödülü, kitaplarından dolayı da Lenin Ödülünü almıştır.

çağdaş dünya edebiyatı dizisi/5

Fotoğraf : Z.Okar Kapak : İsmet İslimyeli

KDV dahil 5250 TL.